

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Deliciarvm gentis humanæ Pars III. Christvs Iesvs Resurgens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Nam. 7.
1. Reg. 18.
Josue 10.
Jud. 15.
Jud. 16.

Ex ere susus ANGVIS.
Te propter alter JONATHAS,
Cum baltheo pharetram,
Tunicamque & arcus exiit,
Et induit Davidem.
XXXII.
Te propter alter JOSVE
Solis sicut quadrigam,
Donec superbi cornua
Contunderentur Orci.
Te propter iste mystica
Rotavit arma SAMSON;
MULTOQUE PLVRES MORTVVS
QVAM VIVVS INTEREMIT.

A

XXXIII.

lacet tamen sub stragibus
Et ipse cum columnis,
Collapsus inter funera
Molis Dagoniana.
Eheu! ruinis obrutum
Quis extrahet cadaver?
Nos gloriosum figimus
Hoc carmen ad sepulchrum.
XXXIV.
VIATOR. HEIC. SCITO. DEVM.
HOMINEM. IACEREM. VIXIT.
SEX. LVSTRA. MENSES. QVATVOR.
POST. TRIDVVM. RESVRGET.
SAMSONEM. ADORA. ET. AMBVA.

Deliciarum gentis humana partis secunda finis.

DELICIARVM GENTIS HVMANÆ

P A R S III.

CHRISTVS IESVS
RESVRGENS

CAPVT PRIMVM.

B dant morientis Christi divinisima pronuntiata. Ord-
mur a primo.

Prima Christi morientis cygnea modulatio:
Pater dimitte illis, non enim sciunt
quid faciunt.

S. I. Amor in hostes figuris priscis explicatur.

2. 2. Reg.
esp. 23. v. 1.
b Gen. 1. 49.
vers. 1.
c De cygni
cantis hac
habes Elia-
nus: Quid
musica vel
cantu possit
cygnus, non
habeo quod
affirmem.
Veteres ta-
men persua-
sum sibi ha-
buerunt, cy-
gnæa modu-
latione de-
cantat. Mox
David, egregius
Psaltes Israël.
Suprema dicta,
quæ Ju-
dæorum Rex in
cruce protulit,
non epilogus tantum,
sed epitome ac
compendium sunt
omnium Christi
concionum. Ideo
suggestum tam
sublimem hic
oratorum opti-
mum conscendit,
ut ab orbe au-
dieretur uni-
verso.
Jacob moriturus
filios suos con-
vocans, Congrega-
mini, ait, ut annuntiem,
quæ ventura sunt
vobis in diebus
novissimis. Con-
gregamini & audite
filii Iacob, audite
Israël patrem
vestrum b. Haud
aliter invitans nos
Christus, Congre-
gamini, ait, & audite
filii patrem vestrum.
Congregemur,
ut non corpore solum,
sed & animo præ-
sentes simus,
nec audiamus tantum,
quæ moriturus
pater dictaverit,
sed & retineamus.
Hæc autem septem
Domini effata in
cruce, non malè
putem, cantiones,
seu modulationes
cygneas appellabi-
mus. An cygni canant
morituri, fusa
questionis est, nec
in rem nostram
adeo fructuosa c.
Candidissimus
noster cygnus
innocentissimus
Jesvs, eos nobis
modulos in suo
funere præcivit,
quos æternâ &
jugi memoriâ
veneremur d. Numquam
animo exci-

Ex David moriturus concionatur Salomoni, Christus orbi, sed differentiâ ingenti. David tamen iervus supremi Regis lecto regio decumbebat, Christus Dominus in infami trabe pendebar, crux ci cathedra fuit, è quâ doceret quos redimeret. De Davide fasti Regum a ita loquuntur: Hæc sunt verba novissima, quæ dixit David, egregius Psaltes Israël. Suprema dicta, quæ Judæorum Rex in cruce protulit, non epilogus tantum, sed epitome ac compendium sunt omnium Christi concionum. Ideo suggestum tam sublimem hic oratorum optimum conscendit, ut ab orbe audieretur universo.

illius, non enim sciunt quid faciunt. Bernardus hæc expendens: Videre nunc, inquit, opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus est, spinis coronatus, clavus confixus, affixus patibulo, opprobriis saturatus. Omnium tamen dolorum inmemor, ignosce, ait, illis. Hinc multa miserie corporis, hinc multa misericordie cordis. Mira res. Ille clamat, Ignosce, Iudei, Crucifige. O Charitas patiens, sed & compatiens. Charitas patiens est, sufficit. Charitas benigna est, cumulus est. Noli vinci à malo, Charitas abundans, sed vince in bono malum, superabundans est. Quomodo potabis, Domine, desiderantes te torrente voluptatis tue, qui sic perfundis crucifigentes te vultu misericordie tue? Recordare Domine, quantis te injuriis affecerint in horto, in Annæ & Caiphæ domo, in Herodis palatio, in pratorio Pilati. Num hæc omnia jam abolita? Dixerat in cenâ pridianâ Christus: Mandatum novum do vobis. Jam in cruce promulgat: Exemplum novum do vobis. Verè novum. Nam Noëmus à filio irritus, Maledictus, ajebat, Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Elias à principe quinquagenario verbis non adeo suavibus descendere iussus, Descendat ignis de celo, inquit, & devoret te, & quinquaginta tuos. Exemplo factum. Elisæus miri convitio calvus à pueris appellatus, Maledixit eis in nomine Domini, egresq; sunt duo viri de saltu, & lacerarunt ex eis quadraginta duos pueros. Cùm Zæcharias Jojadhæ filius lapidaretur, Videat Dominus, inquit, & requirat. Cùm Jacobus & Joannes velut divitiorum designatores à Samaritanis hospitio excluderentur, Dimittite nos, inquit, vis dicimus ut ignis descendat de celo, & consumat illos: O boni, mandatu novum, Exemplum novum dat nobis Magister noster: Pater, dimitte illis. Nullus hic ignis, nulli urbi, nulla fulmina, sed venia & misericordia. Anselmus

Anselmus hæc secum agitans, Christus, ait, in cruce le-
vatur, irridetur, blasphematur, & ecce dicit, Ignosce. O verbum
magna patientia! Vitam procurat iis, à quibus occiditur. At-
que si quis Christum interroget, quid in cruce agat, re-
spondentem audiet: Pro eo ut me diligerent, detrahebant
mibi, ego autem orabam. Jubal & Tubalcain Lamechi fi-
lii, fratres germani, ille organo & citharâ canentium pater,
iste malleator & faber in cuncta opera æris & ferri. De his,
ajunt Hebræi, artem canendi Jubal invenisse à modu-
lato fabricorum percussu & sonitu, fabros autem canendi
arte plurimum adjuutos. Sic alter alteri commodavit.
Christus cygneæ cantionis auctor, Jubal peritissimus,
ita canit: Exemplum novum do vobis. Pater ignosce, di-
mitte illis. Hanc artem invenit apud malleatores, fabros,
calumniatores gravissimos, quos tamen hoc cantu suo,
Ignosce, dimitte, nimium quantum juvit.

Cum summus Pontifex ingrederetur sanctuarium,
tintinnabula aurea ad oram sacræ vestis appensa sonum
edebant, monebantque peragendi aut peracti jam offi-
cii. Christo Pontifice summo in sancta sanctorum in-
gressuro campanulæ auræ sunt auditæ: Dimitte, Ignosce.
Hæc musica ita superis placuit, ut noxas orbis aboleve-
rit: clamores Sodomorum summè Deo displicuerunt,
summè placuit hic clamor filii Dei.

De Davide citharædo hæc Regum fasti memorant:
Quandocumque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, Da-
vid tollebat citharam, & percutiebat manu suâ, & refocilla-
batur Saul, & levius habebat: recedebat enim ab eo spiritus
malus. Ego David noster psalter egregius, citharædus
optimus, quàm chordas habeat intentas, artus ad cru-
cem distentos! Vix autem fidibus cepit canere, mox
dæmonem fugavit à latrone. Omnem cygneæ cantionis
suavitatem superavit.

§. II. Virtus longè nobilissima, hosti benefacere.

Hic questio sit de Abrahamo & Davide progeni-
toribus Christi, uter magis arduum opus patrârit,
& generosius seipsum vicerit. An scilicet Abraham, qui
non pepercit filio, an verò David qui pepercit Sauli ca-
pitale inimico. In eam rem Rupertus: Docet ratio, in-
quit, non multo minoris fuisse meriti, propter Deum
pepercisse inimico, quàm non pepercisse unigenito fi-
lio. Cerum videtur, minus esse miraculi, Abrahamum
Dei jussu voluisse scire in filium, quàm Davidem san-
cto affectu scire noluisse in hostem Saulem. Uterque
hoc tali factio promeritus est, Christo jungi cognatione,
& David quidem propinquiore. Benignitas in hostes,
certa filiorum Dei nota, quam summè horret diabolus,
vix enim alia virtus est ulla, quâ filii Dei magis patris-
sent. Eximie hæc de re Chryostomus: Hæc itaque repu-
tans, inquit, illi fias pro tuis viribus similis. Te jam talem esse
diabolus ne contra quidem respicere poterit. Regiam enim
impressionem novit, Christi novit arma, quibus fuit superatus.
Que verò sunt hæc? Benignitas & mansuetudo. Hæc à se di-
cta Chryostomus rationibus firmans: 1. Cogita, in-
quit, quantum sis reus, & non tantum ad eorum, qui te af-
fecerunt injuriâ, dimissionem non retrocedes, verum & curres
ad eos qui te contristaverunt, ut tibi sit dimissionis occasio, ut
priorum invenias malorum lenimen. 2. Gentilium filii ni-
hil expectantes, in hoc plerumque philosophati sunt, & tu cum
tali spe migraturus retraheris & torpes? 3. Et quod tempus
facit, hoc propter Dei legem ante tempus facere non sustines, &
sine mercede potius quàm cum mercede vis tibi vitium extin-
gui? Nec enim si per tempus hoc tibi fiat, erit tibi quidquam
amplius, verum & multa potius poena, quoniam quod tempus
efficit, hoc facere Dei lex non persuasit. 4. Si verò dicis, quod
excandescis tuæ recordatus contumeliæ: reminiscere si quid boni
collatum tibi fuit ab eo qui contristavit, & quod tu malis
aliis afficisti. Male tibi dicit, & te confundit: cogita quid aliis
tu quoque dixisti. Quomodo veniam igitur assequeris, quam
aliis non concessisti? 5. Vis discere quantum mali sis, malo-

rum meminisse, & qualiter hoc maxime Deum irrat? si his
qui à Deo justè puniuntur, non insultare, sed potius oportet mi-
sereri, multo magis eorum qui contra nos peccarunt. 6. Quid
tibi inimicum habes, & non erubescis? Nonne satis est nobis
diabolus, quod & consanguineos superducimus? Quid itaque
furentes imitatur, aliter alterum corrodentes, propriam im-
pugnantes carnem? 7. Audi certe, quantum & in veteri Te-
stamento fuerit de hujusmodi sermo. Quæ mala reminiscendum
in mortem. Homo homini iram servat, & à Deo querit sani-
tatem? Injuriam reminisci, est anima nequitiam medicantis.
At male passus es? At nunquam cum tanto, quanto temer-
ipsum afflicto malo, servans injuria recordationem.

Has Chryostomi nobilissimas rationes ab iis accu-
ratè velim expendi, qui æternas coquant iras, vindica-
tionem spirant perpetuam. Jusserat Christus colapho
in genam dexteram impacto, obvertendam percussori
& alteram, & pallium auferenti concedendam & tuni-
cam. Harum legum suarum observantissimus, flagris &
spinis jam vulneratus, totum corpus cruci obtulit, nec legum sua-
rum, nec pallium, nec togam suis carnificibus sub-
traxit, iis insuper & inimicis omnibus veniam rogavit.
Quod Arnoldus Carnotensis ponderans, Scipsum, in-
quit, intrâ regulas suas concludens, voluit ut à Capite
forma patientiæ prodiret in membra. Raræ laudis est
illud in homine: superavit seipsum. Elogium charitatis
à Christo habemus istud, Majorem hæc dilectionem nemo
habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Hæc di-
lectioni Christus vim immensam addens, Pater, inquit,
dimitte illis: Jam ego morior non pro Matre tantum
aut discipulis, benefactoribus; non solum pro Nicode-
mo, Josepho, Magdalena, Martha, ceteris amicis, sed
pro his ipsis, qui me linguis & manibus crucifixerunt.
Liceat dicere, superavit seipsum. Hinc religiosus ille ac
disertus scriptor: Dubitatio mihi est, inquit, an in acerbi-
mâ Jesu Christi passione quidquam illustrius fuerit, merito-
rum magis, Deoque Patri acceptabilis hæc admirabili mise-
ricordiâ, quâ in suos carnifices, dum in cruce penderet, usus est.
Non eos fulmine, quo digni erant, percussit, non terra biatu ab-
sorpsit, sed hæc omnia indulsit, Patremque ut iis ignosceret, ro-
gavit, cujus jam fortassis fulmen, quo erant perdendi, prepara-
tum vidit. Et quod admirabilis, immanissimorum hominum
illorum scelera excusavit, eos per ignorantiam peccasse affir-
mans: Nesciunt quid faciunt. Superavit seipsum.

David interrogans: Vbi sunt misericordie tuæ antiquæ Ps. 88. v. 50.
Domine? Vertamus & interrogemus: Ubi sunt iræ tuæ
antiquæ? Ubi aqua, ignis, gladius, quæ rot centena aut
millena millia hominum devorant? Jam ille ipse Do-
minus obliviscitur sui ipsius, Matris, discipuli, amico-
rum, piarum matronarum, & causam agit hostium.
Ter orat in horto, & non auditur: Hic semel pro hosti-
bus preces allegavit; Et exauditus est pro sua reverentiâ.
Hinc patiens latro, respiciens centurio, spectatorum
plurimi tundendo pectora reverfi. Pro seipso Christus
orat, sed eâ lege, si vis, si possibile est, Verum amen non
mea voluntas fiat: omnia conditione orat pro hostibus:
Dimitte illis. In sui causâ tot testimoniis accusatus ante
judices Caipham, Herodem, Pontium silet; ante tribu-
nal crucis, cum, scelus ipsum, Judæos accularet, pro reis
loquitur, fidelissimus eorum advocatus. Domine, ubi
sunt iræ tuæ antiquæ? Hoc unum responsi accipimus:
Mandatum novum, Exemplum novum do vobis. Nunc im-
mutata rerum facies, longè nunc alia quàm olim ratio
est. In lege præcâ trium Hebræorum juvenum succen-
sa fornax aperitur, sed excussis flammis conflagent mi-
nistri. In lege novâ carcer Pauli & Silæ Philippis pan-
ditur, sed custos carceris convertitur. Mandatum &
exemplum novum nobis præbetur. Quod Isaac uti
prodigium amoris singulariter commendat, Et pro Isaiæ c. 53.
transgressoribus rogavit. Sed singulas hujus orationis vo-
culas expendamus.

§. III. Precantis Christi singule voces exponuntur.

Christus appellat patrem a quo sperat omnia in filii gratia impetranda.

In cruce egit personam sacerdotis.

Docuit nos proximo dimittere,

Marc. c. 11. vers. 25. Luc. cap. 6. vers. 37. Act. c. 1. v. 1.

Math. c. 5. vers. 44.

Neminem excipiendo,

Chrysof. hom. 52. ad pop.

August. tract. 31. in Ioan.

In iuriam excusare & extenuare.

Bernard. de precept. & dispens.

PATER: Non Judicem, non Dominum, non Regem appello, sed Patrem, à quo sperem omnia in filii gratiam impetranda. Bonaventura censet Christum, sicut patrem verbis, ita matrem affectu mentis rogasse, ut & ipsa tot facinorosis hostibus ignosceret: nec beatissimam Virginem id facere distulisse, sed in genua procubuisse, & suam perquam obsequenter ad filii voluntatem conformasse. Et quamvis filius, quia Deus, uti potestate sua, & dicere potuisset: Dimissa sint illis peccata: quia tamen personam egit conciliatoris, Sacerdotis, deprecatoris, quorum est supplicare, id sui muneris non omisit.

DIMITTE: Scio, mi Pater, non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum. E tuo, Pater, viridario ante quinque millia annorum furto impio subtractum est pomum. In me ipsum do, velut arboris fructum, pro sublato pomum. Dimitte hanc noxam. Apud me soluta res est, tamquam si nihil factum sit contra me; tu jam in eandem veniam assentire. Hanc unam vocem Christus copiosissime nobis inculcans: Dimitte, ait, si quid habetis adversus aliquem. Dimitte, & dimittemini. Jam reipsa quod docuit, facit. Cæpit enim facere & docere. Hinc rectè dictum Passio Christi doctrina est facti. Hinc Christus inter probra & dolores modestissime silebat, nimirum ut, quod verbis docuisset, re probaret. Dixerat Servator: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Dilexit inimicos pro iis moriendo, benefecit suas illis vestes relinquendo, oravit pro ipsis & seris, & primo loco. Doctrina facti, Passio Christi.

ILLIS. Neminem excipio, non Annam, non Malchum, non Caipham, non Herodem, non Pilatum, non calumniantes, non flagellis verberantes, non spinis coronantes, non cruci affigentes. Neminem excipio: veniam omnibus peto. Exemplum nobis necessarium imitandum. Nullum hominem, injuriam nullam veniam excludamus. Abominandæ voces sunt: Huic uni nebuloni non possum ignoscere. Hanc tantam injuriam oblivisci nequeo. Apage has voces ex ore. Non sapit hoc mores Christianos. Omnia omnibus absque tali exceptione dimittenda.

Portò tam abominandum erat Judæorum scelus, ut deprecator eos nominare crucifigentes non auderet. Illis, inquit, dimitte. Joab & Thecuis Absalonem, cui veniam rogabant, non fratricidam nominarunt. Saul improbus, Ubi est, ait, filius Isai? At David Saulem, regem Israël, Christum Domini appellat. Hic Chrysofostomus, Utamur, inquit, omni studio, ut linguam doceamus imitari suum Dominum. Nisi quis ita loqui serverit, neque iudex eum audeat. Appellatione probrosâ nec hostes quidem notandi; non adulatores, non nebulones, non proditores vocandi.

Sed ô Domine Jesu, quibus illis dimitti cupis? Non unus solum hic Saul, nec Absalon, aut Semei tantum unus est. Multa millia tuorum hostium te circum, iridentes, conspuentes, imò ipsis dentibus, si possent, laceraturi. Et ex his ipsis sunt, qui dicant: Ora pro teipso, miser. Rejiciunt veniam, ignosci sibi nolunt. Sed his ipsis venia rogatur: Dimitte illis. Eleganter Augustinus: Illis, inquit, petebat veniam, à quibus adhuc accipiebat injuriam.

NON ENIM SCIUNT QUID FACIUNT. Negare non potuit crudelissimam illorum invidiam, injuriam summam, excusavit igitur & extenuavit per ignorantiam id factum. Simon Cassianus, Sciunt, inquit, quod crucifigunt, ignorant quem crucifigunt. Bernardus Christi personam induens, Ideo, ait, ignosco illis, quia non agnoscor ab illis. Hæc eò dicta, quasi Pater in

A dulgentia concedenda rationem petiisset. Et en ratio: Non sciunt quid faciunt. Accusatus Servator, damnatus & crucifixus à meris cæcis: cæco facilis est venia, licet in Principem, in Regem impingat. Nemo igitur, monente Augustino, de sui peccati dimissione desperet, quando illi veniam meruerunt, qui Christum occiderunt: si talis est crucifigentibus, qualis erit obsequentibus? si totus in nos orbis insurgat, si lapidibus nos obruere conentur hostes nostri, ne cadamus animis; illorum cæcitas in causâ est: Nesciunt quid faciunt. Jacobus Apostolus Hierosolymorum Episcopus, Eusebio teste, ex alto præcipitatus, clamavit moribundus: Ignosce eis, Domine, quia nesciunt quid faciunt.

Sed ô bone Jesu, si oras pro omnibus, quid faciant, ignorantibus; Nos certè tales sumus, quos enim cogitat, cum gravius peccat, quod bonorum perdat, quid malorum incurrat? omnis peccans ignorans. Quisquis peccare cogitat, similis est præcipitatus se in flumen ex alto: prius enim oculos claudis, imò naturâ compellentem dum cadit, oculos comprimit. Pro his omnibus oravit Christus. Sed addit Lucas:

JESUS AVTEM DICEBAT, Dum hostes in ipso facinore patrandò occupati, dum sæviunt & furunt, dum vestes dividunt, dum calumniantur & irrident, dum rivuli cruoris defluunt, dum crucifixo injurias omnigenas inferunt, dicebat Jesus: Dimitte illis. Sunt qui è divi Luca verbis colligant, hoc à Christo sæpius pronuntiatum. Illa omnia videns, audiens, sentiens, nihilominus dicebat Jesus, Dimitte illis. Post injuriam quandoque jam vetustam, quàm difficile persuadere veniam, & injuriâ durante dimittere injuriam! mandatum novum, exemplum novum veniæ danda à Christo accipimus. Non attendebat, inquit Augustinus, quòd ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur. Super psalm. inimicos meos, ait David, prudentem me fecisti mandato tuo. Nec enim tantum pro calumniantibus & persequentibus, sed etiam pro occidentibus se oravit, inimicos omnes amoris brachiis complexus. Hoc est virgas, quibus quis cæditur, osculari.

Lacedæmonum respublica, quod Xenophon memorat, legem tulit de injuriis vindicandis. Hæc mundi lex est impia; injuriarum nihil condonare. At verò Thra-sybulus Atheniensis exul comparato exercitu, Atheniensis duce Lysandro adjuvante, triginta tyrannos expulit, & legem oblivionis tulit, ne quis præteritas injurias infestaretur. Salutarem hanc legem æmulus avocârunt. Christus in cruce exul jam parâ victoriâ, oblivionis legem figens: Dimitte, ait, & dimittemini. Nil boni habet ultio, quæ è malo pœnæ, facit malum culpæ. Quis autem tam fatuus, ut si curtus calcus non respondet pedi, de pede partem amputet, ut calcus ei habili fiat? Stultissimum est, minus malum majori emendare velle. Hoc omnes ii faciunt, qui vindicationem querunt. Nam qui injuriam accipit, malum pœnæ subit; qui vindictam querit, in malum culpæ incurrit. Quod priori longè deterius est. Pœna facit miserum, culpa non tantum miserum, sed & malum: pœna privatur bono temporario, culpa, & temporario & æterno. Ecclesiastici præceptio est: Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata tua solventur.

Beate Mechthildi arcanis affectibus dictum à Christo. In servis meis tria mihi maximè placent. 1. Veritas, in hac coram me ambulent ore sincero, corde perfecto. 2. Fides, Talem, ut mater filium, in extremis complectat. 3. Fidelitas, sed mihi ærumnas suas conquerantur. Hos numquam deseram in necessitatibus. 3. Fidelitas in proximum; peccata illius bono animo excusant, & ego ipsos etiam apud Patrem meum excusabo.

Discamus

Dilectus igitur non exaggerare, non vindicare, sed excusare, aut saltem extenuare, ac condonare injurias: non est faciendus mons de granulo, nec de rivulo mare. Dimittamus aliis & dimitteretur nobis. Talem in nos Deum sentimus, quales in alios fuimus.

§. IV. Precatio Christi, fidem impetravit Latroni.

Hæc Christi oratio (Dimitte illi) innocentem & sanctum oratorem ostendit. Hæc Numini divino summe placuit, & verò etiam efficacissima fuit, ut ad eas voces, quod Nazæorum evangelium memorat, aliquot millia Judæorum ad crucem stantium, innocentiam Christi agnoverint. Hæc ipsa oratio aliis illi obstinatissimis respiciendi spatium quadraginta annos impetravit. Sed his omnibus missis, latronum alter nobis considerandus, quem Christi pro hostibus deprecatio misericè traxit ad beatissimam vitæ clausulam. Post istum namque supplicem Christi libellum, tanta fidei argumenta tibi exhibuit latro, ut rectè dixeris: Nescio an à mundo condito magis rarum & memorabile fidei exemplum unquam extiterit. In Christi schola hic reus numquam fuit: repente tamen Apostolis omnibus tandem instructis, aliis mysteria fidei penetravit. Christum in patibulo pendentem adoravit Regem, moribundum hominem vitæ auctorem pronuntiavit, ita profusus ab inferis supra caelos emerit. Quam vegeti, acres, & lyncei profusus fuerint illi oculi, qui vitam in morte, celsitudinem in ruinâ, gloriam in probro, victoriam in exitio, regnum in servitio viderunt? Væ nobis! Christum pendentem & omnibus execrabilem latro suâ fide in caeleste solum evertit: Væ nobis! qui scimus hunc ipsum Dominum à dextris Dei confidentem, ab omnibus adorandum, si non assidue ac reverenter suscipimus & veneramus.

Latro respiciens non nisi cum crucifixi locutus, Christum defendit, seipsum accusavit, socium reprehendit. De Christo liberè pronuntiavit: Hic nihil mali gessit. Illustre bene moriendi documentum. Cum fatanas sub vitæ finem nostra nobis peccata objecerit, non exculemus, nec extenuemus, sed Christum monstremus, cum hoc ipso latronis elogio: Hic verò nihil mali gessit. Seipsum potro accusans, Nos quidem justè, ait, nam digna factis recipimus. Aperta & submissa scelerum confessio. Proprium est electorum amare justitiam, etiam asperè tractantem. Rex David & Mauritius Imperator in ipsis supplicis: *Iustus es Domine*, inquit, & rectum iudicium tuum. Magna pars venit, fateri crimen. Deinde hic ipse Christi causidicus socium reprehendens: Neque tu, inquit, times Deum, quod in eâdem damnatione es. Latro alter homo perditissimus, furiosè obstinationis fuit exemplum. Hunc neque Christi patientia & charitas, neque socii exemplum & admonitio, neque proprium supplicium, nec omnia prodigia Christo conjugere poterunt. Neque tu times Deum? neque crux & extrema necessitas timorem Dei persuadeat? jam jamque stabimus ante tribunal Dei, & tu etiânum ludis? Perditus est, quem pœna non emendat. Nummum protervi & frontis perfidiae liberi sunt, qui cum castigantur, rident, aut obgannunt.

Latro demum: *Domine*, inquit, *memento mei, cum veneris in regnum tuum*. Exiguam gratiam modestissimè petit. Deus, quanta fides! Petrus negat, Thomas dubitat, discipuli Emauentem proficiscentes pœne desperant, latro in ipso crucis tormento & scandalo credit. Hanc fidem Athanasius non immeritò admiratus dixit: Crucifigitur ut latro, & efficitur Evangelista. Nam hominem capitis damnatum, ab omnibus irrisum, jam moriturum, orbis dominum agnoscit: *Domine, memento mei*. Quid minus rogare potuisset? Solam sui memoriam flagitavit. Memoria nobis lenta, segnis, mala, quæ nos

Tom. II.

A sapissime desistit, quod in omni genere peccati sit, cum quis sui ipsius oblitus, contemptus, De lege, diabolo se vendit pretio levissimo. Ab orbis origine nomen nobis est *Pulvis*. Et hujus nominis nostri identidem obliviscimur. Quando igitur memoria toties & tam foedè labat, ut quis caeli, inferorum, Dei, sui ipsius immemor, in varium nefas ruat, optimè precamur: *Memento mei Domine*: Addit latro: *Cum veneris in regnum tuum*. O quantum brevi tempore profecit hic crucifixus, qui in scholâ Christi Syllabarius vix prima elementa nôsse visus est; ac ille jam Theologus, aliam & meliorem post hanc vitam, beatitudinem æternam prædicat. Reges nostri dam vivunt, imperant, cum vitâ definit imperium. At latro vitum juxta se pendentem æternitatis regem adorat. Liceat hic cum Augustino quarere: *Dic ô latro, Aug. serm. ubi thronus ex Sapphiro, ubi Cherubim & exercitus caeli, ubi in Parasce. corona, sceptrum, purpura, ut eum dicas regem caeli: Videtne coronam aliam quam spinarum, aliud sceptrum quam clavos, aliam purpuram quam sanguinem, thronum alium quam crucem, ministros alios quam carnifices? Quid ergo hic regium vides? Obstupescenda igitur hæc fides, tali loco, tali tempore. Pater deserit, Mater fiescit, Angelorum nullus apparet, Joannes & Magdalena juvare nequeunt, Apostoli pridem diffugerunt, Romani stident, Judæi probris & maledictis configunt; latro solus sit Christi patronus, infontem, regem proclamat. Magna fuit fides Magorum ab oriente venientium, & puerum in stabulo adorantium, major latronis in patibulo hominem & Deum venerantis.*

Magdalena propensè credidit, quia miracula vidit, conciones audiit, domesticum sororis exemplum habuit. Itam credidisse quid mirum? Deum folio confidentem, Seraphiniâ cinctum vidit, trisagion illud Sanctus, sanctus, sanctus, audiit. Longè alia & ab aliis diversissima addidit latro & vidit. Petrus credidit, quia Christum aquâ inambulantem vidit, in cruce natantem sanguine non vidit. Joannes & Jacobus crediderunt, quia Christum in Thadore, forâ caelesti radiantem viderunt; vox, vultus, vestis, Moyses & Elias testabantur eum hominem homine multo esse majorem. Hic omnia contraria. Hinc præci Patres hanc latronis à præcis fidem mirati satis nequeunt. Chryostomus interrogans: *Videt in cruce pendentem*, inquit, *& orat quasi in caelis sedentem: Judæi crucifigunt, qui legem noverunt, & tu latro unde talia philosopharis? Prodigiolum fuit prodigium hic latro*. Videte, obsecro, quam suaviter cygnea Christi modulatio prima faxem latronis pectus expugnârit, & hominem cædibus assuetum eò perduxerit, ut Arnoldus Carotenis Abbas cenfeat latronem in Luciferi sedem evectum. Deo id non difficile, nobis incertum, eo tamen nomine non incredibile, ut Luciferi superbia tantò majore notaretur ignominia, quanto dissimilior Angelo, eam sedem occuparet latro. Sed quis in hoc singulari homine patibulato tantam fidem excitavit? Singularis Dei gratia excitata. Dei gratia, Christi precibus impetrata, Christi amore in hostes, summâq; ejus patientiâ, & vitis prodigiis aucta.

§. V. Fidem Christo, veniam debemus inimico.

Christo igitur fides, venia debetur inimicis & ignorantia. Fides excitatur & crescit, si ea omnia quæ passus est Christus, faciamus nobis præsentissima, velut hodie facta; tamquam si cruci aditemus, cernamus & audiamus omnia. Horum omnium imagines sibi ad arbitrium proponere nequaquam difficile est animo, qui quidquid vult sibi depingit. Hebdomade majore varia est Christianorum devotio. *Sed fides*, Ambrosio teste, *præcedit devotionem*. 1. Crucifixi Christi effigiem osculamur: Præcedat Fides, & cogiter fidelis: Domini mei crucifixi pedes imos millies oscularer si possem, ergo statuer ac imagini Christi osculum figo quod Christo ber.

L 1 2

ipfi

Vertical marginal notes on the left edge of the page, including references to 'Fides la...', 'Luc. 24. 27.', 'Psal. 118.', 'Luc. 24. 42.', and 'Fit Evan...'.

Vertical marginal notes on the right edge of the page, including 'Christo fides debetur', 'Christo fides debetur', and 'Christo fides debetur'.

ipſi æqueo. 2. Cenotaphia obimus: Fides præcedat, ut nihil curioſitatis, ſed cordis in Chriſtum inflammata ſenſa quæramus. 3. Officiis divinis interſumus, interſit pariter & fides: noxas commiſſas intimè doleamus; ita utamur firmiſſimè non ampliùs dolenda committere. Sed optima devotio eſt, Domino Jeſu crucifixo ea omnia, quæ quiſque ad vitam finem paſſurus eſt, amantiſſimè ac liberaliſſimè offerre. Cuius hinc dicendum: Ego quidem juſtè (eſt plurima pati) nam digna factis recipio. Tu tantùm Domine memento mei in regno tuo. Ita fides exercenda in omni devotione verà. Nam, quod idem Ambroſius monet, *Fides in exercitata cifo languet, & crebris otioſa tentatur incommoſis.* Si paſchate peracto niſi ampliùs lubeat pati, ſi cum latrone improbo de cruce deſcenſum moliamur, ſi deſtantes veteres noxas repetamus, fides nimiam in exercitata eſt, quæ cælum credit ſine ullà vi, inter delicias & tripudia, otio ac torpoſe obtinendum. Chryſoſtomo teſte, *Fides ſicutum eſt, credens omnia patitur.* Hanc fidem in nobis excitemus aſſiduè, ut ea ſemper viva ſit, identidem clamemus: *Memento mei Domine in regno tuo.*

Ambroſ. in
Eſal. Beati
immaculati.

Chryſoſt. in
epiſt. ad
Ephes.

Ita Salme-
ron ſam. 10.
traſt. 40.
mibi p. 333.

Auguſt. lib.
de civitat.

Veniam
debemus
inimico:
Exemplo
demon-
ſtratur.

Vbi crux ea
hodieque
ſervatur.

Math. c. 18.
verſ. 35.

Percontetur fortassis nonnemo: Num ille, quem delictorum nondum penitet, aut qui judicari ſe gravioribus peccatis obnoxium, hac precariuncula juvetur? Putem ego juvari. Saltem impetraret lumen ad agnoſcendas culpas, & accuſandum ſeipſum, verteretque committam poenam in correptionem paternam, citiuſque ad Chriſtum rediret. Itaque qui Chriſti cruciatum cum ſenſu & fructu cupit expendere, in ſeipſo fidem excitet animetque. *Malo,* inquit Cyprianus, *peccare in fide, quam bene agere extra fidem.* Ille apud Deum plus habet loci, ſi Auguſtino credimus, qui plus attulit non argenti, ſed fidei. Cum dilectione fides Chriſtiani, ſine dilectione fides diaboli. Fidem debemus Deo.

Veniam debemus inimico. Non ſolum Chriſtus voce ac exemplo præit, *Pater dimitte illis, ſed omnes Chriſti imitatores. Rem oculis ſubjicimus.* Anno Chriſtiano milleſimo quadregeſimo Joannes Gualbertus, patria Florentinus, gente nobilis, armigero ſtipatus Florentiam urbem patriam petivit, in anguſto colle obvium habuit cognati ſanguinis homicidam. Gualbertus mox in iras aſſurgere, gladium ſtringere, & hoſtem patricidam velle confodere. Quid ageret miſer inter aram & ſaxum deprehenuſus: ad genua irati procubuit, oravitque per Chriſtum Jeſum crucifixum, qui è cruce pro hoſtibus orâſſet, veniam daret delicto, & hanc unam noxam ignoſceret. Expugnavit animum brevis eloquentia. Joannes iram & gladium ſtatim poſuit, hominemque, ut Pater filium prodigum, complexus in amicitiam recepit. Exemplum in tali gente obſtupeſcendum. Sub hæc Joannes in *Adem* ſacram divi Miniatis abiit, & templi medio coram icone Chriſti crucifixi genua ſubmilit. Hic imago certâ fide oculorum, capite annuit, habuitque gratias, quod inimico ſui cauſâ veniam non negâſſet. Hoc ita ſcivit Gualbertum, ut in Cænobio S. Miniatis inter reliquos religioſiſſimè deinceps vixerit. Quam luculentè monſtravit hic Deus, ſacrificium ſibi longè gratiſſimum eſſe, inimico ignoſcere. Quid vos ad iſta homines ſaxeï, cautibus duriores, quibus ſuavius videtur mergi ſtammis & æternum perire, quam inimico ignoſcere. Precante iudice, teo non ignoſcitis rei? Tantus è cruce orator, tot ora vibrans quor vulnere, non perſuadet? Imago lignea ſe movere, vos duratis? Annuit Chriſtus, vos abnuitis? Paratum in vos fulmen jam minatur; ſententia jam lata eſt Chriſti ore: *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unusquisque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Iis omnibus, qui vos quoquo modo læſerunt, ignoſcere; corpori, animo, famæ, fortunis conſultiſſimum eſt.

§. VI. Inimicis ignoſcere, corpus, animum, famam, fortunam jurat.

ET primò quidem juvat corpus. Veteres quandoque Martem in pingebant. Stabat Mars armatus, vultu acerbo & truculento, nube atrâ cinctus, & ſuum ipſe pectus pugione hauriebat. Atra nubes iram & vindictam; pugio inimici odium adumbrat. Hoc pugione homo vindictâ cupidus ſuum ipſe pectus confodit ſeipſum, dum odit alterum, conſumit, ita omnem ſibi valetudinem & vitam violenter eripit. Quanti, quos familiariter novimus, occulto hoc animi morbo ſunt extincti; odiis & ſimulatibus contabuerunt. Hoc enim facit vindictâ, quod vipera, quæ ut vivat, matrem occidit, dum ventrem rumpit ut exeat. Oro te, quid deſtationis præſtat vindictâ, quæ priùs vindictâ appetentem, animi quiete, ſapientiſſimè corporis etiam valetudine privat, quàm hoſti nocet.

II. Inimicis ignoſcere juvat animum. Summi benefici eſt à Deo adoptari pro filio. Huic impetrandæ dignitati niſi magis conducit, quàm inimicos diligere. Apertiſſimè Chriſtus, *Diligite inimicos veſtros, ut ſitis filii patris veſtri, qui in cælis eſt.* Quid cepturionem movit exclamare publicè, *Verè hic homo Filius Dei erat?* Chriſtus pro hoſtibus oravit, & cum clamore expiravit. Hæc aliquid divini ſapiunt. Deinde Deus ſemper ſeveriſſimè punit tam cupidus vindictæ, ut quæ amori Chriſtiano maximè adverſatur. Hinc divini lege reſectus à ſacrificiis camelus, quia læſus vindictâ furit. Hinc ericicus, accipiter, milvus, aliæque prædatrix volucres ſacris excluſæ, quia cùm offenduntur, acerrimè vindicant. Hinc Aman Mardocheum ultioni mactaturus, in ſuammet crucem eſt appenſus. Apis pungens & aculeum in vulnerem relinquens, perdit vitam: Ita ſibi omnium maximè nocet, qui aliis nocentem inferre ſtudet ulciſcendo. *Gladius eorum intrat in corda ipſorum, & arcus eorum conſringitur.*

III. Famæ ac honori plurimum conducit inimicis promptè ignoſcere; Nihil enim honorificentius, quàm ut res creata pro ſuo modulo aſſimilet creatorem, cuius natura & ingenium eſt inimicis benefacere. At mihi, ais, hoc dedecori eſt, mea tam ignaviter tueri, nec audere improbitatis alienæ reſiſtere. Ohe, quid dicis, homo nequam; graviſſimus in ſedem error eſt, ita ſentire. Dei legem obſervare, nullius laudem aut honorem temerari. Si quis viro nobili pedes & manus ligato colaphum infringat, quæ fortitudinis laudè dixerit ereptam ſic vincto? eum potius qui vincum aggreſſus eſt, pendendi facti arguet. Dei lex eſt, non vindicare injurias, hæc ligamur lege; quis jam inhoneſtum & turpe dicat ligatis, ſi cæſi non reſiſtant? Illud potius probroſum tibi eſt, ſi alii de te ita loquantur: Homo eſt anguſtiſſimi pectoris, nec venulam habet generoſiorem ullam; nihil concoquere, nihil perpeti poteſt; vix tactus furit. At contra magnarum virium eſt, negligere lædentem, regium eſt ignoſcere. Saul Davidi vaticinatus. *Scio, inquit, quod certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tuâ regnum Iſrael.* Unde obſecro ſcivit? Ex inuſitatâ mortuum manuſuetudine.

IV. Fortunam auget, inimicis ignoſcere. David, quem dixi, nec militem copioſum, nec dives ærarium habuit; penes Saulem iſta erant. Nihilominus David ærarium, militem, unaque regnum acquiſivit. Quibus artibus? Incredibili amore in hoſtes; hoc ſtratagemate Saulem debellavit, urbes cepit, in ſolium evaſit. Cur autem Sauli adeo parceret, hæc aſſignavit cauſam: *Quia Chriſtus Domini eſt.* Nos omnes, licet peſſimi, non olivarum liquore, ſed Chriſti ſanguine uncti ſumus. Hinc certè, qui Chriſtianum affligit, in Chriſtum lævit. Eadem verò menſurâ, quâ menſi fueritis, remetietur vobis. Si lævit, qui diſtiſſimus mercatorum dicat: Tales ego ulnas è panno corio,

Emenda-
rentur
venia
inimicis
dicit
1. Jura
corpus.

1. Jura
animam.

2. Jura
animam
& 41
idem 2. 11
verſ. 11.

1. Jura
plurimum
conducit.

1. Jura
verſ. 11.

1. Jura
verſ. 11.

1. Jura
verſ. 11.

1. Jura
verſ. 11.

1. Jura
verſ. 11.

corio, holoserico admetiar, qualem mihi cubitalem regulam attuleritis: Si brevis sit vestra regula, brevis erit & ulna mea: Si verò regulam adferatis longam, non minus longam referetes ulnam. Ita planè Deus amarissimè: Talem me geram erga vos, quales vos gesseritis erga inimicos vestros. Dimittitis? dimitto: vindicatis? vindico. Quàm bonus Deus! Si qui etiamnum abnuant inimicis liberalem dare veniam, simillimi sunt basilisco, qui solus inter serpentes nullo carmine devinciri potest, adeò venenatus est. Quod minatus Hieremias vates: *Mittam vobis, inquit, serpentes regulos, quibus non est incantatio.* His simillimi sunt isti, qui ex injurijs adeò altè in animum demissis tantum veneni concipiunt, ut à nullo nec hominum nec Angelorum persuaderi possint, inimicis ignoscere, & gratiam culpæ facere.

Ergo pereant hoc certo fulmine: *Judicium sine misericordia illis, qui non fecerit misericordiam.* Clamat Christus: *Dimitte illis.* Et Christiani contra seipfos affidè clamant, *Disperde illos?*

S. VII. Exemplo id monstratur.

Philippus II. Hispaniarum Rex cautus Princeps, ut filio subditos conciliaret, edictum scribi iussit, quod subditis fore ingratiſſimum non nesciebat. Et fama jam emanarat, brevi promulgandum. Hic filius. sesc interposuit, & subditis varia mustitantibus promissit, effecturum se, si possit ullo modo, ne promulgetur. Effecit. Hic filius omnes deprædicare, æque in celum extollere, ac dicere; sua illi omnia deberi. Pater æternus capitis nos damnarat, filius nostrorum scelerum pœnas expendens: Pater, inquit, *dimitte illis.* Quàm jure nunc Christus illud nobis ingerit: *Nōne ergo oportet et te misereri conservi tui, sicut et ego tui miseris sum?* Ne, quales, basilisci sumus aut aspidēs furdæ, quæ non exaudiunt vocem incantantium. Amarietudinem omnem animo epiciamus, & de cordibus nostris ignoscimus omnibus, quicumque nos umquam læserunt. Aliis per Christi mortem & Sanguinem rogamus, nunc ipse Christi Sanguis, mors ipsa rogat, ut inimicos in gratiam receptos charitatis brachijs, exemplo Domini, complectamur. Nullus jam amplius sit inimicus.

Catonem ajunt gestasse anulum, in quo insculptæ fuerint hæ voces, Amicus unus, inimicus nullus. Amicorum optimus, sincerissimus, & verè unus pro mille Christus est, inimicus posthac nullus sit. Cohortatus nos acriter Paulus: *Accessisti,* inquit, *ad testamenti novi mediatorum IESVM. & sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. Videte ne recusetis loquentem.* Sanguis Abel vindictam, Christi Sanguis veniam clamatur, eamque nobis offert gratiam, ut per veniam hostibus concessam, culpas à nobis commissas omnes eluamus. *Videte ne recusetis loquentem.* Fidem Christo, veniam debemus inimico. Non enim dimittendi tantum potestatem habemus, sed & necessitatem. Præcipiens vox est: *Non dico tibi, usque septies, sed usque septuagies septies:* hoc est, quadringentis nonaginta vicibus, ait Ambrosius, ut toties peccanti in die fratri dimitteret, quoties ipse peccare non posset. *Ne autem,* inquit Augustinus, *lingua dicas, non posset. Ne autem,* inquit Augustinus, *lingua dicas,*

Ignosce, & corde differas. Vocem etiam audit homo, conscientiam tuam Deus inspicit. Melius est ut non clames ore, & dimittas tibi, & corde; quàm ut blandus sis ore, corde crudelis. *Videte ne recusetis loquentem.* Peccatis suis veniam exorat, qui eam aliis non negat: sibi ipse laqueum ne erit, quisquis alteri non ignoscit. Sunt qui injuriam hæctenus condonent, ut eam non vincitent, sæpe tamen exprobrent. Sunt alii qui quidem sileant, nihilominus manet altè mente repositum, quod ingratis illorum est commissum. Indulgentia mala, quia non plena. Totum & ex toto animo dimitte. Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non recusetis uniusquisque fratri suo de cordibus vestris. Observate

Domini voces: *De cordibus vestris.* Imperfecta, nulla est ignoscencia, quæ vel minimum amaritudinis aut similitatis referat. Vis tibi è toto ignosci? Nec aliis hanc gratiam negaveris. *Quod tibi vis fieri, & alteri facito.* O igitur formidolosa sententia! Si parva fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittuntur. *Videte ne recusetis loquentem.* Aut tribue veniam, aut patere flammam.

CAPUT II.

Altera Christi morientis cygnea modulatio: Hodie mecum eris in paradiso.

Isaie vaticinium est, *Dabo clavem domus David super humerum ejus: & aperiet & non erit qui claudat; & claudet & non erit qui aperiat.* Grandes omnino & admodum caræ claves sint quæ humeris feruntur. Beatus Maurilius Andegavenſis Præful, rogatus à quadam matre, filium moribundum sacro chrismate firmaret, sed dum Maurilius aliquantulum sacris est impetratus, puer obiit. Nimirum hoc suum facinus Pontifex gessere, nec aliter expiandum, nisi munere abdicatione. Præinde, accusatore ac giudice seipso exul clam navim conscendit, lapsusque in mare, quas secum tulerat, templi clavibus vover non prius patriam visurum, quàm claves amissas recepisset. Mari trajecto, servum se viro Principi addidit, & hortum colit. Jam annis omnino septem totà Europà à suis quaeritus, caelesti demum iudicio inventus est. Tot preces precibusque missæ lacrymæ, redditaque à pisce, qui navim insulerat, claves reditum tandem persuaserunt.

Ante aliquot annorum millia claves paradisi abjectæ sunt in divinæ Justitiæ pelagus. Mortalium nemo hic urinatorum agere, illaque in lucem eruere valebat. Dum denique Christus Jesus Pontifex summus & Episcopus animarum nostrarum per rubrum mare sui sanguinis trajecit, & perditas paradisi claves in immani ceto, *Mortem vocant,* reperit, idque post quinque millia annorum. Ab eo nimirum tempore possunt infanti unius diei vel horæ paradisi referare. Certissimum ejus rei testimonium accepimus ab ipso paradisi Domino, qui latroni juxta se pendenti dixit, *Hodie mecum eris in paradiso.* Amantissimum regis promissum, Arque hæc altera Christi morientis cygnea cancio est. Quando igitur superiori capite, oblata occasione, latronis preces: *Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum,* exposuimus, nunc benignissimum Christi responsum, *Hodie mecum eris in paradiso,* explanabimus.

S. I. Expenduntur voces: Hodie mecum eris.

Nuptialis Samson convivis suis proposuit hoc enigmatis: *De comedente exivit cibus, & de fovea egressa est dulcedo.* Nemo repertus est totis sex diebus, quiolveret nebulosam questionem. Demum Samsonis uxor hoc arcani eis patefecit: In faucibus leonis, quem Samson occiderat, examen apum esse inventum. Hinc responsum: *Quid dulcius melle, & quid fortius leone?* Leo tribu Juda est Dominus Jesus, quem necavit Hebræa Synagoga. Hic leo comedens fuit: *Meus cibus est.* ait ipsa, *ut faciam voluntatem ejus qui misit me.* Sed & fortis fuit hic leo. Omnia quascumque voluit fecit. Ex ore hujus leonis exiit mel istud, *Hodie mecum eris in paradiso.* *Hodie,* inquit, non post aliquot annos, aut menses, aut dies, sed hodie nendum abdito tu mecum eris in paradiso. En summus Pontifex noster consentem teum continuo de reis eximit, & crimina ejus absolvit. Sed singulas Christi promittentis vocalas expendamus.

Hodie. Joseph in vinculis pincernam regium rogarat, *Tantum memento mei, cum tibi bene fuerit.* Et tamen succedentibus prosperis, *propositus pincernarum oblitus est.* in

Franciscus Harcus an. 1500. Septemb. obiit Maurilius 410. Christi 90.

Christus pontifex summus post quinque millia annorum reperit claves paradisi. Luc. cap. 23. vers. 43. Ibid. v. 44.

Judic. c. 14. vers. 14. Leo de tribu Juda Dominus Jesus. Luc. c. 4. vers. 34. Foris fuit, ex quo mel fuit istud: Hodie mecum eris in paradiso. Verba Christi promittentis expenduntur: r. Vocula. Hodie. Gen. c. 40. v. 14. & 23.

• *interpretis sui.* Si quid curatum velis, Christo manda, Christum roga: *memorato mei.* En responsum promptissimum: *Hodie mecum eris in paradiso.* Sicut Adam post commissum furum vitiose confitens, paradiso mox eiectionis, ita latro post tot latrocinia serio respiciens paradiso mox receptus est.

Ad finem hujus vite illico aut premiis aut supplicii Deus afficit. Quandoque etiam in hac vita. Nam Judæis murmurantibus, *adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Pueruli in Elisæum illudentes mox ab uris laniari. Quivis hominum exacta vitâ, momento primo non solum scit futurum præmium aut supplicium, sed sentit. Quod & latroni huic contigit.

Augustinus Christi personam induens, *Non te differo, inquit, tanta fidei reddo quod debeo: quia non solum credis me resurrecturum sed etiam regnaturum.* Inauditum profus est simul feminare ac metere. Hoc latro fecit. O bone Jesu, charissimos hominum in orbe hoc relinquis, & homicidæ nefario mox parat paradiso! Sed prædixit Siracides, *In opere ipsius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illius.*

Matthæus patremfamilias dixisse procuratori memorat, *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis.* Aeterni Patris procurator Christus incipit à latrone post horam undecimam veniente, cui denarium persolvit. Suadet Salomon, *Nec dicas amico tuo, vade & reperte, & cras dabo tibi, cum statim possis dare.* Fecit certe hoc Filius Dei. Sed quid hoc? Amicissimi petierunt præmii aliquid, at verò non statim id obtinuerunt. Abraham post iter ex Ur longissimum, post multa Deo præstita obsequia: *Domine Deus, inquit, quid dabis mihi?* Promiserat quidem Deus: *Faciám te in gentem magnam;* nondum fecerat: *benedicám tibi,* nondum benedixerat: *magnificabo nomen tuum,* nondum magnificaverat: *perambulá terram, quia tibi daturus sum eam,* sed nondum dederat. Petiit Moyses: *Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam.* Responsum est: *Faciem meam videre non poteris.* Philippus Christi discipulus petiit: *Domine, ostende nobis Patrem.* Nil novi vidit, sed hoc responso accepit: *Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Paulus ter Dominum rogat, & deprecatur colaphos atque plagas satanæ: neque tamen hujus angeli discessum imperat. Hoc unum illi responderetur: *Sufficit tibi gratia mea.* At latro solam sui memoriam in regno petit, mox regnum ipsum obtinet. Quid hoc obsecro? Maximi refert, quam opportunè aliquid petatur. Latro suas preces Christo allegavit opportunissimè. Si quis pecuniam roget, dum pecunia numeratur; si quis panem postulet, dum panis furno eximitur, aut penori mandatur, vix pecunia, vix panis negari potest. Ita hic profusus, dum Christus Cherub flammato gladio armatum paradisi custodem amoveret, latro supplicem libellum offert: mox illi responsum: *En paradisi panditur: si vis, licet itrepere.* Deinde hinc liquet, quam verum sit effatum illud: *Unus actus intensus plus valet quam mille remissi.* Melior est unica fervens hora quam multi anni languidi; melior est unicus paulo grandior nummus aureus quam crumena obolis plena.

Unicum memorabile facinus, seu, actus heroicus præstantior est, quam aliæ actiones plurimæ, sed remissæ. Hoc actionum discrimen summi apud Deum momenti est; qui non attendit quantum offeramus, sed ex quantitate actiones medullâ boni spiritus plenas desiderat. Reverà latro eam fidem, eamque humilitatem & charitatem in cruce ipsâ exhibuit, ut hæ inferiores ipsius actiones plus valuerint quam aliorum mille. Hinc illud promptissimum infiniti pretii promissum: *Hodie mecum eris in paradiso.* Christi ore in Sanctorum album est relatatus latro, & omnium sanctorum primus. *Hodie mecum eris.* Summum hoc solatium est: lecto in cælum rectissimâ viâ evolare posse. Hujus rectissimi volatus modum in

Gen. cap. 15. vers. 2. *Ibid. cap. 12. vers. 2. Ibid. cap. 13. vers. 17. Exod. c. 33. v. 13. & 20. Ioh. c. 14. vers. 8. 9. 1. Cor. c. 13. v. 8. & 9. Quomodo latro mox obtinuerit præmium à Deo, a meicis verò sit dilatum.*

Christi ore latro inter sanctos primus nominatur. Nova legi.

A *Aeternitatis Prodtomo docemus. Beatus Paulus illud Præmium* **HODIE** menti altè infixurus, *Adhortamini vosmetipsos, inquit, per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallaciâ peccati. Hodie si vocem eorum audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Duo sunt Hodie, breve unum ac miserum, felix alterum & æternum. Latroni dictum: *Hodie miserum ac breve paulo post finies; incipies æternum, non finiendum. Sed & alia quoque voculas expendamus.*

MECUM. Hoc solum, esse cum Christo, hoc unum atque unicum abundè satis fuisset promittere, Nam, uti Mecum Augustinus loquitur, *ubi malè esse poterat cum illo, & ubi bene esse poterat sine illo?* Latro igitur magnis & incitatis passibus, viâque profus compendiaria in paradisi pervolavit. Non ei dictum: *Paullatim, post me illic pervenies, sed Mecum.* Adam, Enos, Mathusalem nongentis sexaginta novem annis ambulando non accessit sunt, esse cum Deo, quod iste trihorio impetravit. Christus in cruce humanis ac divinis solatiis omnibus carere voluit, hoc unum admisit, hominem insipium & gurgite scelerum extrahere, & unâ secum in beatitudinis domicilium perducere. Quod Apostolis in prædicandâ cenâ promissit: *Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo;* id latro ante Apostolos experitur.

David in Miphibosetum & Bertellai filios liberalis exciit, luculentis de causis. Miphibosetum corpore quidem caduco clausus, sed tamen regis filius: Bertellai verò regem fugientem grandi munificentia excepit. At latro per omnem vitam improbus, est gratiâ, repentinâ regiam Christi mentam accumbit. Jam audit: *Mecum eris: Ego tibi, tu mihi.*

Salomonem Magnificum & Clementem alibi laudamus: Christus Clementissimus, Magnificentissimus, Summæ clementie, fuit, ad probra omnia obmutescere, ad paucula sicarii verba velut reviviscere, & omnem exprobrere liberalitatem. Magnificentie maximæ fuit homini per organem vitam improbo largiri paradisi. Quam bonum huic Domino servire! multi compluribus annis serviunt, demum senes mendici sunt. Hic latro non Christo, sed diabolo totâ vitâ servit, jam repente ditissimus, mens diâ & regno Christi donatur. Promiserat quidem Servator: *Vbi sum ego, illic & minister meus eris.* Atqui crucifixus iste non minister Christi, sed hostis fuit, rota illi, non cælum debebatur. Nihilominus ei munificus rex Judæorum ob pium suspitrium pollicetur paradisi.

Bernardi Claravallensis avo Arnulphus nobilis & dives, Cisterciensis familiae se addixit. Hic morbis gravissimis præsertim sub vitæ finem exercitatus inter ipsos dolores exclamavit: *Vera sunt omnia, Domine Jesu, vera sunt, quæ dixisti.* Interrogatus quid sibi vellent hæ voces; Promisit Dominus, ajebat, iis omnibus, qui sui amore desererent caduca, centuplum recepturos, & æternam vitam. Ita profusus est; promissi vim jam intelligo. Nam hæ ipsa doloris hujus acerbitas solatio est. Per hos ignes brevi delituros transitur, scio, ad delicias immortales. Spes futuri & immensæ præmii, omnem hujus vitæ voluptatem millies antecedit. Famulum tam fidelem à Christo tam largiter remuneratum, nil miri; in admirationem rapit tam festinatam latroni præmium.

ERIS. Pilato varia sciscitanti respondit Christus: *Erasmus meum non est de hoc mundo.* Verè non erat, Domine Jesu, nec enim humiles superbis, castos impudicis, mites iracundis misceri passus fuisses, si regem hic agere voluisses. Hinc crucis locum his verbis animas: *Eris mecum.* Nondum in patriâ sumus, sed erimus, & simul erimus. Mater filiolo cibum aut potum in alienâ domo importunius petenti respondere solet; *Mi fili, paullatim expecta, ubi domum redierimus, dabo.* Ita Christus sui memoriam roganti: *Hodie, ait, mecum eris.* Nolita quidem

Christi ore latro inter sanctos primus nominatur. Nova legi.

dem corpora in sepulchris erunt, sed anima tua pars hominis melior, cum mea erit.

§. II. Christi in iis verbis benignitas, Latronis felicitas.

Q Vamprimum in orbem venit Christus, animas ad se trahere cepit; sic utero virgineo etiamnum clausus Joannem Baptistam traxit, ita in cunabulis adhuc conditus ab Oriente Magos attraxit, ita Petrum & Andream, ita Matthæum & Zachæum, ita Nicodemum & Magdalenam ad se pertraxit, ita in ipso ex hoc orbe transitu, velut magnes, traxit latronem. Sed cur, o bone Jesu, non etiam latronem alterum ad te traxisti? nam & pollicitus es, Omnia traham ad meipsum. Alter trahi noluit, imò quò minus trahi posset, omnibus modis obstitit; cor ejus mons plumbeus, immobilis fuit; obstititissima ejus voluntas omnem salutis viam obfirmavit; perit, quia perire voluit.

At verò alter mox victas dedit manus Christo, ita è prædicatione prædicatione evasit. E diverso Judas ex Evangelico præcone factus est prædonum, furum, latronum coryphæus; Dominum servus, Magistrum discipulus vendidit, quem coram orbe latro defendit differtissimus Christi advocatus. Hac mutatio dextra Excessi. Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem. Ita solet Deus, qui ex armentariis Prophetas, ex opilionibus Reges, è telonariis Apostolos, è piscatoribus Doctores, è latronibus Martyres & paradisi cives constituit. Non possum, quin Augustinum eximie de hoc loquentem huc sitam. Verba ejus fideliter admetiar: Pendebat in cruce Christus, inquit, pendebat & latro. In medio ille, illi à lateribus. Insultrat unus, credit alter, judicat medius ille. Ille enim qui insultrabat, hoc dixit, Si filius Dei es, libera te. Et alius ad illum: Tu non times Deum? si nos propter facta nostra merito patimur, ipse quid fecit? Et conversus ad eum, Memento, inquit, mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Magna fides! huic fidei quid addi possit, ignorat. Titubaverunt qui viderunt Christum mortuos suscitantem: credidit ille, quem videbat secum in ligno pendentem. Quando illi titubaverunt, tunc ille credidit. Qualem fructum Christus de arido ligno percipit? Quid enim Dominus dixerat? Amen dico tibi, Hodie mecum eris in paradiso. Tu differas, ego agnosco te. Quando hoc speraret latro? Adductus de latrocinio ad judicem, à judice ad crucem, de cruce ad paradysum. Deinde ipse attendens merita sua non dixit, Memento mei, ut liberet me hodie: sed, Cum veneris in regnum tuum, tunc memor mei esto; si mihi tormenta debentur, vel quomodo veneris in regnum tuum. Et ille: Non sic. Invasisti regnum calorum, vim fecisti, credidisti, rapuisti: Hodie mecum eris in paradiso. Non te differo. Tanta fidei hodie reddo quod debeo. Latro dicit, Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum. Non solum credebat resurrecturum, sed etiam regnaturum. Pendenti, rucisaco, cruento ligno hærenti: Cum veneris, inquit, in regnum tuum. Et illi, Nos sperabamus. Vbi latro invenit, ibi discipulus perdidit.

Ne latro somnum putaret liberalissimum promissum, Christus jurando fidem faciens, Amen dico tibi, ait, Hodie mecum eris in paradiso. Vià rectissimà è cruce ibis in paradysum. Hæc mira sed minimè injusta. Latere hæc sensus hominum, ait Gregorius, nec quidquam de cunctis suis cognoscitur, quia divinorum judiciorum abyssus humana mentis oculo nullatenus penetratur. Scimus quòd latro de patibulo transivit ad regnum, Judas de Apostolatus gloria è lapsus in cartarum. Quis ergo discursat, in quâ viâ habitat lux, & tenebrarum quis locus sit, ut ducat unumquodque ad terminos suos, & intelligat semitas domus ejus?

§. III. Reliquia Christi verba (In Paradiso)

IN PARADISO. O admirandam Domini bonitatem! qui Anna, Caipha, Herodi, Pilato non respon-

dit, latroni consentienti non tantum patientissimas aures accommodavit, sed audite confessionis trientem reddidit paradysum. Quanta est, o Christe, tua liberalitas! Homo nefarius pauculis verbis sui memoriam in regno non deponendam petiit, mox ipsum regnum accepit. Quid amplius Joanni Baptista, quid Stephano Martyrum antesignano, quid Paulo Apostolorum maximo promissum? Verissime dixit Ambrosius, Vberior est gratia quam precatio. Hæc Dei est liberalitas, plura quam petas largiri solet. Abrahamus filium petiit, non tantum id impetravit, sed eum filium, è quo filius Dei natus sceretur. Jacob ut Benjamin rediret, unice petulavit; non illum solum sed & Josephum incolumem recepit. Salomon unam atque unicam desideravit sapientiam; non illam tantum, sed & opulentiam accepit. Ezechias extensorem vitam in annum unicum flagitavit, anni quindecim in augmentum vitæ concessi sunt. Tobias reducem dumtaxat filium optavit, tunc cum filio & filii conjux & argentum multo datum rediit. Quærat ille servus non sibi decem millia talentorum remitti, sed pensionis moram tantum poposcit, omnia ei nomina, totum debitum est remissum. Latronis verum erat, O si tam beatus sim ego, Domine, ut mei solum meminisse digneris in tuo regno! non hoc tantum, Mecum eris in paradiso. Non in memoriâ tantum meâ, sed in meo regno rex eris, regibus omnibus beator. Quam bonus Israel, Deus his qui recto sunt corde! Quam bonum servire Deo, qui minima etiam obsequia tam munificè remuneratur!

Assuerus rex munificentiam suam in Estherem explicaturus, Quid petis, ait, ut detur tibi? & pro quâ re postulas? Esth. cap. 5. etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Idem & Herodes Herodidi filia pollicitus, Pete à me, inquit, Marci c. 6. quod vis, quæ quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidiam regni mei. Sed peuter dedit, nec quidem dimidiam. Christum non provinciam, non regni dimidium, sed regnum dat totum, qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus. Hebræis olim promissa cap. 3. v. 20. vini, frumenti, olei abundantia, refertum penu, distenta horrea: tandem autem, tandem promittitur & conceditur paradysus. Atque hoc vel intelligentiæ rudi aptissimè. Si dixisset Christus: Deo fueris, Deum videbis; non tantas delicias, nec tam opima sibi gaudia cogitatione depinxisset latro, atque cum viridarium & paradysum audiit promitti. Verus verbum est: Ubi Rex, ibi curia; ubi Papa, ibi Roma; sic ubi Deus, ibi paradysus. Ajunt beatum Egidium divi Francisci socium ex eo tempore, quo Christus ei spectabilis adfuit, tam concisus in cælum desideris raptum, ut audito vel à pueris per plateas paradisi nomine, rerum omnium sensu destitueretur.

Vani laboris sit, pluitibus hæc disceptare, quis ille promissus fuerit paradysus. Non cælum, siquidem quadraginta post diebus in cælum Christus abiit. Non paradysus protoplastis habitatus, quem ajunt non extare amplius, quamvis Irenæus & Justinus contrarium affirmant. Non Persicus, pensilis hortus, quem vero nomine paradysum vocant. Promissit igitur, claram Dei visionem, quæ die illo cunctis in Abraham sinu collectis est concessa. Hanc paradysum nominat, Est enim gaudium mille gaudiis refertissimum. Paradysum Christus in eam usque horam numquam nominaverat, sed in extremis velut Pater abditum thesaurum filiis ostendit. Sublimis in regno, uti Bernardus loquitur, sua vis in ligno.

De seipso Christus dixerat: Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur. En ostium cum quinque gradioribus feris, patentioribus plagis. Una alterave horula ad hoc ostium pervigilata peperit beatissimam in cælo æternitatem; adeò infinite bonus est Deus, homines & jumenta salvans. Glorificabit me bestia agri, ait, dracones & struthiones. Nemo miretur à Dei filiis, ab astris maturnis,

Solus latro
Christum
defendit
& gloria
afficit.
1. Reg. cap. 2.
vers. 30.

nis, ab omnibus Angelis me laudari, multo jam tempore maiestatem meam intuentur, innumeris à me beneficiis affecti: illud admiratione dignius, latronem qui in agris, nemoribus, viis, velut cuncta bestia fame stimulatam transeuntes jugulabat ut prædas ageret, jam in mirrissimam ovem mutatum, ad primam pastoris vocem accurrisse, illi se subiecisse, & tamquam Deum suum jam revereri. Pater, videri poterat dereliquisse filium, aberant Angeli, fugerant Apostoli, Judæi accusaverant, Romani crucifixerant, latro solus defendit & gloria afficit. Promisit Deus: *Quicumque honorificaverit me, glorificabo eum.* Applausissimè hic prælitum; Regem ab omnibus irrisum honoravit latro quamvis exiguo tempore: mox gloriam obtinuit æternam.

Diocletiano & Maximiano in Christianos saventibus, cum ad supplicium duceretur Felix Presbyter, obvius ei fuit Christianorum aliquis, qui cum se ultro & elatâ voce Christianum profiteretur, mox cum eodem pariter ad supplicium raptus est. Cum autem illius nomen ignorarent Christiani, Aductum vocaverunt. Nam felici Martyri velut in augmentum additus erat ad coronam. Ita Christo Morienti & ad paradysum transeunti, in ipsâ veluti viâ Aductus accessit latro, Felix in cruce societas, quæ paradisi viam tam citò tam certam reperit.

S. IV. Christus latronum medius, iudicis formam representat.

Luc. cap. 10.
vers. 30.

Beatus Lucas iter Hierichuntinum describens: *Homoguidam, inquit, descendebat ab Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, & plagis impeditis abierunt semivivo relicto.* E caelesti Hierusalem in vanitatis Hiericho descendit Christus, sed incidit in latrones, spoliatus & semivivus est relictus. Divinitas vitam quam perdere non potuit, retinuit, humanitas amiserit. Verò in latrones est delapsus, nam & illorum medius pendit. Objectum Christo sapius: *Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Jam cum illis etiam patitur, & moritur. Mi Deus, qualis erat in monte Golgotha hæc Trias! Servator orbis, & gemini latrones. Innocens, unus, alter respiciens, tertius perditissimus. Hæc trium societas triplex hominum genus adumbrat. Pœnas aliqui quas meruerunt, inviti & impatientes tolerant; ita è cruce in orti flammis properant, per miseriam Pœnas alii commertas patientiâ laudabili persolvunt. Iræ Domini portant, quia peccaverunt ei. Alii patiuntur insones & immerentes virtuti exercendæ, & coronæ adipiscendæ.

Luc. cap. 15.
vers. 2.

Trium societas in Golgotheo monte triplex genus hominum adumbrat: Mich. cap. 7. vers. 9.

En igitur hominem innocentissimum, quia in latrones incidit, ut latro captus, flagris cæsus, cruci affixus, satis plagarum monstrat. Non sumus, obsecro, Levitæ, neque Sacerdotes, qui transeant sine miserationis sensu; Samaritani sumus, qui videant & misericordiâ moveantur. Et ô quale spectaculum! Deus ille, orbis conditor, qui in cælo adoratur, in infami signo spætis & maledictis notatur. Ipse etiam latro, insultans blasphemabat eum, & dicebat, *Si tu es Christus, salvum fac te ipsum, & nos.* Reserato cælo Isaias: *Vidi, ait, Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum. Seraphim stabant super illud, & clamabant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum; plena est omnis terra gloria ejus.* O Isaias denuo suspicet, & hunc ipsum quem vidisti Dominum, intueri. Quantum hic intuitus ab illo divertit? Non Seraphinorum alæ, sed flexiles spinæ caput jam inumbrant; non jam sedet, sed pendet; non Angelorum, sed hostium, sed latronum medius; non adoratur, sed irridetur, & contumeliis vexatur ab omnibus. Non in cavo Berlethemis sumus, qualis enim hic Joseph & Maria? Non sumus in cacuminè Thabor, qualis enim hic Moyses & Elias? Verè semetipsum exinanivit. Hic oculos, hic figamus animum: nisi ad hunc aspectum superbiam in nobis

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Isaiæ cap. 6.
vers. 3.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

A omnem expugnemus, a quomodo est de nobis. Paulò ante Christus cum Barabbâ latrone in eamdem lancem est appensus, & vicit pondere latro. Vox populi fuit: Non hunc, sed Barabbam. At verò nos animalia ad omnem arrogantiam nata, ab omnibus coli & suspici, in omnium oculis & ore versari, omnium applausu saluari, extolli cælo cupimus. Hæc humilitatis nostræ sunt specimina. Superbe cinis oculos ad Christum reflecte, alia cernes submissionis paradigmatata. Aut imitare, aut hereditati promissæ renuntia.

Sed hic etiam supremi iudicii verissimam effigiem contemplerur. Christus iudex, partium duarum medius in alto cernendus, hinc cælo adscribendi, illinc cælo præcipitandi sententiam expectant. Crux ipsa tribunal est. De futuro iudicio dixerat Christus: *Tunc duo erunt in agro, unus assumetur, & unus relinquetur: duo in molâ, una assumetur, & una relinquetur: erunt duo in lecto uno, unus assumetur, & alter relinquetur.* In omni hominum genere erunt, qui in cælo recipiantur ob sancta promerita, erunt & qui erebo sepeliantur propter opera prava. *Va miseris nobis,* ait Gregorius, *qui de electione nostrâ nullam adhuc Dei vocem cognovimus, & jam in otio quasi de securitate torpemus. Debet profectò, debet in spe esse non solum securitas, sed etiam timor in conversatione, ut illa certantes foveat, & iste torpentes pungat.* Nunc igitur quisque spem jungat timori, ne & ipse inter relinquentes numeretur. In duobus his latronibus hæc iudicii forma vel oculis cernenda proponitur. Par peccatum, par supplicium, par respiciendi subsidium, exitus diversissimus. Alter, inquit Hieronymus, præcedit Petrum in paradysum, alter iudam in infernum.

Suppliciorum omnium summum est cum obstinato latrone sic abjici. Utrique gratia divina præsto fuit; illi efficax, ut in Theologorum scholis loquuntur, huic sufficiens; potuisset servari, si voluisset, sua culpâ perit. Cur autem, inquit, non utrique dedit gratiam efficacem? Ad hæc talia illud Augustini semper ingero. Iudicia Dei possunt esse occulta, injusta esse non possunt. Noli investigare, si non vis errare. Hi latrones velut duo bajiuli Borrum vitæ junctâ operâ portabant. Ille qui præcessit, nec borrum vidit, nec dulcedinem ejus gustavit, alter vidit & gustavit, *quoniam suavis est Dominus.*

Hoc autem obstinatæ mentis cruciarius omnes moneat: Ne procrastina. Heu quot millia hominum latronem alterum in sui ruinam trahunt quotidianis procrastinationibus? Nec cogitant temerarii, unum illum è tot centenis millibus sub ultimum vitæ finem serbò respuisse, diem illum singularis misericordiæ fuisse, omnia ceteroqui facilia, in extremis reddi difficillima; unum quidem è duobus paradiso donatum, alterum ad inferos dejectum. Utriusque rigido fatali Christus & Christi Mater aderat, effusus Christi sanguis recens fuerat, prodigia & miracula in aperto erant, reserata invitaverat salutis via. Nec hilum movebatur obstinatus; surdus ac cæcus obiit & perit. Quam bene Ambrosius, *Rapiamus, inquit, & festinemus, nam pascha non inducatur nisi festinanter. Regnum celorum vim patitur, & videntur rapiunt illud: rapuit bonus, neglexit malus. Naviga ergo, naviga, quisquis es, naviga, dum tibi flant zephyri: occasione commodam distulisse semper obviis ponendi tempus neglexisse multò magis semper nocuit.*

Joannes Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus, ut eadæmonis mores perfidissimos detegeret, ita, inquit, pacificetur diabolus. Da mihi diem hodiernum, Deo crastinum; mihi tempus præsens, Deo futurum, ut ita tardantes & procrastinantes abripiat. Non negamus Manassen impium senem obiisse, sed & hoc asserimus, Ammonem libidinosum juvenem sublatum. Summa vitæ iactura, dilatio. Differre honesta semper serum ac noxium. *Idcirco, Hodie si vocem Domini audieris, noli obdurare corda vestra. Ah, noli! Hodie est, dum*

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

Luc. cap. 23.
vers. 39.

vita est. Patet ostium, licet ingredi. Pœnitebit, sed forsani nimum serò, pœnitentiam ditulisse. Paradisi claves jam in proparulo sunt, nemini negantur serio pœnenti. Paradisus tribus omnino clavibus est referendus. Hæc illarum nomina sunt: Accusatio sui, Resignatio sui, Perseverans Tolerantia. De singulis pauca.

§. V. De primâ paradisi clave.

Prima, Accusatio sui. Latro paradisi civis, Nos quidem iuste, inquit, nam digna factis recipimus. Jobus non solâ patientiâ, sed sui accusatione quoque laudatissimus, Si abscondi, ait, quasi homo peccatum meum, & celavi in sinu meo iniquitatem meam. Pulcherrimè hac de re Gregorius, Videatur, inquit, vir iste culibet magnus in virtutibus suis, mihi certe sublimis apparet etiam in peccatis suis. Mirentur in eo qui volunt castitatis continentiam, mirentur integritatem iustitiae, mirentur viscera pietatis: ego in eo non minus admiror confessionem humilissimam peccatorum, quam tot sublimium gesta virtutum. Scio enim quod per infirmitatis verecundiam perurumque gravioris est certaminis commissa peccata proderet, quam non admissa vitare: & unumquodque malum quamvis robustius vitetur, tamen humiliter proditur. Indicia vera confessionis sunt, si cum quisque se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit. Scriptum est: Iustus in principio accusator est sui. Quod si superbe defendimus, liquet, quia peccatores nos ex nobis sicte dicebamur. Vir de summo opere curandum est, ut mala que fecimus, & sponte fateamur, & hæc aliis arguentibus non negemus. Superbia quippe vitium est, ut quod de se fateri quisque quasi sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur. Sed ultimarissimum humane gentis vitium est, audendo peccatum committere, commissum negando abscondere, convictum defendendo excusare. Si Adam humiliter se accusasset, à paradiso non exulasset; excusando culpam non delevit sed auxit. Quam raro auditur illud? Ego quidem iuste, nam digna factis recipio. Boni se ipsos, improbi non se reprehendant, sed alios. Peccatum peccato addit, qui culpam quam fecit, patrocinia defensionis adjungit.

A culpâ nostris omne malum nostrum oritur: sed hoc quotidianum diaboli vastramentum est, ut culpam causas modò male fortunæ, modò concitiorum naturæ, jam illis, jam istis hominibus adscribamus. Perquam rara vox auditur: Nos quidem iuste. Culpam omnes tegimus, nec admitimus nomen factorum rei. Jam quantæ excusationes in omni crimine? Imò & rationibus etiam propugnare malè facta conamur. Quid? quod virtutis nomen non raro vitis indamus? Nonnumquam, quod deterius, gloriamur etiam in rebus pessimis. Quod si quis verum crimen objiciat etiam palam factum, indignamur, & in iras confurgimus, & sæpe capulo manus propior quam confessioni. Non erubescimus aures, oculos, manus medicorum in erubescendis morbis: tantus nos amor vitæ tenet, & animi vulnera detegere reformidamus, aded nos æterna mors non terret. O quanti solo pudore malo perierunt æternum! poterant æternum vivere unâ confessione: pudor noxius retrahit. Pudorem nociturum exiit latro, delicta palam fassus, quò facilius veniam mereretur, nec delicta tantum, sed & pœnam illis debitam iuste se pati confessus. Hic suos quisque motes excutiat: num erroris suos fateatur an negat; damnet an defendat; vituperet an laudet; oderit an amet. Suimet accusationem in latrone reperiet; qui scelera sua damnavit palam, laudavit innocentiam Christi.

Rex Balac Israël hostis, omnibus contendit virtus, ut Balaam Magus Israël devotionibus & carnibus malediceret. At verò Deus Balaamo præcipiens est. Quid, obsecro, Deus suo populo timet ab execratione magi? Anastasius Nicænus eruditè hoc edisserens, Assidue, inquit, populus peccabat; idcirco pœne etiam

assidue puniebatur. Ne verò diceret originem punitio- nis esse imprecationem vatis, non permisit illum Deus malè im- malè imprecari. Stipendia peccati mors, & omnis comita- tus mortis. Nos igitur acculemus nos ipsos, & culpas nostras; ita prævertemus diabolum accusatorem fra- trum. Hæc prima & serè unica pœnitentiæ lex est: Ac- cufare seipsum.

Ruffinus Aquilensis memorat ad Pœmenem Ab- batem venisse qui rogaret, ea sibi verba interpretare- tur: Omnia munda mundis. Cui Pœmen: Qui dicti hujus notionem caperet, omni re creatâ inferiorem se crede- ret. Cui frater, Et quomodo, inquit, homicidâ me de- teriorem censeam? Cui denuo senex: Non occidisti alium? suam ipsius animam jugulasse nequius est. Nec- dum vim dicti cepit. Cui Pœmen denique, Hæc sola, inquit, iustitia est hominis, ut seipsum reprehendat. Tunc enim iustus est, cum sua peccata condemnat. In- de fuit qui diceret, Virutes aliquo diverfantur apud me; sola emanet sui accusatio. Hæc prima paradisi clavis est: Nos quidem iuste.

§. VI. De alterâ paradisi clave.

Alterâ, Resignatio sui in manus Dei ad præmium & ad supplicium. Domine, memento mei. Bernardus æstuante affectu, Vtrumque es mihi, ait, Domine Jesu, & speculum patendi, & præmium patiens. Tu caput meum post victoriam coronas, sive quia pugnantem te spectro, sive quia ex- pectò non solum coronantem, sed & coronam. Trabe me post te, libenter te sequor, libentius fruor. Si sic bonus es Domine sequentibus te, qualis futurus es consequentibus? Illi ergo fida- mus toto pectore; quò major fiducia, hoc melior resignatio. Arnoldus Carnotensis ad eandem nos fida- ciam animans, Sit qui invocet, inquit, erit qui exaudiet; sit qui pœniteat, non deerit qui indulgeat. Dum halitus in nobis superest, pes etiam sit cum plenâ sui resignatione, uti certè latro divinis nutibus se totum tradidit. Quod Gregorius singulariter commendans, Nihil, inquit, in eo pœnis liberum, nisi cor & lingua remanserant. Inspirante Deo totum illis obtulit, quod in se liberum invenit. Ille qui ta- lis ad crucem venit ex culpâ, ecce qualis à cruce recedit ex gra- tiâ. Confitebatur Dominum, quem videbat secum humanâ in- firmitate morientem, quando negabant Apostoli eum, quem miracula viderant divinâ virtute facientem. Huic igitur Do- mino, quem inter tot negantes publicè confessus est te- gem, totum se tradidit.

Subinde lis suavissima inter amicos oritur: ille rem mutuam vult reddere, iste recusat accipere, cum affa- bili hoc dicto: Bonâ manu possidetur. Quidquid offerimus Deo, velut in Dei manu reponentes, id omne summâ securitate munimus: ab optimâ manu tenetur, quidquid Deo committitur. Promissum Christi est: Et non rapiet eas quisquam de manu meâ.

Non ignota vox dilecti est: Quid magis à te requiro, imit. Chri- quam ut te studeas mihi ex integro resignare? Quidquid præ- ter te ipsum das, nihil curo, quia non quero datum tuum, sed te. Offer te mihi, & da te totum pro Deo, & erit accepta oblatio. Si autem in teipso steteris, nec sponte te ad voluntatem meam obtuleris, non est plena oblatio, nec integra erit inter nos unio. Igitur omnia opera tua præcedere debet spontaneâ tui ipsius in manus Dei oblatio.

Homo divinæ voluntati ad nutum obsequens, & ve- ro nomine Resignatus ita semper & in rebus omnibus erit turbatissimis loqui solet: Si ita tibi visum, Domine, ita fiat. Si quid à te petam noxii, nega mihi. Tu nôsti quid in rem meam magis expediat; age mecum prout volue- ris. Da, quod vis, & quantum vis. In manu tuâ sum ut pila, huc illuc & quacumque placuerit, me mitte. Ho- notem tuum spectro, non meum; tibi vivere desidero, non mihi. En ego servus tuus ad omnia paratus. Neque nescio tuam pro me providentiam, mi Deus, dies no- stræque jugiter multo magis vigilare, quam mea omnes

Israël
Rem. cap. 6.
vers. 2.
Apo. c. 12.
vers. 10.
Ruffin. Ag.
n. 131. apud
Rufveid.
Pelag. c. 15.
num. 3.
Tir. cap. 1.
vers. 15.
Bernard.
Luc. cap. 23.
vers. 42.
Bernard.
serm. 47. in
Cant. med.
mibi p. 92.
Arnold.
tract. 7. de
verbis Do-
mini.
Greg. lib. 18.
Moral. c. 25.
mibi p. 723.
Ioan. c. 10.
vers. 28.
imit. Chri-
stil. 4. c. 8.
n. 1. & 2.
Locutio
hominis
ad divinâ
voluntatem
resignati.

Tres cla-
ves quibus
paradisus re-
feratur:
1. Accusa-
tio sui.
2. Resigna-
tio sui.
3. Perseve-
rans toleran-
tia.
Ergo
paradisus
tribus
clavibus
referendus
est.
1. Accusa-
tio sui.
2. Resigna-
tio sui.
3. Perseve-
rans toleran-
tia.
Gregorius
dicit
quod
paradisus
tribus
clavibus
referendus
est.
1. Accusa-
tio sui.
2. Resigna-
tio sui.
3. Perseve-
rans toleran-
tia.
Aug. serm. 19.
de
iustitia.
Latro de-
licta palam
fessus est,
ut melius
veniam
mereretur.
Nan. c. 12.
Cur Deus
non per-
miserit po.

cura pro meipso possint. In lubrico stat, imò non stat, sed nrat & cadit, qui non omnem suam sollicitudinem in te projicit; tibi cura est de nobis. Modò igitur mea cum voluntate tuà quàm integerrimè consentiat: tibi omnia permitto cetera. Quid sit futurum eras, querere fugio: quemcumque dederis dierum, lucro appono. Si tenebris me sepias, laudo te: si lucem affundas, etiam laudo te: si pœnis me afficias, æquè laudo te: si morbo, si paupertate, si ærumnis aliis me affligas, iterum laudo te. Non potest non esse bonum, non esse optimum, quod de me statueris. Hoc enim semper, mi Deus, quod melius est, quod optimum est, facis. Pro te libentissimè patiar, quidquid me pati volueris. Amarum & dulce, lætum & triste de tuâ manu, decretis tuis contentissimus accepto. Ab uno atque unico me malo tuere, dummodò te non offendam, & ego facillè mortem & inferos ridebo. Quidquid calamitatis in me irruerit, non formidabo, modò non expungar è libro vitæ.

Recordor, mi bone JESU, tua mihi monita jam centies, jam sexcenties occentata; saluberrimas præceptiones tuas jam novi. Hæc voces tuæ sunt: Relinque te, & invenies me; pro tuâ voluntatem meam sequere. Nihil elige nisi quod mihi scieris placere. Grande lucrum, abundans gratia, ingens promeritum est, à meo semper arbitrio in rebus omnibus pendere, idque sine omni exceptione. Quantò sincerius hoc feceris, tantò mihi magis placebis, & tibi amplius lucraberis. Aliqui ad meam se voluntatem conformant, sed cum exceptione: non placent. Aliqui bono impetu se mihi totos dedunt, sed brevè recipiunt quod dederunt: neque hi placent. Sunt pauci, qui sese totos suâque omnia è toto meâ voluntati transcribunt plenissimè: hi placent. Hoc fac, & vives.

Pl. c. v. 8. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Hoc facere quod jubes, modis omnibus conabor. Et si quid in me cunctationis aut desidia fuerit, tu meam etiam rebellem ad te propitius compelle voluntatem. Ita me tibi penitus tradò, tamquæ arctè devincio, ut si vèminimùm tuæ resistam voluntati, verberibus etiam & plagis velim adigi ad præstandum, quod promisi, officium. Tua, mi Domine, voluntas, omnis justitiæ norma est. Fiat voluntas tuâ ab æterno usque in æternum.

Ita profectò sentit, ita & loquitur, qui suam voluntatem divinæ integrè adjunxit. Hæc sui Resignatio altera paradisi clavis est. Hæc una vel mille seras referat.

§. VII. De terciâ clave paradisi.

3. Perseverans patientia. Tercia paradisi clavis, Perseverans patientia Chrystostomo crux ipsa paradisi clavis est. Crucifixo certè paradisi promittitur. Qui socius crucis est, socius & paradisi erit. Latronum alter jure dixisset: Nisi ligno suffixus fuisset, orco præcipitatus fuisset. Ad caelum crux exiit. Hominum afflictissimi, plerumque Deo charissimi. A virgis sapere discimus. Innumeris principium salutis est calamitas. Milèriarum multiplex amaror dulce caelum facit. Tutissima inter arduas & alta via est. Ubi afflictio non est, ibi plerumque Deus non est. Ratissimè sani sumus sine his caeteris. Quod patimur non pœna est, sed medicina. Quem diligit Deus,

1. Cor. c. 3. vers. 23. corripit. Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Patientia opus est, sed constanti. Noluit Christus ante constitutum finem dolores crucis finire. Deponi de cruce voluit, non descendere. Tormenta hæc exhaustit usque ad novissimum suspirium. Potuit dicere: Consummatum est. Fidem præstitit ad ultimum. Patientia non est vera, quæ non est firma & perseverans. Cur subito jam passi graviora patientiam abrupimus? Non est diuturnum, quidquid finem habet. Notus divorum encomiastes narrat, Marianum & Jacobum Martyres hilari viso recreatos in carcere hunc in modum. Agapius martyr jactò dudum omni cruciatus

Surius to. 3. ipso initio. Alioqui die 30. Aprilis

A perfunctus, Jacobo per quierem se spectandum præbens lætissimâ fronte, ad convivium hilare invitavit. Illuc igitur Jacobus & Marianus velut ad Agapen properare visi. In viâ occurrit puer, quem constabat antè triduum unâ cum matre martyrium pertulisse. Hierosis redimitus, & virentem palmam dextrâ præferens, Quo, inquit, tenditis? gaudente & exultate: cras enim & vos cœnabitis nobiscum. Secundùm quietem hæc vidisse, constantem Martyrum patientiam mirificè roboravit. Quin igitur duramus, & quod calicis amari reliquum est, fronte hilari perhaurimus: Acclamat Christus: Hodie mecum eritis in paradiso.

Annæus Seneca de libro Q. Sextii disertans, in qua- cumque, ait, positione mentis sim, cum lego hunc (satebor tibi) liber omnes casus provocare, libet exclamare: Quid cessus fortuna? congruere, paratum vides. Illius animum in duo, qui quærit ubi se experiatur, ubi virtutem suam ostendat. Libet aliquid habere quod vincam, cuius patientiâ exerceat. Nam hoc quoque egregium Sextius habet, quod & ostendat tibi beatæ vitæ magnitudinem. & desperationem ejus non faciet. Scies illam esse in excessu, sed volenti penetrabilem. Christus crucifixus, libet admittendus, intus & foris scriptus, omnigenæ patientiæ compendium absolutissimum. De hoc libro Christianus quisque dixerit: Cum lego Hunc, libet provocare omnia mundi adversa, omnes carnis illecebras, omnia diaboli machinamenta. Pro Christo & cum Christo pati suave est. Quidquid ego quidem patior, justè, justissimè patior; pœnas luo quas merui.

B Et en Patientiam Latronis & Constantiam. Admissæ sunt illius preces: Obtinuit ampliora quàm petiit, dolor tamen crucis non mitigatus est, manserunt vulnera, adhuc erant frangenda crura, acerba mors oppetenda. Ille tamen è cruce descendere non cupivit, Christi gratiam non carnis lusu æstimavit, omnem sui calicis amarorem exhaustit. Exhaustiendus est calix usque ad fundum. Perseverantia virtutum finis & consummatio, patientiæ gemmatum diadema.

C Apocalypsicòs divinus scriptor, Ego Ioannes, inquit, frater vester & particeps in tribulatione & regno. Nimirum societas crucis & mortis, vitæ ac beatitudinis parit societatem. Nemo autem crucem suam putet gravissimam, aut intolerabilem. Inter omnes tribulationes, inquit Augustinus, nulla est major quàm conscientia delictorum. Nemo de cruce ante finem solviatur descendere, si comparatur ut & conglorificemur. Paradisi claves in promptu sunt, si volumus, mors nostra erit transitus è cruce in paradisu. E Bernardo clausulam appono: Bona mors, inquit, si peccato moriaris, ut justitia vivas. Hæc mors necesse est ut præcurrat, quò illa sequatur secunda. Dum vivis in carne, morere mundo, ut post mortem carnis incipis vivere Deo. Bona proinde mors justis propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem. Huic moris succedit jucunditas de novitate, securitas de æternitate.

CAPVT III.

Tercia Christi morientis cygnea modulatio. Ecce Filius tuus.

O Cellas Domini Joannes de primis in orbe fratibus, Non sicut Cain, inquit, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Horrendum proflus & primum homicidium, primumque hominis morientis paradigmata. Quis sensus fuerit parentibus Abelis Adamo & Evæ? Non dubium rei novitate attonitos fuisse, cum hominem mortuum nunquam ante viderint, nec ulcimum mortis tyrannidem experti sint. Mæror illorum & dolor nequit explicari.

Multò minis verbis exequi poterimus mærores & dolores Matris sub cruce stantis Mariæ, quæ unigenam suum Abele sanctiorem non tantùm defunctum, sed flagellis

flagellis caelum, sentibus coronatum, cruci suffixum, mortentem, mortuum, lancea confossum, vulneribus plenum, sepulchro inferendum, suis ipsa oculis spectavit, auditque suis ipsa auribus e cruce has voces: Ecce Filius tuus. Ecce Mater tua. Verbum bonum & suave, ait Bernardus, verbum mirabile, magnum concinens pie charitatis affectum. Vates Hebraeus, Admiramini, ait, & obstupescite: quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo crederet cum narrabitur. Filius Dei in cruce mortuus, priusquam se morti permitteret, testamentum condidit, quo discipulorum charissimo, quem velut a secretis habuit, tale quid legavit, ut dici possit, Admiramini & obstupescite. Nec Matris oblitus alium ei Filium amantissimè substituit. Sed heu priori minimè patrem! Ita crucifixi discipulus factus est Virginis filius, Admiramini & obstupescite. Nos, prout dicere institutum, de his Domini Jesu vocibus, Ecce filius tuus, Ecce Mater tua, discernemus.

§. I. Expenduntur verba Domini: Ecce Filius tuus.

Grandævus Simeon in templo vaticinatus, Tuam, inquit, ipsius animam pertransibit gladius. Uti Christi suis hostibus suas vestes, unaque facinoris patrii veniam, latroni paradisum, ita discipulo Matrem, Marti discipulum liberalissimè donavit. Hic maximè savi- re cepit ille Simeonis gladius. Cum Hieremià vate dici potuit, Ecce pervenit gladius usque ad animam. Deuteronomium imperabat: Si ambulans per viam, in arbore vel terra nidum avis inveneris, & matrem pulvis vel ovis desuper incubantem, non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris. Christus occisus, Apostoli fugati, illa Mater a furore Judæorum, cui tamen rhomphaea doloris non peperit. Draconis viri Atheniensis leges non aramento, sed Christi sanguine scriptas dicere solebat Demades. Christi Domini testamentum verè sanguine scriptum, non ob- veritatem, sed ob nimiam liberalitatem, quã suum nobis sanguinem, suaque omnia in donatum reliquit. Cum vidisset ergo Jesus Matrem & discipulum stantem, quem diligebat, dicit Matri suæ: Mulier, ecce Filius tuus. Deinde dicit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Cor Matris hæc videntes & audientes fuit ut vasculum, aceti, myrrhae, fellis plenum. Crucifigentes milites, Pharisæi, Pontifices, ceterique hostes fel- erant. Apostoli, aliique collacrymantes velut acetum erant. Christus vulneratus, moribundus, myrrha. Di- cunt, quò generosius vinum, hoc melius acetum: quò flagrantior amor, hoc copiosior est mæror. Rerum creatarum nulla hunc Dominum sic amavit, sicuti Virgo Mater, quæ illum & creatorem & filium agnovit. Modus amoris, mensura doloris.

Ecce filius tuus (de seipso Christus Matri) Ecce ille ipse Filius tuus quem in præsepi reclinasti, quem ubero virgineo lactasti, quem brachiis lætissimis gestasti, cujus te aspectu toties exhilarasti, en inter brachia crucis, & be- stias agri, inter geminos latrones moritur. Euiam non- nosti filium tuum? Credibile ad illas filii voces suspexisse Matrem lacrymis insulam. Dixerat Christus in nuptiis Cana: Nondum venit hora mea. Jam reverà venit, hæc ipsa est hora.

Virgo Mater columba illa fuerat à Salomone sepius laudata: Una est columba mea, perfecta mea. Hanc Christi caput recepit, sed illud spinis plenum horrebat; recep- sissent oculi, sed lacrymis & sanguine pleni natabant, paulo post morte claudendi; recepissent manus, sed cruci erant affixæ; recepissent humeri, sed hiabant fla- gris aperti; recepisset pectus, sed erat perfodiendum lancea.

Ecce igitur, ô Mater, num filius tuus sic iste, qui Ju- deam & Galilæam concionabundus obiit, qui omnis generis morbos sanavit, mortuos ad vitam revocavit, heri venditus, accusatus, capitis damnatus, verberibus

ad columnam castigatus, dumeto coronatus, in crucem sublatu? Num filium, qui latronem egit, educasti? Il- lum igitur penitissimè intueamur; Pilatus negat esse hominem, Isaias vocat lapsum, David vermem, tota plebs maleficum & seductorem. Num iste insons est Abel, cujus sanguis in caelum clamat? Si hominem hunc probè inspicimus, merus sanguis, vulnus merissimum est. Hic ipse jam bis clamavit, prius ad Patrem: Dimitte, Deinde ad supplicii socium, Hodie mecum eris. Jam etiam acclamat Matrem, Ecce Filius tuus.

Claravallensis apud Bernardus hos Mattis Virginis dolores considerans, An non, inquit, tibi plus quàm gla- dius fuit sermo ille reverà pertransiens animam, & peringens in verba usque ad divisionem anime & spiritus: Mulier, ecce Filius tuus? O commutationem! Ioannes tibi pro Jesu traditur, servus pro Domino, discipulus pro Magistro, filius Zebedai pro filio Dei, homo purus pro Deo vero. Quomodo non tuam affe- ctuosissimam animam pertransiret hæc auditio, quando & no-

stra licet saxea, licet ferrea pectora sola recordatio scindit? Quomodo autem, inquires, intelligenda hæc Christi morientis verba? Neminem non sinavit, manu aut di- gitro loquente significare nil potuit. Imò verò pugit & oculis, & clementi capitis nutu, ante ortum tenebratum loqui. Sed ista non fuerint, amor intelligentissimus est, unicum ei verbum, nutus unicus satis est. Vis solis in abdissima montium spelæa penetrat, & illic aurum coquit, ita & amor animos subit, & paucis multa loqui- tur. Dicitur sapienti & amanti sat est. Qui Christum diligit, facillè novit, quid velit.

Jus præcum Romanis erat, quo Imperator viduæ, quæ unicum bello filium amisisset, concessit adoptare alium, novo solatio. Rex cæli Christus, unicus suæ Matris filius, cruentus in bello occumbens, hanc Matri gratiam concedens filii alterius adoptandi, Ecce, inquit, filius tuus.

Ambrosius e communi opinione narrat, quã ratio- ne phoenix in odorato rogo vitam finiat, & nihilominus in successore vivat, qui e busto illo & cineribus emer- git ita Christus in arâ crucis veluti combustus, reliquit tamen successorem, qui suæ se filium Matri præstaret. Quod Siraçides adumbrans, Mortuus est pater ejus, in- quit, & quasi non est mortuus. Similem ex se reliquit sibi post se: reliquit enim defensorem domus contra inimicos. Quan- tum homo similis Deo, tantum Joannes similis Christo, domus defensor fidelissimus. Hinc additum illud: Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

§. II. De verbis eiusdem explicatis.

Ecce igitur, ô Mater, filius novus, qui heri noctu de vero filio tuo plurima, sed pleraque mæstissima nuntiavit. Quid is in supremâ cenâ dixerit, quomodo ad oliveri colles oravit, & sanguine sudavit, ibidem ab hostibus captus, vincus, ad iudices pertractus fuerit: hodie non filii nuntius, sed ipse filius est. Et quia æter- nus Pater decrevit, ut filius tuus crucifigeretur, en Joan- nem satis crucifixum.

Matronam memorant honestam luctu gravissimo affectam e duabus maximè caussis. Maritus curru exci- derat, & fractis costis acerbo fato vitam finierat: paulo antè filius aquis submersus interierat. His mæroribus ferendis impar erat femina, nec ulla videbantur his la- crymis suffectura solatia. At ubi spectaculum primi om- nino funeris, mors Abelis à fratre occisi proponeretur, unaque alius imprimeretur, quàm eam omnium pri- mam mortem Adamus & Eva acerbè tulerint; hic mu- lier aliquantum ad se rediit, & consolationis aliquid admisit. Sed longè amplioris est solatii, hoc Golgo- thæum spectaculum mentis oculis adhibere. Stabat Maria, misericordiae Mater, & spectabat suum unige- nam innocentissimum, flagris & spinis laceratum, vul- neribus plenum, à suomet populo repudiatum, linguis & clavis

Marginal notes on the left side of the page, including references to various biblical and historical figures and events.

Marginal notes on the right side of the page, including references to various biblical and historical figures and events.

& clavis crucifixum mori, imò & mortuum, in gremio suo positum spectabat. Hinc haurire licet, quantum satis est solatorum. Saxum est, quem hæc spectacula non afficiunt.

Ecce filius tuus. Has voces ipsamet audivit, utrumque de filium ipsamet aspexit. Bernardus censet aut nimio lacrymarum fluxu non potuisse oculos in vicina defigere, aut eos certe ab hoc spectaculo nunquam deflectisse. *Moriebatur vivens,* inquit, *vivendo ferens dolorem morte crudeliorem.* Verè juxta crucem stabat, quia crucem filii præ ceteris majore cruciatu ferebat. Et credibile proflus est, cum amor sit oculatissimus, ab hac Matre cruci adstante, omnem filii motum nutumque vigilantissimè observatum. Beata Birgitta Matrem hanc ita de filio loquentem facit: Nec ipse me adstantem cruci videre potuit, nisi sanguine per compressionem ciliorum expresso. Vidit igitur Mater & audivit illa omnia. O quanto mitior Deus in amicos suos extitit! Abrahamus Saræ conjugii neutiquam dixit Isaacum filium à se maclandum.

Gen. cap. 21. vers. 16.
Exodi c. 2. vers. 5.
Ibid. c. 12. vers. 31.
1. Reg. c. 4. vers. 18.
2. Reg. c. 18. vers. 33.

Agar Abrahami ancilla filium suum extremè sitientem arbori acclinans, & abiens, *Non videbo,* inquit, *morientem puerum.* Mater Moyſis maluit videre filium humani quam sanguini innatantem. Pharaò durior omni matremore, viso tamen primogenito mortuo, ut cera cæpit mollescere: *vocatisq; Moysè & Aaron.* Ite, inquit, *immolate Domino, sicut dicitis.* Heli sacerdos allato nuntio de filiis duobus interfectis *cecidit de sellâ retrorsum, & fractis cervicibus mortuus est.* David Absalone filio de genere confosso, inconfolabili planctu exaltans, *Fili mi Absalon, clamabat, Absalon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te?* Ita Domini Mater longè potiori jure, Fili mi Jesu, dixerit, *Jesu fili mi, quis mihi det, ut ego tecum & propter te moriar, fili mi Jesu dulcissime?*

§. III. Cur Mater Domini huic spectaculo interfuerit.

Miratur Apostolos Bernardus in Thaboris montem eductos sine Matre; miratur Matrem in Golgothæum elivum assumptam sine Apostolis, quorum unicuique adfuit. O Bernarde, non est quòd aded mireremur: cacumen Thabor gaudiis & solariis, Calvaria collis luctu & doloribus inundabat: in Thabore multum, Creticum, Falernum bibebatur; in Calvariâ acetum felle mistum ingerebatur, amarissimus dolorum calix erat exhauriendus. Hic illud præcæ legis erat, Aut abi aut bibe, hoc est, infanda patere. Atqui Mater Christi patiendò longè fuit robustior Apostolis, & filius cumprimis voluit, ut Mater è suo calice biberet prima, & plus aliis omnibus, quod pridie mortis à Patre petiit: *Transseat à me calix iste.* Rogabat Christus, Hilario interprete, non tam ut à se penitus recederet hic calix, quam ut ad alios quoque suorum amicorum perveniret, velut circularis haustus & poculum salutis, ut quomodo à se, sic & ab illis sine spei diffidentia, sine mortis fugâ, sine omni impatientiâ biberetur. Reverà Mater cum filio bibit; nam à filio ad Matrem transit, à Matre ad filium adoptatum Joannem. Sed etiamnum hic calix inter nos circulatim obit: ebibendus est, velis nolis, ebibendus est. Nemo tergiverſetur, cum eum bibendi ordo provocat. Est calix Domini, vinum Dominicum, calix transiens, idè duplici nomine; nam nullum præterit, nullum ab amaro potu hoc immunem esse sinit, omnibus sese ingerit, etiam nolentibus & invitis: sed ramen hoc quoque nomine calix transiens est, quia non æternos spumat amatores; modicum, breve, momentum est, quidquid hic patimur. Bibamus poculum salutis: qui Dominicæ cruci stant propiores, qui Christo magis cognati, qui ei chariores, plerumque sæpius & plus bibunt. Nullus horreat tam triste absinthium, Christus præbuit, Christi Mater, discipuli, amici omnes eandem hanc potionem biberunt largissime; om-

B. Maria adfuit in monte Calvaria non autè Apostoli, quia iis erat robustior in patiendo. Matt. c. 26. vers. 39.
Hilarius canon. 31. in Matthæum.

Calix Domini dicitur transiens, quia breve est quidquid hic patimur.

nes Sancti quanta passi? Et nos quid oblectamur frustra? si volentes bibimus, placemus Domino, gratiam Dominicam emeremur, spes certa nec taris in celo bibendi. Eia fortiter & agamus & patiamur.

Rex noster exactissimè videt, quid quisque suo nomine toleret. *Cum vidisset Jesu s Matrem & discipulum stantem.* Vidit proximos, vidit non ad latus sed ante faciem stantes. Penetrabat Mater immensam turbam, & ex adversum cruci se collocabat velut depictura filium. Hinc vidit audiriq; omnia, hinc gladius tam alte petus subit. O Simeon, non unus hic gladius; multi sunt, qui virgineum pectus hauriant: clavi, spinæ, acetis spongia, stillantia recens vulnera, vociferationes militum, irrisiones hostium, filii verba, meri gladii, acutissima spicula. *Hæc filia Hebræi populi,* quod Hieremias dicit, *accincta cilicio, confersa cinere, luctum unigeniti sui fuit plantum amarum.*

Hic mihi faciendum, quod Timanthes nobilis pictor excogitavit arti juvanda. Iphigeniam pinxerat ad aras stantem vivam victimam, & cognatos omnes quam potuit mæstissimos penicillo expresserat. Cum omnem tristitiâ imaginem consumpsisset, patris Agamemnonis vultum lavavit, quem dignè non poterat ostendere. Sint forsitan colores, quibus Apostolorum, Magdalena, Petri, Joannis, lugentium Maronarum lacrymas exprimamus, non sunt certe, quibus ægrimoniam Matris ostendamus. Verba dolor superat.

§. IV. Expendantur verba Domini: Ecce Mater tua.

Valerius narsus, Pindaro poëta sacundissimo quemdam discipulorum fuisse charissimum. In hujus gremium Magister capite reposito in ipso Gymnasio quieti se dedit, & obiit. Nec prius decessisse cognitus est, quam Gymnasiarcha locum eum claturus, necquidquam jam mortuum excitare conaretur. Christus Patientia ac Humilitatis Magister, cum ambas virtutes illas è cathedrâ crucis doceret in scholâ publicâ, auditorum multa millia numeravit, sed inter discipulos chariorem habuit neminem Joanne. Apud hanc quietis aliquid quærens, *Ecce, ait, Mater tua.* Ego post pauculas horas sepulchro condar, interim meam matrem tibi commendo: *Ecce Mater tua.* His dictis omnia sunt tenebræ, quibus ad trionum durantiis, ut supra demonstratum est, Christus velut mortuus contineat, ut silentium hoc impenderet orationi. Cedentibus tenebris rursus loqui & stim fateri voluit.

Jacob in Ægypto moriturus præsentia ad fatalem lectulum Josepho, *En ego morior,* inquit, *do tibi partem unam extra fratres tuos.* Christus in cruentâ trabe oculos solum & linguam habuit non ligatam: illos & istam matri ac discipulo impendens, *En,* inquit, *do tibi partem unam extra ceteros Apostolos, partem oprimam, quâ mihi nil unquam fuit charius.*

M. Popilius vir Senatorii ordinis Appium Gallum ab ineunte ætate sibi familiarissimum, jam propè moriens pro vetusto jure amicitia, & vultu benigno respexit, & verbis magnum præ se amorem ferentibus profecutus est; unum etiam de multis, qui assidebat, ultimo complexu & osculo dignum judicavit, insuper & anulos quoque suos ei tradidit, ne quid ex eâ hereditate amitteret. Quos Appius vir diligens in locellum repositos diligentissimè hæredibus illius reddidit. Si fas ima summis non tam conferre, quàm hæc per illa explicare, en Christus moriturus de cruce Joannem amplectitur & osculatur, tradens insuper dactylothemam, hoc est, Matrem suam virtutibus omnigenis ornatam, gratiâ plenam. Joannes optimus æstimator gemmarum quas accepisset, Matrem sibi commendatam accepit quidem minimè in sua, nihilominus hoc cimelium nobis minimè subductum. Hæc mater etiam est nostra, quamvis Joanni singularissimè commendata. *Ecce mater tua.* Illi enim præ ceteris

ceteris Apostolis omnibus thesaurum hunc legavit. Magnae laudis erat de aliis dici: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Sed erat laudis maximae, de Joanne dici potuisse: Tu es, qui permansisti mecum in morte mea, ideo tibi pretiosissimum orbis gazophylacium, sanctissimum divinitatis ararium, cupio esse commendatissimum, Ecce mater tua. Hic quidem adstat Salome Zebedaea, quae te genuit, sed quid ea est ad istam matrem? Huic plura debes, major tibi ab ista hereditas est. Patrem in me amittis, sed en acquiris matrem.

Philemon Regis Ptolemæi Praefectus, uti memorant, ad insulam Topazium in mari rubro topazium gemmam invenit, quam Berenicæ reginae Ptolemæi sequentis matri attulit, quæ mirè placuit. Christus Dominus ad mare Galilæum obambulans unionem pretiosissimum Joannem reperit, gemmarum manu facile scalpendum & laborandum, hunc Matri suæ cæli Reginae moriens in cruce donavit. Ecce filius tuus, Joanni contra dedit vaginam merè gemmeam, matrem suam summis virtutibus ornâtam, in quâ Christus ipse velut gladius penetrabilior omni gladio ancipiti novem mensibus latebat.

Ecce Mater tua, sed mecum crucifixa, mecumque mortura sincerissimis affectibus. Jure discipulorum charissimo commendatur hæc Mater, cognitione & omni humanâ ope destituta. Ecce quam afflicta & pariter tormento crucis affecta cum filio potius pendere, quam cum populo stare dici poterat: sic enim filium ipsis pedallis imbibit, ut omnes ejus dolores senserit. Vivebat illa jam non illa, vivebat verò in illa Christus, quæ cum Christo verè moriebatur, & tamen stabat. Imperatricem cerè decebat stantem mori. Grande mirum Solis in celo stantis, sed multò grandius Matris juxta filii partibulum persistentis. En altera, sed melior Eva, consistit ad lignum scientiæ boni & mali, & fructum nobis porrigit vitæ, non mortis. Statio prorsus admiranda. Ceciderunt Angeli, gens humana omnis cecidit, hæc animis perstat in societate crucis, in doloribus summis. Anselmus omnes Martyrum dolores existimat leves, ad tantum hujus Matris collatos; & Damasceno teste, parturientis nixus, quos in puerperio non sensit, juxta crucem sustinuit. Hæc est illa Noëmi luctu deformata, quæ omnibus elogium parantibus, Ne vocetis, inquit, me Noëmi, id est, pulchram, sed vocate me Mara, id est, amarâ, quia amaritudine valde replevit me Dominus. Rachel parturientis inter ipsos laboriosos nixus egrediente animâ, præ dolore & imminente jam morte, vocavit nomen filii sui, Benoni, id est, filius doloris. Virgo Mater enixa est filium, sed verè filium doloris, quem nulli jam Angeli symphonia cælesti cingunt, quem Judæi & Romani linguis maledicis profcindunt.

Sed denudò quæras, cur Matrem filius spectaculo tam luctuoso interesse voluit, quam verbulo aut nycti solo arcere potuisset? Causæ complures. 1. Dolori tuo & Matris augendo hoc fecit, aliâ enim hoc minime solet fieri. Caligula vi tyrannicâ cogebat filiorum supplicis & morti parentes interesse. 2. Ad patefaciendam Matris fidem, quam Elisabetha tantopere laudavit; ea fides hic candelabro suffixa orbem univèrsam collustravit. 3. Diximus in Calvariâ portiones sudatorias, fel merum, calicem amarissimum propinari, has tamen portiones generosissimè simul ac patientissimè bibi hæc Mater verè Machabæa, supra modum mater mirabilis, repleta sapientia, & bonorum memoriâ dignissima filium morientem conspiciens, bono animo ferebat propter spem quam in Deo habebat.

S. V. Tres præceptiones huic spectantes.

I. Andulphus* scriptor admodû pius memorat, fuisse virum religiosum, qui totus jerit in lacrymas, quotiescumque illa verba, Ecce mater tua, commeditaretur. Ita viginti annos assidue pane lacrymis consumpsit,

quibus cibum & potum frequenter miscuit. Subinde Christum allocutus, Ecce, agebat lacrymans, quomodo Mater tua doloribus plena stat derelicta? Quandoque cum Matre verba faciens, Ecce ô Mater, inquebat, quomodo pendet filius inter tormenta maxima morturus? Ita quodcumque Christi patientis historiam memoriâ repereret, ab his verbis, Ecce filius tuus, Ecce Mater tua, initium ducebat. Hic præceptiones aliquot & documenta instillamus salubriora.

I. Misericordia miserorum. Immenso charitatis affectu Dominus JESVS miseros complexus, hostibus veniam, mortuis vitam, latroni paradysum, Matri filium, discipulo Matrem, nobis omnibus dedit seipsum. Unde Bernardus singulari sensu, O quam munificus, inquit, factus es in nuptiis tuis, Rex & Sponsus! JESVS bone, quam largè quæ habuisti, omnia tradidisti! Addit: Portavit Christum onera tua invitans te, ut & tu portes onera sua. Quæ Christi sunt onera? Necessitates, penuriæ, calamitates miserorum ac pauperum, quibus consilio, manu, marsupio, solatiis, quâ possumus ope, subveniendum. Expande animum, explica manum & frontem, succurre miseris, solare mæstos, erige pusillanimes, esurientibus panem frange, operi nudos, hospitio recipe desertos. Ne quis tamen, ait Augustinus, forsitan dicat: O beati, qui Christum suscipere in domum propriam meruerunt! Noli dolere, non tibi abstulit istam dignationem. Quod uni, ait, ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

II. Animus in omnibus adversis erectus. Maria & Joannes sub cruce non sedebant, sed stabant, non corpore solum erecto, sed & animo: non eos Petri calus, non Judæorum rabies, non spectaculi horror ab his ad crucem excubiis absterere potuit. Dixerat Thomas: Eamus & Joannem cap. 11. nos, ut moriamur cum eâ. Sed verbis defuerunt facta. Hic defuncta verba, sed facta cernimus. En Domini Matrem, quam Salomoni depingens, Statura tua, inquit, assimilata est palma, quæ nulli cedit oneri. De Christo concionante Matthæus memorans, Adhuc eo loquente ad turbas, inquit, ecce Mater ejus & fratres stabant foris. Jam non foris, sed proximè crucem stant, & à Rege crucifixo agnoscuntur. Non Matrem Christus, non amicum novit nisi sub cruce stantem. Amicos veros à falsis crux discernit, & statio sub cruce. Salomone teste, omni tempore diligit, qui amicus est, & angustis comprobatur. Non satis est pati, nisi erecto animo, & ingenti in Deum fiducia patiamur, ad arbitrium & omnes Dei nutus paratissimi. Sub cruce non cubandum, sed standum est. Zebedæa supplicem libellum Christo porrigens, Dic, ait, ut sedeant hi duo filii mei. O bona, prius standum est, prius calix amarissimus perhauriendus. His legibus societas crucis stabilitur.

III. Amor & cultus Virginis Matris. Jacob futuri nondum gnarus, Rebecca matris operâ, faultam Patris prærationem obtinet. Thecæitis sapiens facundiâ prudenti Absalonem fratricidam reponit in gratiam apud parentem David. Abigail forniciosa & prudens muneribus & linguæ suadâ Davidem jam cædes spirantem placat, & ab exitio domus suæ avertit. Regina Bethsabea pro filio Salomone sollicita opportuno Regis alloquio regnum extorfit Adoniæ, reddiditque Salomoni. Eadem benevolentiam à Matre Domini JESVS expectemus, modò constanter illius Opem imploremus, modò bonâ fide in illius ad crucem societate perstemus. Illa se numquam negabit Matrem, modò filii non negent se filios. Modus & ordo in calicibus venerandis optimus est, ut partes primas, & secundum Deum proximas nuncupemus divinæ Matri, eamque cultu singulari atque omnibus studiis demereri connitamur, & nihil quod virium nostrarum sit, in veneratione Virginis illius omittamus. Hac enim propitiâ Deum offensum esse non posse novimus. Bonaventura dicere ausus: Sicut à beatissima, omnis à te aversus & despectus, necesse est ut per-

eat, sic

Aliquot documenta salubria. Misericordia miserorum. Bernard. de Pass. Dom. cap. 10. Quæ sunt Christi onera.

Aug. ser. 26. de verbis Dom. Matt. c. 25. v. 40.

2. Animus in omnibus adversis erectus. Joann. cap. 11. v. 16.

Can. c. 7. v. 7. Matt. c. 12. v. 46.

Prov. c. 17. v. 17.

Matt. c. 10. v. 21.

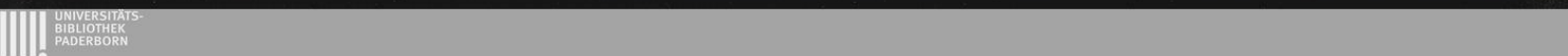
3. Amor & cultus Virginis Matris. Gen. c. 27. v. 28.

2. Reg. c. 14. v. 21.

1. Reg. c. 25. v. 35.

3. Reg. c. 1. vers. 15. & seqq.

B. Maria partes primas obtinet in venerandis calicibus. Bonavent. lib. 1. Phor. cap. 5.

eat, sic omnis ad te conversus, & a te respectus impossibile est ut mereat.

§. VI. Tres alia preceptiones,

4. Amor puritatis & Virginitatis.

IV. **A**mor Puritatis & Virginitatis. Hanc preceptionem prioritate ac ordine connectimus. Christus de cruce Matrem Virginem, Joanni virgini commendavit. Nemo speret filium se permanurum hujus Matris, nisi ipse permaneat amator & cultor puritatis. Pulchra est hæc Virgo ut luna, imò pulchrior quàm luna, & macula non est in illa, nec amare potest libidinum fordibus maculatos. Q. Metellus, Valerio teste, Urbanus Prætor Verilio juveni, quod vitam impuram ageret, bonorum possessionem secundum testamenti tabulas non dedit, ne aut mores illius approbaret, qui fortunas suas in stabulum contaminatum projecerat, aut ne illi tamquam integro civi jura redderet, qui se ab omni honesto vita genere abruperat. Si tantam honestati reverentiam habent idololatæ, ut lascivo juveni paternam hereditatem jure negent, nil profecto hereditatis speret à Virginum Virgine, qui præmortui pudoris homo & puritatis osor libidine vitam inquinavit. Impuros odit & arcet hæc Virgo. Casta placent superis. Hinc Egidius Francisci Assisiatis tertius afflecla illud ore sapius verfabat: *Quid nos Deo magis commendat, cig, charos reddit, nisi illa in omni castitas, que sensus omnes custodit* & Evigilet hic cujusque conscientia, & sibi ipsa occinat Paulinum illud: *Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt. Qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. Secundum carnem vivere, est mori.*

Valer. lib. 7. cap. 7.

Lascivo B. Maria non su, cur it.

Serius tom. 2. die 23. Aprilis.

1. Cor. c. 15. v. 50.

Galat. c. 6. v. 8.

5. Animus ad Christi calicem bibendum promptus. Hæbræus Rex David quàm capax poculum felle plurimo mistum latus ebibit? Annis compluribus sine regno mittum latus ebibit? Rex fuit, in perpetuo mortis metu, inter assiduas Saulis insidias silvam è silvâ, montem è monte, specum è specumutans, famem & sitim toleravit. Regno demum potitus quantis bellorum turbis, calamitatibus quantis exercitatus est? Amnon filius domum regiam incensans, vitium forori obtulit, Amnonem Absalon super mensam jugulavit, parentem David folio pulsum ingenti exercitu infectus ad quercum capillis inharecens tribus lanceis confossus perit. Non desuit fames horrenda, quæ triennium occupavit. Hanc secuta est pestis non adeo diuturna, sed nimium læva, quæ triduo septuaginta millia hominum extinxit. Ita clades cladem excepit. Sed istas totque alias ærumnas poculum salutis nominans, Calicem salutaris accipiam, inquit, & nomen Domini invocabo. Hanc felle spumantem pateram accepit animo alacri, & impiger hausit. Animus erectus, alacer, promptus, Deo que fidens omnia triumphat mala. Inter pugiles olim jactabatur notum illud: Jam pane vicit, qui gladium animosè strinxit. Animo frangi, est velle vinci. Ah quæ res animo frustrâ reluctante calicem saluberrimum averlamur! Augustinus ad bibendum & patientiam efficacissimè animans, Fili, ait, si sub tuis afflictionibus plores, pie plora, nam quod poteris, medicina est, non poena. Noli attendere, quam poenam habes in mundo, sed quem locum in testamento. Merum aurum, non verba. Augustini monitum Juditha vidua celesti oratione confirmans, Quomodo, inquit, pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transferunt fideles. Illi autem qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improprium murmuracionis sue contra Deum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore: quemadmodum latronum alior, qui calicem quidem amarissimum bibit, sed bibit in vitus, & ided cum salutis dispendio. Accipe ergo calicem salutaris, accipe, & nomen Domini invoca. Animus ad patientiam pro Deo promptus vincit omnia.

Psal. 115. v. 4.

August. in Psal. 99.

Judith. c. 8. v. 22. & seq.

A VI. lucis memoria patientis Christi ac morientis. Hoc sciamus Christo Deo rem omnium esse gratissimam, cruciatuum suorum suæque mortis perpetem memoriam. Hinc pro inestimabili beneficio illud unum exigens, Hoc, inquit, facite in meam commemorationem. Recordemur, inquit Bernardus, misericordiam Dei, ut sit in ejus amorem accendamus. Revocemus in memoriam bona que tribuit nobis, & tormenta que pertulit pro nobis. Non est dubium quin illa Domini verba, Ecce filius tuus, Ecce Mater tua, è beatissima Virginis & Joannis memoriis numquam abierint; hærebant ea pectore altissimo reposita, assidue æternumque memores erant tam moesta commutationis. Hanc ipsam Christi patientis memoriam commendans Paulus, Recogitate, inquit, cum quietem à peccatoribus adversum semetipsum sustinuit contradictionem. Hunc Dominum pro nobis passum die uno alteròve cogitare, non satis est. Recogitate illum, recogitate. Cruciatu & mors Christi, animo numquam excidant. Causam adjuvens Paulus, Ne ne fatigemini, ait, illis animis vestris deficientibus. Hoc homini Christiano in extremis summo erit solatio Christum crucifixum jugi memoriam coluisse. Hoc moribundum misere effrigabit, si conscientia non reclamante possit dicere: Ecce Mater mea, quæ tantum in me beneficiorum contulit, cujus ego si non fui, saltem esse conabar filius. O Mater Dei, per Sanguinem & mortem Filii tui te rogatus apud filium deprecationibus, meam te Matrem esse occinat, & reo mihi veniam deposce. Ecce filius tuus, sed tantæ matris indignus: ô Mater misericordia, ne delesas me brevi cum morte succaturum.

Ita proflus, ita mortis hora horis omnibus in memoriam reducenda. Latet ultima hora, ut observentur omnes horæ; omnes igitur observandæ. Quod facile fiet, si patientis ac morientis Christi numquam obliviscamur.

§. VII. Preceptio septima, & ultima.

C

VII. **H**umana voluntatis ad divinam integra confirmatio. En solem Dominum Jesum, sed solem nostram ex toto ad illum veritatem. De prodigiis vaticinatus Joel, Sol, inquit, convertetur in tenebras, & luna in sanguinem. Die morientis Christi sol justitie convertus est in sanguinem, & luna in tenebras. Sol sanguineus in cruce Christus, sub cruce Mater Christi heliotropium voluntatis fuit ad omnes Dei natus adeo parata, ut si defuisset qui Filium æterni Patris decreto crucifigendum in crucem attolleret, ipsa suis hoc manibus non recusasset exequi, ut divina voluntati fieret factis. Nimirum Abrahamum agere, & filium suam manente victimam sustinisset, si scisset id Deo placitum. Hæc summam Virginis beatissimæ conformitatem cum arbitrio divino Sueca vidua Birgitta his omnino verbis, quæ integrè adnumerabo, descripsit: Quando considerabam loca clavorum in manibus & pedibus, quos secundum Prophetas crucifigendos audivi, tunc oculi mei replebantur lacrymis, & cor meum quasi scindebatur præ tristitia. Cum verò considerarem potentiam Deitatis ejus, consolabar iterum, & pedibus, quod ipse sic veller, & sic expediret, & omnem voluntatem meam conformavi voluntati ejus. Sic semper erat lætitia mea dolore mixta. O quàm libenter posita fuisset in sepulchro viva cum filio meo, si fuisset voluntas ejus. En quàm fixis oculis Heliotropium istud solem suum respiciat. Hanc sanctimoniam normam viri feminæque complures didicerunt.

Elisabetha Pannoniæ Regina, Thuriogiæ Princeps, suam divinam voluntati tam arcto nexu conjungebat, ut mortuo marito Principe Ludovico diceret: Si ego amanissimum conjugem defunctum capillo vel unico possem è sepulchro evocare vivum, hoc tamen divine voluntati

voluntati non adeo placitum scirem, id profecto non facerem. Dicitur auro exarandum.

In nuperis illis Germaniæ bellicis turbis maximus Principum tam generose dixit quam sancte: Dominus meus mihi & domui meæ plurima bona contulit: si ea iterum vult eripere, me ac meos punire, habet nos paratissimos ad excipiendam optimi Patris castigationem.

Cum quadraginta Sebasteni Martyres rigente gelu prius in lacu frigidissimo collocati, dein fractis tibus in rogum essent præcipitati, & Melithon natu minimus negligenter, ecce adest mater Spartana, & spirantem adhuc filium ad mortem subeundam animans, Mi fili, ait, sustine paulisper, ecce Christus ad januam stat, & expectat te. Mox eo in humeros sublato ad ceterorum cumulum magnis passibus contendit. Sed extinctum in viâ filium, Mater generosissima suis ipsa manibus in martyrum rogum iniecit. Divina Mater filium ad crucem profecuta, Patri eum obtulit, & velut in ignem iniecit mirâ suâ voluntatis ad divinam conformationem. Hæc ipsa nostrum omnium mater è celo nos inclamat: Filii sustinete paullulum: ecce Christus ad januam stat, luctantes adjuvat, vincentes coronaturus expectat.

Quidquid igitur in nos doloris aut mœroris immiserit Deus, & fortiter perferamus & constanter. Christo magis decorum est crucem pati quam mereri.

CAPVT IV.

Quarta Christi morientis cygnea modulatio: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me!

Utm tres è Jobi cognatis, Eliphaz, Baldad, & Sophar, intellexissent sui consanguinei acerbos casus, officii causâ ad eum unâ properarunt. Conduxerant enim, ut pariter venientes viderent eum. Cùmque eleuassent procul oculos suos, non cognouerunt eum, & exclamantes plorauerunt, scissisq; vestibus sparserunt pulverem super caput suum in calum. Et sederunt cum eo in terrâ septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: viderunt enim dolorem esse vehementem.

Patientissimus Job noster Dominus IESVS in Calvarie sterquilinio sedit percussus ulcere pessimo, & non erat in eo sanitas. Si amici sumus, attollamus oculos, an nostrum hunc propinquum adhuc noverimus, scindamus non vestimenta sed corda nostra, spargamus caput cinere, sedeamus cum eo in terrâ, & videbimus dolorem esse vehementem, qualis non fuit in hominum ullo. Inter cruciatu Christi nihil luëtiosius aut horrenius quam ea vox, quâ Dei Filius se à Deo, ab ipso Patre desertum proclamavit. Ergo hæc ipsa Christi verba, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me! hoc capite explicanda.

§. I. Quare derelictus sit Christus.

Cum Chryostomo dixerim: Exhorrescat cælum, & contremisat terrâ ad illas tam lugubres innocentissimi hominis voces. Et quomodo sese continere poterunt Angeli, qui Heliodorum prædonem templi gazophylacio imminente flagris probè multatum eiecerunt è templo? Et vivum illud sanctissimumque templum in cruce tam truculenter vastari, excindi, solo adæquari sinunt. Videt hoc Pater, & silet; nullus Angelorum se movet, succurrit nemo. Hinc Christi voces: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Ah quare jam demum incipit queri? Tanta jam passus, nec minimum edidit querimoniam. Angores in oliveto sanguinem illi exprimunt, non queritur. Flagellis cæditur, ve-

Tom. II.

preto incingitur, per publicas vias ad crucem trahitur, suismet vestibus exiuit, in crucem suffigitur, nec verbulo injurias & dolores queritur. Unde igitur isti tam mœsti ac feriquiritas? Ordine succincto causas aperiemus.

I. Causa: Jeshæi carminis oraculum erat complendum. Rex David, Christi archetypum, clamabat olim: Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti. Hunc totum Psalmum existimant præci Patres à Christo in cruce silentio pronuntiatum.

II. Innocentiæ testandæ hoc dictum. Latrones de seipulis interrogare non poterant, Cur in crucem sublatus, cur deserti sumus? Vos quidem iuste, & factis digna recipitis: hic autem quid mali gessit? Hebræus Paltes canit: Non vidi justum derelictum. Cur ergo derelinquatur iustissimus?

III. In membris suis derelictus Christus dixerit: Mi Pater, cur populum, è quo Mater & ego nati, repudias? Prævidit etiam Servator sua membra, Christianos miris modis vexandos, deserendos, excarnificandos, perimendos. Hos dolores jam senserat capere.

IV. Horrorem mortis, quem natura in horrore monstravit, hunc etiam in clivo Golgothæo non dissimulavit. Num calix amarissimus usque ad fauces ebibendus: Deus meus, Deus meus in eo jam sum: fiat voluntas tua.

V. Verum se hominem, & cruce hærentem inter dolores summos ostendit. Alioquin afflictorum aliquis aut ægrorum forsitan objecerit: Christus ea facile ferre potuit; non sensit. Imò verò sensit quam maximè. Hinc voces illæ lamentabiles. Hæc potissima tam acerbi planetis causa. Hæc enim Christus non ut actor comicus in theatro, sed ut homo derelictus jam jam moriturus ferè pronuntjavit.

VI. Ita cruciatu suos esse maximos testatus est, quales ab orbe nemò passus, nemo passurus. Nemo enim plures simul pertulit, nemo majores, nec ullus tenior fuit aut sensilior corporis constitutio. Quod clarissimè Thomas Aquinas asserens his ipsis verbis, Dolores inquit, quos Christus passus est, omnes exceperunt dolores, quos homines pati possunt in hac vitâ. Non modò propter passionis acerbitatem & generalitatem, verum etiam propter Christi patientis constitutionem, & voluntariam dolorum assumptionem, quæ secundum quantitatem sui proportionata fuit. Multa tulit Jobus, sed plura Christus, verè vir dolorum. Multa tulit paralyticus, qui annis triginta octo decubuit; multa Lazarus est perpeffus: sed plura & graviora Christus. Ille ulceribus plenus, hic merum ulcus, vulnus merissimum: vir dolorum omne genus doloris & mœroris toleravit Christus, exceptis solis inferorum tormentis. Hoc testantur inhaerentes vertici spinæ, hoc vultus livor & tumor, hoc exhausta genæ, hoc humeri à columnâ & cruce sauci, hoc manus pedesque clavis fixi, hoc omne corpus flagellis laceratum, hoc omnia membra, ut in testudine fides, distenta; nihil non læsum & ulcerotum, vir dolorum.

VII. Animus omni solatio destitutus. Aegrimonia & mentis dolor omnem corporis dolorem superat. Acerba pati, simulque solatiis omnibus orbari, pondus intolerabile. Aeger animi & in angustias adductus credit se pondus orbe ipso gravius portare. Videri poterat Christus patientissimus divinis solatiis inundatus, pleraque sine acerbo sensu perpeti. Aliter erat. Ut igitur luculenter ostenderet se solatiis prorsus omnibus subductis passum, in horro sanguine sudavit, in ligno se derelictum exclamavit. Nihil erat in acerbissimis tormentis levamenti, nihil nec solatioli quidem, nihil fomenti. Omnia inpedisolabilia. Nulpjam nec capiti, nec manibus aut pedibus, nec tergori nec cordi quies. Effigiem hujus est cernere in Job vociferante: Pharetram suam aperuit, & affluxit me. In memetipso marcescit anima mea, & possident me dies.

Causæ cur Christus se derelictum queritur: 1. Jeshæi carminis oraculum erat complendum. Ps. 21. v. 2. 2. Innocentiæ testandæ hoc dictum. Ps. 36. v. 35.

3. In membris suis derelictus Christus dixerit.

4. Horrorem mortis in clivo Golgothæo non dissimulavit.

5. Verum se hominem & cruce hærentem inter dolores summos ostendit.

6. Ita cruciatu suos esse maximos testatus est.

7. Animus omni solatio destitutus.

Maria filium oblatit Patri... Inter cruciatu Christi nihil luëtiosius aut horrenius quam ea vox, quâ Dei Filius se à Deo, ab ipso Patre desertum proclamavit.

me dies afflictionis. Comparatus sum luto, & assimilatus sum favilla & cineri. *Quomo ad te, & non exaudis me? Ite, & non respicias me. Mutatus es mihi in crudelem. Sagitte tue acute. Sagitte tue infixae sunt mihi. Dominicum pectus post mortem Longinus ferro resecat, hoc ipsum Christum in cruce vivum tam lugubri dicto aperuit, tamquam si diceret: Aspice, quantum hoc pectore lateat doloris & agnitionis.*

VIII. Prævidit etiam Servator paucitatem eorum, qui, ut beatus Petrus loquitur, *communicantes Christi passionibus vellent vestigia hæc sequi.* * Et unicum tunc in orbe hominem habuit Matrem, in qua perfecta fides: unicum tunc lucratus est latronem.

IX. Plura pati paratus erat. Eo enim hæc verba spectare argumat Bedæ; perinde ac si dixisset Christus: *Ut quid tam Pater, quam vires & vita me derelinquunt? graviora tormenta & diuturniora perpetui non recusos. Nimirum videbantur ei dolores non satis multi præ amoris magnitudine.*

X. Tam acerbe perpeffionis & desertionis tam mirandæ causam à nobis indagari voluit. Nulla in Christo ignorantia; Deus erat. Nulla impatientia; sanctus & iustus erat. Diabolus ipse per Pilati conjugem fatetur: *Nihil tibi & iusto illi. Deinde illa ipsa verba, Deus meus, Deus meus, & Pater in manus tuas commendo spiritum meum, summæ patientiæ hominem ostendebant. Cur ergo filius à Patre ad eum desertus? Vestigium abditam causam. Hebraeus Plaltes ubi quæsisset. Quare me dereliquisti? mox ipse mysterium pandens, & causam subiciens, Longè, inquit, à salute meâ verba delictorum meorum. Immenfâ moles alienorum criminum ita Dei Filium affecit, ut nec ipse Pater parcere voluerit Filio. Quemadmodum Joseph Aegyptius Prorex puniturus furtum, Apud quemcumque, ait, fuerit inventum, ipse sit servus meus: ita proflus in Dei Filio inventa sunt delicta nostra. Nam posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Hinc illa desertio, hinc terrificus sagittarum nimbus in unum Christum defluens, hinc clamor ille fluctuosus: Eli, Eli, lamma sabachthani. Humanæ gentis scelera horum omnium causa.*

§. II. Quomodo derelictus sit Christus.

Liceat hæc querere, Qui tandem potuit à Patre Filius ita deserit? Inspiciamus ante tempus facti, quam dicta resolvamus. Circa horam nostram duodecimam, Judæorum sextam, Christus cruce affixus est, & tria prima protulit effata. His dictis ortæ sunt tenebræ durantes trihorio, quo Christus silens orabat, omniumque animos terror occupabat. Horâ pomeridianâ nostrate tertiâ, Judæorum nonâ, sol iterum visus, Christus denovo loqui orsus, lugubres illas voces ad Patrem edidit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Et qui fieri potuit, ut à Patre Filius ita desereretur? Nam Christus non tantum viator (ut in scholis loquuntur Theologi) sed & comprehensor fuit, atque secundum totam animam Deum vidit, & divinitas numquam à corpore, numquam ab animâ, nec in morte quidem separata est. Unde igitur tanta desertio? Nam qui Deum videt, etsi mediis flammis ardeat, illi tamen bene, illi erit optime, omnem doloris sensum exuperabit gaudium. Ad rogatum respondemus verbo. Justitia divina illo juris rigore hæc egit, ut ea miraculum patrare potius, quam patratum scelus impudè dimittere voluerit. In extremâ Christus desertione pati debuit & quamvis anima Deum viderit, hoc videre tamen, nec animi nec corporis cruciatus quidquam mitigavit, miraculo singulari: quod magnus avi nostri Theologus exponit. Sed urget quæstio: Quis igitur deserendi modus fuit?

Potentia divina quatuor ferè modis aut juvat aut deserit in adversis. 1. Liberat ab afflictione, ab hoste. Ita Davidem à Saule & Absalone, Jonam è ceto, Susannam à morte liberavit. 2. Mitigat minuitque afflictio-

Ibid. c. 27. v. 46. S. Thom. p. 3. q. 46. art. 8. concl. & qu. 50. a. 2. & 3. Et cū eo omnes Theologi. Qui fieri potuit ut Christus à Patre desereretur. Ita Gabriel Vasquez. 10. 1. in partem 3. S. Thom. mibi pag. 764.

Quatuor modis potentia divina aut juvat aut deserit in adversis.

nem. Sic Josepho Christi nutritio dictum ab Angelo, licere quidem Herodis sicam evadere, sed fugiendum esse in Aegyptum. Durum fuit & hoc, ad idololatras proficisci, sed tamen suavius quam infantem perdere. 3. Solatur & roborat in arumnis. Ita tres juvenes Hebraei in fornacem Babylonicam missi, sed præsentem sibi habuerunt Angelum, flammis in rorem mutatis. Elias Jazabelæ fugit, sed Angelus commeatu & solatis fugientem erexit. Ezechiel exul & captivus in Chaldaeam ductus, sed visis cælestibus est recreatus. 4. Subinde Deus nil horum homini præstat, sed solim à noxis immunem servat. Ita Jobum septennio inter morbos gravissimos, egestatem summam, & extrema omnia desertum à peccatis tantum defendit.

Ita Filium cælestis Pater deseruit. 1. E cruce non liberavit, à morte immunem non fecit. 2. Dolores non minuit, sed auxit ad supremum usque halitum. 3. Solatis non permittit, consolatores Angelos non misit, nil erat quod dolores vel minimum leniret. *Qui simul contristatur non fuit, & qui consolaretur, non invenit. Mater auxiliari nequit, Apostoli fugerunt, abfuerunt Angeli, ipse Pater sese abscondit, Judas prodidit, Petrus negavit, Reges illaferunt, Judices condemnarunt, servi pugnis & flagris ceciderunt, crucifixerunt gentes. A notis ignotis, suis alienis, summis imis desertissimus, coram orbe pendere vulgi ludibrium. Propinquare calicem auferre non vult Pater, nec illius amatorem dulcedine ullâ temperare. Exhaustus est usque ad fundum, fæx illius exinanientiæ, usque ad fundamentum in eo. Atque hinc flebilis ille clamor: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?*

Scipsum imò (quod mirius) deseruit Christus. Theologia pronuntiatum est: Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa. Quem igitur divinus Pater, hunc etiam eundem crucifixum hominem deseruit Filius. Quemadmodum verò Christus omni vitâ beatitudinem animi distinuit, ne in corpus redunderet, ita mortis tempore inferens & sensilis pars animi solatis omnibus destituta fuit. Hinc lamentabilis illa vociferatio. *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Sed rem oculis subjicimus.

§. III. Exemplum id monstratur.

Olympus mons supremo capite suo excedit nubes, summâ gaudet serenitate, lætissimam præ se fert faciem, nullis tempestatibus turbatur; monte medio & imo pluit, ningit, grandinat, tonat, fulminat. Ita in Christo suprema pars fruebatur Deo, sed ea inferiorem non adjuvabat. Ita Apocalypseo Angelus pedem unum in continente, in falso mari alterum collocavit. In cenâ quidem Christus dixerat, *Ecce venit hora ut dispergamini unusquisque in propria, & me solum relinquantis: & non sum solus, quia Pater mecum est.* Erat certè, sed quarto, quem assignavimus, modo, humanam naturam servans, ne vel minimum contraheret impatientiæ. Cetera omnia desertissimus fuit Servator.

Verè Justitia divina hæc jure usâ est rigidissimo, nec ab orbe condito tale statuit severitatis exemplum. Isaac in victimam jugulandus, si Christo conferatur, fabulam egit, ludicrum edens spectaculum. Ponebatur quidem ara, struebantur ligna, aderat ignis, vinciebatur Isaac, imponebatur aræ, stringebatur gladius, declinabatur in cervicem ictus. Et en vox aures ferit: Contine manum, reconde gladium. Ita tantus ad sacrificium apparatus poterat videri ludus & jocus. Sed hæc in monte Moriâ. Nil horum in monte Golgothâ. Seria omnia & decretoria. Crux ara fuit; lignorum strues, maledicta, ignis, tormenta; Isaac innocens ligatus, aræ impositus, & demum immolatus est; Pater gladium strinxit, percussit, interemit. Et fatetur: *Propter scelus populi mei percussisti eum.*

Rectè Damascenus dixit: *Omniem iram Pater in filium effudit.*

effudit. Diluuium immisit orbi, Aegyptum clade multiplici affe-
cit, Sodomae urbes caelestibus flammis abolevit, in illis tamen
omnibus supplicis non ita furor diuinus saevit, atque cum in fi-
lio primae culpam puniit. Quod obstupescens Paulus
Proprio, inquit, filio non pepercit. Omnes virgas plectendis
manicipiis ligatas, omnia irae suae spicula in eo confre-
git. Nunc verò post tam acerbum de filio sumptum
supplicium longè punit mitius, gemiturque vel unico
placatur. Nam omnem iram in illam crucis victimam
effudit. Reverà sensit filius, & dolorem his Pfalta ver-
bis aperuit: In me transferunt ire tuae. Gladium Pater ipse
met non tantum strinxit, sed in praecordia unigenae ad-
egit.

Hic animum subit quod Joannes Mariana memo-
riae prodidit. Res prolixè tragica, & corburno nobili
ploranda. Alphonsus Tariffa urbis praefectus, cum eam
Marrocus Rex oppugnaret, constantissimè resistit. Ac-
cidit, ut Alfonso filius in Maurorum potestate esset,
quem illi patris oculis ostentantes, ni oppidum dede-
retur, sese jugulatos ostentantes, ad eas voces pater
nihil commotus, negavit dedita urbis maculam ul-
lo incommodo elui, ne si centum quidem filii jugula-
rentur. Gladium etiam, si in sententia perstarent, è muro
proiecit, & ad prandium interritus abiit, inde mili-
tum clamore dissono, & ululatu vehemènti revocatus.
Puer namque barbarà crudelitate trucidabatur: crude-
le spectaculum, eoque fedius, quòd Joannis Principis
iustu perageretur. Alfonso causa cognita, Credebam,
inquit, ab hostibus urbem captam, Itaque ad uxorem
& prandium rediit, nullà turbati animi significatione.
Sic affectui, sic lacrymis potuit heros imperare. Barbari
desperatà victorià redierunt in Africam.

Ita Deus proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus
tradidit illum. Nam ab omni aeternitate ita decrevit Fi-
lium esse crucifigendum, ac si crucem ac clavos ipse de-
jecisset caelo, additis vocibus, Crucifigite. Nimirum,
quod Isaias dixit, Dominus voluit contere eum in infirmi-
tate. Cogitatu prolixè horrendum! Deus ita peccatum
odit, ut illud in seipso puniverit. Est hic aliquid, mi Le-
ctor, quod dici non possit, post dicta omnia.

§. IV. Quomodo Christum deserit nos juverit.

Hebraeus Rex David divinam benignitatem extol-
lens, Apud Dominum, inquit, misericordia, & copiosa
apud eum redemptio. Hinc Bernardus, Si mille mundos, ait,
redimere debuisset, non plus dedisset, si eum unum solum, non mi-
nus. Verè copiosa redemptio, copiosissima. Matthaei
ore gallinae se confert Christus. Fuit profectò mater
pullorum amantissima. Nec enim agrotare tantum,
sed & mori sustinuit, ut pulli viverent. Audite prodi-
gium amoris in volucre. Gallina mediis agris errabat
cum suà pullitie. Hic bona mater caeli non observans,
imminentem terrae tempestatem non declinavit. Subitò
caelum omne lapidescere, horribilis grando ruere; pulli
celerimè sub maternas alas convolare, quos pia mater
fidelissimè textit illesos; nam lapides à lubricis alis excu-
si facillimè pullitiam non attigerunt, ipsam verò galli-
nam ita miserè contuderunt, ut reperta sit mortua sal-
tis pullis. Hoc in terrà & in imo amoris miraculum. Sed
attollamus oculos, & contemplemur gallinam in alto,
matrem nimis quam piam. Et en ut alas pandat, sobole
m operiat, mortem oppetat, ut pulli vivant. Christi
patientis vox est: Omnes sanctus tuos induxisti super me. Tem-
pestas demersit me. Nos autem in velamento alarum ipsius
protegemur; sub pennis ejus speramus.

Omne genus dolorum ac ludibriorum excepit Chri-
stus, ut nos tuereat illesos. Matthaeus memorans, Si-
militer, inquit, principes sacerdotum illudentes eum scribis &
senioribus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum
facere. Verè salvos fecit, qui suos in tormentis, in morte
non deseruit, sed tolerantiam, vires, animos suscecit.

Paulus, seipso teste, quotidie moriebatur, nihilominus
cantabat hilaris: Repletus sum consolatione, super abundo gau-
dio, in omni tribulatione nostrà. Laurentius incubuit pru-
nis tanquam rosas; in ipso dolorum aestu jocatus est.
Erasinus Episcopus, dum intestina illius è corpore tra-
ctim educuntur, videt turmam caelium coronam fe-
rentium sibi destitutam. Hoc dolores sopivit. Beatus
Servulus à pariete ac paralyti miserè habitus, in extre-
mis caelites ad suum grabatulum cantantes audiens, Si-
lete, inquebat, ut tantò suavius fruatur hac symphonià.
In caelo fuit, antequam migraret in caelum. Faustinus &
Jovita nobiles Brixiani Martyres, aeo Adriani Impe-
ratoris, feras, vincula, flammam experti, denique per
omnem Italiam circumducti omnia pæne theatra san-
guine suo pinxerunt, sed Angelis solantibus; post omnes
tormentorum species in patrià gladio casti sunt. Tibur-
tius in igne decambulavit, tamquam, si in pergula hor-
tensi rosas & violas calcaret. Jacobus Interficius novem
horarum carnificinà, manuum primò pedumque arti-
culis, tum brachiis surisque, capite demum truncatus
perit membratim. At ille ad sanguinè, quibus mutilaba-
tur, membra generosè hoc unum dixit: Deo gratias.
Theodorus juvenis Antiochia, Juliani Apostata iustu
in equuleo flagris scdissimè laceratus, nullum nec do-
loris quidem signum edidit. Dimissus ab equuleo inter-
rogatus est, an hominem exuisset, qui verbera non sen-
tirit: Quibus ille, Juvenis, aiebat, mihi adstuit, qui sangui-
nem extulit, & recentes plagas liquore odorifero per-
fudit. Sed ille jam abiit. Vos parò me attrahite, cædi-
te, denno lacerate; malo cædi, malo mori, quàm hoc
martyri socio privati. Ad Christi cunas adfuerunt qui-
dem caelestes genii, & auras modulis permulserunt; ad
Christi crucem illorū nullus comparuit. Alios reverà
salvos fecit, seipsum noluit salvum facere; dereliquit
seipsum.

Verè Agatham virginem vultu latissimo ad carce-
rem & catenam velut ad epulas & choreas invitata
euntem. Eulalia virgo cum discerperetur flagris, risit;
suo picta sanguine velut superbè sese circumspexit, cum
ardentes admoventur faces, flammam ore parulo ex-
cepit, Deoque animum letabunda transmisit. Luciam
virginem hanc unicam non mille manus, non funes mil-
le, & plura boum jugi de loco, minùs de proposito ca-
sto dimovere poterant. Ergo sarmenta congesta, cogus
accensus. Sed lucebat pulchrius suis ignibus Lucia &
è flammis Imperatoribus mortem, Syraculanis præsen-
tem opem, Ecclesiae pacem vaticinabatur: in igne ut
phenix vivebat, & virgo viros animabat, dum guttur
gladio transfigeretur. Thecla virginum princeps leones,
quibus obiecta, cicuravit; tauros, quibus alligata, do-
muit; aquarum monstra, quibus immissa, vicit; ignes,
quos conscenderat, triumphavit; flammam, quæ nec
Herculi pepercerant, virgini pepercere. Unde hoc ro-
bur puellæ, unde salus, am inexpugnabilis? Christus
alios salvos fecit, noluit seipsum. Christiana virgo patris
furorem quam fortiter tulit? alapa, vincula, rota, unci,
flammam velitationis speciem præbuere. Diutissimè ver-
beribus laniata deciduas carnes suas parenti velut joco
in os projecit. Angeli deinde manu persanata in lacum
Vulfinum, molari ad collum appesio, præcepta data est.
Vicit Christiana undas, & quæ nuper sanguine, nunc
roto lacu à Christo baptizari gavisa est, atque ipocolumis
enatavit. Post, inter serpentes illaesa, inter flammam in-
ta cecinit, dum denique sagittis confingeretur. Anato-
lia virgo post vincula, equuleos, flammam, serpentem
immanem superatum, cervicem gladio lata porrexit,
pudorèque Christo sacrum sanguine tinxit, ita liliis ro-
sas miscuit. Justinae virgini devorandæ erant alapa, fe-
renda verbera, & crudelis uberum carnificina. Atqui
hæc inter supplicia talem Justina vultum præ se ferebat,
ut inter paradisi amonitates, quas unas tunc loqueba-
tur, obam-

sed vires
dedit.
2. ad Cor.
cap. 7. v. 4.

De hoc Gre-
gorius lib. 4.
dial. cap. 14.

De hoc ju-
vene Augu-
stinus tom.
5. lib. 18. de
civ. c. 52.

Psalm. 119.
v. 7.
Matth. 23.
v. 37.
Christus
fuit mater
pullorum
amantissi-
ma.

2. ad Cor.
cap. 7. v. 4.
2. ad Cor.
cap. 7. v. 4.
2. ad Cor.
cap. 7. v. 4.

Christus
fuit mater
pullorum
amantissi-
ma.

tur, obambulare sit visa. Denique ad supplicii locum capite truncanda reclusus properavit. Juliana virgo laudatissima formae, capillis suspensa, verberibus caesa, ferro ustulata est. Hos tamen illa cruciatus in Eleusio Nicomediae Praefecto velut blanditias laudavit: flammam, ad quas damnata erat lacrymis extinxit, lebetem ab igne ferventem precibus rupit, denique priusquam iudici manus daret, caput lelaris dedit. Quis tantas vires, tanti viriles animos, quis patientiam tam invictam, tam admirandam in tormentis laetitiam, tam insignem inter supplicia victoriam tot puellis concessit? Christus crucifixus, qui alios salvos fecit, & seipsum dereliquit.

Sed & praesca legis homines hae eadem Christi virtus inter tot malorum & mortis occuracula servavit. Apertissime David, in te, inquit, speraverunt patres nostri, speraverunt & liberasti eos; ad te clamaverunt, & salvi facti sunt. Et de seipso, abscondit me in tabernaculo suo, inquit, in die malorum, & protexit me in abscondito tabernaculi sui. In tam adversis casibus Joseph minimè desertus est. Nam illa ipsa Christi virtus descendit cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit eum. Daniel inter leones septem impavidos tam securus agit, tamquam si inter agnellos divideretur.

Sed en Daniele nostrum non inter septenos, nec inter septem millia, sed dixerim inter septuaginta millia leonum. Credibile profus ad hoc spectaculum, ut Lucas illud nominat, supra septuaginta millia hominum confluisse: inter istos tot leones, tot improbos hostes exclamat insons noster Daniel: Ego autem sum vernis, & non homo. Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Sagitta potentis quam acuta sunt!

Paralyticus triginta octo annis decumbens aeger, & desertionem suam altè ingemiscens, Hominem, inquit, non habeo. Habuit rectum, socios, grabatum, habuit qui stipem & cibum darent, nihilominus queritur: Hominem non habeo. Dei Filius queri poterat: Non tantum non hominem, sed Deum non habeo. Longè fecisti notos meos à me, posuerunt me abominationem sibi. Deus nec à cruce nec à latris spoliavit omnibus: Et nos reputavimus eum percussum à Deo. En pullos salvos, & matrem gallinam morientem, en innocentissimum Danielem tot leonum millia maledicis linguis vulnerant, mors demum discerpet, sed non deglutiet hanc praedam. Christus igitur ad Patrem succlamavit se derelinqui, ut per hanc derelictionem suam toti humano generi impetraret singularem gratiam. Nimirum optima mater sic pullos suos servari & liberari voluit. Livore ejus sanati sumus. Colligamus hinc documenta.

S. V. Quinque documenta huc spectantia.

I. Cùm malè habemus, epistolium mittamus aeterno Patri. Cùm Lazarus decumberet, Magdarena & Martha sorores, litteras brevès miserunt Christo, his conceptissimis verbis: Domine, ecce, quem amas, infirmatur. Christus extremis angoribus circumfluens, litteras ad Patrem misit his omnino verbis: Eli Eli lamma sabachani! Sed Judaeorum aliqui aut potius Romanorum joculariter voces corrumpens, Ecce, inquit, Eliam vocat. Sinite, videamus, si veniat Elias ad deponendum eum. Nos pariter, quandocumque nobis est aegre, litterulas mittamus in caelum: Deus meus, Deus meus, respice in me. Jocentur alii & irideant, subsidio veniet caelum. Christi derelictio, nostra consolatio.

II. Consolationes sensiles extra caelum non ambiendae, sed ad mortem usque obtemperandum. Laboriosus hoc, sed lucrosus. Tarsensis Paulus hanc penuriam solatorum animosè tolerans, Supra modum, inquit, grati sumus, supra virtutem, ita ut tederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobis miseris responsum mortis habuimus. Nam natura & animus nec praesagebant aliud, nec expectabant

quàm mortem. Ita mihi de vitae statu cogitanti mens & cogitatio mea non aliud respondit, quàm esse moriendum. Mox tamen adjungit Paulus: Vi non sumus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitavit mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit & eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet.

III. Afflictiones eà fide sunt perferendae, ut cum deferi nobis videmur, ad ipsum confugiamus defertorem. Illa mulier Chananaea exploratissimae fidei hoc insigniter nos docet. Hae manus supplices ad Christum tendens clamabat: Misere mei Domine, fili David; filia mea malè à damonio vexatur. Nec verbulo responsum est. Rogantur Apostoli, & nihil impetrarunt. Vitandis ergo clamoribus tam importunis dimittendam susceperunt. Nec alia tamen reddita est responsio quàm ista. Non sum missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel. Nihilominus animo non cecidit constans femina, sed rediit, & adoravit eum, qui aures obdurasse visus, hoc unum precata: Domine, adjuva me. Sed necdum auditur, insuper & canis appellatur, indigna scilicet, cui panis, è manu filiorum raptus, projiciatur. Ad illa patientissimè ferens haec omnia, nec tanto sui contemptu absterita, Ita est, Domine, inquit, sed tamen micàs è dominorum mensa defluentes excipiantur caelli. Hic Christus ore suavissimo, O mulier, ait, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Constans fides ipsum etiam Deum expugnat.

IV. Etiam si nos summa premat desertio, numquam tamen recedendum à Deo. Caelum vel ferream rotas potest pluerè. Annuente Deo veprata estum melle stillant. De suis majoribus David, Appropinquaverunt, inquit, usque ad portas mortis. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularerentur, & de necessitatibus eorum liberavit eos. Misit verbum suum, & sanavit eos, & eripuit eos de interioribus corum. Deus ipse derelicti quæ brevissimae solatia spondens amplissima, Ad punctum, inquit, in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna miseratus sum tui: dixit Redemptor tuus Dominus. Neminem ex toto deserit Deus, nisi defertus.

V. Aliquamdiu à Deo deseri, non rarum est amicorum experimentum. Hic matrum lusus est, simulare fugam, ut infantis in matrem crescat affectus. Mater modò lactat filium, modò inaeperat, aut etiam flagellat. Jobo desertissimo dicitur: Semper loquitur Deus, & secundum id ipsum non reperit. Quid enim opus ut repetat, quod semel apertè dixit, hominem ob peccata jure affligi, jure deseri. Hae explicans Gregorius, Quia semel, inquit, derelictus est Christus, semel nobis locutus est Deus, ut sciamus nos etiam quandoque derelinquendos, ut ei similes efficiamur. Sed Panoplià nos Jobi obarmemus. Dicit pro se quique, Ipsi occiderit me, in ipso sperabo.

S. VI. Quinque alia documenta eodem pertinentia.

VI. Obstinatus animus ad repetendas culpas expectatissimus est. En Scribarum & Phariseorum horribilem pervicaciam. Durantibus tenebris non Christus solum, sed alii omnes siluerunt attoniti. Tenebris cessantibus maledicæ linguae denuo coeperunt in Christum saevire. Mox iterum contumelia & probra est certatim sparsa. Auditis vocibus, Eli Eli; Eliam, ajunt, vocat iste. Hebdomade sacrâ majore, pauculis, qui Paschati praenitri solent diebus, plerique Christianorum sanctiores mores induunt, silent aliquantulum consuetè illorum nequitia. Paschate peracto mox iterum libertim delinquent. O cæci & nequam Pharisei! qui antiquam recantatis fabulam, qui pristinam resumis nequitiam, qui vitia priora omnia repetitis, qui cavillo improbo vocatis Eliam. Bibulus ille suos calices resumit: Ecce Eliam vocat iste. Lascivus iste repetit suas libidines: Et hic Eliam vocat, nec enim Christo in cruce vult committi.

Homines prince legis a Christo in adversis liberati. P salm. 21. v. 4. & 6. P salm. 26. v. 4. Sap. cap. 10. v. 13. & 14. P sal. 21. v. 7. Mat. c. 27. v. 46. P salm. 119. v. 4. Joan. cap. 5. v. 7. P salm. 87. v. 9. Isa. cap. 53. v. 4. Ibid. v. 5. Ex hac derelictione Christi documeta. I. Cùm malè habemus epistolium mittamus aeterno Patri. Joan. c. 11. v. 5. Mat. c. 27. v. 46. Ibid. v. 47. & 48. P sal. 21. v. 2. 2. Consolationes sensiles extra caelum non ambiendae. 2. ad Cor. cap. 1. v. 8. & seqq.

commori. Ita pecunia sitiens suam avaritiam, fastuosus A superbiam suam iterat: Eliam vocat & ille & ille. Ita crimina priora redeunt omnia, velut somnolentia, antiqua procraftinationes, solita comessationes, usitata emulaciones, rixae, simulates, invidia veteres renovantur. Tam vitiosi post Pascha, quam ante Bachanalia. Ecce Eliam vocant illi omnes. Horum nemo in cruce durare, nemo vitiosis vult mori. Exitiosissima perverciacia; quam Bernardus largiter deplorans, Pro dolor, inquit, tempus peccandi, terminus recidendi facta est Resurrectio Salvatoris. Ex hoc nonne comessationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitia repetuntur, laxantur concupiscentis frenas, quasi ad hoc resurrexerit Christus, ut nos in primum, qua deploravimus, vitia recidamus. Invenimus nunc iterum curiosis ante, vorbosi ut ante, pigri & negligentes ut ante, vani, sufficiosi, detractores, iracundi, ceterisq; vitis impliciti quibus ante. Resurrectionem Pascha privamus nomine, ut sit nobis in reditum, magis quam in transitum. Reiterato miserabilis, sed voluntaria. Cum Phariseis perire vult, qui cum B Christo non vult resurgere.

VII. Derelictus est Christus dictator caeli, vita necesse Domini, & nos mancipia vilissima feramus inique, si nos ad punctum in modico Deus derelinquat, Idque nostro bono? Si in ligno viridi hoc factum, in arido quid fieri? Dux noster hac tulit; nos gregarii milites, cacula, calones, postulemus suaviora? Si miles suum ducem videat lorica vel cataphracta rudi & nigra regi, tam inveterandi oris non erit, ut ille sibi poliam, vel auro illulam possit. Si cernat ducem in castris sine culinā, sine lecto humi jacere, non raro in armis vigilare; imprudentissimus fit, si ille sibi culinam, le lectulum, longiorem somnum desse conqueratur. Si filium Deus deseruit ad tempus, cur indignemur idem quae loque nobis fieri? Delerat nos Deus tribus illis, quos dixi, modis, dummodo pateat eatenus, ut a peccatis fervet liberos. Si tulit ita filius, ferat & medialis, ferat servus.

VIII. Proprium Christi derelicti praemium fuit, ne nos unquam ex toto derelinquerent, maxime cum precibus, suspiriis, gemitibus in vota Deum vocamus. Reposita est hac spes nostra in sinu nostro. a Intente precabatur David: Ne proicias me in tempore senectutis; cum desce- rit virtus mea, ne derelinquas me. b Et tamquam si responsum benignissimum accepisset, Dominus, inquit, non derelinquet sanctos suos, in aeternum conservabuntur. Considerat peccator justum, & querit mortificare eum; Dominus autem non derelinquit eum in manibus ejus. c Hac in Deum fiducia eruditissimi sumus, non derelinquemur a Deo, nisi ad punctum, in modico. Sed ego, inquis, tot jam annis aridus, ficus, velut a Deo projectus solatis extreme desitior. Bono animo; hoc ipsum modicum, hoc momentum est. An nescis, mi homo, mihi ante oculos Dei sunt tamquam dies hesterni, quae praeterit. Deprecata Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum. In miserationibus magnis congregabitur.

IX. Ne miremur Christum a Patre derelictum; nobis Dei hostibus stetit, ad nostram se causam acclinavit, nobis Dei rebellibus adhaesit. Hinc in illum unum Patrem, tamquam in humanae gentis caput saevit, illum dereliquit, quem desertorum ducem deprehendit. Testatur Paulus: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. En Christus nostri causa maledictus, execrabilis, derelictus. Supplicium generi humano debitum de Christo est sumptum. Ergo amantissimus Dominus Jesus vult potius a Patre, & omnibus Angelis, & creatis rebus universis deseri sustinuit, quam ut nos, nostramque causam ipse desereret. Quam saepe vero exitum referimus gratiam; cum Christi causa triobolatis voluptas deserenda, cunctamur & deliberamus: & non raro ne nostros amores pessimos cogamur deserere, deserimus Christum. Nimitum Christo Barabbam potior rem ducimus.

X. Ita Christus etiamnum a plurimis maligne deseri- ritur. Has ille desertiones gravius accipit, quam illam in cruce. Deus olim humanissime per Hieremiam suis objiciens, Quid invenerunt, inquit, partes vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me? Hoc cuius Christus placide instillans, Quid ait, invenisti in me iniquitatis, quia elongasti a me? Ego diligentes me diligo, sed & desertores me desero. Quapropter scilicet & videt, quia malum & amarum est, reliquiste te Dominum Deum tuum.

Va igitur, va filii desertores. Domine, omnes, qui te dereliquerunt, confundentur: recedentes a te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum.

Azarias Obedi filius, ex tempore regi Asa concionatus, Audite me Asa, inquit, & omnis Benjamin: Dominus vocavit me, quia sustulit eum. Si quaesieritis eum, invenietis; si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Ita solet Deus, qui uti amantes se redamat, ita deserit filii desertores.

S. VII. Documenta toridem alia, cum modulatione huius clausula.

XI. Summo in extremo solatio erit, cum Domino Jesu crucifixo ita posse colloqui: Domine, ecce quem amas, informatur. Si te tuasque leges unquam dereliqui, nunc percutio pectus meum, & revertor. Misere mei Deus, misere mei, quoniam in te confidit anima mea, & in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas, quem amas, sub umbra alarum tuarum protege me. Scapulis tuis obumbrabis mihi, & sub pedibus tuis sperabo. Inhabitabo in tabernaculo tuo usque in secula; protegetur in velamento alarum tuarum. Adhaesit anima mea post te; me suscepit dextera tua. In pedibus tuis sanatus. Tu in cruce, mi amantissime Domine Jesu, desertus es, ne ego jam desererem. Tu mater es, ego pullus sum, sub cruentis his alis tuis ab omni hoste protegetur. Omnia inferorum potestas non laedet eum, quem haec alae tuae texerunt. Mi bone Jesu, tibi me totum, vivum, mortuum commendo.

Non sane interibit pullus, qui sub maternas has alas hoc modo confugerit.

XII. Peccati odium hinc ingens concipiendum. In peccato quolibet hoc geminum malum est, averfio a Deo creatore, & conversio ad rem creatam. Quod Hieremias ore divino aperitissime pronuntians, Duo mala fecit populus meus, inquit, me dereliquerunt fontem aque viva, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, qua continere non valent aquas. Huic averfioni & conversioni pessime duplex responder poena, quam Damni & Sensus vocant. Damni est, aspectu Dei excludi: sensus, ignes inferorum pati. Christus ut poenas nobis luendas persolveret, poenam sensus maximam in cruce sustinuit; poena damni non conveniebat Christo, propterea simile quid passus est. Desertus a Patre velut hostis, Tu vero, inquit, repulisti & despectisti, distulisti Christum tuum.

O bone Deus! quid demum miserius est eo homine, qui peccando fit hostis Dei? Hac summa in orbe miseria, hoc malorum omnium est maximum, Dei hostem esse, Dei gratiam & unum caelum perdidisse, aeternis ignibus debere. Hinc hostilis ille plausus & gratulatio: Deus dereliquit eum: persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.

Quocirca o Deus ne elongeris a me: Deus meus auxilium 1bid. v. 12. meum respice.

XIII. Sublimiorum virtutum amor aspectu crucifixi Domini excitandus. Christus effato in cruce primo, virtutum amorem & charitatem in hostes doecit. Secundo, misericordiam in miseros, quae charitatis interior est effectus. Tertio, curam in parentes & obedientiam. Quarto, profundissimam humilitatem & patientiam perfectissimam. En Dei Filium ad usque infandos patibuli cruciatus obedientissimum, perinde ac si Pater illi dixisset: En ego, fili, mitro te in mundum: Vade, recumbe in locis iniquissimi loco. Ivit, recubuit in loco omnium proflus & 10.

10. Ita Christus etiamnum a plurimis maligne deseri- ritur. Has ille desertiones gravius accipit, quam illam in cruce. Deus olim humanissime per Hieremiam suis objiciens, Quid invenerunt, inquit, partes vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me? Hoc cuius Christus placide instillans, Quid ait, invenisti in me iniquitatis, quia elongasti a me? Ego diligentes me diligo, sed & desertores me desero. Quapropter scilicet & videt, quia malum & amarum est, reliquiste te Dominum Deum tuum.

Va igitur, va filii desertores. Domine, omnes, qui te dereliquerunt, confundentur: recedentes a te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum.

Azarias Obedi filius, ex tempore regi Asa concionatus, Audite me Asa, inquit, & omnis Benjamin: Dominus vocavit me, quia sustulit eum. Si quaesieritis eum, invenietis; si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Ita solet Deus, qui uti amantes se redamat, ita deserit filii desertores.

S. VII. Documenta toridem alia, cum modulatione huius clausula.

Quinta morientis Christi modulatio sy-
gnea: Sitis.

REx Juda & Israelis David, rex ditissimus ac poten-
tissimus, rex bello felicissimus, affectu in Deum san-
ctissimus, pollens divinâ gratiâ, nihilominus inter regias
gazas & delicias, famem & sitim questus, tamquam ex-
tremum mendicabulum, Satiabor, inquit, cum apparue-
rit gloria tua. In hac vitâ fames mera & mendicitas, sa-
tietas nulla. Vehementissimam sitim expertus Rex iste,
Quemadmodum ait, desiderat cervus ad fontes aquarum, ita
desiderat anima mea ad te Deus: Sicivit anima mea ad Deum
fontem vivum.

Rex Christus Regis David filius fuit. Hoc eum no-
mine affecterunt non mendici solum, qui clamabant, Do-
mine miserere nostri, fili David; ipsi etiam ciues Hierosoly-
mæ die solenni gratulantur: Hosanna filio David, benedi-
ctus qui venit in nomine Domini, Hosanna. Christus Rex
Israelis verus fuit, licet Pharisei joco impio cavillaren-
tur: Si rex Israel est, descendat nunc de cruce. Hic ille David
dis filius, toto priori tempore quo passus in summis do-
loribus de re nullâ questus, nisi jam de unâ siti; Sitis,
ajebat. Hanc sitim omni studio sibi sumpsit describen-
do Joannes, qui testis oculatus omnium. Postea inquit,
sciens Jesus, quia omnia jam consummata sunt, et consum-
maretur Scriptura, dicit, Sitis. Addit: Vas ergo erat positum
aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo cir-
cumponentes, obtulerunt ori eius. Nos unicam vocem illam,
myrteri plenam, Sitis, dissertatione hæc exponemus.

§. I. Christi morituri sitis variè prædicta.

VBi Deus Filius in montem Golgotha pervenit, de-
tractis vestibus crucem ascendit, & mox hostibus
veniam, latrâni paradidit, Matrî discipulum, discipulo
Matrem assignavit. His dictis tenebræ tritiorio ten-
uerunt, quo Christus taciturnas inuit precationes, ce-
teris etiam pavore silentibus. Post discussas tenebras
lamentum Christi lugubre auditum: Deus meus, Deus
meus, ut quid dereliquisti me? Hæc voces proximè secuta est
illa: Sitis.

Hæc sitis utique vehementissima, maxima fuit. Ab
uno ad alterum vesperem Christus nec miculam nec
guttulam gustavit, extra myrrhati libationem. Atqui san-
guineus sudor, ægritonia & angores, deductio ad ju-
dices, ascensus Golgothæ montis cum cruce, sanguis
per flagra, spinas, clavos, largiter fusus, simileque mor-
tis proflusiones viribus omnibus exhauserunt, & ingenti-
tem moverunt sitim. Sitis tormentum maximum. Ægroti
ceterè inter dolores gravissimos de siti singulariter que-
runtur. Bis Christo porrectus porus, qui tamen nihil ad
sedandam sitim faciebat. Quàm primùm in Calvarie
clivum perventum, vini myrrhati poculum oblatum.
Et cum gustasset, noluit bibere. Spongia aceto mersa, pen-
denti ori admota. Ab utroque potu sitis erat irritator.
Hæc sitis celebrata vaticiniis diversis. Sibylla Brythæa,
quæ mille quingentis annis præcessit Christum, hanc si-
tim dilucidè prædixit:

Et fellis amari
Apponunt escam, potumque immittit aceti.
Felle fames ejus, sitis illudetur aceto.

Hanc apponet ei gens scilicet hospita mensam.

Undique Deus perfidiam Hebræam obruit testimo-
nis. David apertissimè, Foderunt, inquit, manus meæ &
pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. Factum est cor
meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Aruit
tanquam testa virtus mea, & lingua mea adheesi faucibus
meis. Et dederunt in escam meam fel, & in siti meâ potaverunt
me aceto.

Atque

De die sã-
cto Pasche
serm. 1. mihi
reg. 212.

14. Justitiæ
divinæ
quantus, &
ad perpen-
diculum
exactus sit
rigor.
Job cap. 9.
v. 28.

Habac. c. 1.
v. 13.

Job cap. 4.
v. 18.
Idem c. 25.
v. 5. & 6.

Psal. 9. v. 3.

15. Omnia
quæ agi-
mus & pa-
timus, exi-
gui tem-
poris &
momenti
sunt.
Ioan. Bondi-
nius Flan-
der c. 6. post
med. mihi
pag. 48.
Ioan. cap. 1.
v. 14.
Gloria
Christi in
die mortis
videri po-
tuit conci-
disse.
Matt. c. 27.
v. 42.

ibid. v. 46.

novissimo, infimo. Nil certè magis imum infimùmque,
quàm execrandum illud patibulum, in quo Dei Filius
recumbens, nobilissimas virtutum non verbo solum sed
facto docuit. Bernardus eas considerationi subjiciens,
Hic, inquit, virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur:
& est supereminetior charitas, à dextris obedientia, patientia
à sinistris, & radix virtutum humilitas in profundo. Hic dixit
tropheum crucis consummatio Dominice passionis, cum ad lu-
deorum blasphemias humilis, ad vulnera patiens, inuis linguis,
claris exterius pungeretur. Nam & charitas in eo perfecta est,
quod pro amicis animam posuit, & obedientiâ consummatâ,
cum inclinato capite tradidit spiritum, factus obediens usque ad
mortem.

XIV. Justitiæ divinæ quantus, & ad perpendiculum
exactus rigor! Hinc Jobus in omnem actionem circum-
spectissimus, Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quod
non parceres delinquenti. Sicut capillus tenerimus suam
umbram, ipsa delictum minimum suam habet pœnam.
Non parciit ulli nocenti Deus, vel noxiæ. Cum non ha-
beret à quo primævæ labis solutionem exigeret, strictissi-
mè illam excepit à sibi debiti omnino infontissimo. Hæc
exactio instituta est tantâ severitate, ut vel hinc disca-
mus, quid appud inferos sit pœna damni, privari scilicet
aspectu Dei, Deum habere hostem nullis sæculis reconci-
liandum. Simulacrum ejus rei, derelictio Christi ad
crucem suffixi. O Deus, quàm mundi sunt oculi tui, ne vi-
deas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris. Hos Dei
oculos mundissimos, hunc divinæ justitiæ rigorem ob-
stupescens Jobus, Ecce, inquit, qui serviunt ei, non sunt sta-
biles, & in Angelis suis reperit pravitatem. Ecce luna etiam non
splendet, & stella non sunt munda in conspectu ejus. Quamò ma-
gis homo putredo, & filius hominis vermis: Re ceterè igitur He-
bræus Pfalter justitiæ Dei perhorrescens, Si iniquitates,
inquit, observaveris, Domine, Domine quis sustinebit?

XV. Omnia quæ & agimus & patimur, exigui tempo-
ris & momenti sunt. Quanta fuit passim Christi concio-
nantis gloria! Nam is fuit, undique ad Jesum confluxus
hominum è totâ Judæâ, Galilæâ, Idumæâ, Sidone ac Ty-
ro, ex universâ Syriâ & aliis vicinis regnis, ut ubique
multa hominum millia eum virum comitarentur, & à
dicentis ore penderent. Existimat eruditus scriptor, quod
& sacris testimoniis firmat, celeberrimo die illo inter pal-
marum sparsiones, non minus quàm trigescies centena
millia Judæorum ex unâ Hierosolymorum turbe occur-
rissent Christo. Summa fuit gloria Servatoris, etiam in-
ter Phariseorum irrisus. Quod Joannes adstruens, Vi-
dimus, inquit, gloriam ejus quasi ungenti à Patre. At verò
die mortis videri poterant concidisse hæc omnia. Extrin-
secta potentia: Scipsum, ajunt, non potest saluum facere.
Sapientia obscurata: ab Herode & omni ejus aulâ pro-
clamatus est stultus & albæ mentis homo, vel ipsâ veste
id evulgante. Innocentia peracta est rea. Pependit me-
dius latronum velut populi seductor, malefactor, impe-
rii affectator. Majestatem regiam arundo, spinæ, pati-
bulum, probra innumera tegebant. Accedebat ille me-
tissimus clamor: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti
me? Vox omnium & sensus tunc erat: Malos & fraudis
compertos Deus deserit. Hinc Cypriani dictum: Con-
sidero te Domine in patibulo, videbaris sine omni ad-
jutorio. Omne decus Domini Jesus, & crux visa est in-
nestasse. Sed gloriosissimus in vitam reditus, decus om-
nemque gloriam multò quàm ante auctiorem reduxit.
Quidquid sepultum fuerat cum mortuo, revixit cum re-
divivo. Pauculis horis tam admiranda mutatio est fa-
cta. Quantus enim fuit descensus è sinu Patris ad pati-
bulum crucis, taneus fuit ascensus è patibulo crucis us-
que ad dexteram Patris. Modicis hæc intervallis distin-
cta sunt. Momentum est quo patimur; Mercedem pa-
tientia beata reddit æternitas.

Argue hinc illa sitis, quam è sexcentis doloribus solam prodiit. Nimirum hoc toto patiendo tempore duo solum queritur; à Patre se derelictum, & siti exhaustum: ita ut cum derelictione Patris vehementia sitis componatur. Hic grande quid lateat necesse est. Dolores quanti, de quibus poterat acerbè queri! Manus ac pedes perfoffi, caput palliuris terebratum, membra omnia flagellis lacerata, corpus totum funibus extensum. Undique & undique cruciatus, dolorum plena omnia. *Aplamã pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas, & tamen unam atque unicam sitim queritur.* Quippe novem aramanissimum Servator, singularem adhuc latere contumeliam à se tolerandam, & acetum sibi obtundendum. Ut ergo consummaretur Scriptura, voce altà exclamavit, *Sitio.* Perinde si diceret: Quidquid imperavit Pater meus de me prædici, à me perferri, id obsequentiissimè perferam, nec unico quidem apice omisso. Ubi nunc igitur potus ille miserabilis, ubi est acetum? Ut consummetur Scriptura. Hoc sæpius non sine mysterio ingeminatur: Sicut scriptum est, Ut impleverit Scripturam, Secundum quod definitum est.

Fit nonnumquam, ut filius Regis etiãnum juvenis nil parens ærario utraq; manu largiatur. Pater in singulos mensles definitam pecuniã summam assignans, Fili, ait, huc usque largitiones tuæ poterunt excurrere, & non ulterius. Æternus Pater ingenium sui filii liberalissimum nòrat. Si quidem paratissimus erat Christus vel mare sanguinis è suo largiri, pro singulis hominibus singularem mœni vel crucem ad iudicium diem perpeti. Pater igitur, quæ filio toleranda essent, certis concludens terminibus, acetum ludibrio propinandum voluit esse ultimum, *Ut consummaretur Scriptura.* Ita immensum pelagus amoris in Christo suis confectum metis hanc accepit legem, *Huc usque venies, & non procedes amplius.* Ita divinus Pater maximos, minimos cruciatus Filio tolerandos ab omni ævo decrevit; nec jota, nec apiculus restabat non consummatus.

Quamvis ergo acerbissimos ferret dolores, qui nullis verbis possent exprimi, non tamen eximere se voluit, vel hoc cruciatus reliquo, ut plenè satisfaceret Patri, & suis omnibus numeris constaret redemptioni, nullo eorum, quæ divinitus decreta, prætermisso. Ita suo exemplo ad solidam obedientiam instituit, ne detrectemus ea, quæ Deus nobis decrevit perferenda, licet sint gravissima.

Acetum potè non oblatum ideo, quia id Scriptura prædixit, aut Pater decrevit, sed quia illi hoc facturi erant, ideo prævidit Pater, & decrevit ut ita fieret, humana usque malitiã loco instrumenti. Quod quotidie fit, in pœnis maximè infligendis, quas sæpiissimè ita infligit Deus, ut sanctissima ipsius voluntas hominum voluntate malà velut famulã uratur in sui obsequium. Atque hoc modo, quod prævidit Deus, decrevit. Ita prorsus quidquid pœnarum quibus hominum subit, & vel levissimæ pœnæ cuius ab omni æternitate sunt constitutæ.

Ita definitum est. Ita Deus semper voluit, ut ista, & ista quoque, & illa etiam, & quidem hoc modo, tam tu, mi homo, quam ego, ceterique omnes ac singuli patere-mur, quæcumque demum patimur. Ita definitum, sic scriptum est. Nos scripturam hanc non mutabimus. Utinam hæc consulta Dei ac decreta tandem caperemus, longè suavius ferremus, quidquid denique ferendum est, ut impleantur Scripturæ. Nec illud ignoramus, omnem pœnam, quæcumque sustinemus, Deum non permittere tantum, sed & velle, idque, ut Theologi loquuntur, reipsã postivè. Et Deus in isthac providentiã suã non tantum non fallit, sed nec falli potest.

Quodd autem providentiã divina in connectendis causis multo quàm admirabilissima sit, vel etiam hinc liqueat. Causa propinati acetii fuit querimonia de siti. Nili enim Christus exclamasset, *Sitio*, madidatam spon-

giam pro calice non libasset. Vidit igitur ex æterno tempore, qui videt omnia Deus, antequam fiant, huic filii supplicio & spongiam & acetum in promptu futurum ex aliis causis, his Pater usus in morientis Christi joculari cruciatum. Hoc igitur ante sæcula scripsit: Ultimus mei filii potus sit acetum, spongia sit poculum. Ut ergo hæc Scriptura Varum oraculis lignata consummaretur, proclamavit patientissimus Jesus, *Sitio.* Liceat hic dicere: O quantum est subitus casibus ingensum! Ex tempore fit è carnifice pincerna, è spongiã carchelium & patera, ex arundine trulla, capedo halita potoria, ex acetico sicera mœrentibus propinanda. Hoc una vox illa potuit: *Sitio.*

S. II. Sitis morituræ Christi cum aliorum siti collata.

Sed heu! servulis vilissimis ministratur potus in siti, quandoque etiam miraculo, Dei filio etiam negatur frigida. Ismaëli & mari ejus in solitudine Bersabee sitientibus fontem dulcis aquæ monstrat Angelus. Hebrais ingratis in deserto Sin aquam postulantibus, fontanam Deus è rupe scaturire jussit copiosissimam. Cùm iidem perveraces Judæi aquas in Mara ob amaritiam averfarentur, lignum illis ostendit Deus, quod aquis immisum dulcedine amarorem omnem correxit. Samsoni post jugulatos mille viros admodum sitienti ex asini mandibulã salientem fontem produxit Deus, quod sitienti in castris Davidi tres militum robustissimi è Berthelemite fonte apportarunt aquam, quam anhelat. Elia vati subter juniperum accubanti, cererem & fontem ministravit Angelus. Isaiã in tormentis sitienti, cùm impii Manassis jussu medius secaretur serrã, Si loë fontem Deus aperuit, ut Epiphanius testatur. Agodio regii sanguinis anachoretæ cibus & potus fuit lac cervæ. Repererunt hi omnes, qui sitim suam propitiarent: & Filio Dei in extremã siti moriendum?

C Quam concionatus nervosè Christus, *Quicumque autem dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide, tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* Quæ verba divus Leo ponderans, *Vide, inquit, Leo serm. 4. exigua ista impendia tantã estimari taxatione meruerunt? Cum amatur ab homine, quod à Deo diligitur, meritò in ejus ascenditur regnum, in cuius transitur affectum.* Ergo frigida sitienti porrecta non solum Dei favorem, sed totum Dei regnum promeretur. At verò hic nullus nec hominum nec Angelorum de Rege suo bene mereri satagit; nemo hydram, nemo caliculum aquæ præbuit. Mater autem lacrymosam vocem illam, *Sitio*, sed opitulari nequit, paratissima tantum lacrymarum fundere, quantum filio sufficisset in levamen sitis. Nec recusasset in fontem mutari, modò sitiens ille cervus alto stipite confixus refocillari potuisset. Dolore quanto recordata fuerit, quoties hunc ipsum moribundum, hunc hominem adhuc tenerum infantem, virgineo lacte pavit.

D Clemens Romanus Apostoli Petri discipulus, & in eadem sede Vicarius, solum vertere, & ultra Pontum Euxinum in exilium ire Cherfonam jussus, duo millia Christianorum in latuissimis laborantes reperit. Hi rerum omnium præsertim aquæ penuriã conflabantur: tam dulcem aquam per sex millia petere cogebantur. Hanc plebem sanctam miseratus Clemens, in genua procubuit, & afflictis suppetias oravit è caelo. Finitis precibus montem conscendit, viditque ad agni pedem salire fontem. Ex eo Christiani gratulabundã voluptate sitim omnem sedarunt. At videte, obsecro, hic agnus morienti palo fixus, in salutem orbis immolatus, extremam fert sitim, siti moritur, & nemo est qui gelidam è rivo porrigat. Eò res devenit Dei Filius jam mendicorum infimus, aquam petit, & nemo ei dabit. Hanc mendicitatem Christus velut in prolidium experiri voluit ad fontem Sichar,

Tom cap. 4. v. 7. Ps. 49. v. 12. Sicut, cum diceret Samaritidi, *Da mihi bibere. Psaltes* A quidem repræsentans Deum, *Si esuriero, inquit, non dicam tibi, meus est enim orbis terra, & plenitudo ejus.* Quis enim verò metuebat hujus supplicii, ut Dei Filius cruciaretur extremâ siti? Deus olim ab Hebræâ plebe argentum, aes, aurum, & purpuram, in tabernaculi usum, ab Abrahamo filium, stipem sanè largam petiit; hodie, eheu! mendicavit aquam, & nemo ei dabat. Acetum quidem portectum est, sed in ludibrium & tormentum, unde potius crederet sitis quàm extingueretur; acetum enim exsiccat.

Acetum accedente hyssopo & spongiâ Christo datum et eo vita protollere- tur. Sed unde tam promptè acetum, spongiam, hyssopum protulerunt? Romano ritu hæc in promptu erant ad hoc supplicii genus, non ut daretur patibulatis bibendum, sed ut iis protolleretur eo vita; dum exhaustissent quod deberent pœnæ; nam ossa vespere frangebantur. In eam rem acetum naribus admotum recreat semianimes, & sanguinem sistit, præcipuè hyssopo accedente ac spongiâ. Sic ergo rei dum figerentur cruci, vel ob dolorem vel mortis metum animo linquerentur, mox acetum reficiebantur; aut nimio sanguine manarent, comprimendo illi acetum admovebatur spongiâ. Crux tam lenta quàm acerba mors. Ut ergo durarent rei, his rigidioribus opus erat fomentis.

Baron. tom. 3. ad an. 34. Testatur Cæsar Baronius, hanc ipsam spongiam hodieque in Laterano Romæ servari sanguinolento colore tinctam, quod & alii testes oculati asserunt. Hæc ergo spongia vulneribus applicari solita, Christo sitiienti pro cyatho portecta. Hæc, regium illud est poculum, hoc nectar illud suavissimum, acetum & spongia, cruore utraque infecta.

S. III. E siti hac gemina documenta.

Pius II. Pontifex Maximus contractâ ex itinere siti, lac camellâ lignea, sed prorsus immundâ propinatam à pastore, non recusavit bibere, partim ridentibus partim indignantibus palatinis comitibus. Quibus Pater reverè Pius, Et hoc mihi, ajebar, dulcius est quàm Artaxerxis poculum: qui siti, crystallino non eget. Dum acetum, potus miserabilis porrigeretur Christo, flebant aliqui, sed pauci, plurimi ridebant, sed Servatori hæc mordax vappa magis sapuit, quàm sicera lectissima, Apianum nobilissimum, idque amore nostri. Cur igitur non & nos amore ipsius amariotes hos calices perhaurimus? Prior bibit Christus & propinavit: non respondebimus? Aut bibendum hic aut abeundum. Nec enim habebit partem cum Christo, qui bibere recusârit hunc calicem Christi. Bibe, mi homo, bibe, bibe; & patere quod te Dominus tuus vult pati, quòdque prior ipse passus est. Hic duo quædam observanda sedulo.

I. Animus hominum ingratiissimus. Israël's populus omnium gratiarum immemor, pro aquâ è rupe fusâ, pro annonâ & nubibus delapsâ, pro copiosissimis cornu-cum nimbis, vinum myrrhatum, fel, acetum rependit suo Conditori. Quod ingrati animi crimen derestatus Hieremias, Ego, inquit, plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es mihi in pravam vineam alienam? Idem exprobrans Isaias, Vineam facta est, inquit, dilecto meo in cornu silio olei. Et sepivit eam, & lapides elegit ex illâ, & plantavit eam electam, & edificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in eâ; & expectavit ut faceret uvas, & fecit labruscas. Ita reverè Deus cum quovis hominum agit, eum ut vineam colit, innumeris eum beneficiis sibi devincit; hinc ab eo jure fructus exigit. Quid vinea tam operosè culta fructuum reddit? Tot malas, tot pessimas cogitationes, tot improbos sermones, tot perverfas actiones, meras pœne labruscas, hunc acidissimum potum cruenta offert spongia, cor immundum, appetens vindictæ, invidum. In hos Prophetæ clamant: *Va qui potum dat amico suo, mittens seipsum.* Hæc accepti beneficii turpissima est oblivio.

Habac. c. 2. v. 15.

In hac siti duo observanda. I. Animus hominum ingratiissimus.

Hier. cap. 2. v. 21. Isa. cap. 5. v. 1. & 2.

II. Summa Christi patientia. Nemini preceatur male, neminem diris devovet ob immisericordiam tam barbaram, quæ extremè sitiienti denegavit vel frigidam. Servator suum nobis sudorem, suum sanguinem, suas lacrymas, imò & aquam à suo pectore promanare iussit, & ipse siti moritur.

C. Marius cum castra eo loci posuisset, ut aquationem haberet difficillimam, exercitu jam plurimum sitiente, in concionem progressus, *A vobis hodie, commilitones, inquit, emendus est potus, aut vestro, aut hostili sanguine.* Oratione animatos in aciem eduxit. Mariani fortiter rem egerunt, & magnam ediderunt stragem hostium, sic aquam emerunt, sed hostis sanguine. Dux noster Christus, ut aquam vivam in cælo hauriendam nobis emeret, ipse siti perit, & aquam illam suo emit sanguine.

S. IV. Animi sitis in Christo quantâ?

Darius Persarum rex ab Alexandro Macedone victus ingenti prælio ex acie fugit vulneratus; sed ab Alexandri copiis in ipsâ fugâ deprehensus est. Rex miser, imò jam exutus regno, & proximo morti, hoc unum supremi beneficii loco petiit, posse sitim potu obvio levare. Porrecta est frigida. Eâ hausit. Polystratum Alexandri militem, qui aquam porrexerat, humanissimè affatus, Hic mihi, ajebar, omnis meæ felicitatis terminus est. In eum me redegit ordinem fortuna, ut nec istud quidem beneficii possim rependere. Rependet alius. Alexander Rex qui matrem, conjugem, liberos meos tam amicè habet, hoc apud te non expunget. In eam rem dextram hanc porrigo, te interprete, quid ego velim posse, non possim. Sic dextrâ Polystrati apprehensâ decessit vitâ, Codris omnibus & Iris pauperior, Rex quondam opulentissimus.

Rex Angelorum Christus Joanni ac Matri velut eminus dextram porrigens supremum dixit vale. Deinde doloribus omnibus patientissimo silentio suppressis, se siti arere non dissimulans exclamavit, *Sitio.* Crudelis & horrenda fuerit hæc sitis necesse est. Sed ea certè non solum macerabat corpus, sed & animum fatigabat. Quod Hostiensis Episcopus Drogo admiratus, *O Domine, ait, quid sitis? Ergone plus cruciatur sitis quàm crux? De crucis sitis, & de siti clamas, Sitio. Quid obsecro? Vestram sitio fidem, & vestram salutem, vestrum gaudium. Plus animarum interitus, quàm mei me cruciatus torquent.* Quod Augustinus paucis complexus, *Quid esurivit, quid sitivit Christus, inquit, nisi bona opera nostra? Sitio, dixit, quamvis illi non habuerint quod sitiebat, ipso enim ille sitiebat: At illi acetum dederunt, non vinum novum, quo implentur utres novi; sed vinum & malum vetus. Dicitur enim vinum veteris, veteres homines.*

Si Christum interrogemus ab ipso vivendi exordio: Cur, bone Jesu, hominem induisti, cur natus, cur in præcepti positus, cur circumcisus es? cur Ægyptum fugâ petisti, cur concionatus, cur famem sitimque passus, cur peregrinatus es? Ad omnem hanc quæstionem responderet: *Sitio, sitio, sitio.* Si rogemus ulterius. Cur autem te comprehendi ac ligari, cur flagellis tam atrociter cædi, cur veptibus tam immaniter compungi, cur in trabem clavis suffigi voluisti? Sitio, diceret, sitio, sitio saltem vestram. Sitis mea, salus vestra, redemptio vestra, fides & gaudium vestrum. Ita non sibi, sed nobis omnibus sitivit.

Rudolphus I. Imperator, cum in Bohemiæ Regem Ottacarum rebellem arma moveret, exercitus Imperatoris summa aquæ penuriâ laborabat, ipse etiam Imperator tolerare sitim discebat. Inter hæc eminus conspicitur homo paganus, qui messoribus potum ferebat. In hanc prædam non tantùm oculi plurimorum, sed & avidæ manus ibant. Abreptus est homo unâ cum lagenâ. Hanc Imperatori offerebant, quam tulisset bona fortuna compescendâ siti. At optimus Imperator non Reges tantùm sed seipsum doctus vincere, mox homini lagenam

ni lagenam neminis ore libatam reddi iubens. Ego quidem, aiebat, exercitui meo, non mihi stiebam. Ita verissime Christus non sibi, sed humanæ genti stiebat, nos ab interitu servatos cupiebat.

§. V. Christus moriturus sitiens cervo collatus.

Anit Rex David: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima ad te Deus.* Mirari quis non immeritò possit, cur Christus in divinis libris sæpius conferatur cervo. Causarum aliquot eruiamus. I. Cervus capitalis hostis colubrorum & serpentium. Ubi ubi occasio pugnae, digladiantur inter se. Cervus serpentes è cavernis suis vel halitu educit, & interficit. Hinc cervo venena glutientis sitis maxima. Christus cum antiquo pugnans serpente, delictorum nostrorum virus attraxit: *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Hinc sitis tam acerba.

II. Cervus sagittâ læsus, dum potest currit, tamquam fugâ & cursu exculsus sagittam, hinc accendit sitim. Christus amoris telo faucibus, non solum pro universis simul hominibus, sed pro singulis scortim pari paratissimus fuit, à parte quodammodo inhibendus. Immensi telum amoris illum impulit ad cursum è celo in terram conficiendum. *A summo calo egressio ejus ad curvandam viam, & occursum ejus usque ad summum ejus.* Quid miramur maximam sitim post tam ingentem cursum?

III. Cervus quandoque altiusculam sepe transmissurus saltu, seipsum misere configit palo. Christus in horto sepe præaltam è mero dumeto textam vidit & cohortuit. Nam *payere capit, radere, & mœstus esse.* Jamque transire cupiens, *Pater, inquit, si possibile est, transeat à me calix iste, transeat, transeat.* Moliebatur saltum. Quippe viderat sibi præsentia flagella, orbicularia vepretum, trabales clavos, execrandam crucem, doloribus & opprobriis plenissimam. Ah quam acuta, quam alta, quam horrenda seps! Sponsa quasi prælagiens, & ideo mœnens, *Fuge, inquit, dilectè mi, & assimulare capere humilique cervorum super montes aromatum.* Malè meruebat scilicet

cervorum super montes aromatum. Malè meruebat scilicet sponia, ne in monte Golgothæo sicut sibi reperiret sponsus. Hoc certè loco nobilissimus ille cervus in sepe ex cellam sese indehorribili crucis palo infixit. *Ego pono animam meam, inquit, ut erum, samam eam.* Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à seipso.

IV. Spiritus divinus, scriba est non tantum velociter scribens, sed planè admirandus, qui literulâ unâ, apice vel unico complura claudit mysteria. Psalmus vigesimus primus de Christi cruciatibus conscriptus est totus. Inscriptio hujus Psalmi: *Pro susceptione matutinâ.* Hebrææ vocis origine spectatâ, inscriptionem hanc habemus: *Pro cervâ matutinâ.* Ita Basilus, Hieronymus, Bellarminus nos erudiunt. *Re cetera Cervâ, quia pati maximè ad carnem Christi pertinebat.* Quod Petrus asserens, *Christo igitur, inquit, in carne passus, & vos eadem cogitatione armamini.* Hæc cervâ, Christi caro, fixa patibulo avernalem aspudem triumphavit. Hinc illud triumphale carmen pro cervâ sitiente ac moriente, quæ matutinis horis ad vitam rediit. Hinc cervâ matutinâ dicitur.

§. VI. Christi sitiens duplex potus, sed miserissimus.

Cum illud roboris prodigium Samson mille Philisthæos asini mandibula in unum velut acervum jugulasset, horrendum sitiens clamavit ad Dominum: *Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: & en sitim morior.* Aperuit itaque Dominus molarem dentem in mandibulâ asini, & egressa sunt ex eo aquæ. Quibus haustu refocillavit spiritum, & vires recepit. Christus crucifixus omnes Acherontis exercitus profligavit. Victoria & salus maxima. Interim clamabat victor: *En sitim morior.* Ah, mi Deus, liceat nobis ad modulum humanum loqui, quomodo hæc res Angelos præterit? quomodo

huic occasione desuerunt? quomodo Christum extremè sitientem neglexerunt? Danielem in leonum cavo necari fame non permiserunt: nonnam ei per Abacuc abundè ministrarunt; Elia famem & sitim cibo & potu recrearunt. Sed & Christi esuritionem post quadragintadiale jejunium obsequiis suis levârunt; at verò sitim in erace vehementissimam nec aquæ quidem caliculo sedârunt. Fel in acam, acetum in potum offertur: Angeli silent & dissimulant.

Cacodemon admiranda duo celebravit convivium. Primum in paradiso, ubi mera eaque pretiosa, sed furtiva poma appotuit. Hujus convivii sumptus neculum ad ultimum allem perfolvimus: ex pre alieno adhuc laboramus. Altero convivio diabolus meros lapides appofuit, & convivam Dei Filium, quem non noverat, invitavit, & ad alacriter edendum familiari sermone animavit. Judæi faxeo illo longè funestius truxerunt convivium, fel pro edulio, acetum pro vino Domitico appofuerunt. Bis, ut diximus, accepit Christus potum in supplicii clivo. Primum, antequam in crucem suffusus, vinum myrtharum, seu acetum felle mixtum. Moris erat, uti est hodièque, reis ad supplicii locum perductis vinum generosius offerre, ut mortem & misus considerarent, & facilius tolerarent. Judæi, eâ quidem specie quâ morem retinerent, re autem verâ, ut Christo rursus illuderent, pro vino vappam evanidam, mucidam, felleam attulerunt. Nam ex contumeliâ, ut Chryostomus ait, fel desiccatum panis loco vappæ intriverunt, non pectori roborando, sed gulari discruciendo, quem solum hæcenus non leserat. Ne quæ ergo pars corporis à cruciatu foret libera, & ne quid ipsi ludibriorum omitterent, hoc genus potionis tam abominandæ excogitarunt. Consentaneum fel ita Christo præbitum, ut esset cibus simul & potus, quamquam magis fuerit potus quàm cibus. Euthymius dilucidè, *Arburor, inquit, fragmenta aridi fellis in aceto emollita fuisse, ut acetum quidem loco vini esset, illa verò fragmenta pro buccellâ panis.* Et præcipue sanè potum dederunt, consecutivè etiam cibum. Huius enim qui animo desituntur, vinum præbere solent injecto pane, ut primum bibentes, postmodum etiam possint edere. Hunc autem potum felleum libare Christus voluit, potatè reculavit, non tam hostium barbarie, nec potius amaritie offensus, quàm ut ostenderet, se placidè Patris arbitrio ad mortem progredi, non autem doloris impatientiâ præcipitem ferri, nec ultro tibi mala & necem accelerare.

Primum igitur Christi potus ad crucem, acetum fuit myrtharum, felleum. Alter acetum purum, non ad sitim extinguendam, sed ad irisionem augendam. Quod aperte testatur Lucas, *Illudebant autem ei & milites, inquit, accedentes, & acetum offerentes ei, dicentes: Si tu es Rex Judæorum, salvum te fac.* Quod asserens Victor beati Marci Græcus interpretis, *Et hoc quoque, ait, quoddam spongiam aceto plenam ori illius admovebant, insana absurdæq; illusionis opus erat.* Cyrillus hæc confirmans, *illi aded longe, inquit, ab omni humanitate aberant, ut pro juvante potu atque jucundo, nocentem & acerbum attulerint, & humanitatem, quâ moveri videbantur, in impietatem converterent.* Tam iste igitur, quàm prior crudelis potus Adami protoplasti gulam expiavit. Ita cenare voluit Christus ad pessimum illud in paradiso jenaculam hospiti solvebam.

Hic quisvis suam ipse conscientiam interroget, quem modum in cibo potuque sumendo teneat, num temperantia ac sobrietatis metas non transiliat, num fellis & acceti memor subinde gulam frenet, an verò potius omnes illi habenas laxet, nec genium re ullâ fraudet. Itaque secum ipse constituat, quam hæc in re deinceps legem velit servare. Heu quàm nullam pro Christo, pro nobis sitim ferimus! Quoties mensam & pocula non plures tantum horas, sed in alterum sæpe solem producimus? quoties exultante verecundiâ verbis & factis pudendis, linguâ & manibus propudiosis, omnem pudorem inter

Diabolus duo celebravit convivium: Primum in paradiso Alterum in deseyo.

Christus in supplicii clivo bis potum accepit.

Euthymius in cap. 27. Matih.

Luc. cap. 23. v. 37.

Hoc dupli potus Christi Adami gulam expiavit.

A cenâ sumitur.

rem inter bibendum exuimus? nec tamen ignorare possumus miseriam epulonis sitim post pocula, post epulas, post convivium aternitatibus omnibus duraturam. Aquæ guttulam ab extremo digito fundendam rogar, sed nullis eam sæculis impetrabit. Dura commutatio, pro poculis & mensis tam celeri sine clausis aterna sitis, aternæ flammæ. Hæc scimus, quæ tamen insaniam hilariter concoquimus, nec obvia omnibus remedia, preces, sitim, jejuniâ admittimus. Nimirum malumus mensas aternitate totâ diluendas, quàm jejunas Lazari dies, & siccas cenulas aternis mensis ac deliciis donandas. Neque nos exempla terrent, neque interitus plurimorum cautos & prudentes faciunt. Plus potest inveterata consuetudo, lociorum provocaciones, joci, risus, & quæ mensas largiores comitari solent, quàm Dei leges, quàm omnis exemplorum series, quàm ab omni ævo laudata temperantia.

Frustrâ sunt omnium Sapientum monita. Audiuntur Propheta, sed spernuntur: vociferatur Salomon, sed expulsiuntur. Nil proficiunt apud nos saluberrimæ voces illæ: Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens. Hæc audimus, & negligimus. Dulce est sopiri vino. Quidquid Apostolus moneat. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Hæc monita scimus, & contemnimus. Hinc ubique passim regnat ebrietas, & cum eâ omnis vitiorum tyrannis: neque enim ullum vitium ab ebrietate, & immodico vini usu exulat. Omnis omnino improbitas, scelera omnia, uno ebrietatis sinu foventur. Libido, impudicitia, Dei oblitio, perjuria, cædes, rapinæ, alienus torus, latrocinia, & quidquid graviorum scelerum est, in hac unâ ebrietatis Lernâ turbido stabantur. Hæc omnia vino familiaria sunt. Famæ, valetudinis, crûmenæ dispendia tacemus. Matrix malorum omnium ebrietas. Hinc apud inferos in epulone convivia cruciantur, hinc in Abrahæ sinu in Lazaro jejuniâ recreantur. Hinc immittissima Christi sitis, quæ mensas nostras nostramque crapulam damnat. Discamus pro Christo & cum Christo brevem sitim tolerare, aut saltem non ultra sitim (quod nec bestia quidem faciunt) potum ingurgitare. Sed hic documentum quadruplex instillamus.

Osee cap. 4. v. 11. Prov. c. 20. v. 1. Ad Ephes. s. 5. v. 18.

Omnis improbitas, scelera omnia, uno ebrietatis sinu foventur.

Quadruplex documentum.

§. VII. Quadruplex est dicti præceptio.

1. Desiderium patiens pro Christo inflammandum. Ps. 115. v. 4. Ionn. c. 19. v. 28. Idem c. 18. v. 11. & Matt. c. 26. v. 54.

I. Excitanda sitis Dominici calicis, desiderium patiens pro Christo inflammandum. Rex David excitatissimus, Calicem salutaris accipiam, inquit, & nomen Domini invocabo. Senenli virgini Catharinæ Christus saluberrimam præceptionem istam tradebat: Quod amarum est, dulce puta; & quod dulce videtur, pro amaro habe. Christianis id omnibus dictum. In hujus desiderii honestissimi stimulum sit vox ista, Sitio. Sciens Jesus, quia omnia jam consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio. Ita in oliveto, Petrum à vi reprimens, Calicem, inquit, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum: Quomodo ergo implebuntur Scriptura, quia sic oportet fieri. Accetum porò non ideo ori Dominico admotum, quia Deus ita fieri voluit, ut jam supra demonstratum est, sed quia Deus id futurum prævidit, idcirco fieri decrevit. Nos hostes nostri maledicunt, vexant, affligunt, non quia Deus ab æterno decreverit ut illi hoc faciant, sed quia eos hoc facturos prævidit, ideo ut nos in penam patiamur constituit.

Nos ergo in omnibus idemtidem dicamus: Ut impleatur Scriptura, libens hoc patiar, & hoc, & istud, & illud, & quidquid mihi seu hodiernâ, seu crastinâ, seu peræternâ luce, hoc alteròve anno obvenerit patientium. Nam quidquid à primo lucis exordio, ad ultimum vitæ halitus quicumque perferendum, id omne in intellectu & voluntate Dei, volumine immenso vel ad extremum apicem perscriptum est. Omnium no-

Quidquid quicumque perferendum, id omne in intellectu & voluntate Dei perscriptum est.

strum vita secundum omnes illius partes maximas, secundum momenta omnia in hoc libro continetur exactissime descripta. Ut igitur impleatur Scriptura, sit istud, sit hoc, sit illud, quidquid Deo visum ut perferam. Christus non ignorans, unicum adhuc ad cruciatum ceteros additamentum superesse, acetum ludibrio porrigendum, ne igitur vel punctulum paternæ voluntatis omitteretur, dixit, Sitio. O sitim quæ non in cruce primùm exarsit! Jam in itinere quod Hierosolymam versûs insitit, sitire cepit, desiderio desiderans illud Pascha cum suis manducare. Hinc & illa sitientis voces: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & Senioribus & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum. Nihilominus ad perferenda hæc properabat, imò & præcedebat illos; ad eò hunc calicem sitiebat. Hinc & illa sitientis voces: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & Senioribus & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum. Nihilominus ad perferenda hæc properabat, imò & præcedebat illos; ad eò hunc calicem sitiebat. Apud judices ferè semper tacuit, nemorâ injiceret morti; sitiebat. mori. Cum ad columnam cæderetur flagris, congregaverunt ad eum universam cohortem, hoc est, mille ducentos quinquaginta milites. Vix dubium est fuisse talem prætoriam cohortem, seu, decimam Romanæ legionis partem, ex arce Antoniâ convocatam. Ab eorum singulis cædi voluit quemadmodum Academiis exteris mos est, ut reus à singulis adolescentibus studiosis plagas accipiat. Hæc nempe sitiebat Christus; nec dubium quin aliquot plagarum millia accepit. Cum vero sitiens Dominus flagella in corpore retinere non posset, saltem spinas voluit, quas capite excepit & asportavit, fors spinis etiam cæsus fuit. Sitiebat cruciatus. In itinere ad Golgothæum collem socium habere voluit Cyrenæum, ut eò citius perveniret ad crucis tormentum. Hinc & Solymaitis flentibus matronis dixit: Nolite flere super me. Reverâ hos dolores sitiebat immensum. Hic quisque sibi ipse dicat: Funde aquam, dâ saxum durissimum, aquam funde: dala-crymas, dâ spem, & preces, commiserationem ostende, sit ubi dâ crucifixi quietesse.

Macarius, cum ad eum hostis ætuans ac sitibundus meridie divertisset, & aquam petisset, Macarius illi, Mi bone, inquit, sufficit tibi hæc umbra frigidiuscula, quæ navigantium & viatorum puerini caret. Ita prolixus cum tentationum aut afflictionum æstus & sitis urit, sufficit nobis hæc umbra Crucifixi. Hic cervus sitiens clavis confixus monstrat, quomodo perferamus sitim. O dulcis umbra! Jure sibi gratuletur hospes: Sub umbra illius quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis guttur meo. Sitiamus, quem bibere necesse est, calicem salutis.

II. Excitanda sitis divini honoris, seu, zelus animarum exerendus. Non tantum ad fontem Sichar, nec in cruce solum, sed totâ vitâ Christus sitit salutem nostram. Hæc sitim accendit & mærores auxit, tot hominum interitus. Hoc & nos ad miserationem & opem erigat, tot animarum millia perire. In medium consular & juvet, quisquis potest, ut tanta cacodæmoni præda subtrahatur. Hujus animi Paulus, Non quero, inquit, quæ vestra sunt, sed vos. Ego autem libentissime impendam, & prope impendam ipse pro animabus vestris. Hæc vera sitis est, non sitire suam solum, sed & aliorum salutem.

Tres Scytharum reges, Homarges, Sacephares, Tamyris, contra Darium & Persas movebant arma. Quicum in locis desertis de re præsentis consilium caperent, Risaces vitæ audeos adit, promisitque omnes Perlarum facias sine ullâ Scythici exercitûs jacturâ extinguendas, modò Reges jurejurando sponderent, liberis suis ac nepotibus equos & pecunias daturos. Insuperandum dederunt Reges. Mox Risaces in seipsum stringens ferrum, & auribus & naribus, sed & reliquo corpore se secundum mutilavit. Ita transfugit ad Darium. Hic vociferari ac ejulare, Scythas omnes execrari, ita se à Scytharum regibus mutilatum clamare, sed non dum impand

impune id laturos, si Dario regi luberet utilissimum in rem consilium audire. Scythas nocte proximam mortuos castra. Quod si Persas per viarum compendia se duces sequi vellent, hostem imparatum die unico debellari posse sine ulla clade. Parato igitur commeatu Risacen totis septem diebus comitantur per vastas solitudines. Tandem Chiliarchus Rhanostates subodoratus dolum, Cur, inquit, Regem magnum fallere conatus exercitum in arenas fontium & aquarum sterilissimas deducis, ubi nec progrediendi datur facultas nec regrediendi? Ad ea Risaces complotis manibus in risum effusus, Ut à civibus meis, inquit, periculum depellerem, Persas fame ac siti necare volui. Dixit, & ferrum jugulo recepit.

Quantus animus in hoc homine! Ut meos, inquit, servare, me ipsum perdidit. Quid nos audemus pro Regis summi honore? quid patimur, quid conamur pro animarum salute? Christus atrocissimè vulneratus sitim toleravit, crucis tormenta subiit, pro sua gente caput devovit, acerbissimam mortem pertulit. Quid nos, Christiani, quid agimus? quàm siti ferimur in hominum salutem? Gregorius Magnus, Nullum, inquit, omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est disciplinam, & oderit eos, qui Domini gratiam relinquentes salutem propriam deserunt, & errorem sibi fraudis adfiscunt. Quæ Richardus Victorinus confutans, Nescio, ait, an majus beneficium possit homini à Deo conferri, quàm ut per ejus obsequium alii consequantur salutem, si tamen homo Deo cooperetur ex charitate.

III. Sitis aspiciendi die, sed & horâ suspirans ait: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sicut anima mea ad Deum fortem virum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Tam sanctos gemitus dissertatione longâ commendans Augustinus, Hac miror, inquit, hac laudo, sed eum qui fecit hac, sitio. Hac siti laborabat Paulus, cui dissolvi & esse cum Christo multò melius. Quanto quisque probior, tantò siti adentiore vociferatur quotidie, Sitio, sitio Deum vitam fontem.

Quid quæso, dulcedinis in hac aceti & absynthii vale nos detinet? Non multis abhinc annis vinariam cellam ingressus quispiam, copiosum satis, sed acidissimum vinum invenit. Honoris causa à libare justissimum nobilissimum nectar. Vix ille labris primoribus temetum illud gustans, O viri, ait, quantæ virtutis hoc mulsum esse dicam? Quanta, ajunt. Quibus ille, Nemini unquam, ait, persuaserit ebrietatem. Non vinum, sed acetum est, ad temperantiam doctissimam aptissimum. Talis hic obis est, nusquam non acetum, fel, myriharum ingerit. Et tamen vappam amarissimam ore avido haurimus; ingens vitæ amor est, miseris nostris pascimur, dulces est vivere vel in ipsâ cruce. Amarus est mundus, & amatur, si dulcis esset, quantos haberet amatores? Aquam propinat mundus turbidam, qui biberit ex hac aquâ, sitiet iterum. Christus expirat sitiens, ut sub ipsam mortem ostendat, hic nullâ te sitim expleri. Sitiamus igitur perennes vitæ fontes, qui quorumcumque desideriorum sitim restinguent.

IV. Sitis illa multò pessima, sitie libidines, honores, opes. Hac sitis complet inferos inquilinis. Hieremias vates interrogans, Quid tibi vis, inquit, in viâ Egypti, ut bibas aquam turbidam? Illud humanæ nequitie terribilissimum est auctarium, non peccare tantum, sed cupere amplius peccare, & velut sitire noxas. Hic lucis aliquid allucet ad quæstionem illam numquam satis explicandam: Cur Deus letale peccatum vel unicum cruciatibus puniat sempiternis. Hic istud causæ strictum assignamus. In premiis & supplicis rependendis Deus non peccata tantum facta, sed sitim ad faciendâ spectat. Exemplo, quod dicimus, monstramus. Moritur quis annos triginta

natus, & jure vitam finit, quia peccare non desinit: si quinquaginta, si sexaginta, si septuaginta vixisset, totidem peccasset annis. Si centum, si mille annis vixisset, annis mille peccasset: si perpetim vixisset, perpetim peccasset. Quia enim, mi homo, in te peccandi sitis æterna, calicem furoris Domini æternum bibes. Mature igitur, quisquis es, hanc sitim extingue Christi Sanguine.

Lysimachus, Platarcho teste, victus siti, se suumque regnum Getis tradidit. Cùmque jam dedititius bibisset, Prò me hominem pravum, inquit, & fatuum, qui tantillæ voluptatis gratiâ tantum amiserim regnum! Ita profusus, qui honores, anrum, voluptates, vindictam sitit, sitique victus explet animum, jure meritissimo sibi ipse dicat: Prò me hominem stultissimum juxta & nequissimum, vili delectationiculâ vendidi calum. Rex David de feris mentionem injiciens, Expectabam, inquit, non bibunt, sed limpidam expectant. Maligna hominum sitis turbidam tantum aquam expetit, præcipue libido. Expectemus amore Domini Jesu, dum ad fontem vivum perveniamus. Ignis ignem vincit, major minorem, ita dolor dolorem, amor amorem, ita sitis sitim: ita Christi crucifixi sitis vincat nostram. Cupiditatem omnem ad noxia stringamus. Expectemus fontes promissos. Hauriemus aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.

CAPUT VI.

Sexta Christi morientis Cygnea modulatio: Consummatum est.

Imago Christi, patientissimus virorum Jobus fuit. De Jobo Apostolus Jacobus, Sufferentiam Job audisti, inquit, & sinem Domini vidisti. Jobus archetypum Christi. Vir iste pecus omne, omnèque facultates perdidit: nec Christo quidquam relictum, ipsæ etiam vestes abreptæ, scissæ, sorte divisæ. Jobi decem liberos una domus ruina sepeliit: Apostolo? Christo liberis chariores habuit, sed eos illi omnes fuga abstulit. Ecce venit hora, & jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, & me solum relinquantis. Jobus ulcere pessimo percussus à plantâ pedis usque ad verticem ejus: flagellis Christus crudelissimè concussus, merum vulnus videri potuit. Jobus tam ab uxore quàm cognatis, criminatione ac convitiis vexatus, hypocrita, leo, tyrannus, tigris appellatus: Christus à Synagoga & Judæis, à gentibus & omni genere hominum in cruce irrisus, seductor, malefactor appellatus. Non morbis tantum Jobus, sed mororibus & angustis variè afflctus: in horto Christus cepit parere, tædere & mæstus esse; in cruce se derelictum à Patre succlamavit. Ut Jobum modis omnibus torqueret, artes suas omnes & vires explicavit diabolus: hic idem Christum ut iratus leo agnellum aggressus, omnem populum in eum concitavit. Ad eum ab omnibus desertus fuit Jobus, ut ad fimetum denique perveniret: Christus omni auxilio adeo destitutus, pro maledicto à tantis habitus, ut eum publica Præsidis sententia in cruce ablegavit. Humilitas & patientia Jobi, licet Principis, imò Regis, summa fuit: Christus Rex regum, Humilitas ipsa, ipsa fuit Patientia. Jobus in extremis miseris & doloribus septennium exegit constantissimè: Christus à primo vitæ momento, ut supra demonstratum est, ad annum usque trigessimum quartum in cruce fuit, dum dicere potuit, Consummatum est. Hoc sextum Domini pronuntiatum jam eâ, quâ cœpimus, methodo explicabimus.

§. I. Consummationis hujus parabola.

Cum ergo, inquit Joannes, accepisset IESVS acetum, dixit, Consummatum est. Calix amarissimus unâ cum facibus est exhaustus. Dixerat Christus: Baptismo cum facibus est exhaustus. N n habeo

bus puniat sempiternis.

Plutarch. 10. 2. Moral. Comment. De his qui sero à Numine puniuntur, nihil p. 187.

Psalm. 103. vers. 11.

Isaia c. 12. vers. 3.

Jobus fuit imago Christi. Iac. cap. 5. vers. 11.

Ioan. cap. 16. vers. 32.

Ioan. c. 19. vers. 30.

Luc. cap. 12. vers. 50.

habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur. Sanguineus hic baptisimus jam ad finem deductus, jam perfectus est. Ultimam manum opus recepit. Ad finem dolorum ventum est. Mercenarius qui tulit pondus dici & astus, cum vesper adest operatus, suaverit respirat, in oculis est denarius diurnus. Agricola cum segetem demessam feliciter mandavit horreis, triumphat & sibimet applaudit. Vinitor cum vintem jam soluta in dolis vinum spumat, letus cantat. Peregrinus itinere confecto, in via termino hilaris paulatim. Orator pronuntiata oratione, hanc epilogo necit clausulam: Dixi. Videte mercenarium fidelissimum, qui non tantum plurimorum dierum, sed tot annorum pondus & astus perulit. Videte agricolam filium de messe securum, qui de seipso fallus: Pater meus agricola est. Videte vinitorem, qui tosecular calcavit solus. Videte peregrinum, qui exivit a Patre, & venit in mundum, iterum relinquit mundum, & vadit ad Patrem. Audite oratorem discretissimum, & cujus omnis vita oratio fuit pulcherrima. Oratio eius exordium dies Natalis; Narrationem orationis dederunt Evangelia; Confirmationem appoluerunt miracula; Epilogum & perorationem subjunxerunt crucis tormenta. Jam dicere licet, Dixi, Consummatum est. Dixit Pater, orthographia suae tenax, Quod scripsi, scripsi. Christus aequiori jure dixerit, Quod dixi, dixi. Nec litterula, nec syllaba, nec apex aut punctulum deest huic operi addendum.

Ioan. cap. 15. vers. 1.
Isai. c. 63. vers. 3.
Ioan. c. 16. vers. 28.
Vita Christi
fuit oratio pulcherrima.

Ioan. cap. 19. vers. 22.

Act. c. 15. vers. 10.
Ad Hebr. c. 7. v. 19.

Gen. cap. 11. vers. 4.

A primo vitæ momento Christus in crucem actus est. quoniam sic placitum fuit ante te. Ita mi Pater. Sic in utero matris factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Hæc Paulus ipse confirmans, Ideo, inquit, ingrediens mundum dicit, Hostiam & oblationem noluit; corpus autem aptasti mihi; holocausta & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam. Ab hoc igitur momento Christus futuros cruciatus suos omnes, flagella, spinas, crucem, clavos, plagas omnes, ludibria, dolores universos in oculis semper habuit, & ita, si probè ratiocinemur, triginta quatuor annis in cruce pendit. Nos verò uti jumentum molarium, aut fullonicum & cum alia atque alia patimur, ignari meridie quid passuri simus vespere. Bonum nobis nescire seriem miseriarum nostrarum, nec prævidere posse quid postera, quid ultima ferat dies; paullatim aliud ex alio nos tangit malum. Idcirco Christus, Nolite, inquit, solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipso. Sufficit diei malitia sua. Ipse verò Servator sua simul omnia præviderat tormenta; hinc longissimum crucis cruciamentum pertulit. Septenni periodo suas Jobus clausit ærumnas. In annos

Matth. c. 6. vers. 34.

A quatuor & triginta suos Christus extendit dolores. Tandem omnibus ad finem perductis dixit, Consummatum est, prælium ingens adversus peccatum, mortem, diabolum. Hos hostes ita subnervavit & vinxit, ut ab iis lædi non possit, nisi qui propius accesserit, & lædi velit.

S. II. Consummationis hujus adumbrantes historiæ.

Cum Athenienses, Suidâ teste, contra Medos Pericles, Marathone pugnantem & vincerent, Hæc tamen eo ipso die perolavit, & in senatu, qui eo ipso tempore confederat, proclamavit, Μέγα χαίρετε, νικῶμεν. Gaudete, vicimus. Hæc ubi dixit, collapsus humi obiit. Si summa imis liceat conferre, Christus nūtians victoriam, Consummatum est, inquit, & inclinato capite tradidit spiritum. In rem præsentem dixit Guericus Abbas: Sufferentia tibi fuit usque ad reditum substantia; sufferentia forma Domini usque ad exitum vite. Consummatum est.

B Jam omnia quæ præcesserunt sacrificia, imagines, figuræ, vaticinia, oracula suos habent ætus. Christus iis omnibus & singulis quasi subscripsit, Consummatum est. Passuri Christi ac morituri effigies & apographum fuerunt, Iris in nubibus depicta, Abel à Caino interfectus, Noëmus arcâ clausus, Isaacus à patre immolatus, Jacob hædinis pelliculis tectus, Josephus à suis in fratribus in Ægyptum venditus, Serpens æneus in desertis locis conto suspensus, Goliathus Davidis silice dejectus, Rex David urbe pulsus trans torrentem nudus pedibus & flens egressus. Quidquid igitur David, Isaacus, Daniel, Zacharias, alii de Messia ignominiosâ & acerbâ morte prædixerunt, id exactissimè impletum, Consummatum est.

Jam proclamari potest, Ite, licet: Sacrificium ceteris omnibus sacrificiis adumbratum, jam absolutum est. Vnâ enim oblatione, inquit Paulus, consummavit in sempiternum sanctificatos. Quod & beatus Leo suaviter infillans, Crux tua, inquit, omnium fons benedictionum, omnium est causa gratiarum; per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. Nunc etiam carnalium sacrificiorum ritu cessante, omnes differentias hostiarum una corporis & sanguinis tui implet oblatio; ita universa in te perficitur mysteria, ut sicut unum est pro omni victimâ sacrificium, ita unum de omni gente sit regnum. Missæ sacrificium & res divina, Christi patiens est memoria, prout enim iussit Dominus: Hoc facite in meam commemorationem. Christus Pontifex summus ad vestendum sese facturum est ingressus, cum hominem induit, habitu inventus ut homo. Introitus sacri, dies natalitius Domini, quo primam vocem emisit similem omnibus plorans. Hymnum Gloria in excelsis, cantantur Angeli. Epistola, Christi doctrina in templo concionantis. Evangelium, sermones Christi per Judæam & Galilæam urbes docentis. Trisagion illud Sanctus, Sanctus, Sanctus, dies Palmarum cecinit, quod clamatum, Benedictus qui venit in nomine Domini. Mandata Consecrationem Dominici corporis suprema cena tradidit. Elevationem erecta crux in monte præsignificavit. Agnus Dei ab iis memoriæ proditus, qui percussis pectora sua revertebantur. Canamus nunc: Ite missa est.

D Summum erat membrum omnibus singulare tormentum. Nec venula se subducere potuit durissimis doloribus. Caput veribus perforatum, capilli vulsi, facies spuris & colaphis sædata, oculi spectaculis mæstissimis cruciati, aures saturate probris, nares fœtoribus affectæ, manus & pedes perfoffi, corpus concisum flagris, funibus extensum. Sola poterat videri lingua dolorum vacua, sed & illa denique acero, felle ac siti vexata. Ideo cum accepisset acerum, dixit: Consummatum est. Ita Medicus noster pro nobis omne austerioris medicinæ imperium exhaustit: dietam, sudorem, phlebotomiam amarissimam, ad radicem morbi tollendam non

non

non respuit. Dicitur usque jejunium quadragintidiale iniri. Sudavit in horto, & quidem sanguine. Prætorium Pilati missionem sanguinis excepit. Acetum illi mons Golgotha ministravit. Curatio expleta, Consummatum est.

§. III. Christi consummatio absolutissima, nonstra vix ulla perfecta.

Non habuit humana nequitia, quod progredere amplius, quam ut ipsum aggressa Deum, Dei filium suffigeret cruci. Ergo, quod David dixit, Consummetur nequitia peccatorum. Ergo quod dixit Christus, Implete mensuram Patrum vestrorum. Nequitia magna, innocentem; major, benefactorem; maxima, Deum occidere. Judas improbilissimus servus suum Dominum, discipulus Magistrum hostibus objecit, Judæi suum Messiam, orbis suum conditorem neci dedit. Hæc nequitia meta. Consummatum est.

Quidquid providentia & justitia Dei ab omni avo ad humanæ gentis liberatam spectans decreverunt, id omne jam ad amissum, ad ultimum, ad unguem consummatum est. Clarissimè prædictum ab ipsa veteritate: Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Ecce ascendimus Hierosolyman, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis.

Demum, Opus, inquit, consummavi, quod dedisti mihi ut faciam. Absolutissima Christi consummatio. Hanc consummationem Jobus in fimo velut lineis figurans, Donec deficiam, inquit, non recedam ab innocentia meâ: iustificationem quam cepi tenere, non deseram. Sed multo mollius in fimo sederat Jobus, quam in cruce pependit Christus, neque suos Golgothæ fœtor defuit. Nos Jobi amicos insigniter representamus. Suum illi cognatum initio non noverat: Cùmque elevasset procul oculos suos, non cognoverunt eum. Ah, quoties Christum crucifixum vel digito monstratum dissimulamus nosse?

§. IV. Omnia denique consummantur: Consummatio Christi liberalissima.

Ex David omnium rerum exitus considerans, Omnis, inquit, consummationis vidi finem. Quidquid temporis est, vanum, breve, caducum est. Hic laborem quies, gaudium plerumque luctus terminat: omnia suo clauduntur fine. Vidi finem omnis consummationis. Pro Christo quidquid patimur, modicum, momentaneum est, & sine coronatur beatissimo: quod patimur pro mundo, initium in vitâ, incrementum in morte, consummationem habebit in judicio: sicut latronum alter cruciatus avernales inchoavit in cruce: at iste crucis dolores, quas pauculis horis finiit, paradisi gaudiis mutavit. Non debet in æternum fluctuationem sustinere. Nullum est ædificium tam firmum, quin tandem ruat; nec ullum est gaudium tam copiosum, quin demum desinat; sed nec ullus dolor aut luctus est tantus, quin tandem finiat. Deficiant denique omnia, nec est sub sole quidquam, quod perennet: suis quaque finibus arctantur. Latum mandatum tuum nimis. Præmium iustis promissum, supplicium improbis decretum immortalia sunt & æterna. Ut autem certò scimus ab eventu fuisse veritatem, quæ Prophetæ tot annorum centuriis, antequam evenerint, prædixerant; ita certò sciamus omnia quæ Prophetæ, quæ Christus & Apostoli vaticinati sunt, eventura. Suus omnem consummationem sepeliet finis. Mille nobis caussa sunt ad futuram consummationem. Avo Noëmi diluvio meri nullum sæculi prioribus dilavium, quo terrentur, sciverunt: nec Sodomæ Gomorthæque cives simile incendium, quo extinguerentur, timuerunt. Nobis hæc omnia in oculis sunt, tot rerum præcedentium consummationes scimus, meminimus, audivimus, vidimus, & tamen ab amore rerum caducarum abduci non possumus, ut consummationis futuræ memores saniora sapiamus. Dilucidissimè Christus commonens, sicut enim, ait, erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noë in arcam, & non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes, ita erit & adventus Filii hominis. Si architectus moneat: Videte, & desistite malè materiata vitium faciunt, & ruinam minantur subito collapsuræ. Sibi jam impudent, si qui oberantur ruinâ. Christus orbis architectus, ex alto crucis pegmate monet: Cavete, domus tuet, omnium vestrum imminet consummatio. Christus ipse perseveravit in cruce, ne suâ tantum opus privaretur consummatione.

A cruce ipsam suo corpore vestendam Patri obsequentissimus fuit. Consummatum est. Hic quisvis animo ardenti apud seipsum statuat: Malo mori, quam Deum sciens volens offendere; servitium Christo debitum consummabo.

Valerius factum narrat memoratū dignum. C. Marius, Centurio Augusti Imperatoris, cum Antoniano bello sapienter, & excellentes pugnas edidisset, improvisis hostium insidiis circumventus, & ad Antonium Alexandriam per ductus, interrogatusque, quidnam de eo statui deberet, Jugulari me, inquit, jube, quia non saluti beneficio, nec mortis supplicio adduci possum, ut aut Cæsaris miles desinam, aut tuus esse incipiam. Quod constantius vitam contempsit, eò facilius impetravit. Nobilis animus & generosum constantiæ propositum. Hoc nimirum est Duci servare fidem. Ita quilibet Christiani sanguinis cum animo statutum habeat: Ego decies, ego centies, ego milies malo mori, quam à Christo meo aversum in istud, aut illud, aut aliud crimen prolabi. Nec vitæ beneficio, nec mortis supplicio adduci poterò, ut aut Christi miles esse desinam, aut incipiam esse diaboli. Nec caro, nec mundus, nec totus cacodæmonum exercitus, à Christo meo me avellent: stratum fidem explebo, inchoatum opus consummabo.

§. IV. Omnia denique consummantur: Consummatio Christi liberalissima.

Ex David omnium rerum exitus considerans, Omnis, inquit, consummationis vidi finem. Quidquid temporis est, vanum, breve, caducum est. Hic laborem quies, gaudium plerumque luctus terminat: omnia suo clauduntur fine. Vidi finem omnis consummationis. Pro Christo quidquid patimur, modicum, momentaneum est, & sine coronatur beatissimo: quod patimur pro mundo, initium in vitâ, incrementum in morte, consummationem habebit in judicio: sicut latronum alter cruciatus avernales inchoavit in cruce: at iste crucis dolores, quas pauculis horis finiit, paradisi gaudiis mutavit. Non debet in æternum fluctuationem sustinere. Nullum est ædificium tam firmum, quin tandem ruat; nec ullum est gaudium tam copiosum, quin demum desinat; sed nec ullus dolor aut luctus est tantus, quin tandem finiat. Deficiant denique omnia, nec est sub sole quidquam, quod perennet: suis quaque finibus arctantur. Latum mandatum tuum nimis. Præmium iustis promissum, supplicium improbis decretum immortalia sunt & æterna. Ut autem certò scimus ab eventu fuisse veritatem, quæ Prophetæ tot annorum centuriis, antequam evenerint, prædixerant; ita certò sciamus omnia quæ Prophetæ, quæ Christus & Apostoli vaticinati sunt, eventura. Suus omnem consummationem sepeliet finis. Mille nobis caussa sunt ad futuram consummationem. Avo Noëmi diluvio meri nullum sæculi prioribus dilavium, quo terrentur, sciverunt: nec Sodomæ Gomorthæque cives simile incendium, quo extinguerentur, timuerunt. Nobis hæc omnia in oculis sunt, tot rerum præcedentium consummationes scimus, meminimus, audivimus, vidimus, & tamen ab amore rerum caducarum abduci non possumus, ut consummationis futuræ memores saniora sapiamus. Dilucidissimè Christus commonens, sicut enim, ait, erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noë in arcam, & non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes, ita erit & adventus Filii hominis. Si architectus moneat: Videte, & desistite malè materiata vitium faciunt, & ruinam minantur subito collapsuræ. Sibi jam impudent, si qui oberantur ruinâ. Christus orbis architectus, ex alto crucis pegmate monet: Cavete, domus tuet, omnium vestrum imminet consummatio. Christus ipse perseveravit in cruce, ne suâ tantum opus privaretur consummatione.

Consummatio humana perquam rara, & plerumque vitiosa. Homini in noxam aliquam, præsertim in libidinem præterenti, Christum in cruce pendentem monstra, & interroga, num virum illum noverit? Ille averis aliorum oculis reipsâ negabit nosse, & furente cursu ad defestinatam properabit nequitiam. Si Christum crucifixum nosset, Christum sibi in seipso non rursus crucifigeret, & ostentui haberet. O perfidos amicos, qui amicissimum sibi nec nosse quidem volunt! Deinde illi Job cognati disputare magis venerant, quam solari. Unde non misereret morbus & dolor, sed aggravasset. Hinc illi Jobi querimonia: Consolatorei ovesosi omnes vos estis. Numquid habebunt finem verba verosa? Tales nos amici sumus, homines miserationis exiguae, & circa mores emendationis perquam rare? Nihilominus hic noster amicus in ligno fixus, ab innocentia suâ non recedit, & cæptum in nos amorem non desinit, jamque in ipsâ cruce canit: Consummatum est. Consummata est, inquit beatus Leo, prodigio discipuli, negatio Petri, damnatio Pilati, averso populi, crucifixio Filii Dei. Consummata est nox limbis. Scriptura impletur, Synagoga moritur, Ecclesia nascitur, voluntas Patris perficitur. Cum Bernardo jam jure dixerim: Quam dulciter, Domine Jesu, cum hominibus conversatus es! quam abundanter humana redemptionis opus consummasti! quam perfectè voluntatem Patris explevisti! quam fortiter tam indigna, tam aspera & dura pro hominibus passus es! dura verba, duriora verbera, durissima supplicia. Acetum, Ambrosio teste, bibitur, vinum cum felle non bibitur; non quia fel, sed quia admixta vino amaritudines reculantur. Sinceritati namque non debuit amaritudo misceri, ut ostenderetur sine amaritudine immortalitas resurgentium futura. Bene ergo ad consummanda omnia acetum bibitur, corruptio sinceritatis hauritur, ut omnia que vitiosa fuerant, cruci assergerentur.

Sitacide verbis merito monetur: Gratiam fidei usque (tui) ne obliviscaris; dedit enim pro te animam suam. Ita dedit ut perfectissimè omnia de se vaticinia implevit, dum ad

Tom. II.

Valer. lib. 30 c. 8. sine ante externa.

Psal. 118. vers. 96.

Psal. 118. vers. 23.

Psal. 118. vers. 9.

Premium iustis promissum, supplicium improbis decretum sunt æterna.

Matt. 24. v. 38. & 39.

Perfidissimi Judæi perseverantiam Christi argumento in speciem non leventes, Si Rex Israël est, ajunt, descendat nunc de cruce, & credimus ei. Alios salvos fecit, se saluum faciat, si hic est Christus Dei electus. His Augustinus cum patribus appositisimè respondens, Propter hoc ipsum, inquit, non descendit de cruce, quoniam filius Dei est. Propter hoc enim venit, ut crucifigeretur pro nobis. Plus fecit in cruce mangendo, quàm fecisset de cruce descendendo. Multo enim majus fuit, lapide ad monumentum appposito mortuum resurgere, quàm de cruce vivum descendere. In crucem ascendit Filius Dei, ut crucis tormentum non inciperet tantum, sed consummaret. Es alienum omne Christus usque ad novissimum quadrantem exsolvit. Fit nonnumquam ut ad vesperum quis perpotet, denique non habeat unde symbola solvat. Caupo in hominem manus injicit, qui maluisset in marsupium, & domo exire prohibet, dum velle lauat symposium, vel pelle. In paradiso nos omni majoribus nostris intemperanter convivari superius: convivii erat symbola, mors æterna; qui hanc justitiæ divinæ solveret, nemo unus fuit. Christus igitur nostrum omnium vicem tanti nominis reus, & è creditore debitor, quæ non rapuit, tunc exsolvet, idque perfectissimè: Consummatum est.

Hac liberalitate rex noster Adriani Imperatoris munificentiam infinitè superavit. Comperat Adrianus, plurimos civium ingentem vim nummorum æratio suo debere. Eos igitur omnes convocari, & unâ pyram maximam strui præcepit atque accendi. Nemo non pavida solutionem explicavit. Jam capite censebat. At Caesar præscriptiones omnium & syngphas in medios ignes conjiciens, Bono animo cives estote, inquit, & hilares domum redite; omnium vestrum nomina jam expedita, jam expuncta sunt, Vulcani mementote gratias. Rex cæli pyram statuit quadrangulam, magna suis ipse humeris congestit, & ignem immensi ænotis excitavit, hinc nostras omnes syngphas liberalitate summâ combussit. Nemo nostrum fuit, qui non decies centena milia talentum auri, hoc est, æternam mortem, deberet huic creditori. Ah, quantum hoc æris alieni nullis faculis enumerandi! nemo hominum erat solvendo. Christus igitur delens, quod adversus nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, asfigens illud cruci. Quapropter æquo, sed & grato sumus animo, explicita est solutio, enumeratum pretium, & consummatum est. Aspiciamus in auctorem fidei, & consummatorem Jesum. Hic subinde præceptiones quinque apponimus.

Ad Coloss. cap. 2. v. 14.

Ad Hebr. cap. 12. v. 2.

I. Præceptio: Principiū ducē a Deo ducēdum, I. Principium omne a Deo ducendum, omnis finis reducendus in Deum. Apoc. cap. 1. vers. 8. † Maro scilog. 3. ante ipsum Theocritus in Encomio Ptolemæi Lagi 1. dyll. 17. * Circumcurrens linea, circumferentia. Tertull. 1. de coronâ militis, cap. 3. sine, mihi pag. 342.

S. V. Præceptiones geminae.

I. Principium omne a Deo ducendum, omnis finis reducendus in Deum. Ego sum A & Ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui venturus est, omnipotens. Omnium ferè gentium sensus est:

Ab Iove principium Musæ, Jovis omnia plena. †

Deus & centrum nostrum, & periphæria est. Nos sapissimè lineas curvas ducimus, & incassam aut etiam cum damno laboramus, quia nec a Deo incipimus, nec cum Deo finimus. A centro ad quamcumque periphæriam partem linea recta ducitur. Res Euclidi certa, & per se nota. Ita incipere cum Deo & in Deo finire omnia, animi recti haud fallax argumentum est. Sanctissimi quique hoc legis instar religiosissimè observarunt, nihil unquam operæ vel laboris sibi sumpserunt, nullam auspiciati actionem, quin divinam poscerent operam.

Quod Tertullianus de primævo Christianorum more asserens: Ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conversatio exerceat, frontem crucis signaculo verimus. Quid hoc aliud, quàm omnis actionis principium a Christo crucifixo petere? Ab hoc ordiri, cum hoc finire omnia, imbecillitas nostra nos jubet. Nec

A ignoramus nobis dictum: Sine me nihil potestis facere. Abiit que ipso vana est omnis actio. Ita qui cepit in nobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. Aspiciamus ergo assiduè in auctorem fidei & consummatorem Jesum.

II. Scripturæ sunt implendæ. Dixerat suis Christus è Zachariæ vaticinio: Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis. Dixerat super mensam in ipsa cenâ: Filius hominis vadit, sicut scriptum est de illo. Dixerat in oliveto: Quomodo implebuntur scripturæ, quia sic oportet fieri. Omnia de se vaticinia Christus ante oculos posita semper habuit, nec quidquam intermisit, dum expletis omnibus videret liceret dicere: Consummatum est. Nos pariter nos ipsos, idem idem excitemus his ipsis vocibus: Scriptum est de te, scriptum est. Nam Deus de quovis hominum (ita loquitur) ab omni æternitate arcanum scriptis libellum, in quo vel ad extremum apicem perscriptum est, quidquid hæctenus vel fecimus, vel passi sumus. Dux sunt partes hujus libelli, promeritorum una, delictorum altera. Si quid jam obveniat perferendum, ipse sibi quæque dicat: Scriptum est: tibi vis? scriptum est. Quid reluctaris? frustra est: scriptum est, quoniam sic oportet fieri. Calicem, quem dedit tibi Pater, non bibes? Tuam voluntatem divinæ, obsecro, subijunge, quoniam sic scriptum est. Quidquid penatum nobis subeundum est, à voluntate divinâ est. Promptè igitur velimus, quod vult Deus. Omnia, inquit Augustinus, ad divinam providentiæ regimen referantur, que stulti quasi casu & temere, nulla divinâ admiratione fieri putant. Quæ Gregorius Magnus elegantissimè confirmans, Deus cum semper omnipotens, inquit, sic intendit omnibus, ut adsit singulis, sic adest singulis, ut simul omnibus nunquam desit. Sic itaque exteriora circumdat, ut interiora impleat; sic interiora implet, ut exteriora circumdat; sic summa regit, ut ima non deserat; sic imminet, ut superioribus non recedat; sic latet in sua specie, ut tamen cognoscatur in operatione; sic cognoscitur in suo opere, ut tamen comprehendi non valeat à cognoscentis estimatione; sic adest ut videri nequeat; sic videri non valet, ut tamen ejus presentiam ipsa ejus judicia testentur. Omnia, minima, maxima prævidit & præcivit Deus, hinc omnia ordinatissimè ac sapientissimè disponit & gubernat nostro bono.

Sed obijcias, quod passim ubique solet obijci: Si Deus velit, ut omnem pœnam patienter perferamus, cur morbo, cur hostibus, cur incendiis, &c. resistimus? Ajo primò: Quia nescimus, quousque progressura sit Dei voluntas. Fortassis voluit tantum incendi domum, non comburi; me unum dumtaxat alterumve diem ægrotare; hostem mœnibus imminere, ad portas pervenire, non urbe potiri. Addo: Cum resistimus, non voluntati divinæ, sed aut nostræ, aut aliorum culpæ resistimus. Exemplo rem demonstramus. Est qui nimio potu sibi morbum accersit: cum iste pharmacum sumit, non Dei decretis, sed suæ intemperantiæ resistit. Ita in bellis non Dei voluntati, quæ bella immittit, sed aliorum resistitur perverstati.

Hinc Epictetus sapienter prorsus ac piè, Semper, inquit, illud potius volo quod fit: melius enim id iudico quod Deus vult, quàm quod ego. Adhæreo illi, ut minister & pedisequus, cum illo desidero, cum illo expeto: deniq; quod ille vult, idem ipse volo. Quid nos, ô Christiani, sentire par est & dicere?

Tu igitur, mi homo, vade, patere, imò & morere, ut impleantur Scripturæ quas Deus ab æterno de te, de me, de nobis omnibus scripsit. Aspice in auctorem fidei, & consummatorem Jesum. Nec antè patientiæ finem opta, quàm dicere liceat. Consummatum est.

S. VI. Dux præceptiones alia.

III. Quotidiana in agendo perseverantia est necessaria. Hæc, quam diximus, Perseverantia tribus omnino modis coronat opus, agendo, pariendo, consummando. Agendo prima triumphat Perseverantia.

ria. O quanta grandi nonnumquam molimine incipimus, & non perficimus: diebus aliquot, vel hebdomadibus, vel etiam mensibus, quandoque annis cæpto instissimus, remittimus paulatim & difficultatim cedimus, denique simul omnia cadunt; nec cæpta perveniunt ad consummationem. Voluntas hominis defultoria profus est levitatis. Revera Sardum illum Tigellium decorè agimus:

Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui Currebat fugiens hostem: persape velut qui Lunas sacra ferret: habebat saepe ducentos, Sape decem servos

Horat. lib. 1. Sat. 3.

Terent. 1. de Terentia mil. act. 1. cap. 1.

Dom. c. 32. vers. 4.

Esai. c. 6. vers. 13.

Eccl. cap. 1. vers. 12.

Luc. cap. 14. vers. 30.

4. Non mirans in patiendo necessaria est perseverantia, quam in agendo.

Luc. cap. 9. vers. 62.

Luc. cap. 11. vers. 4.

Bern. ser. 1. pag. 15.

epist. 126. min. p. 167.

Abique perseverantia nec qui pugnat videtur nec pal-

culum, propugnaculum sanctitatis. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Denique non qui cœperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Matt. c. 10. Saul cum esset parvulus in oculis suis, Rex est super Israël constitutus: non perseverans in humilitate, & regnum amisit & vitam. Si cautela Samsonis, si Salomonis devotio perseverantiam retinissent, nec ille profectus privatus fuisset sapientiæ, nec iste viribus. Ah neuter cecinit, Consummatum est. Omnibus istis Siracides graviter indignatus, Va, inquit, his, qui perdidit sustinentiam. Eccl. cap. 2. Heu quanti sustinentiam hanc perdidit! Lætare non potest, sed avaritia victus, & excusso jugo in præceptis abiit. Cui tamen commissum scelus condonari potuisset, nisi patientiam tam sceleratam elegeret. Latronum alter in bonam fuerat deductus semitam, nisi eum impatientia transversum egisset ad inferos. Potuisset, sed noluit canere: Consummatum est. Licinii imperatoris ævo Sebastiani quadraginta milites sub frigidissimo cælo, aut nudi in lacu frigore mori, aut vicinũ tepidarium subire jubebantur, qui facere diis mallet; omnes constantissimè cecinerunt, Consummatum est. Unicus è martyre transfuga factus in proxima se se balnea recepit. Potuisset miser brevi patientiã immortalem vitam obtinere, si mortem non fugisset, sed infelix dum luctam consummare renuit, & vitam quærivit, vitam perdidit.

Quanti verò alii annis pluribus sustinentiam constantissimè retinuerunt! Tarsoensis Paulus carmen illud, Consummatum est, ingenti spiritu cantans, Bonum certamen, inquit, certavi, cursum consummavi, fidem servavi; in reliquo reposita est mihi corona justitiæ. Paulus Thebæus eremicolarum princeps, plus Decium quàm eremum horruit. Quindecim annorum adolescens in solitudinem profugit, ubi spelunca reclusus, una eademque arbor palma & vestem & victum dedit. Hic vigiliis, precibus, jejuniis Deo constantissimè servavit, & vitam ad annum centesimum tertium extendit. Perseveravit in cruce Paulus ultra centenos annos, demum hilaris cantavit, Consummatum est. Antonius Ægyptius domi suæ nobilis, annos octodecim natus, loca deserta petiit, & in iis ad annum centesimum quintum in summâ vitæ inopiã, inter horrendas dæmonum tentationes & plagas permansit. Qui & ipse lætus demum cecinit, Consummatum est. Timotheus & Maura conjuges superatis jam pluribus tormentis in cruce affixi sunt, in eaque ipsis novem diebus pependit vivi. Eo tempore toto mutuis sese hortatibus ad fidei constantiam animantur. Demum & ipsi lætissimum hoc epiphonema cecinerunt, Consummatum est. Optimè dixit Hieronymus: Non quærentur in Christianis initia, sed finis. Sola usque in finem perseverantia coronatur. Ut servemus fidem, aspiciamus in auctorem fidei, & consummatorem Jesu Christum.

nam victor conficitur.

Matt. c. 10. vers. 22.

Bernard. epist. 129. mod. mihi pag. 175.

Eccl. cap. 2. vers. 16.

Sustinentiam perdidit: Latronum alter,

Urus è 40. militibus.

Paulus Thebæus.

Timotheus, & Maura conjuges.

Antonius Ægyptius.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

B

C

D

S. VII. Præceptio quinta.

V. Perseverantia denique necessaria est in consummando, quæ fidem teneat, usque dum animum agat. Hanc ocellus Domini Joannes exigens, Esto fidelis, inquit, usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Inter humanas miseras sunt quædam, quas catenatas diximus & perpetuas. Quo in genere numerandum discors conjugium, cum duo conjuges valde dissidentes inter alternantia probra sibi inter illud obstant:

Nec possum tecum vivere, nec sine te. Hic lis è lite seritur; bellum intestinum, atrox, diuturnum nutritur; longa miseriarum catena trahitur. Grande malum, & quandoque remedio nulli opportunum. Huic adnumeramus ad æternos carceres damnari, trimeribus perpetuis affigi, paupertate onerosâ, immediabili premi, mortis aut cõrumclis insanabilibus jactari. Quidquid horum sit, exhauriendus est usque ad fundam

Paulus Tarsoensis.

Paulus Thebæus.

Antonius Ægyptius.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

Consummatum est.

CAPUT VII.

Septima Christi morientis cygnea modulatio: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

Hebraeus dux Gedeon trecentos milites suos, quos divino jussu selegerat, eo impetu immisit in hostem, ut Madianitarum omnes copias fugarent fuderintque. Turmæ hujus armatura, gladius, vacuâ lagenâ lampas inclusa, clamor unanimis & tuba. Ita Gedeon, quod liber Judicum testatur, divisit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum. Et dixit ad eos: Quod me videritis facere, hoc facite; ingrediar partem castrorum, & quod fecero, sectamini.

Dominus Jesus Dux noster, Gedeon verissimus, humanæ gentis vindex desideratissimus, sua morte Hiericho muros subruit, avernales exercitus omnes debellavit, non ferro, sed ligno. Jamque acturus animam, clamas voce magnâ, Pater, ait, in manus tuas commendo spiritum meum. Hæc Domini fuit suprema in cruce oratio. Nam, quod Lucas addit, Et hæc dicens expiravit. Hoc nostri oloris funebre, sed suave carmen, quâ cepimus methodo explanabimus.

S. I. Voces singula breviter expensa.

Ille ipse, quem dixi, Gedeon noster cælo descendit, non pacem sed gladium missurus, adolescenti prodigo ex parte non absimilis. 1. Dissipavit omnem substantiam suam: sicut quidem amore nostri amicos, velles, famam, lacrymas, sudorem, sanguinem, vires, vitam, animam, bona omnia amisit. 2. Cum Judæis, Publicanis, Pharisaïs, hominibus improbißimis humaniter vixit non enim venerat vocare justos, sed peccatores. 3. Cum annum ageret duodecimum, triduo iugebatur ut perditus, demum in templo repertus. Iterum sub mortis tempus triduo amissus, in inferis, Patrum limbo invenendus. Si descendero in infernum, ades. Nos ipsos suaviter subinde ita perdamus, ut perdi non possimus: abdamus nos templo, hoc est, cælo aut orco. Cælum numinis templum: Dominus in templo sancto suo. Equè conducit, tartaro quandoque se abdere. Consilium est Placæ: Descendant in infernum viventes, ne scilicet descendamus morientes. 4. Ingemiscens prodigus, Quanti, ait, mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? In cruce Christus dixerit: Quot Angeli in domo Patris mei abundant omni voluptate, ego autem hic fame sitique morior! 5. Ibo igitur ad Patrem, & dicam ei: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.

Hæc ultima morientis verba, verè acutus in pectore Matris fuerunt gladius, qui & piorum animos transcendat. Cum rebellem filium Absalonem fugeret David pater, hæc ipsa verba pronuntiavit: In manus tuas commendo spiritum meum. Non incredibile, quod aliqui censent, à dicto illo, Consummatum est, Christum Psalmo trigésimo inchoato pervenisse ad illa usque verba: In manus tuas commendo spiritum meum. Nos voces singulas strictim expendamus.

I. PATER. Primum hæc & prope ultimum in cruce verbum fuit. Pater, dimitte: Pater commendo. Affectus hic ingens, summa fiducia. Ita in adversis omnibus, & in ipso mortis accessu succlamandum ad Deum: Tibi me, Pater, tibi spiritum meum meaque commendo. Tuam, Pater, gloriam quæsi, non meam, ex tuâ voluntate, non meâ, feci omnia. Nec acerbißima mors ab hac obedientiâ me avellit, in hac moriar. Tempus est, ut revertar ad te, qui in hunc orbem misisti me.

II. IN MANUS T. V. A. S. Illas cæli terræque acce-

dum amarus calix, dum tandem liceat dicere, Consummatum est. Calicem dedit nobis Pater, non bibemus illum: Quidquid calamitatis uspiam aut crucis est, à Deo est. Quamcumque autem Deus imponat crucem, ferenda est. Neque verò tantum hoc onus portandum, sed pendendum & moriendum in eo. Ultimus hic actus, posse dicere, Consummatum est, E cruce in paradysum iter tutum est. Sed vitæ finem quisque nostrum audiet: Consummata est vita tua, completus est labor tuus, voluptas pariter & dolor finiunt.

Quâ perseverantiâ consummârunt tot teneræ virgines, purique medio luxu nati, inter delicias educati, quos forma, opes, amicorum turba, spes honorum maxima ad vitæ licentiam trahebant? Et tamen inter malorum irritamenta, inter tot blandimenta fortunæ steterunt impavidi, nec cervicibus mundo flexerunt, steterunt opum, honorum, voluptatum contemptores. Non defuerunt amicorum & parentum indignationes, minæ, contemptus, spoliationes, vincula, verbera, mors ipsa: steterunt interiti, inter crudeles carnificum manus, inter forcipes & candentes laminas, inter immitia flagra, belluarum dentes & unguilas, fornaces igneas, steterunt ridetibus ac modulantibus similes. Illis dulce fuit & pati pro Christo, & mori.

Quid nos torpidi, quid simile conamur? Quin animos erigimus, & amorem nostrum in Christum crucifixum non verbis, sed factis, & insigni constantiâ testamur?

Quantum erit illorum gaudium, qui tam brevi cursu feliciter consummato, coronâ se cingi sentient immortalis & æternâ? quantum illorum, qui pro fugacissimarum rerum neglecta præmia sibi viderint parata, nullis sæculis desitura; pro contemptu opum, omnium æternitatis divitias; pro dabiis & fugitivis honoribus, cæleste regnum non morituris honoribus perpetuum?

Felices ac beatæ nimis animæ, quæ in fine vitæ poterunt cum divino Paulo cantare: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ; aut cum Christo suo: CONSUMMATVM EST. Transiit labor, effugerunt molestiæ, dilapsa pericula, adversorum nulla memoria, nihil meroris superest, siccata lacrymæ, præteritorum sudorum & damnorum nullus sensus, deterta lamenta omnia, in manu sunt regna numquam eripienda.

Infelices nimium animæ, quæ pro securis fallacia, pro solidis vacillantiæ, pro plenis inania, pro profuturis noctura, pro victuris moritura, pro æternis momentanea elegerunt, quæ ut suas sibi voluptates, commoda, delicias, honores tuerentur, neglexerunt facili, ut putabant, dispendio æterna; quarum omne studium, sollicitudo, cura, cogitationes, labor & sudor omnis in peritura ibat. His veniet inexpectata mors finem caducis bonis omnibus allatura. Clamabunt & hi miseri, Consummatum est, sed sensu animoque planè alio; nec priorum more, sed dolore pleni ob tam celerem & improvisam rerum hic amatarum consummationem; pleni merore ob honorum, deliciarum, opum, quas vix gustaverunt, tam lacrymabilem fugam. Jamque frustra ingeminarè preces, frustra lamenta; frustra prætendi nobilitatem, eruditionem, ætatem, famam, vires, formam; frustra divitias, dignitates, regna, purpuram, sceptrâ; frustra favores Principum, cognatorum turbam, amicorum potentiam; jam frustra esse omnia. CONSUMMATVM EST. Nunc igitur, quisquis es, in auctorem fidei, & Consummatorem Jesum aspice. Ut vivas, vince. Desideras transitum & cruce in paradysum? In cruce consumma.

Reprobi dolore pleni clamabunt, Consummatum est.

2. ad Tim. 6. 4. 7.

Consummatum est.

rum omnium architectonicas artifices manus. Si quod in orbe tutum est asyllum, haec manus sunt tuissimum. Gemina Deo manus est, Sapientia & Potentia, seu Intellectus rerum omnium scientissimus. & voluntas omnipotens. His manibus caelum terramque claudit, his brachiis quidquid supra caelum, quidquid infra tartarum est, stringit: his manibus architectatur universa, nec ullis indiget instrumentis. Velle in Deo est posse, voluntas Dei est potentia rerum omnium effectrix. Nam, ut Plaltes canit, omnia quaecumque voluit, fecit, in caelo & in terra. In paternas manus istas Filius spiritum commendavit.

III. COMMENDO. Non ut alii, qui ne damnentur ad inferos, rogant, sed ut obsequentissimum sese filium amantissimo patri suo commendat. Domo abiturus peregre, amicorum fidelissimo uxorem & liberos, & si quid vel oculis vel animam habet carius, commendat: ita Filius Parenti animam velut depositum tradit, quod sibi sciebat brevi restituendum fidelissimè. Ulpiano & Jurisconsultis Depositarius & Commodatarius non possident. Hic caelestis Pater Depositarius commissum sibi depositum non diu detinuit. Cum Plalte regio Petrus id affirmans, Neque, ait, derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.

IV. SPIRITUM MEVM. Non opes & thesauros commendo, qui, ubi caput reclinem, non habeo. Non famam & gloriam, quae videtur jam omnibus extincta; hic pendeo ut latro. Non corpus jam jam moriturum tumulo inferendum, sed meum spiritum commendo. Christus discipulis pacem, hostibus veniam, latroni paradisum, Matri discipulum, discipulo Matrem, crucifigentibus veltes, sepulchro corpus, Patri spiritum delegavit, ut immortalitatem animi nostrae intelligentiae altè insingeret. Neque verò Patri spiritum ita commendavit, tamquam si esset quod metueret, uti nos, sed celerem rogavit in vitam reditum, & expectatam animi cum corpore conjunctionem. Nos idem longe aliter precamur, & diversa ratione fideli creatori commendamus animas nostras, nescimus enim utrum amore an odio digni simus. Christus solutione jam omni explicata, Consummatum est, inquit, Hoc unum superest, mori: la circo, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.

Hic morientis clamor, gladius acutus pectori praecipue materno fuit. Beata vidua Birgitta referens arcanos inter filium & Matrem affatus, Christum hoc modo loquentem facit. Ita tu Mater mea à juventute didicisti sequi voluntatem meam, & relinquere omnem voluntatem tuam pro me. Ideo bene dixisti, Fiar voluntas tua. Tu enim es quasi aurum pretiosum, quod extenditur & percutitur super duram in eadem, quia tu omnibus tribulationibus percutiebaris, & in passione meâ praeteris pariebaris. Quia quando cor meum in cruce, praeter vehementiam doloris rumpebatur, cor tuum ex hoc quasi ferro acutissimo vulnerabatur, & libenter scindi permittis, si fuisset voluntas mea. Verum tamen etiam si optales vitam meam, & potuisses restituere passioni meae, tu tamen noluisti, nisi juxta voluntatem meam. Ideo bene dixisti, Fiar voluntas tua. His illa ejusdem sensus, Hic esse quis adjungenda. Audiens hocque postmodum illam flebilem filii sui vocem, in mortis agone dicentem, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? videns deinde, quod omnia ejus membra obringerent, & inclinato jam capite spiritum exhalabat: tunc doloris acerbitas ita cor Virginis suffocavit, quod nullus sui corporis articulus moveri videbatur. Unde non parvum miraculum in hoc Deus tunc fecisse dignoscitur, eam Virgo Mater tot & tantis doloribus intrinsicis laevata, suum spiritum non emisit, quando tam dilectum filium nudum & orientatum, & vivum & mortuum, atque lanceâ transfixum, omnibus eum deridentibus, inter latrones pendere perspexit illis praene omnibus,

bus, quibus notus extiterat, ab eo fugientibus, & multis eorum à rectitudine fidei enonniâ exorbitantibus. Igitur quemadmodum suus filius super omnes in hoc mundo viventes amarissimam mortem sustinuit, ita ipse Mater in sua benedictâ animâ amarissimos dolores sufferendo portavit.

§. II. Cur Christus cum clamore valido expiravit, sex causa.

I Ta validus Christi morienti clamor, & Matris, & omnium piorum mentem summè affecit. Beato Luca teste, Clamans voce magna Jesus, ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et haec dicens expiravit. Clamoris hujus causas aliquot expendenda.

I. Ad tenebrarum finem Christus veluti orator è cruce, omnibus spectatoribus & auditoribus suis comprobare voluit, se etiamnum vivere, jam jam moriturum; tenebras caelo terraeque inductas esse testes, Dei Filium in cruce mori.

II. Suam & vivendi & moriendi potestatem testatus est orbi Servator. Qui jam adit Hierosolymis ad circumfusam plebem perorans, Ego, inquit, pono quoniam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.

III.quam adversus hostes victoriam in orbem totum proclamavit. En noster Gedeon stans coram iudicibus magnam partem siluit, cum morte congressurus clamavit, perinde si dixisset. Hic capitalis est hostis meus, hic mihi debellandus. Hostes potentissimi, mors & infernus. Fortis sicut mors dilectio, dura sicut infernus emulatio. Uterque horum hostium jam victus est. Christus vicit, & victor è morte consignavit, promulgavitque illam, sub ipsum è vitâ discessum.

IV. Cùm clamans expirat, quid aliud quam hoc ipsum animis nostris insonat: Videte, quod peccata me vestra deduxerint: ad falsos iudices, ad columnam crucentam, ad supplicii locum, ad funestam crucem, ad mutuum tumulum, ad ipsos inferos. Summum in orbe malum, malorum omnium seminarium, miseriarum omnium pelagus profundissimum, suppliciorum & poenarum omnium insatiabile bathrum, peccatum vel unicum.

V. Deus patitur, Christus occiditur, Veritas opprimitur, Vita extinguitur, Salus moritur. Obstupescenda hujus tragediae choragus jure clamat, ut undique omnes confluant ad inauditum hoc spectaculum, quale non fuit in orbe umquam, nec erit. Videte & attendite. Desiderium Angelorum, deliciae gentis humanae, salus omnium nostrum in patibulo expirat.

VI. Paralys hic clamor satis edocet, quantum, quantumque vehemens tam exterior quam interior fuerit Christi Patientis & Morientis dolor. De exteriore illud Hebraei vatis accipiendum: Si est dolor sicut dolor meus. Sed illo non minor erat interior, ob altissimos animi merores eâ etiam ex causâ conceptos, quod lytro tam liberali spreto, tot hominum millia nihilominus sponte in aeternos ignes essent ruituri.

§. III. Eiusdem in moriente Christo clamoris alia sex causa.

VII. Clamavit Christus, ut doceret nos in periculis & adversis omnibus, & in ipsa morte clamare ad Deum. Nemini innocentia runc ab insidiis diaboli tuta. Refert Historia Scholastica a ex Beda sententiâ, fatanam in levo brachio crucis Christi subsecuisse, b ac vigilantissimè observasse, num in eo homine jus aliquid obtinere posset, nec recessisse nebulam dum Christus expiravit. Beatus Lucas certe triplici agrestu Christi memorans tentaculum, è c consummatum, Na 4 inquit,

Luc. cap. 23. vers. 46. Hujus clamoris causa. 1. Christus vocatur coprobare se vivere, & Dei Filium in cruce mori. 2. Suam & vivendi & moriendi potestatem orbi testatus est. 3. Suam adversus hostes victoriam proclamavit. 4. Ostendit quod peccata eum deduxerint. 5. Ut omnes confluant ad inauditum hoc spectaculum. 6. Ut nos edoceret quantum vehemens tam exterior quam interior fuerit Christi patientis & morientis dolor fuerit. 7. Ut doceret nos in adversis omnibus, & in ipsa morte clamare ad Deum. a Hist. Schol. lib. 2. de hist. Evang. c. 172. Sal. Ciceroni. c. Luc. cap. 4. vers. 13.

Geoplia Dei man... Sapientia & Potentia. 2. Com-mendo. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

inquit, omni tentatione diabolus recessit ab illo usque ad tempus. Nulla quidem in Christo antiqui seminis sui vestigia reperit, non tamen ab eo ita recessit, ut ei reliquo vitæ tempore molestus interpellator non esset, sed ad tempus dumtaxat, opportunitate datâ, vel etiam captatâ occasione rediturus ad tentandum. Rediit profecto, afirmante Christo: Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam. Hac est hora vestra, & potestas tenebrarum.

Ioan. 8. 14. vers. 30. Luc. cap. 22. vers. 53.

In hoc orbe homines nunquam sunt a fatane tentationibus tuti.

Pelagius in sermone Graecum libel. 15. num. 2.

8. Christus hoc clamore homines sceleris lethargos excitare instituit. Ad Ephes. cap. 5. v. 14.

Ad Rom. c. 13. v. 11.

9. Mortem inelamavit, alias non ausam accedere, quandoquidem in Dei Filiû nil juris habuisset. Ioan. c. 18. v. 4. 5. & 8.

10. Ut mortuos ad vitam revocaret. Ioan. cap. 11. vers. 43.

Mat. c. 27. vers. 52.

11. Hic Christi clamor miraculû fuit.

Tunc enim diabolus non dolis tantum certans, sed apertè impugnavit vim omnem exeruit, ut Dominum Jesum à Deo abstraheret, aut illum certè perderet & extingueret, quem nullâ rerum objectâ specie poterat corrumpere. Dum in hoc orbe sumus, nunquam à fatanæ tentationibus tuti sumus. Nam etsi aliquando interqueat vaserrimus tentator, redit tamen, & plerumque graviore insultu valentior. Non enim pugnam intermittit, ut militiæ finem faciat, sed ut animum quiete solvat, & securum reddat, sic malè paratum repente obruat, sibi que subiciat. Si ausus est hic Cerberus Christo ipsi sapius, & in extremis etiam infidias struere, cui nostrum parceret: Certè nunquam vehementius in nos insurgit, quàm cum pugnae finem imminere cernit. Nimirum hominis calcaneo acerrimè insidiatur. Hinc Magnus ille Antonius, teste Pelagio, dicere solebat: Hoc est magnum opus hominis, ut culpam suam super seipsum unusquisque ponat coram Domino, & expectet tentationem usque ad ultimum vitæ suæ tempus. Panopliâ igitur opus in hunc hostem; resistendum illi precatione ardenti, & extrema hominis singularibus prædiis tam in antecessum, quàm eo ipso tempore munienda; clamandum toto pectore: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Sed ne obliviscamur brevitatis nostræ.

VIII. Hoc clamore Christi homines surdos, aut socordia veterno pressos, aut scelerum lethargo mersos excitare instituit. Monentis Apostoli voces sunt: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Ante annos triginta circiter in superiore Germania terra tremor vehemens & grandis, sed quia nocturnus fuit & brevis, à plurimis non est observatus. Moriente Christo caelum & terra insolitum commoventur; obnubilat æther, terra tremat, architectus orbis animam agit, & vel expirans clamat, Evigilemus & surgamus. Hora est jam nos de somno surgere.

IX. Mortem inelamavit, aliàs non ausam accedere, quandoquidem in Dei Filiû nil juris habuisset. Mortem igitur vocat, perinde si dicat, O mors, en adsum mori paratissimus; tu mandata perage in me, æque ac in omnium aliorum mortalium corpore. Transfige in ignotis spoliis non diu gaudebis. Ita pridie Christus in oliveo locutus, Quem ait, queritis? Jesum Nazarenum, ajunt. Quibus promptissimè dixit, Ego sum. Mox iterum querens, Dixi vobis, inquit, quia ego sum. Si ergo me queritis, sinite hos abire. Ita mortem inelamans, In me, inquit, vini tuam omnem exprome. Ego sum, qui pro humana gente moriar.

X. Clamavit Christus moriens, ut mortuos ad vitam revocaret. Ita Lazarum evocans è sepulchro, voce magnâ clamavit: Lazare, veni foras. Ajunt, leuculem recens editum jacere, aliquanto tempore mortuum, sed ubi leo pater rugire inceperit, velut evigilans catulus vitales motus ostendit. Clamavit in cruce Christus, & velut leo irragit. Ad hos leonis de tribu Judâ rugitus, monumenta aperra sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Perinde ac si editam è cruce vocem audissent: Venite foras.

XI. Supremus hic Christi clamor miraculû ingens fuit. Morientes sanè non clamant, præsertim crucifixi, præsertim viribus jam defectis, sanguine jam præne omni effuso. Vox horum fracta, mortua, ferè nulla: Christus jam animam agens, altum nihilominus cla-

mar. Naturæ viribus id fieri non poterat. Hinc illa, quam beatus Marcus commemorat, Romani ducis libertissima confessio: Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, Verè hic homo Filius Dei erat.

XII. Denique clamavit, cum expiraret in cruce Christus, quia plurimorum videlicet omnium nostrum animas Patri commendavit, cum commendaret suam. Qui adhaeret Domino, inquit Paulus, unus spiritus efficitur. Nos fide, piisque affectibus Christo adhaeremus, unus ergo spiritus cum illo sumus. Quocirca, si Patri suam, & nostrum quoque spiritum commendavit. Deinde mercedem corpus unum nonnisi unam habet animam. Vnum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus. Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum baptizati sumus. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Si corpus unum, unus ergo & spiritus. Itaque Christus omnium suorum animas Patri commendavit valido clamore. Hic clamor orbe toto, infero superoque, terrâ caeloque auditus est.

§. IV. Christi morientis obedientia longissima, & per omne genus obsequii exercitatisima.

Pompejus Magnus sibi ipse visus est tantus, ut dicere non dubitaret, si vel uno pedis applausu terram feriret, orbem in arma ruiturum: Dux noster Gedeon Magnus clamavit in monte. Mox clamantis vocem non vivi tantum, sed & mortui audierunt, & è tumulis prodierunt: Multa corpora Sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multi.

Obstupescenda fuit Christi morientis obedientia. Hanc Paulus omnium animis affixur, Humiliavit se, ad pedes metisum, inquit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Hædequaque demum perfectissima fuit hæc obedientia, cum Christus jam moriturus diceret: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.

I. Longissima prorsus & assiduisima fuit hæc obedientia. Exordium ea sumpsit à momento primo Christi Virginis viscibus concepti, & ad ultimum usque expirantis halitum perduxit. Nam & in utero Matris perfectum usum rationis Christus habuit, & imperio Patris de morte obediens se subiecit, imò quorundam sententiâ, ut supra demonstratum est, voto se obtrinxit ad mortem crucis tolerandam. Quemadmodum angelus apostata ob superbiam & inobedientiam primo à sui creatione momento præcipitatus est, ita Dei Filius unâ & vitam & obedientiam exorsus est. Qui de se ipso factetur, in capite libri scriptum est de me ut facerem voluntatem tuam: Deus meus voluit, & legem tuam in medio cordis mei. Tum dixi, Ecce venio. Voluntas Patris erat, ut filius offerendo corpore suo ad mortem, repararet nobis vitam, in quâ voluntate, inquit Paulus, sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel. De iusto asseritur: Lex Dei in corde ipsius. Justorum princeps, Legem tuam, inquit, in medio cordis mei posui. Decretum tuum, mi Pater, libentissimè acceptavi, nec enim aliud quidquam magis desideravi, quàm legi tuæ obsequi, Meus tuam voluntatem est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam voluntatem ejus.

II. Varia & nimis quàm multiplex fuit hæc Christi obedientia. Servorum quisque certo destinatur officio. Ille amanuensem agit, iste ministrum mensæ, alius œconomum, hic musicum; illi à cubiculis, isti à secretis aut auriculis sunt, isti à pedibus; hi equos curant. Christus diversissima obivit munia. 1. Infantem egit in præsepio. 2. Discipulum in synagogâ. 3. Lignarium fabrum in domicilio, idque ad annum usque trigessimum. 4. Eremiticolum in locis desertis. 5. Medicum in viis & plateis, cui

cui morbus omnis erat sanabilis. 6. Ecclesiasten & concionatorem in templo, in campis, in montibus, in ipsi aquis. 7. Peregrinum, qui è loco in locum com- meabat. 8. Piscatorem hominum; quod & alios exer- cere docuit. 9. Exorcistam demonum. 10. Convivam Pharisæorum & plurium aliorum. 11. Annonæ præfe- ctum, qui multa millia hominum non multis panibus saturavit. 12. Convivatorem, qui totum orbem etiã- num suo refecit convivio. 13. Egit & captivum in hor- to. 14. Egit & stultum in aulâ regiâ. 15. Olivorem & hortulanum egisse quis miretur, cum denique malefa- ctorem & latronem egerit in cruce? Hic pectus igneum, & centum mihi linguas optem, ut qualicumque modo possim loqui, quæ Pater jussit, quàm ea Filius obse- quenter perfecit, quot personas egerit, nec enim ul- lius personæ vilitate ab integritate obsequii potuit ab- stineri. Aperitissimè professus est ipse: Descendi de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus voluntatem, qui misit me. Ah, quàm nos longè aliter! agere personas vo- lumus, sed nemo vilis; iste quidem domini, hic fortu- nati, ille opulenti, iste honorati ambit personam; qui servi, mendici cupiat, nemo est. Christus & captivus & stultus, & seditiosus & latro, imò & Barabbâ latrone deterior haberi non recusat. Eò progressa est ipsius obe- dientia. O quantum chaos inter nostram & illius obe- dientiam!

§. V. Obedientia morientis Christi patientissima & perseverantissima.

III. Obedientia Christi suprà quàm capiamus, hu- milis & patiens. Hanc orsus in utero Virgi- nis, infans perfectæ rationis, cetera nobis omnibus non dissimilis, novem mensibus matrem carcerem habi- tavit. Hymnus Ambrosii testatur: Tu ad liberandum sus- cepturus hominem, non horruisti Virginis uterum. Ex utero in stabulum & præsepe. Inde in Ægyptum idololatriæ omnis plantarium. Ex Ægypto rediit Nazarethum. Hic in maternis ædibus velut homo alphabeticus, vilis, in- doctus, opifex mechanicus ad trigésimum ætatis an- num laucit, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scien- tiæ absconditi, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Exacto a. n. trigésimo, cum jam ageret concionatorem publicum, quantum injuriarum & pro- bri, quantum famis, fatigationis & siccis tulit, dum deni- que in supplicii locum pertractus, in lignum infame at- tolleretur velut latronum coryphæus, clavis fixus, ve- l peritionis instar extensus. Hinc illæ gementis voces: Ego autem sum vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis. Nimirum filius hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Quàm submissa, quàm patiens obediential

IV. Obedientia Christi perseverantissima. Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Ad calmen obsequii tam ardui pervenit, cum dixit, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Mi Pater, surdos habeo homines, ad te igitur me verto, fidelem depositarium, tibi animam meam committo. Ego quidem omnium voce destinor ad interitum, humani judicii temeritas huc illuc rapta meam animam, sed illa in absconditam bonitatis tuæ custodiam immigrabit: tibi illam com- mendo. Acerbissima quidem est hæc animæ à suo cor- pore avulsio, nihilominus ad nutum tuum, & honori tuo hunc calicem amarissimum exhauriam, ut præcep- tis tuis ex toto satisfaciam. Quia sic mandasti Pater, ut in causâ hominum profunderem animam, in tuas illam manus commendo. Cum igitur exhaustâ clepsy- drâ supremum vitæ punctum fluctet, quo Pater ab omni ævo filium mori voluit, inclinato capite tradidit spi- ritum. Nec enim manibus & pedibus affixis aliter ad- versus Patrem reverentiam adhibere potuit. Itaque cap- tur inclinavit veneratus Patrem, & mortem obiit com- plexus humanam gentem amore perseverantissima.

A Mementote, ait Bernardus, quod Christus, ne perderet obedi- entiam, perdidit vitam, in ipsos usque inferos obsequentissimus.

Narrant, à Rogerio, viro religiosissimo, sub vitæ fi- nem Arsenium his talibus rogatum: Quid patiar, mi Pater, cernis; oro te igitur, jube me mori, ut moriar obe- diendo, & merear etiam moriendo. Anni jam sexaginta sunt, quibus ego Altissimum precor, ut mori mihi li- ceat ad Prædis mei arbitrium. Arsenius postulatis tam religiosis motus, Ergo, mi Rogerii, ait, ad majus obe- dientiæ promeritum mori te jubeo, & animam tuam conditori tuo reddere. Juvet te patientissimus Jesus pro nobis in cruce mortuus. Dictum, factum Abbas loqui desit, & desit Rogerius vivere. Eadem se nocte sistens Arsenio defunctus, Christus Dominus, ajebat, pluris fecit mortem ex obedientiâ obitam, quàm ullam actionem aliam in omni vitâ susceptam. Nimirum melior est obedientia quàm victima, & suscitare magis quàm offerre adipem arietum. Quot igitur Christi actiones, quot gemitus, quot cogitationes, quot verba, tot erant obedientiæ sacrificia. Hic discite homo pulvis, vermicu- le superbissime, hic obedire discite, servus hero, ancilla dominæ, monachus Abbati, civis Principi, suus quivis prædidi. Quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare, & quasi scelus idololatricæ, nolle acquiescere. Noster Gedeon in vallo crucis, obedientiæ lampadem extollit & clamat: Quod me facere videris, hoc facite; qui amat me, imiteur me. Quod facio sectamini. Non est magis seria firmiorque fidei ac obedientiæ approbatio, quàm si quis undique incommodis conflictatus, nullis undique oneratis, cut- ras & dolores in Dei sinum exoneret, acquiescat spe promissionum erectus. Hic Christi morientis saluber- rima quatuor documenta subnectimus. Discite orare, discite vivere, discite mori, discite beati.

§. VI. Dna ad rem præceptiones.

I. Discite orare. Seridè precaturus intendat vires & clamet. Hoc præcationis genus rex David cre- berrimè usurpans, Voce meâ, inquit, ad Dominum clama- vi, & exaudivit me. Deus meus clamabo per diem, & non exau- dies: & nocte, & non ad insipientiam mihi. Ad te Domine cla- mabo, Deus meus ne files à me. Domine Deus meus clamavi ad te, & sanasti me. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Omnis pæne precatio Davidis cla- mor fuit. Cordis clamor est precantis ardor & magnum desiderium. Quotiescumque vel cubitu surgimus, vel redimus cubitum, clamemus illud cum Christo. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, & unâ volun- tatem meam, cogitationes, verba & omnes actiones meas: Domine Jesus miserere mei, & dirige me. Sunt qui numquam quieti se tradant, quin prius conscien- tiam excutiant, illudque singularissimè à Christo petant: Domine Jesus, per extremas illas in cruce voces, quibus Patri spiritum commendasti, te rogo, suscipe spiritum meum in finem vitæ meæ. Omne nostrum agere incipiat à Deo, & in Deo finiat; ex hoc mari effluat, in hoc refluxat.

Pari modo in omnibus periculis, tentationibus & re- bus adversis succellandum: Tibi, Domine, commendo spiritum meum; ne seducar à cacodæmone. Cum de- fecerit virtus mea, ne derelinquas me. Christus crucifixus jugi memoriæ traditus assidue ob oculos obversetur. Nam & ipse Dominus memoriâ nimis memori nos complexus, Ecce, ait, in manibus meis descripsi rez muri tui coram oculis meis semper. Tui non possum oblivisci. Quin nos amanissimo Servatori paria respondemus: Ecce, Domine Jesus, in corde meo, in lingua meâ, in universis actionibus meis descripsi te. Licet omnia perdam, modò Christum crucifixum servem. Etiam si serpens in multas partes disseccetur, modò caput fervet, reliquum corpus facile restaurat. Cor nostrum, eheu, quando- que curis, sollicitudinibus, ærumnis miserè discerpitur.

Rogerii in morte eius obe- dientia.

1. Reg. c. 15. vers. 22.

1. Jud. cap. 7. vers. 17.

Christi morientis quatuor documenta.

Discite orare.

Ps. 30. v. 6.

Ps. 70. v. 9.

Isaia c. 49. vers. 16.

Marginal notes on the left side of the page, including references to various biblical passages and commentary.

Large handwritten text on the right side of the page, likely a continuation of the commentary or a separate note.

mitas co-
mitterur
vel præce-
dat incipit
vileſcere.

& incipiat vileſcere. Solem eſſi per ſe pulcherrimum, illum tamen multo gratiorem roriſua nox facit, & ni- græ matri obductum pallium. Aſtatem ex ſe amœniſſimam, plurimum tamen hiems commendat, & glacia- lia illa marmora, & canæ nivis inamœnum velamen. Valetudinem nulli non jucundam, tamen eam jucun- diorem reddit invaletudo. Cibis ſuavis non eſt, quàm qui poſt famem ſumitur: potus hilariſ non eſt, quàm qui poſt ſitim conceditur. Non eſt accepta quies, quàm quæ laborem ſequitur. Quid cælo favente & innubi lætius: minus tamen eſſet, niſi ei formam hanc com- mendabilem faceret nigrarum nubium deformitas & horror. Riſus eſſi naturâ ſuâ delectet, magis tamen ſa- pit poſt lacrymas. Illius Giei, quæ Chriſtus in vitam re- diit, lætitiæ, perquam auget prægreſſa triſtitia: ridentiſ denuo cæli favorem, emiſſæ prius lacrymæ commen- dant. Chriſtum in vitam reducem mors fecit, mors illa, quæ aſtra juſſit expalleſcere, cælum nigreſcere, ingeni- ſcere ſaxa: mors illa, quæ vitam imperavit mori, & eos qui pridem mortui, è tumbis provocavit: mors illa, quæ totum fecit lugere orbem, eundemque totum fecit gaudere. Hiems fuit & acerba, quæ multarum virtutum flores ſecavit, & ipſum vitæ florem conculcavit letali frigore. At conculcatus flos iſte, caput denuo erexit & oſtendit ſe vivere, ſtetitque erectus in eo ipſo horto, in quo depreſſus ante jacuit. Horre beate, quàm mihi in- timos percelliſ ſenſus, cùm de te cogito!

Prægreſſa
triſtitia
auget illi:
dici læti-
tiam, quæ
Chriſtus
in vitam
rediit.

Superi, date veniam, avelli ab hoc horto nequeo, in quo noſter Servator ut flos agri, aratro crucis contulus jacuit, livore, pallore, vulnere plenus. At odor & color, & recens vita huic flori in hoc horto rediit. Horte divi- ne! ſi licet, pedem in te penetra: da, quæſo te, ingreſ- ſuro mihi aditum. Sed & vos omnes alios invito, ut huic deliciarum locum juxta mecum ingrediamini, fauſto & benevolo, quod opto, pede. Neque puto, hu- jus ingreſſus pœnitebit: ipſe forſan hortulanus occur- ret, qui ducat, qui viam monſtret, qui florum arcana, herbarum abdita, arborum ſecreta ediſſerat, & volu- ptatem nobis pariat Chriſto redivivo dignam. Ingre- diamur propitio Numine.

§. II. In Horto Chriſtus ad vitam redit.

Cælum mihi videre videor, non hortum, cùm hoc amœnitatis theatrum intueor, in quo ſcintillantes micantéſque variè flores magis profectò nitent, quàm illi aſtrorum ignes ſerenâ nocte. Campos Elyſios præſca poëſis ſomniavit, & locavit illos in inferorum regione. Somnium planè fuit, imò delirium: nam quæ ſit apud inferos vel umbra voluptatis? Hic hortus, hic verè cam- pus Elyſius eſt, quem ſuæ poſt mortem quieti, quem ſuo poſt reducem vitam triumpho delegit Servator, cùmque magis ornavit, quàm ullus Imperatorum ſuum, eſſi ſuâ manu conſtrum.

Egregium profectò & laudabile fuit præſcorum ſtu- dium in re hortenti, quam, qui Epicuro ut auctori attri- buunt, meo judicio largiter errant. Nam in hanc hor- torum voluptatem ab omni ævo cupidè conſenſerunt clariffimi virorum. Et ſacras litteras luſtramus? Videbi- mus unâ cum orbe nato natos hortos, quos Deus ipſe primo homini domicilium attribuit, & velut ſedem beatæ vitæ. Profanas paginas inſpiciamus? Ecce Semira- midis hortus æreus & penſilis, in quo conſtruendo tre- centa millia hominum deſudârunt. Ah! quàm hic no- ſter hortus minùs operoſus, & multo cultior eſt: ille la- borem, iſte nitorem habet majorem. Quid enim ille habuit, niſi fontes, flores, arbores: iſte verò eum in ſe recepit, à quo fons omnis, flos & arbor accepit origi- nem. Celebres ſunt & Heſperidum horti, in quibus

Horti à
Deo pri-
mo homi-
ni pro do-
micilio at-
tributi.

Arbores frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma ſerbant,
quæ Ladon draco cuſtodiebat. Noti ſunt & Corcyrei

A regis Alcinoi, Adonidis & Tantali vireta & horti, quos proverbialiter loquuntur & fabulæ. In certis veriſque hi- ſtoriis reperiuntur Cyri regis manu inſtituta plantaria. Sed habeat ſuos ſibi hortos rex Cyrus, hunc ego malo, cui Chriſtus ſuum corpus quæſi granum inſeminavit, eumque tanti theſauri cuſtodem & tutorem eſſe voluit. Jam inter Græcos Romanôſque, quot illuſtres viros eſt producere, qui poſitis aliis curis, ſoli fuerunt in hac curâ. E Græcis quidem reperio in hortis omnes Philoſophos & ſapientes, qui remoti ab inſano foro & urbe, horto- rum ſe ſpatiis ſepibusque clauserunt. E Romanis Tar- quinium regem video jam tum præſcâ illâ Româ, in hortis molliter ambulantiem & papaverum capita refe- rantem. Catonem Cenſorium agnoſco rei hortenti de- ditum, & de eâ ſerid ſcribentem. Lucullum poſt Aſiaticas contra Mithridatem victorias, in viridibus iſtis & floriferis ædibus orientem conſpicio. Sullam abjectâ Diſtaturâ, ſuaviter hic inter flores ſenſcentem intueor. Diocletianum Principem olera ſua & lactucas ad Salo- nam, purpuræ & omnibus ſceptris præſentem admir- ror. Sed en, dum illuſtres hortulanos recito, hortula- num video, qui humanâ quidem ſpecie auſtuſior, habi- tu tamen eſt ab humano nil differente. Et niſi me fallunt oculi, ſermones miſcet cum feminâ, quam Magdalenam nominant. Quis iſte hortulanus? alium vultus, alium veſtis loquitur; ille Deum, hæc hominem fatetur. Non errem, credo, ſi hunc hortulanum eum eſſe dicam, qui ante triduum magis ſanguine quàm pulvere oblitus, vulneribus magis quàm ſordibus deformatus, latronum mediis in inſami ſtipite exhalavit animam. Reverâ hic ipſus eſt, qui animorum hortos aliquot annis cæleſtis doctrinæ ſemine percoluit, tandem pro tam fideliter poſitâ operâ in crucem aſtus, & in horti monumentum è cruce delatus eſt; hodie redivivus præſtinam & am- pliorem dignitatem recuperavit. Non multum abſimili fato (ſi ſummis ima fas comparare) Abdalonymus ad diadema & purpuram pervenit.

§. III. Abdalonymus ex horto ad purpuram & ſceptrum prodit.

ERat Sidoniæ rex dandus, Juſtino & Curtio teſti- bus. Erant Hephæſtioni Alexandri clariffimo duci clari juvenes, qui factâ ſibi poſſeſtate regnandi, negave- runt quemquam patrio more iſtîd faſtigium recipi, niſi regiâ ſtirpe ortum. Admiratus Hephæſtio magnitudi- nem animi ſpernentis quod alii per ignes ſerumque peterent, Vos quidem macti virtute, inquit, eſtote, qui primi intellexiſtis, quantò majus eſſet regnum faſtidire quàm accipere. Ceterum date aliquem regiæ ſtipis, qui meminerit à vobis acceptum habere ſe regnum. At illi ſtatuunt neminem eſſe potiorem quàm Abdalo- nymum quemdam, longâ quidem cognatione ſtipi re- giæ annexum, ſed ob inopiam ſuburbanum hortum colentem exiguâ ſtipe. Cauſſa ei paupertatis, ſicut ple- riſque, probitas erat, intentuſque operi diurno, ſtrepi- tum armorum, qui totam Aſiam concuſſerat, non exau- diebat. Subitò igitur dicti juvenes cum regiæ veſtis in- ſignibus hortum intrant, quem fortè ſteriles herbas eligens Abdalonymus repurgabat. Tunc rege eo ſalu- tato, alter ex his, Habitum, inquit, hic quem cernis in meis manibus, cum iſto ſqualore permutandus tibi eſt. Ablue corpus illavie, æterniſque ſordibus ſqualidum. Cape regiſ animû, & in eam fortunam, quâ dignus es, iſtam continentiam perfer. Et cùm in regali ſolio reſide- bis, vitæ neciſque omnium Dominus, cave obliſſicatis hujus ſtatûs, in quo accipis regnum, imò propter quem. Somnio ſimilis res Abdalonymo videbatur. Interdum fatiſne ſani eſſent, quod tam protervè ſibi illuderent, percunſtabatur. Sed ut cunctanti ſqualor ablatus eſt, & injecta purpura, & ſides à jurantibus facta ſerid, jam rex iſdem comitantibus in regiam pervenit, quem cùm

diu contemplatus fuisset Alexander, Corporis, inquit, habitus famæ generis non repugnat: sed libet scire, inopiam quâ patientiâ tuleris. Tum ille novus rex, Utinam, inquit, eodem animo regnum pati possim! Hæc manus suffecere desiderio meo: nihil habenti nihil defuit. Alexander delectatus hac indole, non regiam modò suppellectilem ei attribui iussit, sed pleraque etiam ex Persicâ prædâ, regionem quoque urbi appositam ditiori ejus adjecit.

Videtis nostrum hunc cælestem hortulanum in Abdalonymo depictum. An non Christus Deus, qui in vitam hodie rediit, regiam stirpem extremâ paupertate celavit, summâ abjectione textit, occultavit infandâ morte? Eò namque calamitatum spontè devolutus est, ut per totum corpus spuris, livore, plagis, cruore fœdatus, non tantum non regiam, sed nec humanam quidem formam præ se ferret, & inter paritidas in furcâ pendulus, indignante cælo, fremente terrâ, astris lugentibus, gementibus faxis vitam poneret, sed triduo post recepturus. Recepit hodie, & revixit, in horto funeratus hortulanus. At non vitam tantum recepit, sed & accepit immortalem purpuram, & è cælo diadema. Somnium hoc visum est multis, ipsis etiam undenis hujus hortulani assecit. Et regressus à monumento, inquit Lucas, nuntiaverunt hæc omnia illi undecim, & ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Jacobi, & ceteræ que cum ei erant, quæ dicebant ad apostolos hæc: Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista. Et non crediderunt illis. Vix induci poterant, ut crederent, hominem illum tam ignominiosâ morte sublatum, in vitam asseritum tam gloriosam. Sed adest in hoc ipso horto juvenis è cælo candidâ bysso amictus: adest, non ut redivo huic hortulano insignia regni deferat, sed ut delata nuntiet, & fidem faciat incredulis. Hic ergo verus Abdalonymus à morte ad vitam, à cruce ad solium, à spineo sero ad diadema, à sordibus ad purpuram, ab ignominia ad gloriam, ab horto ad cælum vocatus, prædam non è Perside, sed ex orco abductam secum avexit: hanc suo cruore partam stitit æterno Patri, à quo, vitæ necisque omnium constitutus Dominus, regnum accepit orbem universum.

§. IV. Paulinus ab horto in sacrum solium revertit.

Occurrit hic, quod de Paulino Nolano Præsule, testes credi dignissimi referunt. Hic magnus Antistes, cum in captivorum libertatem argentum omne erogasset, nec liberasset omnes, tandem pro redimendo viduæ filio, seipsum in Africam vendidit, & pervenit ad generum Guntharii regis, cui eâ lege se mancipavit, ut liber abiret viduæ filius. Abivit ille, remansit iste. Quem cum barbarus hortorum culturam callere intellexisset, suis illum hortis præfecit, imò suum fecit & amicum. Vultu siquidem Paulinus erat elegantiore, industria rariore, cultiore sermone, quibus se ita probavit suo hero hic servus, ut tandem illi Dominus reditum in patriam, & quidquid aliud à se peteret, promitteret annuendum. Qui Paulinus, Unum est, inquit, beneficium, ô Domine, quod à te postulem. Me liberum esse, in patriam redire, meis restitui quid juvet, si multi meorum absint, & adhuc in vinculis ingemiscant? Quo te, meæ civitatis aliquot captivos tenes: dimitte unâ, & æquam libertatem indulge omnibus. Omnia annuit regis gener, & naves ad abitum frumento instrui præcepit. Inter eâ illud Vandalorum flagellum Guntharius moritur, Paulinus dimittitur, & ad suos cum suorum parte redit feliciter.

Christe, Rex redive & immortalis, quàm in plerisque omnibus huic hortulano fecisti paria? Servivisti, non in cælo (quæ enim ibi servitus?) sed in hac horridâ solitudine. Servivisti, non coactus (quis enim cogeret?) sed sponte tuâ & volens lubens. Servivisti non pro ami-

co (quid enim hoc tanti?) sed pro inimicissimo tibi homine. Et quis tuæ servitutis potissimus labor? Hortus iste, mundus iste, quem sterilem & incultum percoluisti. Sed gratia, quam hic hortus optimo suo cultori retulit, crux fuit, in quo durissimo lætè hic hortulanus incubuit. Funus illius ex infami monte in hortum delatum, & illatum est saxo sepulchro. A cæuariis cæli Joannes id testatur: *Erant autem in loco, inquit, ubi crucifixus est, Ioh. c. 19. hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceven Iudeorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.* Lugubria hæc tenet omnia & tristia. At tertio die à suo funere redivivus obambulat in horto hortulanus iste, & cum magnâ suorum parte, rediit in patriam, hoc est, in cælum meditat.

Horte fortunatissime, qui conscius fuisti magni simul meroris & gaudii! Tu hortule lacrymas excepisti, quas fuderunt, qui tulerunt in tuum gremium orbis Servatorem. Tu læstiam vidisti eorum, quæ mortis vitæ horem mortuum, intra tua sepe sepeliverunt. Tu lamenta illorum & planctus audivisti, qui vitam in cruce extinctam, in te, ô horte, sepultam destruerunt. Sed hæc tibi amara & funebria. Illud verò lætissimum, quod tu idem horte, vitæ Dominum in vitam restitutum, hortulani formam in te inambulanti primus vidisti, & multis illum ut mortuum lugentibus, vivum videndum exhibuisti. Cujus umquam horti dignitas, ô veræ voluptatis sedes, tuâ fuit superior? quæ tempe aut viridaria, quæ silvæ aut vivaria nitelam tuam æquarunt & elegantiam? Valere mihi vel mille paradisi, valere. Vestras ego voluptates non ambio. Hic mihi hortus vobis jucundior est, quia illum regem in illo reperio, qui, quotquot vult paradisorum millia, vel verbo potest extruere. Verè hortorum omnium decus es, ô magnum terræ delictum & mundi ocellus Solymæ horte! Sed heu, quàm vix ullum lætore purum sinit gaudium! Est & hic quod lætiam turbet, & hujus horti ex parte fœdet elegantiam.

§. V. In Christi Resurgenti horto sibilant serpentes, mendacissimi milites.

Serpentes sub herbis hic delitescunt, & quò metum augeant, horrendum sibilant pestilentes hi colubri. An non viridi dracones, milites illi, qui Dominicum sepulchrum accubant? Non in vitam revocatus, vociferantur illi, sed è conditorio ablati est Galilæus vester. Agnosco noxios aflatus istorum draconum, quos Hebraei Pontifices argenteâ offâ demulserunt, & hæc in Christum tam impia julerunt evomere. Sed dicite, sceleratissimi milites, si ille crucifixus homo ablati est, quis abstulit? Discipuli. Itane discipuli? Illi scilicet, qui pæne ad ancillæ voculam exanimati conciderunt? Illi, qui triduo antè vivum deseruerunt, tanto cum periculo reperiverunt mortuum? Mendacissimi blaterones quid dicitis? Et quando hi discipuli suum Magistrum ita subdixerunt? Cùm dormiremus. Itane verò? ad vigilandum & servandum vos appositos censebam: ut video, ad dormitandum conducti estis, egregii vigilantes. An non vestram tam apertam vanitatem & manifestò arguendam putastis? Hoc sub Alexandro Severo fecissetis, fumo (ut vobis dignum) in cruce fuissetis necati, clamante præcone: Fumo puniuntur, qui vendiderunt fumum. Et moris fuit in Theffaliâ, ut si quis mortui custodiam promississet, perpetem noctem eximie vigilaret, exertis & inconversis oculis, semper in cadaver intentis, nec aciem usquam diverteret, imò nec obliquaret quidem: & manè si corpus non integrum restitisset, quid inde decerptum imminutumque fuisset, id omne de facie suâ defectum sarcire compellebatur. Si hæc lex in vos valeret, an non totum corpus vestrum deberetis, qui cadaver eustodiendum, totum perdidistis? Sed uti effrons

Christus à militibus custodibus ablati è monumento dicitur.

Cui Alexander re-

Christus non solum vitam sed & immortalitatem accepit, & è cælo diadema. Luc. cap. 24. vers. 9. & seq. Eius rei testis angelus.

Paulinus Nolanus præsul pro redimendo viduæ filio se vendidit.

Abdalo-

effusions vestra falsitas pateat magis, agite, o vigilantissimi excubitores: Si discipuli illud saxo clausum cadaver sunt furati, cur nemo vestrum restitit, cur omnes hoc passi? Dormivimus. Quomodo ergo clancularios illos fures vidistis, si dormivistis? nisi forte vos apertis oculis dormians ut lepores? At forsitan id quod narratis, somniastis? Fidem ergo dictis vestris ne sperate, somnia narratis, quibus nihil est fallacius. Quid igitur obducitis venenata hydrae, quid responderis Plutonis vernae, qua ratione tutes factus Christi discipulos? Audivimus id ex aliis. Eja verò ex aliis, quibusnam illis aliis? An praeter vos alii quoque aderant, qui ipsos custodirent cultodes, ne quis auferret dormientes? Perficta frontes, adeone pudorem omnem decoxistis, ut hanc fabulam in vulgus spargere non vereremini? Quis heri natus infans hoc tam luculentum commentum non tangat? sed erocitate mendaces corvi, & Christum in vitam denuo asserunt negare: nihil evincitis, nisi hoc solum, ut plus majestatis & laudis habeat in lucem producta veritas.

Petrus
Chrysolog.
serm. 77.
mibi p. 203.

Resurrexit cruci affixus sicut dixit. Certe jam manus Judae, quas fixeras cerne latus Romane, quod foderas; intueri, fallitas, corpus redivivum, quod à discipulis subactum sparseras. Hoc Petrus Chrysologus aurei vir eloquii vultu profecutus, Inter haec, inquit, Iudaei crimina, aut male emunt sua, aut dirabunt pejus aliena, dum peccata taxant pretio, dum pecuniā pensant & compensant delicta: dum in sceleribus suis fundunt, quod toto scelere congregaverunt. Sic Iudaei comparant traditorem Domini sui, & pretio Redemptoris mundi sanguinem pensant: sic aperti sepulchri fidem claudunt saculo, ut neganda resurrectionis crimen nummis criminum mercarentur. Pecuniam, inquit, copiosam dederunt militibus, dicentes, Dicite, quia discipuli ejus venerunt nocte, & furati sunt eum, & nobis dormientibus: & si hoc Praeses audivit, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi accepta pecuniā fecerunt sicut erant edociti, & diffamatum est verbum istud apud Iudaeos usque in hodiernum diem. Apud Iudaeos; namquid apud Christianos? Iudae, quod tu in Iudaea observabas atro, fide toto clamavit & eluxit in mundo: discipuli receperunt, non furati sunt Christum: tu persidiam comparasti, sed non furatus es veritatem. Iudae, resurrexit Christus, tu pecuniam perdidisti. Sanguis ejus super nos, & super filios nostros. Iudae, Christus vivit: tu & te & tuos posteris occidisti.

Matt. c. 27.
vers. 25.

Veritas resurrectionis Christi per fabularum pracones magis in lucem data est.

Sed ad te redeo, divine Hortulane, & quam tecum finio, prius id unum exte quaero: Cur, Christe, hos virulentos basiliscos in horto illo passus es, in quo placide letalem somnum dormivisti? Cur circa illud sepulchrum, in quo à cruce quievisti, has bestias stabulari permisisti? Si bene conjicio, bone Jesu, per hos ipsos fabularum pracones veritatem magis in lucem dari voluisti. Et naturae opera si spectemus, spinarum rosas armanant, mella defendunt aculei, aurum imarum specus, gemmas in maria; & est cum sol per nubem ferit potentius. Tu item Sol vere, Christe triumphator, per hanc commentorum nubem potentiam tuam magis asseruisti; neque sic effulisset veritas, nisi eam fallitatis caligo sic pressisset; neque hortus iste ita frequentatus fuisset, nisi prius ab istis serpentibus fuisset ita vastatus. Honor istius horti è contemptu crevit, fama illius auxit ab infamia. Furtum in eo commissum spargebatur, sed tandem patuit Veritas, & purpureum honoris Ver per hoc viretum semer distillavit. Ita fieri decuit in eo horto, in quo vita sepulta jacuit, & à seipsa sibi restituta, mortem sepelivit.

CAPUT IX.

De futuram mortuorum in vitam revocatione.

Luc. cap. 18.
vers. 32.

Christus igitur resurrexit, sicut & seipso dixit: Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspu-

atur, & postquam flagellaverint, occident eum, & tertià die resurget. Resurrexit, sicut dixit: Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet. Et omnis qui vivit & credit in me, non morietur in aeternum. Haec est enim voluntas ejus, qui misit me, Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. Resurrexit sicut dixit. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae, qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii. Ne miremur, neque dubitemus: de his qui dormiunt in terrae pulvere, evigilabunt alii in vitam aeternam, & alii in opprobrium ut videant semper. Si credimus, quod Jesus mortuus est, & resurrexit, ut Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo. Sciamus, quoniam qui suscitavit Jesum, & nos cum Jesu suscitabit, & constituet vobiscum. Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus. Si mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam vivemus cum eo. Christus, scientes quod Christus resurgens ex mortuis jam non morietur, mors illi ultra non dominabitur. De Resuscitante Christo superiori capite diximus; jam & de nostra in vitam revocatione pauca addamus.

§. I. Mortuorum in vitam reditus nec praesens Philosophis ignotus.

Quia cornicum aut psittacorum insidiis intercepta, pennis se spoliari non vetat, occasione nata injuriam ulciscitur, & obvium inimicum rostro transfigit. Avis est, quam Indi Zebut appellant, haec balena os infidet, seque grandibus illis faucibus hauriri permittit, callido consilio: nam alvo recepta in rostro incurrit, quo peroso caete illud immane perimit. Aquila quae supernè sese in has valles ruit, ab Hebraeis capta, ligata, lanigata, valla, trabi fixa, à morte transfixa opportunè tertià post mortem obitam die, hostem ultimum vivit, & in mortem telum illud regessit, quod hinc met gessit corpore. Revixit Servator noster. Absorptus videbatur, & erat etiam à mortalium voracissima voragine, sed dum saxo illo ventre clausus jacuit, cor mortis peredit, & mortem ipsam morti coegit. Capiti nostro vitam reddidit spectamus, nobis uti membris speramus reddendam. Sed spes haec vacillat saepe, ideo nunc illam confirmatum ibo, & de mortuorum in vitam reditu pauca disseram.

Rem magnam adfectas, inquis, & campum ingredieris, quem vix pervolet Tertullianus Pegasus. Omnia consentio, & cedo. Sed quis nescit rerum etiam maximarum esse compendia? Reperit & orbis suam epitomen Romam. Carolo Imperatori anulus fuit, in quo praeter indicem, libramenta, rotulas, etiam campanulas, & hic digito, ut ceteri, insertus est anulus. Norus & ille Pyrrhi, in quo gemma, quae Novensiles Deas cum Apolline citharam tenente, à naturae artificio accepit. Homerica Iliadem nux unica conclusit. Neque ego me inter hos artifices numero. Hoc solum affirmo, multa dici posse compendio. Bono animo lectorem esse juveo, ad Romanam clepsydram non perorabo.

Leonis exuvias à tinea immunes durare, naturae scriptores docent. Leo noster è stirpe Judae, in praelio cruentumulo illius quasi exuviae, vermium familiae credebatur offusum pabulum. Sed Leo fuit, nec quidquam in illum juris tinearum dentibus. Integer è marmorea tumba prodit, & sacro rugitu universum orbem à funere revocavit. Nos quidem morti paramur omnes, illam experti antequam nati: mors enim est non esse, & hunc ipsum, quem agimus diem, cum morte dividimus. Aeterna lex à principio dicta omni huic mundo, omni, abortivi. Nec quidquam stabile aut firmum arbitretur illerum esse voluit, praeter seipsum. Abscunt omnia in nascendi pereundi que fatalem gyrum, & longævum ali-

quid est in hac machinâ, æternum nihil. Mors it per omnes, & vivere non vult, uti rectè Seneca, qui non vult mori. Sed post mortem denuo vita erit, & vera vita. Dies erit, cum tellus parturiet, quotquot fovit intra fecera tantâ sæculorum ambage. Animabuntur ossa divino flamine, & umbræ prodibunt è tumulis. Nihil esse post mortem, vociferatur senex ille de horto. Sed ad hanc abeat hæ voces, è quâ prolata, vel ad orcum potiùs, in quo natæ. Melius aliorum Philosophorum scholæ, quæ animos in sua domicilia redituros adstruxerunt. Donandus veniã præ aliis Pythagoras, qui non interire, sed transire animum de corpore in corpus voluit vagâ quadam peregrinatione. Sed decantatum hoc satis & etiam explosum. Certè plerique olim sapientes, in ceteris cæci, hoc tamen viderunt, cum corpore non extingui animas. Præclarissimè hac de re Annaeus philosophus dissertans, *Mors, inquit, nullum habet incommodum. Quod si tanta cupiditas longioris ævi te tenet, cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex quâ prodierunt, ac mox processera sunt, recordantur, consumunt. Desunt ista, non pereunt. Et mors quam pertimescimus ac recusamus, interimit vitam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in lucem reponat, dies. Æquo animo debet redituros exire. Observa orbem rerum in se remanentium: videbis in hoc mundo nihil extingui, sed vicibus descendere ac resurgere. Æstas abit, sed alter annus illam adducit: hiems cecidit, resurgit illam sui mensis: solem nox obruit, sed ipsam statim dies abigit. Stellarum iste decursus, quidquid præterierit, repetit. Tangit & Lucretius hoc dogma lib. 3.*

Nec si materiam nostram collegerit ætas

Post obitum, rursumque redegerit, ut sita nunc est,

Atque iterum nobis fuerint data lumina vita.

Sed nihil roboris ab illis ad meam causam postulo. Alia mihi firmamina & solidiora.

S. II. Mortuos in vitam redituros, variis argumentis docet Natura.

A Nastasin Deus prius operibus docuit, quàm litteris; ante viribus ostendit, quàm verbis. Naturam præmisit, missurus naturæ interpretes. Quid diei noctisque ortus & obitus clamant, quàm animi in corpus reditum, cui tot sectarum hydræ obfibilant. Considera mihi, quisquis Sadduceam luem oles, quotidiana naturæ miracula. Quot diebus dies moritur, & tenebris sepelitur. Funestatur orbis honor, & atro sycmate cuncta vestiantur. Sordent, silent, stupent omnia; ubique iustitium est, ubique rerum alta quies. Sic amissa lux lugetur: & tamen rursus cum suo cultu, cum suâ dote, cum sole suo eadem & integra dies orbi universo reviviscit; mortem suam, noctem internecat: tumulum suum tenebras distubat, hæres sibimet existit, donec & nocturnus sol, luna, os suum cælo exerât, & accendantur denuo nocturnæ cæli facultæ, quas mundi oculus matutinâ luce obruerat. Quid menstrua senescentis lunæ dispendia tam constanter tot annis reparata, quid docent aliud quàm exulum animorum in suas domos regressum?

De cælo terra disciplinam accipit, & discit arbores post folia vestire, floribus colorem & odorem reddere, herbis viridem vitam restituere, exhibere eadem quæ mortua sunt semina, nec prius exhibere quàm mortua. Mira ratio. Ut reddat tellus, eripit; perdit, ut custodiat; ut integret, vitiat; enecat, ut in vitam revocet. Omnia in statum redeunt, cum abscesserint; omnia incipiunt, cum deserint; & ideo finiuntur, ut fiant. Totus hic igitur revolvibilis rerum ordo, quàm perdocet manifestè, omne hominum genus post longum illum & ferreum somnum huic luci, & quidem meliori, restituendum. Quod si necdum docenti te naturæ accedis, vestigia mea sequere, ad agros te manu duco. En tibi; unum dumtaxat granum seritur sine folliculi veste, sine funda-

A mento spicæ, sine munimento arista, sine culmi superbiâ. Ita, inquam, seritur, & satum etiam moritur, sed morte tam fecundâ, ut post certas anni vices resurgat, cultu munitionum, numero auctum, ordine structum, compagine ædificatum. Et adeo in hac morte sterile fenus non est; ut (sic me docent Indicæ historiæ) duo millia granorum fuerint numerata ex unicâ arista. Et adhuc ambigis ossa nostra & cineres in vitam post mortem asserendos? An & aër mihi serutandus, & montium juga, ut futuram avastur illic ostendam? Non recuso. Neque invia rupes, neque aspera cautium malignitas auspicata comprimet vestigia. Tu modò præeuntem sequere. Intuere homo nullius fidei, orientis aitem, qui redivivus suo è funere nascitur. Quippe senio jam tardus in flammis finire parat, ut vitam, quam vivus retinere non potest, recipiat mortuus. Odorum cõmporat fomitem, è quo tenuem acervum molitur, qui nidus sit & tumulus, bustum & domicilium, in quod à sole flammam devocat alarum concussu. Mox Sabæis ramis illaplus ignis plumas populatur, & avem post vitium consumit. Protinus è cinerum mafsâ vermis, inde ovum, hinc alter aut idem Phœnix prodit, sine suo expers finis, sibimet parens & soboles, spei nostræ verum specimen, & ingens argumentum animæ. Id denuo post putredinem humani cineris. Ergo nos interibimus, nec redibimus in vitam, Arabiæ volucres immortales vivunt? Multis passeribus antistamus, si non & phœnicibus, nihil magnum: colubri stringunt exuvias, & novam sibi juventutem concinnant, homo id nequeat?

S. III. Profanis & sacris historiis noster in vitam reditus affirmatur.

Sed num hic limus, inquis, & hoc cœnum, corpus hominis æstimandum tanti, ut solum reparetur? Certè tanti. Nèq; oberit illi origo sua è terrâ, quia opus est summi artificis. Phidiæ manus Jovem Olympium figurat ex ebore, & adoratur. Nec jam bestia dens, sed Deus creditur; non quia elephantus, sed quia tantus Phidias. Et Numen corporis vilitatem nequeat ad sublimiorem dignitatem attollere: An hoc supererit, ut honestius homo Deum finxerit, quàm hominem Deus? Caro limus fuit, aliud erit. Aut, an nos Deo diligetiores, qui rubri littoris candens granum auro cingimus, ferro gemmeas vaginas cum Dario inducimus: Et Numen spiritus sui auram, cum Tertulliano loquor, orisque sui operam commiserit vilissimo capulo in terram mutando, nec redeunte animâ honorando? Certè rescire poterit, qui fecit. Neque animus sine suo hospite, neque hic sine suo inquilino iudici sistetur. Simul deliquerunt, simul luent. Ambo laborârunt, & ambo præmium ferent. In ærumnis socii, an in gaudiis separentur?

Sed quid illud corpus quod omnia pœnarum ingenia expertum; in quo plura tormenta visa quàm membra; quod ferarum rictibus discerptum, freti fluctibus absorptum, flammæ viribus consumptum; an cedes sic disturbatæ denuo inædificari poterunt? Ne trepida, mi homo, & Tertullianum audi. Reddent, inquit, carnem & ignes, & undæ, & ferarum alvi, & iphus temporis immensa gula, quidquid omni ævo haulit, revomet. Prodebunt ergo manes tubâ vocati, suisque artibus vestientur. Docet hoc cælum, docet aër, docent hoc terræ germina. An forsân terræ moles obstabit evocatis è terrâ? Deliria sunt hæc, quæ ad crudelitatem C. Cæsaris referenda. Hic moriturus scindi vestimenta, & in os farciri pannos imperavit, quasi exituræ animæ locum negaturus. Cajus mihi es, quisquis evigilantes ad illam tubam mortales terræ pondere detinendos metuis. Sed ut discas Numinis potentiam, sequere, & mecum in terræ viscera pedem penetra, sepulchreta rimabimur. Sed prætereo hic Aviolum Consularem, & L. Lamiam

Anima sine corpore iudici non sistetur.

Manes tubâ vocati suis artibus vestientur.

Plinius l. 7. nat. hist. c. 52. initio, ubi plura talia recenset. Valer. Max. lib. 1. cap. 8. Celsus l. 2. cap. 6. Resurrectio probatur è factis historis.

Prætorium virum, quos in rogo revivisse, & cum sub-
 veniri non posset, prævalente flammâ vivos crematos
 asserit Plinius. Tæceo Hermotimi Clazomenii vagum
 relicto corpore animum. Silco Corfidium, qui funeris
 sui locatorem extulisse fertur. Neque huc accessit Ga-
 bienum, qui Siculo bello, ab inferis, uti vult Plinius, re-
 meavit. Abeo à fabulis, & te marcentis spei hominem
 duco ad vera prodigia. Primum oculum mitte in Sare-
 ptanæ viduæ filium, quæ, uti sentit D. Hieronymus, non
 alius fuit quàm Jonas vates, cui ab Eliâ vitale lumen
 restitutum. Non commemoro Sunamitidis puerum
 ab alio vate secundâ vitâ donatum. Lazari tumulum
 quis nescit? è quo ille redivivus ad Servatoris vocem
 surrexit. Transeo ceteros à Christo & sacro Christi
 Collegio ab umbris à vivos translatos. Constantinus
 quidam cum Hebræam perfidiam ejurasset, puellæ à se
 exanimatæ, crucis signo animam in cadaver insinua-
 vit. D. Severinus, teste Eugippio, Silvinum Sacerdo-
 tem vitâ sursum in vitam restituit, sed priusquam ex-
 urnâ prodiret Silvinus, quæsit Præsul, num vitam
 mortalem denudè luberet vivere, cui ille, Per Numen,
 inquit, te rogo, ne mihi patriam morare. Sopiri placet
 iterum, & illic vivere, ubi nulla mors est. Et cum divum
 haberet non dubitarent, quævit exanimis. Maclovius
 Antistes, auctoribus Vincentio & Sigeberto, cum in
 Insulis Fortunatis gigantæ molis sepulchrum cerneret,
 ingens Mausoleum fidenti voce concussit, & cadaveri,
 surgeret, edixit. Paruit illud, & procerâ mole è tumulo
 sese levavit. Multa hic gigas Maclovio super alterius
 vitæ statu enumeravit, post dies demum quinos denos
 ad umbras remigravit. Notum ex orbis Antistite Gre-
 gorio, à Fortunato Marcellum, ab Agnete Præfeci filium,
 patrem familias à Severo mortuis exemptum. De
 Terentiano & Falconilla nihil attingo.

§. IV. Geminis singularibus exemplis dicta firmantur.

Vide Mat-
 theum Ra-
 derum p. 1.
 Vividarii
 Sanctorum,
 mihi p. 184.
 Exemplo
 resurrectio
 probatur
 ex Menæis
 Græcorum
 petito.

AVo Heraclei miles Carthaginensis, uti ex Menæis
 facinus extinctus, ab ephebis duobus ad cælum du-
 ctus, sed non perductus. Moram iniecerunt in viâ ca-
 codæmonum diversa telonia, in omnibus vectigal ex-
 actum. Hic pro invidia, ille pro avaritiâ, pro superbiâ iste
 sibi satisfieri voluit. Satisfactum. Ventum ad cæli fores,
 ubi spurcum agmen in Veneris telonio excubias egit,
 & ob impuras noxas vectigal exegit, cumque non esset
 quo fieret satis, recesserunt florentes illi juvenes ab ani-
 mo, quem in subterraneum ergastulum venera phalanx
 deturbavit. Dum plangit illic captivus, dum gemit,
 dolètque commissum scelus, adfunt iterum caelestes
 genii; educunt tandem specu illo diu precantem ani-
 mum, & ad conditorium deducunt, junguntque cor-
 pori. Atque dum in æde sacrâ canitur, cadaver postlimi-
 nio animatum ex imo tumulo, Miseremini, exclamat, &
 solvite. Accurritur ad vocem, repidatur, panditur ta-
 men sepulchrum, sepultus solvitur, & ad Thalassium
 Præulem adducitur; cui omnem rei gestæ seriem expo-
 nit, dies quadraginta impastus templa obit, corpore pa-
 vimentum verit, perpetuos imbres ex oculis pluit, &
 has voces, Væ peccantibus, & non dolentibus! irrequie-
 rus iterat, & sic secundâ morte defungitur. Nota, inquit,
 historia. Pro me facis, qui sic contra me. Notam cense-
 bam & ego, ideo recenscebam. Ignotis fabulis hic locum
 non esse probè sciebam. Innumera alia in hanc rem sese
 offerunt: Dimitto, satis ista evincunt, Agmen mihi clau-
 det locuples testis Cyrillus. Narrat is de Andréâ purpu-
 rato Patre, qui Romæ multis lectulo circumfusis fato
 concessit. Cadaver jam pollinctum, unguine odoro jam
 delibutum, jam busto paratum effertur, & sacram eodem
 inferitur. Exequias veniunt plurimi. Adest Romanus
 Præsul, adfunt sacri, politici omnis ordo, sexus omnis;

Aliud
 exemplum
 ex Cyrillo.

Aardent mortuales cerei, voces inclinatæ lugubre car-
 men plorant mortuo. Subitò attonitis cunctis, mortuus
 altius ingemiscere, adstantes circumspicere, abrupto
 velut somno resedere, feretò sese erigere, tandem
 etiam surgere. Affirmavit is postmodum Romano Pon-
 tifici, animum ad D. Hieronymi preces in corpus re-
 missum, quò rectius contractas fordes elueret redin-
 tegrato luctu. Neque verò hic mihi quis animam in
 corporis latibulis delitescentem denuo per membra se-
 se diffudisse opponat. Nullus hic effugio locus. Neque
 hunc, quem dixi, mortuum Asclepiades aliquis vespil-
 lonum manibus extorsit, & medicamentis quibusdam
 spiritum latentem provocavit. Verè defunctum asser-
 runt non unus scriptor. Et quid adhuc in causâ tam cla-
 râ trepidamus? Anastasis erit omnium mortalium: ex-
 pergefemus olim è longo sopore. De tempore nec tango
 quidem: nemini illud notum, quia nemo Fati tabel-
 las legit. Certum nihilominus, rediviva ossa latibulis
 suis exciendi ad tubæ clangorem. Monstratum hoc no-
 bis in nostro capite. Rediit illud ad amissum vitæ mu-
 nus, & suis viribus jam in mortis familiâ numerata
 sese morti eripuit. Caput sequentur membra, &
 decretorio illo die patebunt cum vilibus tumulis ma-
 solea. Prohibet universum hominum genus, sistendam
 judicij.

Dicta omnia luculentissimè confirmans Paulus, §. 1. Cor. 15.
 Christus, inquit, non resurrexit, inanis est ergo prædicatio no-
 stra, inanis est & fides vestra. Nam si mortui non resurgunt, ne-
 que Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, vana
 est fides vestra, adhuc estis in peccatis vestris. Ergo & qui
 dormierunt in Christo, perierunt. Si in hac vitâ tantum in
 Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus homi-
 nibus.

Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitia dor-
 mientium, quoniam quidem per hominem mors, & per homi-
 nem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriun-
 tur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Alioquin quid
 facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mor-
 tui non resurgunt? Ut quid & baptizantur pro illis? ut
 quid & nos periclitamur omni horâ? Quid mihi prodest
 si mortui non resurgunt? Manducemus & bibamus, cras enim
 moriemur. Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurge-
 mus, sed non omnes immutabimur. Itaque fratres mei dilectissimi,
 stabiles estote & immobiles; abundantes in opere Domini
 semper, scientes, quòd labor vester non est inanis in Do-
 mino.

Seu, que verior videtur interpretatio: Cur omnes fideles
 primum suscipiunt, ad restandam spem resurrectionis, ut ipsi scilicet boni
 mortem, si mortui non resurgunt? Nam, uti Tertullianus loquitur, dum Sacramen-
 tum Baptismi impenditur corpori, corpus consecratur immortalitati.
 † 1. ad Corin. cap. 15. vers. 32. & 51. & 58.

§. V. Revocationem mortuorum ad vitam à plu- rimis non credi.

Sed quid, objiciat quis, contra larvas disputas? hæc
 nobis à verâ fide certa; neque ullus est, qui te audi-
 at, & non prius hæc talia quàm audiat, credat. Audio
 & ego. Et quæso liceat vel in summâ Christi resurgenti
 gloriâ ingemiscere, & quod sentio, liberè profari. Post
 mortem in vitam reditum, verbis fatentur omnes, fa-
 ctis negant innumeris. Neque fieri potest, sic vivere, ut
 passim vivitur, & vitam aliam sperare. Ab iis hoc disce,
 qui de secundâ vitâ certi, primam illam amittere pro-
 levi habuerunt, corpus quod sciverunt in foveam abji-
 ciendum, busoni viperæque in rixam objiendum, ce-
 spite non suo tegendum vilis illi texerunt, paverunt
 parcius; & cum opus, omnem sanguinem per stiticia
 emiserunt, cum fenore recepturi. Spes hujus tam illis
 indubia fuit, ut nihil non tolerare sint ausi. Laminas,
 bestias, tædas, rogos, rotas, cruces perpessi (recentia
 memoro) lento farmentorum ambitu tostati, vivi terrâ
 obruti

CAPUT X.

Christus reviviscens varie suis se spectandum præbet.

obruiti, pro metâ & scopo infaudi lusûs constituti, acutissimo injecti saxo, tabulâ te&ti librarum mille pondo superjecto ponderes in frustra comminuti, eò crudeliùs quò lentius, pellibus urforum vestiti, molossis lanandi objecti. Taceo ceteros qui torti, lacerati, dissecti, quorum spirantium adhuc & à suspensio repentium viscera palpitantia erepta, in ahenum bulliendâ injecta sunt. Alii intestina lentâ ad baculum circumductione educenda, ut tardior mors iret, præbuerunt; dissecto ventre (horret animus) inspersam avenam receperunt, equis pabulum offusuri, plantis ferreas soles prægrandibus clavis affixas gestârunt; linguam sub mento evellendam non recusârunt; tibiârum pellem in modum ligularum avellendam porrexerunt; bulliens oleum per os insulsum impavidâ hauserunt; nudis ventribus injectos vivos glires ignitis & obversis pelvibus detentos, atque dentibus effugium parare coactos pertulerunt. Et hæc quæ Tiberius aliquis & Torila erubescat, hæc, inquam, avum hoc nostrum vidit paucis abhinc annis in Galiliâ, Angliâ, Belgicâ Christianis in Christianos designata. O nimium miseris, si vitam in tantis suppliciis & innocentes amiserunt, illam non amplius recuperaturi! Certi fuerunt, aliâs numquam passi tam immania, animos suos tanto furore exturbatos, in corpora non lacerata, sed integra, & quovis sole splendidiore reversuros. Sed heu! quàm à multis in contrarium itur, quibus verminosa caro colitur, comitur, pascitur, mulcetur, saginatur; jacet neglectus & incomptus animus. Atqui hoc non est, uti mihi objectum, de meliori vitâ nil ambigere. Nam & lex illa scitur, neminem fictis voluptatibus saturum, ad veras illas admitti. Hanc legem promulgans Paulus, si, ait, commortui sumus, & convivemus, si suspiramus, & conregnabimus. Si tamen compatimur, ut & conglorificemur. Nimirum Christus, in doloribus, nos in deliciis vivemus? illius erunt, spûta, spinæ, flagra; nostrum erunt mensæ, rifus, joci, voluptates, gaudia, honores, tripudiâ? Et quamdiu consiliis tam fatuis inhærebimus? Humiliavit semetipsum, & exinanivit Christus, nos extollimur, & quidquid humilitatem sapit, ut inimicum detestamur & refugimus. Hoc profectò sustinere, hoc compati, hoc commori non est: quâ igitur ratione conregnabimus? Quàm verendum, ne quàm longè à Christi humilitate, tam longè ab illius gloriâ simus. Hæc illam sequitur mensurâ pari reddenda, ut quantum quis sese hic abjecerit, tantum in meliore vitâ extollatur, nec ultra; & quantum hic sese quis extulerit, tantum abjiciatur in alterâ. Vera gloriæ mensura humilitas. Proinde seridè vide, an hic abjici malis cum Christo, an extolli cum lucifero. Spes vana est, quæ promissa affectat præmia, & præmittenda detrectat supplicia. Non conglorificabimur, si non compatiamur; non convivemus, si non commortiamur; non conregnabimus, si non sustineamus. Optimè Chryostomus: *In omni re aut actu virtus agendi, spes est præmii futuri. Qui enim arat, arat ut metat; qui pugnat, pugnat ut vincat. Nam cum sit ita disficile in hoc mundo servare justitiæ sanitatem, quis contentus esset adversus seipsum quotidie lutamina exercere, nisi ad spem respiceret resurrectionis? Tolle ergo spem resurrectionis, & soluta est tota observantia pietatis. Si igitur, inquit Damascenus, resurrectio non est, neque Deus neque providentia est, sed casu feruntur omnia. Videmus justos plurima patientes, improbos florentes, voluptatibus dissuentes. Quis non mutandas aliquando vices dixerit, sed suo ac desinito tempore? Erit igitur resurrectio, justus est Deus omnem virtutis actionem remuneraturus, omnem sceleris turpitudinem puniturus. Laboremus Christo, & speremus. At verò meliorem vitam nemo verè sperat, qui perituram nimium amat.*

Adolescentis prodigi pater, ut filio natu majori persuaderet, cæta domûs ingressum, & communis lætitiæ societatem, Epulari avem, inquit, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus est. Moriente Christo, Apostoli velut optimi pastoris oviculæ videri poterant amissæ, ita in lateribus sese penetrârunt; pastor ipse à lupis interceptus, ad crucis pedum occubuit, nec à vivis visus est amplius in diem usque tertium, prout vaticinatus Zachariâs, *Perisse autem pastorem, inquit, & dispergentur oves. Percussus pastor & mortuus erat, sed revixit, & dissipatas oviculas collegit; ad mutuos aspectus & colloquia utrimque cum gaudio ingenti reditus est apertus. Gavisi sunt discipuli viso Domino. Hic necessarium proctus compendio docere, quomodo suis Dominus Jesus sese reditu in vitam ostenderit, quo loco, quo tempore, quâ horâ sepultum corpus animârit.*

§. I. Quo tempore Christus, & an primus omnium resurrexerit.

Corpus beatissimum quod habitavit Verbum æternum, non solum non in cineres & tabem ire debuit, sed nec mori debuisset, hujus hominis dignitatem spectare mors potuisset. Cùm enim anima beatitudine suâ jam frucretur, corpori quoque immortalis debebatur vita. Sed bono nostro subit mortem, amor nostri in crucem illâ extulit. At postquam justitiæ divinæ liturgum est, cælestis vita, quam moriendo promeruit, huic corpori concessa. *Humilitas passionis, Augustino teste, meritum est resurrectionis.*

Quàm autem certum est hebdomadis sexto, seu Veneris die Servatorem esse mortuum, tam compertum est ante diem Dominicam ad vitam non esse revocatum. Sed finem primæ, & principium tertiæ diei sumamus. Die Veneris sero vespere in tumultum receptus, initio Dominicæ è tumulo progressus. En optimus pastor absentis tempus & tristitiæ, quantum potuit, contraxit solatio suorum.

Quod horam reviviscens Christi atinet, sunt è Quâ horâ præficus Patribus, qui cenfant Christum post mortis medium horâ primâ in vitam rediisse. Alii, à quorum parte nos stamus, ad auroræ ortum redeunte jam sole id factum existimant. Hebræus Vates cantando velut provocans, *Exurge, inquit, gloria mea. Responderet: Exurgam diluculo.* Itaque à Christi morte ad reditum vitæ Christi fluxerunt horæ quadraginta. His anima fuit in limbo. morte ad reditum vitæ fluxerunt horæ 40. Triginta sex horis corpus exanime sepulchro quædebatur. Christus enim mortuus est horâ nostrate tertiâ pomeridianâ. Quod divus Prosper hac sententiâ expressit. Vespere Dominus in cruce, manè in Resurrectione, meridie in Ascensione. Quod & sacrum Ecclesiæ metrum confirmat.

*Aurora celum purpurat,
Resultat ether laudibus,
Mundus triumphans jubilat,
Infernus horrens infremit:
Rex ille dum fortissimus
De mortis inferno specu
Victor triumphat, & suo
Mortem sepulchro funerat.*

Dixerat Christus, *Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est.* En dies operantis Christi, triginta quatuor annis nox autem triginta solum sex horæ. His clapsus denuo illuxit ætissimus dies.

Christus omnium primus ad immortalem vitam rediit. *Matth. c. 27. vers. 52. 1. Cor. c. 15. vers. 20. Matth. c. 27. vers. 53. Ambrosius l. 5. epist. 22.*

Hic Theologorum schola querunt, num Christus omnium primus ad vitam redierit, cum Matthaeus afferat, Christo etiamnum in cruce pendente monumenta esse aperta, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexisse. Sed liquidum est responsum: Christus omnium primus ad immortalem vitam rediit, dormientium primitia, uti Paulus loquitur. Sed & Matthaeus ipse affirmans, Exeuntes, inquit, de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis. Quod Ambrosius confirmans, Primogenitus, inquit, ex mortuis dicitur, quia primus resurrexit. Num autem eo tempore omnes illi ad vitam immortalem sint evocati, jam olim gravis fuit questio. Priscorum Patrum aliqui censuerunt, illos ad modicum temporis velut Resurrectionis testes e tumulis produsse. Sed pace illorum, & cum venia sentire liceat diversa, e sepulchris evocatos ad immortalitatem. Ita Cyprianus, Origenes, Epiphanius, Clemens Alexandrinus, aliique complures sentiunt. Nam, Matthaeo teste, apparuerunt multis. Haec inter ceteras gloriosi corporis prerogativa est, gloriam suam aliis quoque pandere. Et certe hoc poena ac supplicii fuisset, reviviscere ad novam mortem. Deinde cum Christi deliciae sint esse cum filiis hominum, hanc utique redivivorum societatem in caelo desideravit. Et cur inferi jure potiori gaudeant quam Beatorum sedes? Ad inferos Dathan, Core, Abiron, ipsa etiam corpora deportarunt, cur in caelo nondum sint tam corpore quam animo Beati, idque in testimonium Dei misericordiae singularis & copiosae redemptionis? Et quid aliud beati manes quam suorum corporum societatem desiderant? Miraculum fuit, Christi animam jam ante funera beatam mortali corpore detineri. Nec dubium quin illam Beatorum reviviscens cohortem vultus divinus exhilararit, quam primum oculos Christus in mortem clausit. Sed videamus jam, quibus & quo ordine Christus redivivus sese spectandum praeberit. Nam ipso Paschatis latissimo die quinquies aut sexies suis spectandis sui copiam fecit.

Corpora mortuorum cum Christo resurgentium ad immortalem vitam evocata sunt.

S. II. Quibus, quo ordine cernendum se Christus redivivum exhibuerit.

I. **M**ane summo Virginis Matris oculos amantissimo resurgens filii spectaculo recreatos, nemo rationis incorruptae ambigit. Rem veterum testimonii varie assertam, & Ecclesiae consensu stabilitam, pluribus docere super sedemus.

II. Mulieres Solymae, Christo devotissimae, Maria Magdalena, Maria Jacobi, & Salome cum ceteris ante lucem ad monumentum venerunt, saxum ab ostio revolutum viderunt, terrae tremores audierunt. Harum mulierum plures tribus fuisse constat, sed earum certus numerus & nomina nesciuntur.

III. Iis, quae diximus, auditis & visis redierunt omnes feminae, & Apostolis ea narrarunt. Magdalena Petro & Joanni singulariter audita & visa exposuit. Idcirco hi duo cum mulieribus ad sepulchrum properarunt, quos & currere coegit Domini amor. Spectarunt omnia, quae a mulieribus narrati audierunt; sed Magistro ipso non invento redierunt. At verò mulieres ad monumentum perstitissent, videruntque Angelum in sepulchri vestibulo sedentem, qui Dominum surrexisse asseruit, & hortatus est porò ipsum subirent monumentum, ac sepulti locum cernerent. Ingressae duos Angelos invenerunt, ut in ore trium testium itaret Resurrectionis verbum. Hoc insolito viso territae mulieres abeunt a monumento.

IV. Magdalena sola ceteris digressis perstitit plorans, & iterum iterumque se inclinans in sepulchrum quaerebat quem diligebat. Haec amoris iadotes est, illic etiam scrutari, ubi praeciat nil posse reperiri: Plus affectat amor quam conspici queat. Hoc talien effectum est.

Imit. Christi lib. 3. cap. 5. vers. 4.

Duos Angelos denuo vidit, qui eam allocuti, *Mulier, ajunt, quid ploras? At illa secum ipsa utique cogitabat: Non Angelos sed Angelorum Dominum quero: non Regis famulos, sed Regem ipsum videre desidero. O perleverantia recti propositi tenacissima, ad laborandum & tolerandum promptissima!*

V. Dum igitur Magdalena plorans perstat, Christus a tergo adstat: hunc ubi Angeli reverente gestu praesentem significarunt, conversa illa hortulanum vidit, a quo unica ea voce, *Maria*, compellata, mox Dominum agnoscens & exclamans, *Rabboni*, ait. Nec distulit quin illico rueret ad oscula pedibus figenda. Sed istud genus obsequii nondum tempestivi prohibens Christus, *Vade, inquit, ad fratres meos & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.* Ita Christus post Matrem, non solum ante alias feminas, sed & ante discipulos omnes soli se spectandum praeberit Magdalene. Nimirum prima merebatur gaudia, quae plures ceteris amabat. Atque haec altera reviviscens Christo visio est.

VI. Magdalena igitur viso Domino letitias jam omnibus perflua ocyus monumento egressa, & ceteras feminas etiamnum affectu, quid viderit, naravit. Ita simul inter admirationem & gaudia pergebat. In ostendenda via Christus occurrens, *Avete*, inquit, *illi autem accesserunt & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.* His Jesus: *Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galileam, ibi me videbunt.* Haec ipso die Paschatis tertia est Christi Resurgens visio. Omniaque ista ex Evangelis certa.

VII. Mulieres Christi tabellariae ad discipulos eadem domo collectos pervenit, & narrat omnia. Nemo credit narrantibus. Duo veluti rebus desperatis iter parant in Emmaus. Petrus desiderio videndi Domini adens ad sepulchrum redit, & prius visa inspicit, eandemque viam meditabundus relegit: in via Christus cernendum sese objicit. Paulus & Lucas testes:

Christus resurrexit die tertia, & apparuit Cepha, & post hoc undecim. Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Et quidem citius quam aliis discipulis. Nam Petri moror & poenitentia vehementior, amorque in Christum etiam ardentior. Hinc & Angelus peculiarem Petri mentionem injiciens, *Ite*, inquit, *dicite discipulis ejus, & Petro.* Et haec in ipso die nostri Paschatis quarta visio.

VIII. Eodem hoc die Christus geminis discipulis Emmaunte peregrinantibus via comitem se junxit, eorumque pectora productione colloquio calefaciens, *Nonne*, inquit, *haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moysse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de ipso erant.* Deum jam vicinus Emmaunti, violentia familiari ab ipsis tractus, idem cum ipsis hospitium subit. Hic pane fracto, sui corporis edulio cognoscendum se praeberit. Atque haec quinta fuit die Resurgens visio.

IX. Duo hi discipuli Magistro jam cognito, ab Emmaunte recta redeunt Hierosolyma sub serum vespere. Hic discipulorum ceteros de Petri visione colloquentes inveniunt, visa & audita omnia de redivo Domino confirmans, narrant insuper icineris sui rationem, comitis in via divinam facundiam, ejusdemque in diversorio luculentam notitiam concessam. Dum haec percerent, in ipse Christus discipulorum medio consistit, & vitam a se receptam documentis pluribus ostendit. Haec sexta fuit Christi Resurgens primo die visio.

Hoc prorsus ordine sibi ea, quae diximus, successe- runt. Gavisus sunt ergo discipuli viso Domino, quamvis Thomas his gaudiorum primitiis non interfuerit. Adfuit quidem cum illi ab oppido Emmaunte reduce- rem testatissimam narrarent, ejus tamen narrationis epilogum non expectavit, audiendi tædio, aut tam arduae rei credendae difficultate victus. Ita Dominum eo die

die non vidit, quia finem prolixioris historiae operiri non sultinuit. O perseverantia ad patiendum fortis, ad obtinendum stabilis!

§. III. Quam lacum Pascha Servator nobis omnibus seipsum dederit.

En pastorem interfectum, & ovidas dissipatas, en Magistrum crucifixum, & discipulos in latebris coactos, iterum tamen in amplexus mutuos convenire. Perierat Pastor, & inventus est, mortuus erat & revixit. Itaque epulemur, inquit Paulus, non in sermone vereri, neque in sermone malitie & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Lex prisca de pane fermentato non edendo gravissimè præcipiens, Quicumque, ait, comederit fermentum, peribit anima illa de Israël, à primo die usque ad diem septimum. Omne fermentatum non comedetis, in cunctis habitaculis vestris edetis azyma. Sed diu fermenti acotem nostra impatientia, fastus, pigritia & invidia nostro incoxit pani. Nunc azymos patientiæ, submissionis, piæ solertiae, spiritus latitiae, casti amoris comedamus. Pascha nostrum immolatus est Christus. Hunc nobis agnum celestis Pater dedit in epulum beatissimum. Epulemur, sed in azymis, absit omnis amaritudo & acor nequitiæ.

Hebraeus rex Josias, quod Regum facti produnt, tale pascha celebravit, cui simile nunquam fuisse historicus faceret memotans, Præcepit omni populo, inquit, facite Phasè Domino Deo vestro. Nec enim factum est Phasè tale à diebus Iudicum, & omnium dierum Regum Israël & regum Iuda, sicut in octavo decimo anno regis Iosia factum est Phasè istud Domino in Hierusalem. Sed & pythones & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominaciones, que fuerant in terrâ Iuda & Hierusalem, abstulit Iosias, ut statueret verba legis. Nimirum hoc est paschales dies agere, vitorum sortis, & quidquid in animo abominandi est tollere, & Christi Patientis monita ac exempla, memori menti altrùm insigere.

Rex Israël Joas, cum Amasiam regem Juda prælio vicisset, captivum duxit in Hierusalem, & murum eius à portâ Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis. Hierusalem caelestis, ô Christiani, patet, dejecti sunt muri, qui cælum obvallaverant. Ingrediamur illam urbem ad celebrandum pascha sempiternum. Ingressum aperit victoria; vindicti dabitur manna. Vince tempus, & expugnâti cælum.

Ævo Ezechia regis laudatissimi (quod Regum Chronicon testatur) fecerunt filii Israël, qui inventi sunt in Hierusalem, solennitatem azymorum septem diebus in letitiâ magnâ, laudantes Dominum per singulos dies. Placuitq; universis multitudini, ut celebrarent etiam alios dies septem, quod & fecerunt cum ingenti gaudio. Ezechias autem rex Iuda præbuerat multitudini mille tauros, & septem millia ovium: Principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia. En, duo millia bouum, & septemdecim millia ovium consummandam dantur in paschale epulum. Sed parum hoc, si grandiora perpendamus.

Rex Iosias dedit omni populo, qui ibi inventus fuerat in solennitate Phasè, agnos & hados de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, bouum quoque tria millia. Hac de regis universâ substantiâ. De suo principes & sacerdotes addiderunt octingentos boves, & reliqui pecoris septem millia sexcenta. Quæ omnia Regum Chronicon fidei cæculo signavit. Ita universè bouum quatuor millia, ovium triginta octo millia paschali gaudio sunt jugulata. Feceruntque filii Israël, qui reperti fuerant ibi, Phasè in tempore illo, & sollemnitatem azymorum septem diebus. Non fuit Phasè simile huic in Israël à diebus Salomonis Prophetae, sed nec quisquam de cunctis regibus Israël fecit Phasè, sicut Iosias, Sacerdotibus & Levitis, & omni Iuda & Israël, qui repertus fuerat, & habitantibus in Hierusalem.

Nos verò longè ampliorem letandi causam in nostro paschate habemus. Divinus Pater unicam nobis

oviculam dedit, quæ ad occisionem ducta obmutuit, & non aperuit os suum. Hæc in furcam crucis appensa nos ab interitu suâ morte servavit. Cum hoc agnello unigo non centum millia taurorum, non ovium decies centena millia vel minimum comparanda. Victimæ paschali laudes immolent Christiani, Agnus redemit oves, Christus innocens Patri reconciliavit peccatores. Verùm hic illud accuratissimè observandum, quod Regum Chronicon apponit: Cùmque hæc fuissent ritè celebrandæ, egressus est omnis Israël, qui inventus fuerat in uribus Iuda, & fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, donec penitus everterent. Nimirum hoc Christiani Paschatis primarium est: succidendi sunt luxuriæ luci, excelsa superbiæ demolienda, altaria gula destruenda. Hæc forsitan haætenus escarum deliciis, dapibus opimis, potu prælargo nimium oneravimus; destruaatur. Nec illud negare possumus, suum ferè cuivis homini destinatum esse simulacrum, uti suos quisque manes patimur, & sua quemque trahit voluptas, nam vitiis nemo sine nascitur. Hic irâ urgetur, ille invidia, avaritiâ ipse, hic focioriâ & pigritiâ. Hæc nostra sunt simulacra, quæ factivis sacrificiis propitiamus. Frangantur, & evertantur penitus. Decernat ille statuâtque sanctè, non irasci amplius, hic invidiam detestetur, ista omnem odisse avaritiam incipiat; hic ignaviâ validè resistat. Sterili cultu celebramus Pascha, nisi vitorum evertamus simulacra.

§. IV. Laudata vita, resurrectio assidue cogitata.

Vnc igitur monente Petro vivamus iustitiæ. Nam ille mortuus est & revixit, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui iustitia vivamus. Debitam peccatis pœnam expers peccati pertulit, ut qui peccatis mortui eramus, soli jam viveremus iustitiæ. O verè vitam quæ vincit peccatum omnis mali feminarium! Quid hic solatii plenum: Cujus livore sanati sumus.

Nova omnino res, per Christi Vulnera curati nostra, nec nos aliter curando, nisi ipsa vulneraretur, per illius livores medelam fieri nostris languoribus, illius morte nobis donari vitam, nec aliter nos vitâ donandos, nisi ipse moreretur, suo illius Sanguine, non amplius peti nostrum; nec alia nos lege servandos, nisi ipse periret in cruce, nec umquam nos vinculis exolvendos, nisi ligaretur ipse, ut ipsius vincula libertas esset nostra, ipsius flagra, sanitas nostra, ipsius vulnera, integritas nostra, mors denique ipsius, nostra vita. Quâ de re Paulus Coloss. lollentes erudicis, Et vos, inquit, cùm essetis mortui in delictis, & c. convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis. Et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in semetipso. Mortui omnino eramus delictis, imò per delictum mortui. Interemrat enim nos delictum morte omnium pessimâ. Sciebat hoc qui dixerat: Mors peccatorum pessima. Sed hoc peccati chirographum, hoc mortis decretum, jam Christi sanguine delectum; primigeniæ libertati à Christo sumus restituti. Fortior armatus fortem armis exiit & prædâ, captivam duxit captivitatem, triumphum egit de omnium retrò faeculorum hostibus. Surrexit Dominus verè, & apparuit Luc cap. 24. vers. 34. Simoni.

De Resurrectione assidue commeditandâ divinè Petrus Chryfologus, Tota spes, inquit, fidei Christiana in Resurrectione constituta est mortuorum. Repetere hæc eadem, inculcare hæc ipsa vehementius, Resurrectionis ipsius ardore gestimus. Fratres, semper de Resurrectione liber dicere, jugiter de Resurrectione delectat audire, quia mori nunquam liber, vivere semper delectat. Resonet ergo in ore nostro Resurrectio semper, semper Resurrectio ad nostra mentis transmittatur auditum, ut mors, quæ nostros semper obsidet sensus, cum terrore suo, cum lamentis suis à nostris sensibus effugeatur. Quia sic agricola

Mors est desperationis domina.

Ejus suavesiones.

cola fructus uberes & exfatias epulas carnat, ut iminentem vomeris laborem non sentiat & sudorem. Sic nauta portus modulatur & lucra, ne undarum ruinas, ne maris discrimina pertimescat. Sic miles, ne vulnera metuat, ut gladios non pertimescat, preda personalis & triumphos. Unde Resurrectionem mente, ore, oculis aspicet, canet, cogit Christianus, ut totam mortis possit despiciere & calcare formidinem. Mors est, Fratres, desperationis domina, incredulitatis mater, germana corruptionis, inferni parens, diaboli conjunx, omni malorum regina, qua omne genus hominum tali ordine inexplebili impugnat, ut primum susurratricem suam desperationem praeferat talia suademem: Homo, cur tua perdis tempora? Ecce domina mors tua venit animam tuam in nihilum redigens, carnem tuam putredine, ossa tua verustate consumens, ut te qui non fuisti antequam nascereris, faciat non esse post mortem. Redde ergo debita ante mortem, moriturus cito, tibi, etatibus suis: da iustis infantiam, da deliciis adolescentiam, da voluptatibus iuventutem, da senectutem tibi, ne sine causa de spe cogites desperes. Post istam mittit incredulitatem suam filiam, sic nymantem: Quasi non moriturus, quasi evasurus mortem, sic de vita disponis. Homo, te decipit fides, tu fidei credis, qua, ut tollit praesentia, futura promittit, & ut auferat, que sunt ante mortem, nescio que invisibilia pollicetur esse post mortem. Quis ipse venit, aut quis sapiens credit tot facultis promissa non reddita? O si manduces & bibas! manduca & bibe, cras enim morieris. Terciam germanam nequitia sua corruptionem tali dirigit cum furore, ut aspectus hominum invadat, attrahat, occupet, per sepulchra extremos ostendens carceres, suos jacere ibi demonstrat immobiliter vinculatos: & ut homines sensusque hominum horrore toto, toto pavore conturber, effundat putredinem, eructat sanem, spurgit faecores, atque ad unum corpus hominis innumeros carnisifices ab se vermes dedisse proclamat. Quare non desperationi, quare non incredulitati crederent Christiani? Haec sunt mortis cella, his ducibus, his consiliis, tali conspectu captivata, vastata, interficit omnes, quos natura praesentem perducit ad vitam; ducit reges, trahit populos, genus impellit, non divitiis redimi, non flecti precibus, non lacrymis molli, non viribus unquam potuit ista superari.

Sed nemo his larvis terreatur: Surrexit Dominus verè. Et nos omnes resurgemus. Nam in Christo omnes vivificabuntur, unusquisque in suo ordine, primitie Christus. In eam rem Chrysologus à se dicta stabiliens, Non solum, inquit, sine causa credidit, sed & sine causa vixit, qui se ad hoc solum natum credit, ut periret. Homo, quid tibi oritur, quod non occidat & quid tibi quod occiderit, non resurgit? Dies mane oritur, & iterum resurgit in mane: sed sepelitur in nocte, & iterum resurgit in mane. Sol quotidie nascitur, quotidie moritur: resurgit ipse quotidie: tempora dum transeunt, pereunt: dum redeunt, reviviscunt. Unde homo si Deo non credit, non acquiescit legi, si non consentit auditui, vel oculis tuis crede, vel elementis Resurrectionem tuam tibi jugiter predicantibus acquiesce. Certe si ista longè sunt inferiora, qua in tuis manibus sunt, & de morte tuo opere suscitantur, te posse Dei opere doceant suscitari. Vade ad semen, Apostolo te docente: tolle triticum aridum sine sensu, sine motu, duc sulcum, fodi terram, fac sepulchrum, sepeli triticum, inspicie quemadmodum morte deperit, humore turgescit, putredine corrumpitur: & cum pervenerit ad totum quidquid desperatio, quidquid incredulitas, quidquid corruptela tibi superius ingerebat, tunc subito reviviscit in germine, in herbà pubescit, juvenescit in caule, maturascit in fruge, & ad illam totam ipsam, quam tu perisse deslebas, speciem resurgit & formam: ut te homo triticum non tam doceat manducare, quam sapere, non tam cogat laborare, quam credere. O homo accipe fidem, quia gratis datur: crede Resurrectionem, quia qui promittit illam, pretium non requirit.

§. V. Resurrectionis fides stabilitur, Resurgentis Christi victoria summam attingitur.

1. Cor. c. 15. vers. 36. & seq.

Gitur resurgemus omnes, sed non omnes immutabimur. De resurgendi modo jam olim respondens Paulus, inspicis, inquit, tu quod semina non vivificantur, nisi

A prius moriatur. Et quod semina, non corpus, quod futurum est, semina, sed nudum granum, Deus autem dat illi corpus sicut vult. Ad ingerendam altiùs Resurrectionis fidem, variè laeta Deus in rerum naturis hoc mysterium depinxit. Et ecce, arbores post spolia vestiuntur, caeca inoculantur, emortuae in vitam redeunt, in frondes & fructus denud erumpunt; ita vitis redit color floribus, succus & liquor vitibus, anima vitæque plantis omnibus. Nec prius tamen exhibentur ista quam absumpta fuerint: incipiunt cum deserint, redeunt cum abscellerint, & quod amissum, iterum est, quasi hæc finiantur ut fiat. Ita totus hic revolubilis rerum ordo, manifesta est Resurrectionis testatio. Haud aliter dies in noctem moritur, & tenebris sepelitur; amissa lux lugetur, ea tamen rursus cum suo cultu reviviscit orbi, noctem mortem suam interficiens, tenebras sepulchrum suum referans. Ita revolvuntur hiemes & ætates, ver & autumnus cum suis quibusque moribus revertuntur. Et quis de Resurrectione hæreat? Nonne manus Moysi emoritur exanguis, & refulso vitam recipit colore? Nonne ad contactum ossium Elisæ reviviscit inhumatum pridem cadaver? Nonne ad ejusdem Elisæ imperium Sunamiditis filius in vitam revocatus? Nonne ad dimensionem Elisæ, filius Sareptanæ viduæ jam defunctus iterum cepit vivere? Nonne ad vocem Petri mortua refedit Tabitha? Nonne ad complexum Pauli Eutyclus adolescens in vitam rediit? Nonne resurrexit caro & sanguis in Christo? An verò plus in suam quam in alienam potuit? Quid in alienam potuerit, vide filiam Jaira, vide viduæ filium, vide Magdalenæ & Marthæ fratrem Lazarum. Audi miles Apostolos, Evangelistas, Angelos. Matthæus post narratam de Domini sepulturam, Vespere autem sabbathi, ait, que lucebat in primâ sabbathi. De his Petrus Chrysologus eleganter differens, Quid hoc, ait, verbi est? Hoc vesper dies sabbati, hoc non habet mundi usus. Vesper fuit, non inchoat diem; tenebrescit vesper, non lucebit, non in auroram vertitur, quia lucis ortum ignorat. Vespere, noctis mater jam parturitur diem, & mutat ordinem, dum agnoscit auctorem; radiat de novitate mysterium, anhelat conditori servire, non tempori. Resurgente Christo fidelibus lucebit vesper, dies infidelibus tenebrescit: infidelibus nox mutatur in diem, iudeis dies vertitur in noctem. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de caelo, & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum. Tremuit terra, non quia Angelus descendit de caelo, sed quia ab inferis dominator ascendit. Ecce terræ motus factus est magnus. Moveretur chaos, dissiliunt ima terrarum, timet terra, montium tremunt pondera, orbis fundamenta quatuntur, corripitur tartarus, fissuntur inferna: adducitur mors, que in reos tendens incurrit in iudicem, dominata servis, exarsit in Dominum; serviens in homines, profilivit in Deum. Merito ergo perit lex tartari, remota sunt inferni iura, potestas mortis ablata est, & in penam remuneratis suscitavit mortuos cognitoris injuria: denique redduntur corpora, reintegratur homo, vita reparatur: & constat de veniâ jam totum, quia in auctorem vitæ mox est transgressa sententia. Mutatur hic ordo rerum: morem, non mortuum devorat hic sepulchrum, domus mortis mansio fit vitalis, uteri nova forma mortuum concipit, parit vivum. Angelus enim Domini descendit de caelo, & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum. Et Angelo qua causa sedendi erat, cui nulla merat lassitudo? sed sedebat ut fidei Doctor, ut Resurrectionis Magister: sedebat super petram, ut soliditas sedis daret creditibus firmitatem. Ponebat Angelus super petram fundamenta fidei, super quam Christus erat Ecclesiam fundaturus, qui dixit: de caelo Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Erat, inquit, aspectus ejus sicut fulgur, & vestimenta ejus sicut nix. Ad Angeli gloriam non sufficit fulgor, ad celestem naturam quid facit vestimentum? sed splendore tali referebat speciem nostræ Resurrectionis & formam: quia resurgentes per Christum, Christi mutantur in gloriam. Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, & facti sunt

sunt velut mortui. Miseri, quos tunc percussit pavor mortui, quando securitas redditur vita: sed crudelitatis ministri, perfidie executores aliene, fiduciam sumere quomodo poterant de supernis: obsidebant sepulchrum, Resurrectioni januas obstruebant, & ne qua possit intrare vita, mors perire, servabant: merito eos Angeli percussit & prostravit adventus. Misera & sibi semper inimica mortalitas dolet se mori; ne resurgere possit, oppugnat: sepulchrum aperire convenerat, & ad resurgendum quidquid erat facultatis asserre, ut esset miraculum de facto, de exemplo spes, de reverso res, credulitas de videndo. Grandis dementia est, hoc hominem nolle credere, quod sibi desiderat evenire.

Pre timore autem ejus exterriti sunt custodes. Quare territi: Quia custodebant crudelitatis studio, non pietatis obsequio, Ruit, destruitur, stare non potest, quem conscientia destruit, impellit reatus. Hinc est, quod Angelus percussit impios, pios alloquitur & solatur: Nolite timere vos. Hoc est, illi timeant: quærentes non timeant, timeant persequentes. Timeat Iudæus qui tradidit, Pilatus qui cruci addixit, miles qui crucifixus: timeat impietas que illusit, crudelitas que acerum & sel propinavit, timeat sevitia, que sepulchrum obsedit, perfidia que mendacium emittit, & fidem vendidit, inhumanitas que suum Dominum occidit. Vos autem gaudere convenit, non timere: quia resurrexit, quem quærebatis mortuum, vivit quem lugebatis occisum. Nolite timere vos, scio enim quod Jesus qui crucifixus est, quæritis: non est hic. Hoc est, ego veni ut instruerem vos, non ut illum eximerem, qui & rerum factor est, & sui est susceptor. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Vides quia venit Angelus, ut factis assereret servus, que Dominus prædicat verbis, & doceret mortuam & vivendam illi potestatem fuisse, qui ante suam mortem prædicaverat resurrectionem: nam utique qui scire potuit, potuit & cavere: sed quia vincere potuit, declinare contempsit, quia Resurgenti gloria sepelivit mortis injuriam.

Igitur celi plaudite, ac insona, triumphum clamate litorea, terra resalta; & tu Echo mille ora indue; gratulentur, jubilent, applaudant universa. Vicisti, Domine Jesus, vicisti. Victicem manum tuam laudamus pariter. Videmus etiamnum in bono duce victoria vestigia, plagas adversas, trophæum nobile, purpuratam crucis arborem prædicamus. Non est gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. Turissima est pro Christo & cum Christo pugna, in qua nec vulneratus, nec prostratus, nec condecoratus fraudaberis victoria. Tu tantum ducem tuum non desere; cum illo pati, est vincere.

CAPUT XI.

De Christi Reviviscens triplici victoria.

ANTE annos circiter octoginta Francosutti ad Mœnum duo Principes foras prodeambulabant animi causa. Et ut lætior iret hic dies, geminos falcones emisserunt in auras prædatum. Incurrit in aleatos venatores istos avis plebeia. Mox uterque prædo eo impetu in oblatam sibi volucrem ruebant, ut seipsos rostris confixerint, sedæque lacerarint; ita delapsi & volare simul & vivere desierunt. Pica, ea erat avis, hostium quidem unguis evasit, sed terrena decidit, & antequam subvolaret, a canibus discerpta est.

Sanguinariâ sententiâ in Christum pronuntiatâ robusti duo falcones, Mors & diabolus, subvolârunt ad diripiendam prædam. Jam ante inter olivas Christus dixerat: Hac est hora vestra, & potestas tenebrarum. Sed uterque hostis turpissimè victus est. Oseas hoc prædixit: Ero mors tua, ô mors; morsus tuus ero inferne. Avis discolor pica, fallax mundus & mendax synagoga, quamvis etiamnum spirent, destinatum tamen sibi supplicium non evadent. O bone Jesus, ecce confundentur & erubescunt

omnes, qui pugnant adversum te. Absorpta est mors in victoria.

Vicit Christus elephantum, leonem vicit & crocodilum. Hoc ajo: Mundum crucifixus, & diabolum & mortem debellavit. De Austriflûâ triplici hac victoria nunc differendum.

§. I. Christus Reviviscens vicit elephantum.

Elephantum mundum confestim sagaci belluæ, & que Plinio atque Eliano testibus, religione singulari crescentem lunam veneratur. Jam intelligis, credo, Lector, cur huic bestie mundum comparem Elephantorum varius est usus in bellis. L. Metellus primo bello Punico elephantos centum quadraginta duos cepit. Hi Romæ omnes in circo jaculis & hastis occisi, inopiâ consilii, quoniam neque ali placebat, neque Regibus donari. In præliis, ut veteri jactatur verbo, primi omnium vincuntur oculi. Ingenti mundus apparatu aciem struxit adversus Christum tamquam primis insulubris debellandum, atque ut ipsi omnium primi vicerentur oculi, armatas copias velut ad latronem capiendum emisit in olivetum. Nam irruentibus in se turbis Servator, Tamquam ad latronem, inquit, existis cum gladius vestris comprehendere me. In Christi necesse omne genus hominum conjuravit, sacri, profani, summi, imi, Hebræi & Romani, Sacerdotes & Reges, amici & hostes. Agmen duxerunt Pharisæi, Scribæ, Legisperiti, Senatus omnis Hebræus, Pontifices, Annas, Caiphas, Herodes, Pilatus. Censuit mundus Christum Dominum adversâ multitudine opprimendum. Deceptus est mundus, & suammet fraude victus.

Eduxerat rex Antiochus contra Machabæos Principes numerosissimum exercitum, centum millia peditum, & viginti milia equitum, elephantorum triginta duos ad incunda prælia cruditos. Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis eorum, & incesu turbæ & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde & fortis. Huic Jidas Machabæus cum suis iridem copiis in occursum venit. In ipso congressu & ardore prælii, vidit Eleazar unam de bestis loricatorum regis, & erat eminens super ceteras bestias: & visum est ei, quod in eâ esset rex: & dedit se, ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens à dextris & à sinistris, & cadebant ab eo huc atque illuc. Et vixit sub pedes elephantis, & suppositus se ei, & occidit eum, & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic.

Hunc elephantum regium fortissimus Eleazar noster Christus prostravit. Vehementur hac belluâ ducem maximi peltis aureis armati, Annas, Caiphas, Pontifices, rex Herodes, Pontius Præses; singuli speciosâ ratione Christum addixerunt morti: illi ut blasphemum, iste ut stultum, hic velut hominem plurimorum sententiis damnatum. Hac armaturâ mundus velut turritus elephantus in Christum bat. Ex hujus belluæ turri quatuor viri illi, iudices iniquissimi in innocentem pugnant. Sed cæcus est elephantus, iudices dejecti. Resurrexit Christus, sicut dixit. Et videre nostrum Eleazarum, quo ausu & animo dimicantem in se belluam jugularit.

1. Vidit unam de bestis loricatorum, & erat eminens super ceteras bestias. Testatus id Psaltes, Quare, inquit, fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terra, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus. 2. Et dedit se, ut liberaret populum. Cruciatu & mortem Christus subit sine duplici, cum ad omnem humanam gentem ab interitu servandam, tum ad gloriam æternam suo nomini parandam. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. 3. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis. Quam intrepidè Christus in oliveto irruenti armatæ legioni dixit, Ego sum! Quod & ingemians,

1. ad Corint. c. 15. v. 54. Christi triplici victoria.

1. De mundo. Plin. lib. 8. nat. hist. c. 1. Alian. l. 4. de Animalibus c. 10.

Mat. c. 26. vers. 55.

Elephantum. 1. Machab. c. 6. v. 43. & seqq.

Audacia Christi in suo contra mundum congressu. Psal. 2. v. 1. & 2. Christus duplici fine cruciatus & mortem subiit. Philip. c. 2. vers. 9. Ioan. cap. 8. v. 6. & 8.

Cur territi sunt custodes in adventu Angeli. Ibid. v. 5. In primo libro de vita Christi. Ibid. v. 6. Ibid. v. 10. Ibid. v. 20. Ibid. v. 41. Ibid. v. 11.

Joan. cap. 8. v. 6. & 8. nans, Dixi vobis, inquit, quia ego sum: sergo me queritis, finite hos abire. 4. Et ivit sub pedes elephantis, & supposuit se ei. Ut nos extolleremur, non recusavit Dei filius conculcari. Hinc illa voces: Misere mei Deus, quoniam conculcavit me homo, tota die impugnavit, tribulavit me. Conculcaverunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes adversum me. 5. Et occidit eum. Exarmatus, caesus, prostratus est mundus, univérse mundi maledictiones dejectae. Et ubi nunc saxum officio sepulti advolutum? ubi appressum monumento sigillum? ubi tot armati milites unius

Matt. c. 28. vers. 4. facti sunt velut mortui. Vicit Eleazar, vicit Dominus, vicit Christus. Jure meritissimo proclamat victor: Confidite, ego vici mundum. Si murus vos odit, scitate, quia me priorem vobis odio habuit. Non est servus major Domino suo. In mundo praesuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. Nemo scientem mundum formidet: periculosior mundus & magis cavendus, cum blanditur, quam cum saevit. Oprime dixit Augustinus: Ecce ruinofus est mundus, & ambitur, quid si dulcis esset? Ecce turbat mundus, & amatur, quid si tranquillus esset? Formoso quomodo hereres, qui sic amplectere sedum? Flores illius quomodo colligeres, qui a spinis non revocas manum? Hic fallax mundus pervertitatem habet veram, jucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, duram servitutem, timidam quietem, rem plenam miseriae, spem beatitudinis inanem. Haec Augustini verbis consigno: Non nos terreat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & vis. Vincitio. Cuius est mundus. Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum: & haec est victoria, qua vincit mundum, fides vestra. Confidamus; Christus vicit mundum.

Aug. tom. 8. in Psal. mundus, & ambitur, quid si dulcis esset? Ecce turbat mundus, & amatur, quid si tranquillus esset? Formoso quomodo hereres, qui sic amplectere sedum? Flores illius quomodo colligeres, qui a spinis non revocas manum? Hic fallax mundus pervertitatem habet veram, jucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, duram servitutem, timidam quietem, rem plenam miseriae, spem beatitudinis inanem. Haec Augustini verbis consigno: Non nos terreat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & vis. Vincitio. Cuius est mundus. Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum: & haec est victoria, qua vincit mundum, fides vestra. Confidamus; Christus vicit mundum.

Idem to. 10. serm. 1. de S. Vincentio. Cuius est mundus. Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum: & haec est victoria, qua vincit mundum, fides vestra. Confidamus; Christus vicit mundum.

§. II. Christus Reviviscens vicit Leonem.

2. D. dia-bolo. 1. Petr. c. 5. vers. 8. Petrus Iaricus de rebus Indicis cap. 1. mibi pag. 240. & Horatius Turfelinus lib. 3. vita Xaverii, cap. 11. mibi pag. 309. **I**llum ipsum certè leonem vicit, qui rugiens circuit querens quem devoret. Jam licet proclamare: Vicit bonus ille Jesus, vicit, vicit leonem ab orco. Petrus Iaricus & Horatius Turfelinus memorant eo ipso die, quo Lusitana classis praeflo navali cum Acenis barbaris conflixit (erat is Dominicus dies Franciscum Xaverium Malacæ in aede primatiæ circa nonam decimamque horam ad cives verba fecisse. Inter perorandum Franciscus (iisdem testibus) miram vultus, oculorum, ac totius corporis mutationem concipere, adeo ut ceptum orationis filum abruptum, utriusque clausula congressum eloquentiæ & ardore non solito per ambages ordiretur describere, auditoribus admiratione plurimâ defixis. Aberat enim à navali pugna centum quinquaginta leucis. Ita narrationem novam ingressus Xaverius, mox vultu oculisque ardentibus, junctis manibus ante imaginem Crucifixi effusius lacrymans exclamare: O Jesus Christe, Deus cordis mei, obsecro te quæsoque per supremos vitæ tuæ cruciatus, ne deseras quos tuo Sanguine redemisti. Haec elocutus inclinatum ac deficiens caput, summâ suggesti spondâ paulisper exceptit, ac quadrante medio quievit. Exin, velut ingentem defatigationem absterfisset, caput subito attollens, vultu alacri & læto proclamat: Vicit, vicit, ô Fratres, bonus ille Jesus. Nunc igitur mœtore posito, hilaritati vos ac lætitiæ date. Jam nostri hostem prælo devicerunt, non amplius quatuor è nostris desideratis. Tantulo impendio tam insignis steris victoria. Propediem victores aderunt incolumes. Nam sextâ feriâ proximâ spoliis & prædâ onusti cum captivis navigiis reveherentur domum. Agredum ergo & Deo victoriæ auctori gratias agamus. Vicit, vicit, ô Fratres, vicit bonus ille Jesus.

Quid rectius Redivo ac Victori Christo acclame-mus, quam hoc ipsum: Nostra est victoria, jam fusi fugati-que sunt hostes. Vicit, vicit, ô Christiani, vicit bonus ille Jesus, & vicit victorem nostrum leonem acheronticum. Futurum hoc prædicens dux noster, Nunc, inquit, princeps hujus mundi ejicietur foras. Nunc autem

Joan. cap. 12. vers. 31. inquit, princeps hujus mundi ejicietur foras. Nunc autem

A ejectus est foras. Cum diabolus, ille fortis armatus cassis, direxerat atrium suum, in pace erant ea qua possidebat. Sed jam fortior eo superveniens vicit eum; univérse arma ejus abstulit, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuit. Mortuus tuus, inferne, homo est crucifixus, & a funere redivivus. Summo id nobis solatio est atque gaudio. Leo avernalis jam ligatus est: rugire potest: mordere non potest, nisi propius accedentem.

Palladius Helenopoleos praeful memorans, Erat adolescentis, inquit, emortui pudoris ac profligatae vitæ, vario scelere contaminatus. Respicens tandem & alto dolore saucius sepulchro quodam velut virtutis scholâ se conclusit. Hic gemitus iterare, lacrymas fundere, solo aditerni, preces perpetuare, non ausus nec oculos quidem celo atollere, aut Dei nomen pronuntiare, illad unum ingeminans: Misere mei Domine, misere mei. Pessimè habuit caecodemonem tam seria & ardens poenitentia. Exactâ igitur hebdomade adest veterator ex orco cum focis, & vociferatur: Quid agishominum flagitiosissime? Nempe jam libidinum sparsitiam satur, videri vis castus & religiosus? & vires quas inter flagitia consumpsisti, jam Deo devotas, & caelum tibi polliceris, jam pridem inferis delectos? Nostrer es, ne dubita, sero nimium è nostris castris transfugium moliris. Redi ergo, & quod vitæ reliquum est, assuetis gaudiis contine. Non deerit voluptas, novis te deliciis fovebimus, juvenutis florem reparabimus. Revivifces. Quid enim verò te ipsum ante tempus supplicii frustra conficias? actum agis. Spes aliunde affulget nulla. Nec apud nos passurus es diiora quam tuiple tibi mala irrogas. Nunc igitur oblati fruerer, & dulcem carpe vitam dum licet. Haec terrore amicabilem certatim hostes ingerebant. At ille inter preces & lacrymas immobilis hærebat terræ affusus. Nec illi tamen iisdem cantilenis precantem obtundere desistebant. Ubi nec minis nec blanditiis quidquam profecissent, verberibus etiam, annuente Deo, in transfugam sevierunt. Contusum probè, nec tamen à ceptâ poenitentia retractum deseruerunt. Die altero adit cognati, & pugnam movent periculosiorem. Quandò enim humanius egerunt, tantò pronomiorem ad

malos assensus viam struxerunt. Nec defuerunt preces; rediret saltem, & suis viveret legibus, neminem impedimento fore, dummodò non cepent hominem exueret. Sed à cepto non dimoverunt, persistit ille antea vitam lacrymis expiare. Proximâ nocte diaboli redeunt, acerbius lævituri. Nec tamen alia vox atrocibus plagis expressa, quam insigne illud constantiæ testimonium: Malo mori, quam vobis obsequi. Noctè tertiâ eo assultu, iisque terroribus, tantâque verberum sævitiâ ruunt in obductantem, ut corpore inter plagas collapsio, constans animus hoc unum vocis emisit: Vobis non obtempero. Hac constantiâ exarmati hostes stygii, Vicisti, clamant, vicisti, vicisti. Et præcipiti fugâ discesserunt.

Dei filius, si divina liceat conferre humanis, contra triplicem hostem patientiâ constantissimâ pugnavit. Victus tamen videbatur Jesus, nam in cruce actus, in cruce mortuus, sepulchro absconditus est. Ita Deus fieri præcepit ob humanæ gentis crimina. Attritus est propter scelera nostra tam strenuus pugnatore, qui voluit mori, ut Patri posset obsequi. Hic die tertiâ à morte ad vitam rediit, jam mundi, mortis & diaboli victor. Hinc orbis univérse, humana gens omnis, ipsi etiam hostes victori huic acclamant: Vicisti, vicisti. Rex gloria, vicisti.

Iverat Samson unâ cum parentibus in Tamnatha. In itinere ad oppidi vineas apparuit catulus leonis saevus & rugiens, & occurrit ei. Irruit autem spiritus Domini in Samson, & dilaceravit leonem, quasi hædum in frusta discerperet, nihil omnino habens in manu. Diabolus leo lævissimus, omnes exruit vires, ut Samsonem nostram

diarum Apostolus, viginti quatuor defunctos vitæ restituit. Taceo complures alios è Divorum tabulis jam notos.

Hæc mortis victoria in adventu summo est solatio.

Tob. cap. 19. vers. 25.

Ibid. v. 27.

Ad omnem virtutem actionem extimulat.

1. Cor. c. 15. v. 57. & 58.

* Nos monet ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

Joan. cap. 11. vers. 44. Idem c. 20. v. 6. & 7.

Matt. c. 27. vers. 52.

III. Hæc mortis victoria summo est solatio in adventu veris planè omnibus. Job veribus scaturiens, carnis jam corruptis, omni pecore abactis, liberis ruinâ domus obrutis, vix jam ossibus hærentibus, spirans cadaver, animâ in corpore uleroso & in extremis pæne labris malè morante, in fimo velut in sepulchro compositus, canit tamen: Scio, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terrâ surrecturus sum. Spes ista sic exhilarat, ut qui verus Christi amicus est, totum fellis dolium exhautiat, nec querelarum aut impatientiæ quidquam prodat: nam illud inter lacrymas lætus canit: Scio, quod Redemptor meus vivit: Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Nos quidem, quanta Jobus, vix unquam patimur, nihilominus eandem Jobi spem in sinu repositam habemus: Scimus, quia Redemptor noster vivit, & nos de terrâ denuo surrecturi sumus. Ita licet nobis quotidie honoris, pecuniæ, valetudinis, virium, vitæ aliquid defluat; non refert, redibit vita, & cum eâ bona omnia. Mors victa est. Deicere nos potest in ponte, præcipitare in aquas non potest, nisi volentes.

IV. Victoria hæc Mortis ad omnem virtutis actionem extimulat. Cùm Paulus resurrectionis mysterium argumentis compluribus affirmasset, addit excitandis ad virtutem Christianis: Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum JESUM Christum. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. Quod si quis ad eum sibi parcat, viam ad cælum nimis arctam & arduam queratur, hære ac quiescere ubique velit, uti pigri viatores solent, ne quæso fidem ac spem Resurrectionis jactet. Nec credit iste, nec sperat, nisi forsitan fide mortuâ, spe vanâ. Qui reditum in vitam fide vivâ, spe certâ opperitur, et si orbis universi jacturam faciat, Quantillum est, ait, quod perdidit: redibunt hæc omnia, & nos cum illis. Quid enim sunt caduca hæc omnia, nisi umbra, non plaudentis manus sibi digna? Perierint peritura; quid meâ interest modò mihi non pereat cælum. Unum atque unicum damnatum est æternam vitam perdere. Cetera trivilitium sunt & somnium. Et licet via ad cælum confragosa sit & aspera, non refert, pergamus impigro pede, scientes quod labor noster non est inanis in Domino.

V. Hæc mortis victoria hoc ipsum idemridem monet, quod Paulus clamat: Ve quomodo Christus surrexit: à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destrueretur corpus peccati, ut ultra non sciviamus peccato. Hic nobis ad istam mortis victoriam quæstio duplex nascitur. Prima: Cur Lazarus resurrexit cum sudario, Joanne teste, & statim profuit, qui fuerat mortuus, & facies illius sudario erat ligata. At verò Christus sudarium reliquit in sepulchro. Nam, eodem teste, venit Simon Petrus, & introivit in monumentum, & vidit linteamina posita, & sudarium, quod fuerat supra caput ejus non cum linteamibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Hæc prima quæstio. Altera: Cur hoc ipso tempore hujus victoriæ monumenta sint aperta, Matthæo teste: Et monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Utrique quæstioni respondebimus.

§. IV. Cur Lazarus cum sudario, Christus sine illo prodierit è tumulo.

ERgo Lazarus cum sudario, sine illo Christus è sepulchro prodit. Ægypti prorex Josephus iconicum Christi simulacrû tam in aliis multis quàm etiam in isto. Ab herâ Josephi malâ vi teneretur, pallium reliquit. Nam, quod sacer historicus prodit, Relicto in manu ejus

Gen. c. 39. vers. 12.

pallio fugit, & egressus est foras. Hæc Eusebius Emisensis expendens: Joseph, inquit, detinetur à muliere, Christus à morte; Joseph pallio relicto aufugit, Christus linteamina in sepulchro reliquit, & exsurrexit. Non ita Lazarus prodians è sepulchro cum sudario, quod Christus reliquit, & Angelus monstravit. Nec id mysterio vacat. Christus resurrexit non moriturus amplius, immortalis æternû. Lazarus morti subiectus, ite unquam moriturus, secum fert sudarium.

Si quando classicus remex tritemi exeat, sibi aliquid de foro præstinaturus, compedum aut catenæ partem pede trahit. Quod certè argumento est, cum à scabio & transtris non esse liberum. Ita velit nolit, ad trahendum remum ipsi est redeundum. Ita & Lazarus è tumulo prodit, sed secum lintas, sudarium, lodicem mortuale trahit, ut ipse aliq; omnes nôrint esse mortis subditum, spectare ad maris mortui remum, sapadapilâ denuo claudendum. At verò Christus sine sudario emergit tumulo, solutissimus, liberrimus ab omni mortis vinculo. Gratulatur Paulus, & sacro apostolatu, Scientes, inquit, quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est: quod autem vivit, vivit Deo.

Nec Christus tantum immortalis, sed & Christi sudarium inter ipsos etiam ignes immortalitatem prætulit. Mahuntas Sarracenorum Princeps, quod Beda & Baronius narrat, hoc ipsum, quod diximus, sudarium octo pedes longum habuit: ut autem exploraret quàm certâ id fidei esset, in ignem conjici præcepit. At illud ex igne in aëra se librans, & aliquamdiu velut placidissimè volans in alto cunctabundum hæsit, demum centenibus punctis in præsentis cœlestis Christiani brachia tranquillo motu se demisit. Prodigium tot testatum oculis, quorû spectatum.

Porro alterum sudarium, cui cruenta Christi facies impressa, in supremo illo itinere maestissimo Veronicæ relictum est. Hæc matrona civis Solymæa Christi discipula, Magistri ultimos labores miserata, hoc munus à morituro Domino, ut supra demonstratum est, accepit. Perinde si dixisset Christus: Hoc donarium hæredes sequitur. Testimonia cruciatuum meorum habeant Christiani. Hi nôruunt quantæ molis, quanti & sudoris fuerit, hominem æternæ mortis reum redimere. Penes Christianos ergo mea sint sudaria. Quocirca Christus Dominus sine sudario, Lazarus cum illo ad vivos rediit, ut luculentum esset discrimen inter Lazarum resurgentem, sed denuo moriturum, & Christum mortis victorè, immortalitate supra omnes beatissimâ coronatum.

§. V. Quid mysterii fuerit, moriente Christo tumulos referari.

ALTERa erat quæstio: Quid mysterii, tumulos referari. Ex Matthæo discimus. Et monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Sed an non major fuisset gloria Resurgentis Christi, solum resurgere? Itais aliquoties minatus, Væ, inquit, qui prædaveris, nômne & ipse prædaberis? Non est in orbe prædo similis mortis: rapit ea omnibus omnia, terrâ manibusque, menduculos & reges juxta habet, & istos & illos peræquè spoliât, petasos & diademata, ligones & scæptas eadem mergit foveâ. Mors orbis expilator & prædo, nemini non horribilis, nullum unquam se fortio-rem invasit, nisi illum unum atque unicum cruci suffixum. Væ tibi, mors rapacissima, quæ ab orbe condito innumera commisit furta, quæ tot milliones hominum spoliasti vitâ. Immanis bellua, quæ nescit parcere, doctos, indoctos; pauperes, opulentos; debiles, robustos; juvenes, adultos; senes, pueros, infantes, decrepitos sine delectu, vi pari abripit: omnes quos unquam vidimus, omnes de quibus aliquid audivimus aut legimus, & quantula ea pars hominum est quam nôsse possumus;

sumus; omnes omnino qui vel olim nati sunt, vel A omnibus terris ac sæculis pascentur, in hujus prædonis unguis incidant necesse est. Nemo hæctenus ab hoc prædone liber evasit, evadet nemo. Cerne animo longissimam præcedentium, nec minus longam sequentium catervam. Hac ipsa, quæ loquimur, horarâ quot mortalium millia mortis falaricâ sternuntur? Mors artes omnes eludit, preces conceptissimas spernit, amplissima promissa rejicit, non ætatem, non sexum attendit, natalium imagines, titulos, falces proterit, imperium nescit, Principes non agnoscit, blanditias omnes contemnit, vim nullam metuit, superstitum omnium vitam extinguit.

Sed æquo simus animo, jam ipse etiam in prædam cessit tam immanis prædo. Fit subinde ut juvenis male ingenuatus, & ad furta pronus modò pecuniolâ, modò strophium, modò chirothecas, modò telâ; jam cingulû, jam librum, jam pileum furaci manu subducatur. Ita minoribus furis initiatus ad majorè harpagandâ peritiam in dies proficit. Audacior tandem ex aula Principis argenteum vel scyphum, vel patinam, vel guttum aut maluvium clepit, sed apud aurificem miser, quem furtum venditurus adit, à Principalibus insignibus proditur; in vincula trahitur, torquetur; hic minor furta omnia prioris vitæ fatetur. Mors ab orbis origine furtis & rapinis continuus affucta, mortalium nemini non carissimum quod habuit, vitam eripuit. Hanc protoplastis, hanc posteros univèrsis extorfit; nulla domus quam non exspirârit, nulla laterbræ quibus prædam non extraxerit, ita oppida, civitates, provincias, regna, jam sæpius vacuavit incolis, huic rapiendi licentia jam nimium assuetæ. Sed hæc omnia minuta possunt capseri furta, & Lavernæ artes jocosæ. Illi omnes erant homines caduci, velut poma vermiculosa, putrida, ad moriendum nati. Hinc homines ejuscemodi abripere in prædam, morti non erat probrosum. Sicuti cerfos ad viam conlitas depopulari, aut silvestria pira vel poma furtis nata carpere, viatoribus non vetitum, quis enim ta curat? ita mors impunè sustulit, quos ad interitum editos scivit. At ubi mors Christum Dei Filium, benedictum virginæ utri fructum carpsit, cum vitæ Dominum occidit, cum aureum hoc carchesium surripuit, furtum audacissimum, & prioribus minutis omnibus longè grandius commisit, nec enim peculatus tantum, aut rapina vel sacrilegium, aut plagium, sed læsæ majestatis crimen fuit maximum. In hoc flagrantissimo delicto mors deprehensa, & ad crucem Dominicam, velut ad equuleum torta priora furta omnia est confessa. Atque hoc obeunte Christo sepulchra referata, testantur sepulchrorum apertio, sceleris confessio, rapinarum restitutio. Perinde si mors dixisset: En Domine arcum & sagittas meas, en prædam, quam rapui ac sepulchris abdens occultavi. Me victâ fateor, parata furtum omne restituerè.

Vicit ergo, vicit bonus IESVS, vicit Elephantem, vicit Leonem, vicit & Crocodilum. Mundus, mors, diabolus, triumphali curru Christi captiva mancipia trahuntur. Idè triumphè! Absorpta est mors in victoriâ. Vbi est mors victoria tua, ubi est mors stimulus tuus? Nonne prædictum: Ero mors tua, ô mors: vix qui prædaris; jam prædata, jam ipsa facta es præda. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum IESVM Christum. Iam mori non formidemus. Bona mors, initium est vitæ.

CAPVT XII.

De Christi in caelum ascendenti gloriâ.

PROMISSIS, reor, stetimus, & de Christo etiam Resurgente disseruimus. Sed omnino par est, ut Tom. II.

qui Resurgenti victoriam spectavimus, Ascendentis quoque triumphum hilari erectoque vultu profequamur. Hic ego, mi Lector, quam potero, brevissimus ero, & summa rerum capita non explicabo, sed edò solum digito monstrabo, altiori cogitatione commeditanda. Estet quidem dignissimum & Ascendentis gloriam singulâ libro proponere spectandam: nec ad eam rem parata jam composior scriptio deesset, sed ne nimium extra promissum abeam, & deum de tabulâ manum amoveam, hanc visum est coronidem ac clausulam apponere.

§. I. De Christo in caelum ascendente oracula & vaticinia.

ENoch homo justus in caelum à Deo translatus est, idque ante Moyses leges. Et facti sunt omnes dies Enoch trecenti sexaginta quinque anni. Ambulavit cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. Elias dum Moyses leges farent, in caelum curru igneo subvectus est. Cunque pergerent, & incidentes sermolarerunt utrumque: & ascendit Elias per turbinem in caelum. Servator orbis Christus novâ lege gratiæ stabilitâ, nec translatus, nec subvectus, orbis caelestes suâ virtute penetravit, non sine spoliis edò reversus unde ad nos descendat. Ascensionis ergo suæ Dominus prægnantios & testes habuit: unum ante legem, unum sub lege, ut quandoq; veniret ipse, qui veraciter caelos transire posset.

Ita nepos Abrahami Iacob, in baculo meo, inquit, transivi Jordanem istum: & nunc cum duabus turmis regredior. Ita noster è caelo peregrinus ad nos pauperimus venit stabulo exceptus, nunc hominum & Angelorum turmis stipatus revertitur. Hac in re nõ dissimilis othoni, qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, dimittit novaginta novem in deserto, & vadit ad illam qua perierat, donec inveniat eam: & cum invenierit eam, imponit in humeros suos gaudens, & vicinos dagnu convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia invenit ovem meam, que perierat. Ita Christus Angelis relictis, perditæ genti humanæ in subsidium properavit. Vbi amissam hanc oviculam invenit, inter gaudia in caelum remeavit.

Canebat olim Moyles: sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eum, & portavit in humeris suis. Christus aquile non absimilis è pluribus causis: 1. Aquila volucrum regina, volatu vincit omnes. 2. Solem in retortis oculis intueatur. 3. Vngue & rostro victum sibi parat è prædâ. 4. Pullis suis providet sollertissimè. 5. Solis aspectum recusantes pullos exturbat nido, & ut degeneres abjicit. 6. Adultiores ad evolandum exemplo suo provocat. 7. Tandem illos deserit, ut ipsi suo se labore alant. Christus 1. Rex est tam in præsepi quam in cruce, tam à Magis adoratus, quam à militibus & Phariseis irrisus. 2. Christus Deus seipso beatissimus, etiamnum viator, & cum inter nos ageret, aspectu Dei fruebatur. 3. Exarmatis hostibus, quos occumbendo vicit, spolia detraxit. 4. Cum dilexisset suos qui erant in mundo, usque in finem dilexit eos; & hoc unum moriendo egit, ut sui viverent. Filios in malum obstinatos, disciplinæ odiores, à paternâ indole alienos exhæredat, rejicit, à se segregat. 6. Suos ad caelestia inuitans, In domo Patris mei, ait, mansiones multe sunt: Vado parare vobis locum. 7. Rediturus in caelum suis valedicens, vado, inquit, ad eum qui misit me. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis, expediet vobis ut ego vadam.

Hæc omnia diversis oraculis & vaticiniis illustrissima. Micheas præcinit: Ascendet pendens iter ante eos. Et transibit Rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum. Huic regius Pfaltes respondet velut rem gestam.

P p com

Ab origine mundi furtis & rapinis continuus affucta. In Christi morte sic rapinarum restitutio. 1. Cor. c. 15. vers. 55. Osee c. 13. vers. 14. 1. Cor. c. 15. vers. 57.

Gen. c. 5. v. 23. & 24. Elias dum Moyses leges farent, in caelum curru igneo subvectus est. 4. Reg. c. 2. vers. 11. Christus novâ lege gratiæ stabilitâ, nec translatus, nec subvectus, orbis caelestes suâ virtute penetravit. Gen. c. 32. vers. 10. Luc. c. 15. v. 4. & seq. Deut. c. 32. vers. 11. Christus aquila non absimilis è pluribus causis. Ioan. c. 14. vers. 2. Idè c. 16. v. 5. 6. & 7. Mich. c. 2. vers. 13.

Pfal. 66. v. 6. commemorans. Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tuba. Carrus Dei decem millibus multiplex, millia letantium: Dominus ejus in Sinai in Sancto. Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus. *Isa. c. 67. v. 1. & 2.* venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra, iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis sua? Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Hunc ipsum bello reducem victorem Psaltes divinus prædicans, Deus meus, inquit, magnificatus es vehementer. Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulat super pennas ventorum. His vaticiniis Paulus consideratis, Ascendens in altum, inquit, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ: Qui descendit, ipse est & qui ascendit supra omnes calos, ut implet omnia. Illic enim reverebatur, ubi jam erat, & inde redibat, ubi remanebat: quia cum per humanitatem ascendit in cælum, per divinitatem suam, & terram pariter continebat & calum. Quia igitur, inquit B. Leo, Christi ascensio, nostra est proventus, & quod præcessit gloria capitis, & domini nostri spes volatur & corporis; dignis exultemus gaudiis, & piâ gratiarum actione letemur. Sed hoc probè sciamus: Quod profundius jam descenderimus, hoc deinde altius ascendemus.

§. II. Christi in calum ascendentis imagines & umbra.

Imago Christi in calum ascendentis fuit Samson. Judic. c. 16. vers. 3. **H**ebraus Hercules Samson ingressus Gazam urbem, mox Philistæis insidiis cinctus est. At ille, quod Iudicum Annales memorant, Dormivit usque ad medium noctis: & inde consurgens apprehendit ambas portas cum postibus suis & serâ, imposuitque humeris suis portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron. Dominus Iesus, Samson verissimus, Iudæorum tribulium suorum perfidia in crucem actus, & in tumulo compositus dormivit ultra noctis medium. Denique portas æternitatis complexus in altissimos cæli montes evasit. Hic ille noster Samson leonem ab inferis, seyum nimis, in viâ confecit. Hic nostræ libertatis vindex & assertor, myrrham cum aromatibus messuit moriendo, favum cum melle comedit resurgendo, vinum cum lacte bibit ascendendo.

David. 1. Reg. c. 18. v. 6. & 7. Postquam Regius Saulis citharedus & armiger David formidinem Hebræi agminis Goliathum dejecit & obruncavit, à Palestinæ Metropoli Hierusalem ceterisque civitatibus, ingenti plausu & gratulatione, non sine symphoniâ & festivis choreis est receptus. Christus devictis hostibus, mundo, morte, diabolo, festivissimis plausibus ab omni cælo salutatus, in civitatem illam manentem, beatissimam, est introductus.

1. Reg. c. 30. vers. 16-17. & 26. Hic idem David jam unctus rex, cum adversus Amalecitas eruptionem moliretur, quadringentis soldum visis stipatus, ecce illi (quod facti Regum asserunt) discumbebant super faciem universæ terræ comedentes & bibentes, & quasi festum celebrantes diem, pro cunctâ prædâ & spoliis quæ ceperant de terrâ Philistim, & de terrâ Iudæ. Et percussit eos David à vespere usque ad vesperam alterius diei. Venit ergo David in Siceleg, & misit dona de prædâ senioribus Iudæ proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de prædâ hostium Domini.

Leo ser. 2. de Ascen. Dom. pag. 206. Iam hostes Christi velut re optime gestâ, & amoto grandi adversario triumphabant. Sed ecce dum sibi met applaudunt stultissimè, diemque festum agunt, Christus à funere redivivus è tumulo prodit, novâ suos lætitiâ perfundit, benedictionem & munera dividit, in cælum triumphans redit. Iam reverâ, quod beatus Leo dixit, infirmitas in virtutem, mortalitas in immortalitatem, contumelia transiit in gloriam, quam Domi-

Anus Iesus in multis manifestisq; documentis, multorum declaravit aspectibus, donec triumphum victoriæ, quem reportarat à mortuis, inferret & calis.

Jacob Isaac filius Iosepho sibi nato focerum Labanum conveniens, Dimitte me, inquit, ut revertar in patriam, & ad terram meam. Raphael Angelus suo munere in Tobia itinere perfunctus, Tempus est ergo, inquit, ut revertar ad eam, qui me misit. Vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus. Christus non uno sed pluribus filiis inter labores & dolores acquisitis, Et nunc ait, vado ad eum, qui misit me. Exivi à Patre, & veni in mundum; iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

Bic ille magni consilii Angelus est, hic ille rex gentium, orbis domitor & triumphator, Qui, ut canit Psaltes, in sole posuit tabernaculum suum; & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultavit ut gigas, ad currendam viam; à summo calo egresso ejus, & occursum ejus usque ad summum ejus; nec est qui se abscondat a calore ejus. **P**altes accinit Ecclésiâ: Omnis pulchritudo Domini exaltata est super sidera, species ejus in nubibus cæli, & nomen ejus in æternum permanet.

Iam sopitis undequaque bellis, jam templo Salomonis perfectis, intraverunt arcem fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in sanctum sanctorum subter alas Cherubim. Cruentum profus prælium in monte Gogothâ finitum est. Iam arca Domini, Humanitas Christi destinato loco, cælesti solio recipitur. Iam, inquit B. Leo, natura humilitas in Christo super omnem cæli munditiam, supra omnes ordines Angelorum, & ultra omnium altitudinem Potestatum ad Dei Patris est proventus confessum.

§. III. Christi in calum ascendentis potestas, per quidem prærogativas, & decora illius explicatur.

Christus à suis abiturus, Vos autem, inquit, sedete in civitate, quo ad usque induamini virtute ex alto. Et resurgens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris. Undecim autè discipuli, quod Mattheus asserit, abierunt in Galileam, in montem ubi constituerat illis Iesus. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem eum dubitaverunt. Et accedens Iesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in calo & in terrâ. Omnis potestas eaque integerrima, non restrictè aut parçè præfinita, sed absolutissima & perfectissima, quam naturâ & æternam habuit ut Deus, dono accepit ut homo; quâ quidem potestatis auctoritate ac impenio non in corpora tantum, sed in animos etiam & spiritus dominetur. Huic potestati rectius explicandæ prærogativas Domini Iesus decoraque quindecim divinissima alto pectore consideranda subjungo.

DOMINI IESU QVINDECIM PRÆROGATIVÆ AC DECORA.

I. Dominus Iesus naturalis Dei filius est, non ex transu, non adoptivus, uti nos. Et verè unigenitus, quem Deus, Paulo teste, constituit heredem universorum, per quem fecit & secula. Cui Pater dixit: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Hic est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipso condita sunt universa in calo & in terrâ, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia per ipsum, & in ipso condita sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.

II. Mirificè conceptus, natus, adoratus, in Thabore Patris voce, niveâ veste, obumbrante nube, radiante facie, Mose ac Eliâ testibus declaratus: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audit. Vixit enim jam morte dixerat Christus: Pater clarifica nomen tuum. Veni ergo vox de celo, dicens: Et clarificavi, & iterum clarificabo. Turba ergo que stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Iesus & dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi; nunc princeps huius mundi est.

di ejicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Verè exaltatus omnia trahit ad seipsum, qui penetravit celos, excelsior calis factus.

III. Ob unionem nature diuine cum humana omnem divinitatis gratiam sibi naturalem & congenitam habet, portans omnia verbo virtutis sue a: Tot milium in celo Angelorum voce: Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & benedictionem b.

IV. Scientiam habet infusam, ita ut actu unico & intuitivè, uti Theologorum scholæ loquuntur, & quidditivè per proprias species intelligat omnia præterita, præsentia, futura tam naturalia, quam supernaturalia, eaque etiam que merè sunt possibilia. Nam in Christo IESV sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi c.

V. Voluntatem habet ab omni labeculâ peccati immunissimam, summis virtutibus decoratam, & que peccare non possit. Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior calis factus d. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare; & per eum omnia reconciliare in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive qua in terris, sive qua in calis sunt e.

VI. Solus obsequia Deo digna præstitit. Unde mediator Dei & hominum, homo Christus IESVS, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus f. Huc omnes Propheetae testimonium perhibent, remissionem accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum g.

VII. Actiones & opera Christi tanti valoris ac pretii sunt, ut hic ipse homo possit contrahere ex justitiâ cum Deo. Verè sanctus sanctorum, & qui omnes sanctificat. Ad quem autem Angelorum dixit aliquando Deus: Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum h?

VIII. Insuperabilia superavit, mundum, mortem, diabolum, & omnem diaboli exercitum, peccati commitatum vicit. Ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David i. Atque hinc promissum illud: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno ejus k.

IX. Caput est omnium hominum & Angelorum. Attestantibus Petro & Paulo: Hic est omnium Dominus l. Quem Pater constituit ad dexteram suam in calis, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus ejus: & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, que est corpus ipsius m.

X. Sacerdos in æternum, auctor Sacramentorum, conditor Ecclesiæ. Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens n. Proclamat Pfalter: Iuravit Dominus, & non penitebit eum: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech o. Alii quidem sine jurejurando facti sunt sacerdotes, hic autem cum jurejurando, in tantum melioris testamenti sponsor factus est IESVS. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes; idcirco quod morte prohiberentur permanere: hic autem eò quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium, unde & salvare in perpetuum potest accedens per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis p.

XI. Princeps, Gubernator, Iudex totius orbis. Ipse est, inquit Petrus, qui constitutus est à Deo iudex vivorum & mortuorum q. Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium. Qui non honorificat filium, non honorificat Patrem qui misit illum r.

XII. Instrumentali omnipotentia præditus est. Quia in ipso t, ait Paulus, inhabitat omnis plenitudo divini-

tatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis. In eo enim quod omnia subiecit ei, nihil dimisit non subiectum ei.

XIII. Idiomata divija participat. Nam sicut alti sanguinis filius se Comitem, se Principem aut Regem scribit, à parente Comite aut Principe, aut Rege; ita Christo homini ut vero Dei filio, Patris divini nomina conveniunt. Christus verè immortalis, immutabilis, immensus, altissimus, justissimus, misericordissimus, sapientissimus, providentissimus, fortissimus, patientissimus, benignissimus, ditissimus, liberalissimus, sanctissimus, omnipotens, æternus. Milie tales tituli non exhauriunt dignitatem Christi. De Filio Dei Ioannes, Hic est, inquit, verus Deus, & vita æterna: Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium Dei, vitam non habet t.

XIV. Ipsa Christi humanitas adoratur latræ t cultu, quo scilicet Deus afficitur. Hunc enim hominem Deus exaltavit & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine IESV omne genu flectatur, calceum, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESVS Christus in gloria est Dei Patris u. Hoc honoris Filio hominis à Deo delatù clarissimè vaticinatus Daniel, Et dedit ei potestatem, inquit, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & lingua ipsi servient: potestas ejus potestas æterna, que non auferetur, & regnum ejus quod non corrumpetur x.

XV. Objectum beatitudinis secundarium est. Primum namque Deus corporis expers, alterum ab illo est Christus humano corpore sed immortaliter vestitus. Hac est vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti, IESVM Christum y. In concilio Hebraei plenissimo consensu vociferatur Petrus: Hic est Jesus qui reprobarus est à vobis adificariis, qui factus est in caput anguli. Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo nos oporteat salvi fieri z. Ergo attollite portas principes vestras, & elevamini portas æternales, & introibit Rex gloria. Quis est iste Rex glorie? Dominus fortis & potens, Dominus potens in pralio *. Christus IESVS, qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creature: quoniam in ipso condita sunt universa in calis & in terrâ, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant t. Atque hæc quindecim Christi decora, suo, putem, loco inserta, inter delicias humanæ gentis jure meritissimo numeranda sunt. Sed progredimur.

§. IV. Quomodo, quibus presentibus, ex quo loco Christus in celum ascenderit.

S Vum in celos reditum ab anastasi suâ distulit Servator ipsos quadraginta dies, quibus & præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & convalescens, & loquens de regno Dei. Hoc temporis spatio Christus suorum fidem firmare ac stabilire institit. Hinc illud est, ut divus Leo sentit, quod post Resurrectionem suam Dominus Maria Magdalena personam Ecclesiæ gerenti, cum ad contactum ipsius properaret accedere, dicit: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum, hoc est, nolo ut ad me corporaliter venias, nec ut me sensu carnis agnoscas. Ad sublimiora te differo, majora tibi præparo: cum ad Patrem ascendero, tunc me perfectius veriusque palpabis, apprehensura quod non tangis, & creditura quod non cernis.

Non igitur illi dies, qui inter Resurrectionem Domini Ascensionemque fluxerunt, otioso transiere decursu, sed magna in eis confirmata sacramenta, magna sunt revelata mysteria. Nam per omne illud tempus providentia divina hoc curavit, hoc docuit, hoc suorum oculis insinavit & cordibus, Vt Dominus IESVS verè agnosceretur resuscitatus, qui verè erat natus, & passus, & mortuus: ut non dubiâ fide, sed constantissimâ

11. Est Princeps, Gubernator, & Iudex totius orbis. q. Act. c. 10. vers. 42. 12. Instrumentali potentia præditus est. t. ad Col. c. 2. v. 9.

issimâ scientiâ teneretur, eam naturam in Dei Patris consessuram throno, quæ jacuerat in sepulchro.

Discipulos Dominicæ Resurrectionis fide confirmatos, ad eam ipsam fidem aliis explicandam animans: Euntes, inquit, in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ: docete omnes gentes.

Mar. c. 16. vers. 15. Math. c. 28 vers. 19. Luc. c. 24. vers. 50.

*Sic 2000. pedes, uti Hieronymus referit epist. 151. ad Algenisiam q. 10. & 30. Bedæ q. 1. in Acta: Bethania in latere mœ. is Olivæ ab Hierosolymis distabat 15. stadiis, seu ferè bis mille passibus. Cause cur Christus cacumen olivæ in hujus spectaculi theatrum elegerit. a Luc. c. 22. 22. 23. bi. Reg. c. 15. 1070.

Ludovic. de Poniepar. 5. med. 18. puncto 1.

Math. c. 28. vers. 9.

1. Cor. c. 15. vers. 6.

Luc. c. 24. vers. 50.

Gen. c. 27. vers. 29.

Gen. c. 48. vers. 15.

Ad hoc docendi munus jam exditos, Ascensionis suæ testes adhibere voluit. Eduxit autem eos foras in Bethaniam. Non uno agmine incedentes, nec prælato vexillo, sed diversis viis manipulatim exeuntes, ne ea res populum ad novos motus concitaret, si omnes simul discipuli egredierentur urbe. Alii tamen fortasse rectius censent per mediam urbem attonitis, sed vi divinâ cohibitis Iudeis discipulos Domini eductos. Credibile quingentos ad ascensuri locum convenisse. Educti ergo, non ad ipsum usque oppidum Bethaniam, sed per viam quæ illuc tendebat, in oliveti montem, qui ab Hierosolymis itinere sabbati, hoc est mille passibus distabat, eratque inter Bethaniam & Hierosolyma medio itinere. Aut, quod probabilius, & sacra narratione conformis, duxit eos in ipsam Bethaniam, ut familiarem amorem in Magdalena ejusque fratrem & sorore ostenderet, & hanc ipsam charissimâ sibi familiam ad grande ascensionis suæ spectaculum educeret. Porro cacumen olivæ in hujus spectaculi theatrum elegit. 1. Quia hoc loco cruciatus suos orsus, cum in horto sudans sanguine precaretur, & inde victus ad Annam & Caipham trahebatur. Hic igitur coronidem certamini ac finem dare voluit, ubi dederat initium. 2. In hoc monte sæpius oravit, & orans pernoctavit. Hic David Absalonem filium rebellè fugit. 3. In conspectu patricidialis Hierusalem Ascensionis suæ gloriam exhibere, & Abolitis Iudeorum ritibus Christianam disciplinam sancire voluit. Mons autem olivæ ejus erat altitudinis, ut ex illo ferè omnes Hierosolymorum plateæ, ac ipsum mare mortuum conspici poterit. 4. Oleum olivæ donum, gratiæ ac misericordiæ symbolum, quam nobis Christus in hoc monte Patiens & ascendens impertit. 5. Supra hunc montem in fine mundi confidebit Christus judex. Hoc enim judicium exercebitur in Iosophati valle, quæ olivifero monti subjacet. Sentient hic impii Iudæi fel & acetum, ubi mel & oleum spreverunt. 6. Oliva concordiæ, pacis, obedientiæ, electæ, æternitatis symbolum, quæ omnia Christo & imitatoribus Christi ex assè conveniunt.

Quæ porrò inter Christum, Christi Matrem, & discipulos colloquiorum suavitas, quæ valedicentium verba, qui gemitus & suspiria, quæ lacrymantium gaudia, qui amplexus & castissima oscula, quæ oculorum voluptas, qui animorum motus, quæ omnium in admirandis his spectandis fuerit lætitia, cogitari potest, percenteri ac narrari non potest. Est qui censeat, Christum in cælos rediturum (ut sui amorem discipulis altius infingeret) manus & pedes præbuisse tangendo, atque osculandos, sacris cicatricibus odorem mirum halantibus: Matri verò latus etiam obtulisse supremis osculis salutandum, in quod illa sese abdere, in eoque ascendere cum filio gestiebat. Neque verò credibile Apostolis minus permittum quam feminis illis, quæ, Matthæo teste, Accesserunt & tenuerunt pedes ejus.

Attulit Paulus: Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt. Probabile, hos omnes unâ cum Apostolis præsentibus adstitisse tam amœno spectaculo. Et elevatis manibus suis, ait Lucas, benedixit eis. Et factum est, dum benediceret eis, recessit ab eis. Ita Isaac benedicens filio Jacob: Qui maledixerit tibi, ait, sit ille maledictus; & qui benedixerit tibi, benedictionibus impleatur. Ita Jacob cancellatis, seu decussatis in crucem manibus, bene-

dixit suis nepotibus. Ita idem Jacob ad suum fatalem lectulum filios suos congregavit, benedixit, singulis benedictionibus propriis. Ita Moyses & Aaron sacrificio perfectò benedixerunt populo. Ita Christus elevatis manibus affluso coetui benedicens, in tantâ triumphis gloriâ, crucis figuram representavit: quo quidem corporis habitu gestuque in oliveto precatus creditur. Formulam, quâ benedixit, opinantur aliqui fuisse istam: Benedicat vobis Dominus, & custodiat vos: ostendat Dominus faciem suam vobis & misereatur vestri: Convertat Dominus vultum suum ad vos, & det vobis pacem. Hanc enim Deus præscripsit Aaroni, qui fuit imago Christi. Aut usum censent illâ: e Pater sancte serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos: Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem gloriæ meæ. At certè similem arbitrantur id loci ac temporis adhibitam. Efficacissima fuit utique hæc Christi benedictio, quæ beatos spectatores illos cælestibus bonis liberalissimè ditavit. Non poterat ejus benedictio non esse efficax, cujus dice, est, facere.

Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & sequebatur in cælum. Nam videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Nec enim, inquit Bernardus subito raptus, ut Elias & Enoch, non furtim sublatus, sed videntibus illis est elevatus. Quid putatis, fratres, quantum dolor & timor irrupit. Apostolica pectora, cum eum viderunt se tolli, & attolli in aëra, non scalis adjutum, non funibus sustentatum, esse Angelico comitatu obsequio, non tamen solum auxilio, sed gradientem in multitudine fortitudinis suæ. Suâ igitur virtute, agilifatis dote, idque sententiâ, ut duntius oculos intuentium pasceret, sese in aërem libravit. Nec ullum ferere dubium, quin prisca Patres subterranæo limbi carcere soluti & qui cum Christo è tumulis prodierunt, eum eodem immortale corpus induti ascenderint, velut Resurgentis Domini primitiæ. Quò illud Paulinum spectat: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem. Nec etiam dubium, quin Christo referatur cælum adveniunt tota cælestis aula, omnes omnino Angeli in occursum venerint. Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ.

S. V. Quibus de causis Christus in cælum ascenderit.

Quòd Christus hac triumphis formâ in cælum redierit, diversæ causæ nobis compendio libandæ. 1. Ut doctrinam & legem suam firmaret, & cælestem esse vel oculis monstraret. 2. Ut cælum furtivo pomî obstratû referat, & ostenderet regnum suum esse cælestem ac æternum, ideòque suis res terræ despiciendas. 3. Ut corpus tot cruciatibus, tot vulneribus confectum debitâ non privaretur gloriâ. Congrua immortalî corpori sedes est cælum. 4. Ut Angelos & omne cælum præsentia suâ exhilararet. Cæli lucerna est agnus, qui est occisus ab origine mundi. 5. Ut Spiritum sanctum mitteret, & nostram apud Patrem peroraret causam advocatus potentissimus. Ita caput esse divinitate præsentior, qui factus est humanitate longinquior. 6. Ut Apostolorum & omnium nostrum oculos animumque in altum educeret, secumque avercheret in cælum. Eò monemur: Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Dominus IESVS fit noster amor: at ubi amor, ibi & oculus, & cor, & thesaurus. Cælum patria est, terra exilium & carcer. Cælum animo habitemus. 7. Ut vel oculis ingereret, quanti promeriti sit humilitas. Recubuit Christus in novissimo loco: iustus est igitur ascendere. Qui descendit, ipse est qui & ascendit sursum per omnes cælos, ut impleat omnia. Non enim, ait Bernardus, ascendere poteris, nisi descenderit. Æternâ lege fixum est: omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. 8. Ut doceret suos heroicis virtutum

tutum actiones exercere, & dura pati. Pro se quisque possit dicere: Ideo omnia sustineo, ut ego salutem consequar, que est in Christo IESU, cum gloria celesti. Christi ascensio potentissima est ad omnem virtutis cultum exhortatio: quod enim præcessit caput, eod sequentur membra, si capiti suo manebant subiecta. 9. Ascendit Christus in caelum, ut nostram augeter fidem. Ad Patrem, inquit, vado, & jam non videbitis me. Atqui verò beati qui non viderunt & crediderunt. Hanc fidem Ascensione Domini auctam, ait beatus Leo, non vincula, non carceres, non exilia, non fames, non ignis, non laniatus ferarum, nec exquisita persequentium crudelitatibus supplicia terruerunt. Pro hac fide per universum mundum non solum viri, sed etiam femine, nec tantum impubes pueri, sed etiam teneræ virgines usque ad effusionem sanguinis decertarunt. Hac fides demonia eiecit, agritudines depulit, mortuos suscitavit. 10. Ad spem erigendam. Apertum Christi promissum est: Vado patrem, & rure vobis locum. Et si abiero & preparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis. Nam ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquila. Nimirum ascendit pandens iter ante nos. Per Ascensionem Domini non solum paradisi cives declarati sumus, sed jam etiam celi adyta penetravimus in Christo. Ergo animos sursum vocatos desideria terrena non depriment, ad æterna jam electos peritura non avocent, viam veritatis ingressos, illecebræ non retardent; peregrinari nos meminerimus in hac absynthi valle, in qua etiam voluptatis aliquid & commodi blandiatur, non illud tamen nequiter amplectendum, sed transeundum fortiter. 11. Ad amorem inflammandum, ut ibi esset cor nostrum, ubi est thesaurus noster. Ecce amor noster triumphans Capitolium celeste subiit: plenissimis amoris affectibus sequamur. Subvolemus ad alta? bonum est nos ibi esse. Sine aliter sequi non liceat, saltem ad Christi triumphantis curram hæreamus vinciti, appendix ultimarum triumphi. Et dum imus, aut dum volamus, hilares simul cantemus:

Salutis humana factor
IESU, voluptas cordium,
Orbis redempti conditor,
Et casta lux amantium.
Tu dux ad astra, & semita.
Sis meta nostris cordibus,
Sis lacrymarum gaudium,
Sis dulce vite premium.

Hanc amoris flammam beatus Gregorius sentiens clamat: Triste nos post te, curremus in odorem unguentorum tuorum. Unde, fratres carissimi, oportet ut illum sequamur corde, ubi eum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus: nihil nos jam delectet in infimis, qui Patrem habemus in caelis. Ecce iste venit saliens in montibus. Veniendo quippe ad redemptionem nostram, quosdam, ut ita dicam, saltus dedit. Vultis ipsos ejus saltus cognoscere? de calo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepi venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, de sepulchro rediit in calum. 12. Ut Christus homo legationis suæ veluti rationem redderet, & tantæ molis opere felicissimè peracto, novum toti calo gaudium inferret. Ita præfati Patres loquuntur. Cyprianus hanc triumpho gloriam expendens: Nec linguis hominum, inquit, nec Angelorum, nec cuiusquam acuminè ingenii definiri potest, que Patris in reditu filij hilaritas fuerit, perinde ac si ulla ad immortale illud gaudium esse accessio potuerit. Hoc ipsum ponderans Epiphanius: Christus dicitur, ait, ingenti gaudio triumphans, ovem humana nature humeris impostam Patri obrulit, atque pro tali munere, nunc Spiritus sancti quod redderet, impetravit. Aureus orator & Chrysostomus, Et hæc vobis, inquit, dicta sunt, propter corpus quod Christus obrulit: igitur nostra nature primitias obrulit Patri, & oblatum donum miratus est Pater, quod & tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur nullâ maculâ

A sedabatur. Nam & suis manibus suscepit oblatum, & sua sedis fecit esse participem, & quod plus, ad artem sua dextera collocavit. Cognoscimus, quis est ille, qui audivit, Sede ad dexteram meam; que natura est, qui Dens dixit, Esto mea participes sedis? Illa natura est, que audivit, Terra es, & in terram ibis. Non enim ad omnem gloriam calos transisse susceperat, non cum Angelis stare, sed calos transiit, supra Cherubin ascendit, ultra Seraphim elevatus, nec ante stetit, nisi sedem Dominicam meruisset. Vide quo spatio calum separatur à terrâ, imò terra, quando ab inferis est, & ipsum calum quanto ab altiore calo separatur, & de altiore calo ad Angelos quantum spatio est, ad superiores etiam potestates, ad ipsam quoque Dominicam sedem. Per hæc omnia natura nostra elevata est, ut homo, qui loco tam humiliter tenebatur, ut descendere non possit ulterius, ad tam excelsum sedem elevaretur, ut altius non possit ascendere.

§. VI. Nubes Christo ascendenti obvia, Angelorum ad Apostolos verba, impressa rupi vestigia.

B ET nubes suscepit eum ab oculis eorum. Hanc nubem veluti scellam curulem misit obviam Pater Filio. Hinc eam Alphonsus Abulensis Tostatus sedis instar & throni fuisse opinatur. Hæc nubes eximii splendoris indubiè fuit, eo sine submissa, ut ascendenti majestatem suo fulgore vel muta promulgaret, & spectantium oculis illum amœnissimum solem subderet. De nube hæc differens Chrysostomus, Elias, Chrysof. loquitur, in curru igneo, Christus in nube ascendit ad calum. Quando servus vocabatur, curru mittebatur, quando Filius ascendebat, Dominica sedes occurrebat, nec tantum Dominica, sed & paterna. Nam & de Patre ejus ait Isaias, Ecce Ise, 19. v. 1. Dominus sedet in nube levi.

Sensum eod Christus ascendit, quod poterant Apostolorum oculi pertingere, dein illum nubes spectantibus subavit. Mox instar fulguris Christus dotæ agilitatis in cœpyreum sese calum libravit, ubi supremus cœli terræque Dominus, possessionem nostrum omnium accepit: ut, quod Paulus dixit, imple-

Sed quo vestitu hic triumphator calos petiit? Solo splendore gloriæ vestitum censet Tostatus. Alii candidam ei vestem, purpuream alij assignant. Crederim ego veste communi, quâ utus ante mortem, Apostolis sese spectandum præbuisse. Nam cum iis familiariter agere, ab iis videri, tangi, & eum ipsum esse, non alium, qui in cruce pependisset, credi voluit. Atque in hac ipsâ veste in calum rediisse probabilissimum, ita tamen ut eam gloriæ splendor radius & jubare partim candicante, partim purpureascente perfunderet. Has oculorum delicias cernebant nostræ religionis proceres, lætitiâ exultantes. Cuiusque intuerentur in calum, ait Lucas, intentis defixi oculis, & ut Ambrosius loquitur, suspensi hoc electabili aspectu, toti pendebant à calo. Putat Alphonsus Salmeron, ultimam omnium desuisse videre filium, beatissimam Matrem Virginem; è reliquis eod altius quemque oculis secutum, quod plus promeritis excellisset. Attentius hæc expendenda religiosissimæ turba dicta, gestus, facta. Quis hæc omnium sensus, cogitationes, admiratio; qui animorum motus, quæ gaudiorum dulcedo, quæ amoris, lacrymarum, & spei suavitas, quæ in ipsâ tristitiâ fuerit jucunditas. Volare sibi sunt visi cum magistro per subime hoc iter. Prædictum illis, Amen, amen dico vobis: vidistis calum apertum, & Angelos Dei ascendentes & descendentes supra Filium hominis. Viderunt. Nam, ecce duo viri adstiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilai, quid statis aspicientes in calum? Hic IESVS qui assumptus est à vobis in calum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in calum. Hoc loco interrogat Gregorius, Quid est, inquit, quod nato Domino non in albis in-

Non pervolando ab extremo ad extremum sine medio nisi sentit Abulensis, paradoxo 5. c. 13. sed successivè mirâ celeritate singulis calos ascedit. Ad Ephes. 4. v. 10. B. Maria ultima desinit videre Christum ascendentem. Joan. 1. 1. vers. 51. Ait. c. 1. v. 17. Greg. ho. 29. in Evang.

Cur Arge- vestibus, ascendente autem Domino in albis vestibus Angeli
li in Nati- apparent, nisi quod tunc magna solemnitas Angelorum facta
vitate est, cum calum Deus homo penetravit. Quia nascente Domi-
Christi no- no videbatur divinitas humiliat, ascendente vero Domino est
in albis in humilitas exaltata. Albe etenim vestes exaltationi magis
vestibus, congruunt quam humilitationi. In Ascensione ergo ejus An-
Ascensio- geli in albis vestibus videri debuerunt, quia qui in Nativitate
in gelis in albis vestibus videri debuerunt, quia qui in Nativitate
albis vesti- sua apparuit Deus humilis, in Ascensione sua ostensus est ho-
bus appa- mo sublimis. Non ergo candidati descendunt Angeli
rent, ad nascentis, pugnantis, patientis, morientis Do-
mini humilitatem, sed ad resurgentis & ascenden-
tis triumphum & sublimitatem. Ut autem humani-
ter & apte ad persuadendum agerent, juxta illos
adstiterunt, dixeruntque, Quid statis aspicientes in ca-
elum? subductus est oculis amantissimus Magister,
jam eum non amplius videre licet. Sed illum ad ju-
diciam scitote rediturum eadem hac forma, qua ad
immutabilem statum & aternitatis confortium ascen-
dit. Sic ergo venit cum iisdem vulnerum vestigiis,
cum nuce & signo crucis, cum duplici hominum &
Angelorum turba, cum incredibili majestate, cum
caelesti suorum benedictione, cum judiciaria pote-
state, sic venit in caelo descendens in eundem oliveti
montem, quemadmodum vidistis eum ascendere in
caelum. Vos qui deduxistis eum, suscipietis red-
euntem, sed securi & assessores judicis. Quid ergo
statis? Ite, jam ad labores & certamina vocamini.
Ergo ad munus vobis demandatum vos accingite.
Ite, non canitur triumphus ante victoriam. Ite bo-
nae oviculae luporum medio cingenda. Ite; vos la-
pides, gladii, cruces, tormenta varia, mors dira ex-
spectat. Sed per haec ardua itur ad astra. Magistrum
in cruce finientem assidue cogitate. Non est disci-
pulus melior Magistro. Ite & pugnat cum antiquo
serpente, vel per mille mortes caelum vili emitur.

Psal. 131.
vers. 7.
S. Hieron. de des. ejus. De his pedum Christi vestigiis sanctus Hieronimus, Optatus Melivitanus, Paulinus, Severus Sulpicius, aliique testantur, ea rupi mansisse impressa, cunctis perspicua, & miraculo indelebilia, locumque sine pavimento relictum, eod quod excuteret, contra Par. men. l. 6. s. quidquid ad ornatum poneretur; hunc insuper, qua Paulinus ad Severum l. 11. Severus Sulpicius l. 2. hist. sacr. Cyrillus ca- ritarum, qui Dominum ascendente in nube, oculis fidelium modo commonstrat, & portam, qua ascendit in caelum, indicat. Christianus Adrichomius urbem Solymaenam describens, Ex istis, inquit, Domini vestigiis liquet Christum ascendisse facie & oculis ad Occidentem versis. Atque mihi p. 170. haec Christi Servatoris vestigia tot annorum centu- rii permanserunt humo inpressa, quidquid erasum inde fuerit & asportatum a Christianis. De his ipsis explicatissimè & cum fide Illustrissimus Dux Nicolaus Christophorus Radzivilus Princeps Polonus, qui ea ipsamet spectavit, ita compendio testatur: Mons Oliveti cellus admodum & latus, ad duomil- liaria ejus sese longitudo porrigit; plus spatii ambi- tu comprehendit. Qua urbem Hierosolyma respicit, amoenam praefert faciem, undique ficu & olivâ con- stitus frequentissima. Istius montis Christi ascendentis vestigia cernuntur veluti saxo insculpta. Olim illic templum ab Imperatrice Helenâ erectum jam jacet dirutum. Turcæ ibi exiguum templum habent, cujus medio vestigium Christi unum saxo visi- tur, quod & ipsi barbari colunt & reverenter oseu-

Adrichom. in descript. Hierus. nu- mer. 192. Nicol. Chri- stoph. Rad- zivil. epist. 2. de suo itin- nere Hiero- solymitano, mihi pa. 78. Ep. caud pag. 102. Vestigia pedum Christi, in monte Oliveti im- pressa, a barbaris voluntur,

latur. Alterum vero vestigium exciderunt in rupe de colli illâ Turcæ, & ut dicitur, in templum Salomonis transtulerunt. Turcicum illud templum Christianis ingredi negatum. Nam Caddi Praeses Syriae religionis suae tenacissimus, ipsas etiam cruces a peregrinis parieti appictas & odit & arcet. Iamque ante bien- nium sub capitis poena sanxit, ne Christianorum ul- lus aedem illam, in qua Christi vestigium est, ingre- deretur. Hinc Polonus ille Princeps, quem dixi, ad ostium aedis substitit, & sacrum illud signum Domi- nici pedis vestigium eminus cernens veneratus est. Hoc Zacharias vates velut digito monstrans, Stabant pedes ejus, inquit, supra montem Oliveti, qui & contra Hierusalem ad Orientem. Inde morem ad posteros transi- disse, ut Christiani ad Orientem verbi precarentur, auctor est Athanasius.

Hec mira oliviferi montis, & vestigiorum in eo impressorum venerabilis Beda postea consignans, ita verbum de verbo expressit: In ejus summo vertice ubi Do- minus ad caelos ascendit, Ecclesia rotunda, grandis, ternas per circuitu cameratas habet porticus desuper rectas. Interior namque domus propter Domini corporis meatum, camerari & regi non potuit, altare ad Orientem habens angusto culmine pro- tectum, in ejus medio ultima Domini vestigia, caelo desuper patente, ubi ascendit, visuntur. Quae, cum quotidie a creden- tibus terra tollatur, nihilominus manent, eandemque adhuc speciem sui, velut impressis signata vestigiis servant. Et post nonnulla: In die Ascensionis Dominica, per annos singulos Missa peractâ, validi fluminis procella desursus venire consuevit, & omnes qui in Ecclesia fuerunt, terra prosternere. Totâ illâ nocte lucerna ardent, ut non illustrari tantum, sed & ardere mons & supposita loca videantur. Hinc in Pala- stina, Aegypto, aliisque mundi templi usus lampadam con- fuerunt.

Illud memoratu non indignum addi posse arbi- tror, quod notii Scriptores narrant. Hierosolyma profectus est cum sociis Lethaldus genit Burgum. Vbi ad Olivarum montem pervenit, in cruce modum ad impressa Domini vestigia non sine lacry- mis se abiecit, inde corporis pronum erigens didu- ctis brachiis ita precatus: Domine Iesu, inquit, qui propter nos de sede majestatis tuae descendere dignatus es, ut humanum genus salvares, qui etiam ex hoc loco, quem oculis intueor, carne vestitus ad caelos, unde veneras, remeasti: tuam igitur omnipotentissi- mam bonitatem obsecro, ut si anima mea hoc anno est corpore migratura est, non hinc recedam, sed in conspectu ascensionis tuae id fiat, & hac via postea gaudens ingrediar paradysum. Dixit, & in hospitium rediit, jamque cibi nauseans & somni appetens le- ctum petit cum his vocibus: Gloria tibi Deus. Mone- tur prandii jam parati. Ille valetudinem excusans, sibi gratiorem cibo quietem ait. Vesperi sacram Eu- charistiam poscit, valedicit, moritur.

In hoc ipso monte ad haec ipsa Domini vestigia beatus Ignatius Loiola, quoad ibi morari licuit, mag- nis gaudiis affluabat. Nova semper voluptas erat loca alia ex aliis obire, hunc praesertim montem, & in eo pedum sacrorum signa religiosè venerari. Nec vero consilium illi fuit, inde aliquando recedere, sed omnem ibi de cetero vitam, & hisce studiis, & tradu- cendis ad Christum barbaris addicere. Sed loci Praeses opportunis eum consiliis in Hispaniam redi- re compulsi. Igitur posteaquam diligenter omnia pieque perlustrarat, datur ex more signum profes- sioni, cum hic advena subitis cupiditatibus denuo exarsit, ad olearum montem revivere, & sacrorum pedum vestigia, quae in lapide ibi Christus relique- rat, contemplari. Quare solus repente, nemine con- scio, & quod periculi formidinisque plenum erat, nullis Turcarum praesidiis septus, eodem rediit, im- pensè

pense observaturus, in quam terrae plagam dexterae, in quam levi pedis indicia spectarent: cultodis, quod alia omnia deferent, cultello forculaque in mercedem relicta. Interim advertitur ex advenis Ignatium desiderari. Hic alii metuere, & reducere increpare, sed & alter quispiam Christianum impendio commotior acerbe hominem turbideque accipere. Sed Ignatius his nihil turbatus identidem intuebatur in Christum, quem tota è monte in urbem via anteambulonem secutus, non modicas voluptates hauriebat. Nimirum hunc montem olivarium gaudis & miraculis post mœores Christus nobilitavit: Mons iste rex montium, Christi precibus frequentatus, certaminis & lucta conficius, Servatoris Sanguine irrigatus, videbit & morientem Antichristum, & eadentem Iatanam, & revertentem Christum iudicem.

§. VII. Ad parandam cum Christo ascensionem varii priscorum Patrum hortatus.

ERGO quæ sursum sunt queramus, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapiamus, & preparatas nobis sedes oculis præmetiamur. Ascendit mortis victor possessionem terræ promissa accepturus. Terra quam daturus est nobis Dominus Deus noster, terra optima est, ubi rerum omnium abundantia perficimur. Iam illic animo præmigremus, quod & corpus demum sequetur. Nam nos

Divino jussu portavit Aaron summus sacerdos nomina filiorum Israël in rationali iudicij super pectus suum, quando ingrediebatur sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum. En summus Pontifex noster sancta sanctorum ingressus nostra nomina deportavit ad Patrem. Gaudeamus & triumphemus. Quod præcessit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis.

Christi Ascensio nostra est proventus. Non solum enim, ait B. Leo, paradisi possessores sumati sumus, sed etiam celorum in Christo superna penetravimus, ampliora adepi per ineffabilem Christi gratiam, quam per diaboli amiseramus victoriam. Augustino teste, Resurrectio Domini spes nostra est; Ascensio Domini glorificatio nostra est. Si ergo rectè, si fideliter, si devotè, si sanctè, si piè Ascensionem Domini celebramus, ascendamus cum illo, & sursum corda habeamus. Servator noster ascendit in caelum, non ergo turbemur in terra. Ibi sit mens, & hic erit requies. Ascendamus cum Christo interim corde, ut cum dies ejus promissus advenerit, sequamur eum corpore. Scire tamen debemus, Fratres, quia cum Christo non ascendit superbia, non avaritia, non luxuria, nullum vitium nostrum ascendit cum medico nostro. Et ideo si post mortem desideramus ascendere, debemus vitia & peccata deponere. Inter deponenda, prima sit omnium superbia. Et videpe magnam miraculum. Altus est Deus: ergo te? fugit à te.

Quare hoc? quia excelsus est, humilia respicit, & alta de longe cognoscit. Humilia de proximo respicit, ut attollat; alta de est superba de longe cognoscit, ut deprimat. Igitur qui fecerat omnia; ferebatur super omnia: Elevata est, o bone IESV, magnificentia tua super calos b. Ne prius elevata, quam depressa. Gloriam antecedit dejectio. Nam Salomone teste, antequam glorificetur cor hominis humiliatur e. Prius in carcerem Ioseph traditur, quam in currum triumphalem elevetur: prius venditur ut mancipium, quam Ægypti prorex dicatur. Hæc regia est via ad immensam cæli altitudinem. Hæc via Dei Filius cum cœtu tot Beatorum inter occursum & conspectum tot Angelorum ascendit, exhilarans & implens omnia. De quo Augustinus, Quam mirifico, ait, mysterio noster IESVS Christus vel tactu corporis sui, vel transitu gloriae suæ omnè ad mo-

mentum creaturam sanctificat, vivificat, & illustrat? Aquas enim consecrat, dum baptizatur; terram sanctificat, dum sepelitur; mortuos suscitatur, dum resurgit; caelestia glorificat, dum ad caelum ascendit. Hinc unquam gaudio reges amplissima. Et reverè magna, inquit summus Antistes Leo, & ineffabilis erat causa gaudendi, cum in conspectu sanctæ multitudinis super omnium creaturarum caelestium dignitatem, humani generis natura conscenderet, si pergressura angelicos ordines, & ultra Archangelorum altitudines elevanda, nec ullis sublimitatibus modum suæ profectionis habitura, nisi æterni Patris recepta concessu, illius gloria sociaretur in throno, cuius naturæ copulabatur in filio. Apostolorum gaudia beatus Lucas explicans, Et ipsi adorantes, ait, regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno: & erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Hæc animo solvens Bernardus, Nunc, ait, verè adimplevit omnia, qui natus est inter homines, cum hominibus conversatus est, ab hominibus pro hominibus passus & mortuus est, resurrexit, ascendit, sedet ad dexteram Dei. Agnosco tunicam desuper contextam per rotam, quam superna illa mansio claudit; ubi adimpletus est, & adimplevit omnia Dominus IESVS CHRISTO. Peruntamen quid mihi & solemnitatibus istis? Quis me consolabitur Domine IESV, quia te non vidi in cruce suspensum, & in lividum, pallidam morte, quia non sum crucifixo compassus, obsecratus mortuo, ut saltem lacrymis meis loca illa vulnerym delinirem? Quomodo me dereliquisti in salutatum, cum formosus in solatua rex gloria in alta calorū te recepisti? Prorsus renuisset consolari anima mea, nisi me Angeli in voce exultationis prevenissent, qui dixerunt: Vini Galilæa, quid stas aspicientes in caelum? Hic IESVS qui assumptus est à vobis in caelum, sic veniet, quem admodum cum vidistis euntē in caelum. Sic, inquit, veniet. Ergone veniet querere nos in illa tam singulari quam universalī processione, cum procedentis omnibus Angelis, & subsequētibz hominibus universis, descendet iudicare vivos & mortuos? Proculdubio veniet, sed quomodo ascendit, non quomodo ante descendit. Humilis enim prius venit animas salvare, sublimis autē veniet adaver istud resuscitare, & configurare corpori claritatis suæ ut infirmiori huic vasculo abundantiorē impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cum potestate magna & maiestate, qui prius in infirmitate carnis latuerat. Intuebor & ego eum, sed non modo; video eum, sed non propè, ita ut hæc secunda glorificatio priori glorificationi propter excellentem gloriam manifestè præluceat. Manipulus primitiarum nostrarum Christus oblatus est, ad dexteram Patris assumptus, & assisit nunc vultui Dei pro nobis. Sedit autem ad dexteram, habens in dextera misericordiam, in sinistra iudicium; & misericordiam multam nimis, & iudicium multum nimis: in dextera aquam, in sinistra ignem immobiliter tenens.

Cum Bernardo exultans & gestiens Augustinus, Sanctus, inquit, & sollemnis dies illuxit. Exultemus & jucundemur in eo. Christus descendit, inferiora patuerunt. Christus ascendit, superiora claruerunt. Christus in sepulchro, mentumur custodes. Christus in inferno, visitantur quiescentes. Christus in calo, credant omnes gentes. Ascendit ad Patrem per id quod homo erat, sed mansit in Patre per id quod Deus erat. Ascensionis ergo Dominica ineluctum & regale mysterium, quod Christus terram levavit ad caelum, totus canit mundus, & festis agit gaudiis triumphos Domini, quia exiit à terrâ inopem, & de stercore exaltavit pauperem, eumque levavit ad Patrem. Pavet omne caelum, mutantur astra, concurrunt confestim fulmineus illa militia caelestis exercitus. Vident regem suum vive carnis manibus reportare, atque hoste debellato hominem in superna conscendere, agnoscunt in cicatricibus signa bellorum: adorant in carne vulnera jam sanata, ubi nihil peccati macula extinxerat, nec quidpiam suâ virulentia gravidus ille veneni draco vomuerat. Serpens enim vestigium in petra non fugebat. Plaudant agmina, tube sonant, lætis se miscentiã blanda modulamina choris funduntur. Ecce confestim splendidus ille senatus caelestis ex regnis solvitur. Viderunt calces cuncti speciosum vulneribus Christum, spolia castris

Aug. ser. 3. de temp. serm. 177. videtur alius quam Augustini calamus.

Aug. ser. 5. de Ascen. Dom. in ord. ser. 178. Neque hæc, putem, Augustinum sapiant.

Aug. ser. 37. de temp.

Car. in Ascensione Domini sic gaudiū reges amplissima. Leo ser. 1. de Ascen. Dom. pag. 204.

Luc. c. 24. v. 52. & 53.

Bern. 10. 7. ser. 2. de Ascen. Dom. pag. 251. & seq.

Acto. c. 1. vers. 11.

Dom. c. 8. 9. & 10. Theof. e. migremus, quod & corpus demum sequetur. Nam nos 4. v. 17. 18. qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviatur. Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus. Ita g. consolamini invicē in verbis istis. Cum Christus apparuit vita nostra, tunc & nos apparebimus cum ipso in gloria. Divino jussu portavit Aaron summus sacerdos nomina filiorum Israël in rationali iudicij super pectus suum, quando ingrediebatur sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum. En summus Pontifex noster sancta sanctorum ingressus nostra nomina deportavit ad Patrem. Gaudeamus & triumphemus. Quod præcessit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis. Christi Ascensio nostra est proventus. Non solum enim, ait B. Leo, paradisi possessores sumati sumus, sed etiam celorum in Christo superna penetravimus, ampliora adepi per ineffabilem Christi gratiam, quam per diaboli amiseramus victoriam. Augustino teste, Resurrectio Domini spes nostra est; Ascensio Domini glorificatio nostra est. Si ergo rectè, si fideliter, si devotè, si sanctè, si piè Ascensionem Domini celebramus, ascendamus cum illo, & sursum corda habeamus. Servator noster ascendit in caelum, non ergo turbemur in terra. Ibi sit mens, & hic erit requies. Ascendamus cum Christo interim corde, ut cum dies ejus promissus advenerit, sequamur eum corpore. Scire tamen debemus, Fratres, quia cum Christo non ascendit superbia, non avaritia, non luxuria, nullum vitium nostrum ascendit cum medico nostro. Et ideo si post mortem desideramus ascendere, debemus vitia & peccata deponere. Inter deponenda, prima sit omnium superbia. Et videpe magnam miraculum. Altus est Deus: ergo te? fugit à te. Quare hoc? quia excelsus est, humilia respicit, & alta de longe cognoscit. Humilia de proximo respicit, ut attollat; alta de est superba de longe cognoscit, ut deprimat. Igitur qui fecerat omnia; ferebatur super omnia: Elevata est, o bone IESV, magnificentia tua super calos b. Ne prius elevata, quam depressa. Gloriam antecedit dejectio. Nam Salomone teste, antequam glorificetur cor hominis humiliatur e. Prius in carcerem Ioseph traditur, quam in currum triumphalem elevetur: prius venditur ut mancipium, quam Ægypti prorex dicatur. Hæc regia est via ad immensam cæli altitudinem. Hæc via Dei Filius cum cœtu tot Beatorum inter occursum & conspectum tot Angelorum ascendit, exhilarans & implens omnia. De quo Augustinus, Quam mirifico, ait, mysterio noster IESVS Christus vel tactu corporis sui, vel transitu gloriae suæ omnè ad mo-

castris tyrannicis reportata, & admirantes fulgentia divina virtutis vexilla, tabulis concerpant hymnis, deducuntque laudes: Quis est, inquit, iste Rex gloriae? Et ajunt: Dominus virtutum noster est Rex gloriae. Hic est ille candidus & roseus, compunctus à multitudine; hic est ille qui non habuit speciem neque decorem, infirmus in laqueo, fortis in folio, vili in corpusculo, armatus in aëlio, sedus in morte, pulcher in resurrectione, candidus ex Virgine, rubicundus in cruce, fuscus in opprobrio, clarus in caelo. Iam caelum didicit portare hominem.

Hic Bernardus opportunissime interrogans, Vbi illud jam terre, inquit, quod dixeris: Domine bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula? Ecce enim ingressus est amplius & perfectus tabernaculum, non manu factum, id est, non hujus creationis. Quomodo ergo jam bonum est nos hic esse? Imò verò molestum est, grave est, periculosum est. Nimirum ubi utilitas plurimum, sapientie modicum, si tamen vel modicum invenitur: ubi viscosa omnia, omnia lubrica, aperta tenebris, obfessa laqueis peccatorum: ubi periculatur animæ, ubi spiritus affliguntur sub sole, ubi tantum vanitas & afflictio spiritus est. Levemus igitur, fratres mei, levemus in caelum corda cum manibus, & ascendente Dominum sequi, velut quibusdam passibus devotionis & fidei contendamus. Erat enim cum sine morâ sine difficultate obviam illi in nubibus rapiemur: & id poterunt corpora spiritalia, quod merito interim nequeunt spiritus animales. Nunc enim quantum corda levare necesse est, quæ quidem (ut miserabiliter satis in libro propriae experientiae legimus) & corruptio corporis aggravat, & terrena inhabitatio deprimit. Sequamur fratres, sequamur agnum quocumque, ierit: sequamur Patientem, sequamur & Resurgentem; sequamur multò libentius Ascendentem. Crucifigatur vetus homo noster simul cum illo, ut destruat corpus peccati, ut ultra non servemus peccato, mortificationis nimirum membris nostris quæ sunt super terram. Sed & quomodo ipse resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus est & resurrexit, ut peccatis mortui iustitiam vivamus. Ceterum quamvis vitæ novitas locum exigit tutiorem, & resurrectionis dignitas altiorem expetit gradum, sequamur etiam ascendente, quæcere videlicet & sapere quæ sursum sunt, ubi ille est, non quæ super terram. Ipsa jam oculatâ fide docti sumus, supplices in caelum levare oculos, puras tendere manus. Apostoli nos docent, exilium & carcerem non amare, caelum tam animi quam corporis oculis identidem suspicere, patriam anhelare; conscripti sanctorum cives, & domestici Dei sumus.

Ita beatissimus Turonum præsul Martinus jugi aspectu inhærebat caelo, eaq; notâ à ceteris dignoscebatur: unde vulgò sortitus nomen, *Suspex celi*. Cumque letali febre arderet, supino cubitu jacens, oculis in caelum defixis, precabatur. Rogatus à discipulis ut corpore tantisper verso quiesceret, dum vis morbi remitteret: Sinite me, aiebat, caelum potius quam terram aspiciam, ut suo jam itinere iturus ad Dominum spiritus dirigatur.

Antonius Magnus totas noctes precibus pervigilans, eodem corporis habitu, iisdem oculis sursum elatis, quibus occidentem solem dimiserat, orientem aspicebat.

Sanctissimus vir Franciscus Assisitas eo animi affectu, eâ oculorum assiduitate caelum spectabat, ut ipsum etiam corpus præeuntem animum auderet sequi, & terrâ sese altius efferre. Ita vis desiderii & amoris attollebat molem corporis. Hinc & pingitur terræ globum calcans, addito hoc lemmate: *Quæ sursum sunt, non quæ super terram.*

Ignatius minimæ Societatis nostræ Parens, in solatium ascendere solebat, unde caelum liberimè liceret suspicere. Hic ille aliquantisper corpore immotus, oculis in caelum defixis stabat, tam capite aperto, genu submisso cæli Regem adorabat; subinde

humili scabello fessum corpus excipiebat, & manantibus ubertim lacrymis, erectoque vultu in caelestes plagas illud secum ingeminabat: Heu quam fordet terra, cum caelum aspicio!

Maria Magdalena, illa olim non unius cacodæmonis hospitium, sed ab his hospitibus liberata, jam quæ Domini amatrix castissima, non tantum suis ipsa oculis ascendente Christum, quod probabilissimum, affixa caelo spectavit, sed ab eo tempore vitam omnem reliquam ita egit, ut quemadmodum Anselmum loquitur, Angelis vivendo & diligendo similis, caelum potius habitaverit, quam terram.

Maria Ægyptiaca ubi ab impuriore vitâ respicit, caelesti voce monita trans Iordanem abiit, & totis quadraginta septem annis solitudinem, imò caelum habitavit. Nam fonte ac radicalis assiduum famem solabatur. De caelo hoc unum habuit agere, caelum jugiter suspicere, caelum perpetuis precibus & suspiriis pulsare, cum caelitibus suavissima colloquia miscere, gaudia caelestia animo præcipere, à caelo tota pendere.

Maria Oegniacensis facultatibus suis omnibus egenos sparis, iis insuper, præcipue leprosis inferviit, pane nigerrimo prorsus & asperrimo eoque solo cum fonte maximam anni partem victitavit; quæ mens famem vexavit potius quam extinxit, deliciis inhians caelestibus. Et verò quid illi caelum negaret centies per diem flexo poplite supplicanti, trecentis plagis corpus castiganti? Non durasset sanè inter hæc supplicia, nisi coelitem præsentia sæpius affudit recreata: è caelo, quod assiduis votis salubabat, omne subsidium vitæ hauriebat, vcluti jam recepta caelo vivebat.

Atque isti & istæ, totque alij Patientis & Morientis, Resurgentis & Ascendentis Christi sectatores atque amici cum beatissimo Paulo de seipsis verè poterant affirmare: *Nostra conversatio in caelis est*. Peregrini erant terræ, sed municipes & cives cæli. Accellerunt ad Sion montem & civitatem Dei viventis, Hierusalem caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam: Hic quidem hospites & advena, sed illic cives & domestici Dei. Nolebant mentem ad caduca dejicere, nec in inferis cogitatione habitare. Vitam agebant puram, caelestem, sanctam, caelo dignam. De beatâ vitâ, de Angelis, de Deo, imò cum Deo Angelis affluè loquebantur: ita tendebant ad caelum, & sperabant ad Christum, qui viam ascendendo præmuniavit, se brevi perventuros.

Ed, mi lector, Deliciæ gentis humanæ, eò nos Christus Nascens, Moriens, Resurgens vocat; eò tendit hæc scriptio. Actiones vitæ sic nobis infundendæ eoque dirigendæ sunt, ut, quod Ecclesia canit, ibi nostræ fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia: uti, qui Redemptorem nostrum ad caelos ascendisse credimus, ipsi quoque mente in caelestibus habitemus.

Rogatus Empedocles cur viveret, Vt caelum aspiciam, aiebat; tolle caelum, & nullus ero. Si Christiani sanguinis homo interrogetur, Cur vivis? Iure optime respondebit: Vt caelum non tantum aspiciam, sed & possideam. Hinc meritò Bernardus ad caduca malè depressum increpans, Non pudet te, inquit, erecto vultu caelum suspicere, dejectâ mente in terrâ reperere? Ita igitur jam cogitationes nostras erudiamus, ut Dominum Iesum Nascentem, Morientem, Resurgentem in oculis assidue habeamus. Hæc una vitæ nostræ requies est; nusquam non alibi turbæ, & magni meroris seges. Ad Nascentis Christi præsepium, ad Morientis crucem, ad Resurgentis monumentum mens nostra nullo non momento dies noctesque hæreat affixa. Hinc omne nobis subsidium, hinc solatia, hinc ad omnem pugnam tam vires quam arma sunt petenda. Præsepe, Crux, Tumulus nostri Regis

Quorundam in caelum aspicientium assiduitas.

S. Martini Turonum præsulis ab aspectu cæli, *Suspex celi*, dicti.

Antonii Magni.

Francisci Assisitas.

Ignatii Societatis Iesv paræris.

Regis ab omni nos hoste, ab omni vitio illæfos tuebuntur. Hac parte vincimus, si amamus.

Et quid magnum est, cum amare, qui tam prodigè nos amavit? Verus amor mutuas vices amat, & ex altero in alterum transit, ut meritò vel belluà immanior dici debeat, quem nullus in amorem amor provocet. Amorem verbo testari, omnium est, etiam inimicorum. Sincerus in Deum amor, æquo fert animo adversis concuti; convitiis lacerari, rideri, calcari non horret. Inter majora beneficia reponit sperni & cædi pro Christo, quàm divitiis extolli & deliciis af-

fluere cum mundo. Magnam prærogativam interpretatur pro amato quàm plurima pati, solatio est atque gaudio, doloris socium adhiberi. Ex his iudicium terre potes de te deque amore tuo. Nam forsan dices, amari à te Deum. Credam, si verbis facta respondeant. Amare linguà, & factis hostilitatem profiteri, non amare sed ludere est. Amor parium est. Non amavit nos Christus ore solum delicato, ad columnam, ad iudicium tribunalia, ad crucem sui specimen amoris præbuit, amorem à nobis similem deposcit, robustum & pati omnia paratum.

veris concuti, quàm divitiis extolli.

Deliciarum gentis humana partis tertia finis.

N O E

ARCHITECTVS ARCÆ

IN

DILUVIO NAVARCHVS.

CAPVT. I.

6. 19

Primum diluuii principium, multiplicatio hominum, & flagitiorum.

OGATVS SOCRATES, STOBÆO teste, quid esset felicitas, sapienter in hunc modum respondens, Felicitas, inquit, est voluptas, quam non sequitur poenitudo. Si terrarum orbem lustramus, & omnes ubique voluptates probe delibemus, non invenimus ullam è caducis omnibus, quam denique non sequatur presso pede poenitentia, sed plerumque nimis sera. Denique voluptatum affectus Paulinum illud iure obijciunt: *Quem ergo fructum habuistis tunc, in quibus nunc erubescitis?*

Ad Rom. 6. v. 21.

Ævo Noëmi conviviis & voluptatibus tradebant vitam, nemo non helluabatur, totus orbis lasciviebat, moribus ubique terrarum corruptissimis. Quod ingemiscens Christus, *Sicut erant, inquit, in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes usque ad eum diem, quo intravit Noë in arcam, & non cognoverunt, donec venit diluuium, & tulit omnes. Maxima tunc Dei oblivio ubiq; locorum fuit. Unus atque unicuique Noë, quod de Tobia dicitur, *Memor erat Domini in toto corde suo. Noë vir iustus cum Deo ambulavit. Dei præsentia locis omnibus assidue cogitata, in tantâ scelestorum colluvie servavit illum velut unicum in denso & horribili veprete rosam.**

Tob. c. 1. vers. 13. Gen. c. 6. vers. 9.

ibid. v. 1.

Hanc orbis gemmam Noëmum orbi dabimus redivivum, unâ cum arcâ annuo omnium animantium stabulo, & diluio humanæ gentis sepulchro. Totis divinis litteris vix quidquam, putem, adeò divinam bonitatem ac misericordiam unâque justitiam & æquitatem summam sub oculos ponit. Primum est, quod sacri codices dictioni offerunt: *Cumq; cepissent homines multiplicari super terram, & filias procreassent. Hic principium interitûs declarandum.*

IN turbis semper turbæ; magnus populus, grandis tumultus; multi homines, multa sæpenumero vitioꝝ colluvies. Cœperunt homines multiplicari super terram, simul & libidinum illecebræ. Multiplicati fuerunt etiam ante diluuium, sed non in eam hominum frequentiam. Ante orbis eluivem ab orbe cœdito pæne duo millia annorum fluxerunt; quo quidem tempore gens humana plurimè auxit numero; nunc in immensam ferè multitudinem excrevit, sed pari ferè passu succrevit nequitia. Multiplicationem hominum multiplicatio flagitiorum comitabatur, idque Enochis ævo circa septimam ab Adamo & Setho generationem. Hic omnia in pessum tuere cœperunt.

Ioseph. l. 1. Antiq. c. 3.

Verè cecinit Hebræus vates Isaias: *Multiplicasti gentem, non multiplicasti lætitiâ. Multi homines, multa scelera. Idem in Ægypto videre fuit, ubi stirps Iacob in eum numerum excrevit, ut in emigratione sexcenta millia virorum bellicolorum sint censa feminis, liberis, senibus, ancillis, famulis in hunc numerum minime relatis. Rex Ninus anno à diluio ducentesimo quinquagesimo imperare cepit, quo tempore ita aucti sunt homines, ut in solo Nini exercitu decies septies centena millia peditum, ducenta millia equitum, decem millia falcatorum curruum numerarentur: quod Diodorus Sicus testatur. *Multiplicasti gentem, non multiplicasti lætitiâ. De hoc humanæ gentis argumento differens Iosephus, Qui prius certatim, inquit, virtutem exercuerant, postea duplo majori studio malitiam confectabantur.**

Isa. c. 9. v. 3.

Diodor. l. 3. cap. 2.

Hoc bono Numini supra quàm dici potest, displicet, suis nos beneficiis tam turpiter abuti, suâ nos bonitate fieri pejores. Atqui scivit Deus, inquit, hoc futurum. Ita sanè scivit & Christus Iudam fore proditorè & furem, eum tamen in Apostolum elegit. Hæc Dei mirissima bonitas est & clementia, ut ea se retardari non sinat ab humanâ nequitia. Neque verò decet Deum propterea parcioꝝ esse ad benefaciendum, quantumvis ejus beneficiis abutantur homines in Dei contemptum, suumque exitium. Quod expendens Ambrosius: *Secuturo, inquit, diluio non debuit estimari desuisse gratiam secunditatis illi generationi, quam diluvia*

Bonitas & Dei clementia nõ retardatur ab humanâ nequitia. Ambros. 10. 4. l. de Arcâ & Noë c. 3. pag. 141. diluvia